

ANKARA
KENT MERKEZİNİN DÖNÜŞÜMÜ
GEÇMİŞ- BUGÜN - GELECEK

Panel

TMMOB
ŞEHİR PLANCILARI ODASI

Nisan 2013

© TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi

İletişim:

TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi

Atatürk Bulvarı Bulvar Apartmanı

No: 219 Daire: 8 Çankaya/ANKARA

Tel: 0 312 417 87 70

Fax: 0 312 417 90 55

e-posta: spo@spo.org.tr. www:spo.org.tr

Yayına Hazırlayan : Gözde Güldal

Kapak görseli: Gözde Güldal

Grafik ve Baskıya Hazırlık

Leda Ajans, M. Gürbüz Fehim

Baskı

Aydan Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Alınteri Bulvarı 3364. Sk. No: 4

Ostim - Ankara - 312 354 46 27

ISBN: 978-605-01-0525-4

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

AÇILIŞ KONUŞMALARI

· Orhan Sarıaltun	3
· Necati Uyar	5

I. OTURUM:

Ankara Kent Merkezi'nin Erken Cumhuriyet Döneminden Günümüze Planlanması; Uygulamaları ve Sorunları

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Çağatay Keskinok

·		
· Ömer Kırıl	11	
· Dr. Buğra Gökçe	30	
· Araş. Gör. Berk Kesim	38	
· Yard. Doç. Dr. Savaş Zafer Şahin	47	
· Çağatay Keskinok	54	

Tartışma	57
----------------	----

II. OTURUM:

Ankara Kent Merkezi'nin Fonksiyonel Değerlendirmesi; Kamusal ve Özel Alanlar, Alış-Veriş Mekanları, Yayalar ve Yaya Mekanları

· Oturum Başkanı: Doç. Dr. Serap Kayasü

· Dr. Turgay Ateş	68
· Doç. Dr. Özge Y. Ercoşkun - Dr. Burcu Çıngı Özüduru	78
· Doç. Dr. Feyzan Erkip	94
· Araş. Gör. Yasemin İlkay	102

Tartışma.....	114
---------------	-----

III. OTURUM:

Analiz ve Tasarımlarla Yeniden Kızılay; Kızılay Üzerine Ütopyalar

· Prof. Dr. Baykan Günay	127
· Kentsel Tasarım Stüdyosu Öğrencileri	130

2010-2011 ODTÜ Kentsel Tasarım Stüdyosu Öğrencileri'nin;

Analiz ve Tasarımlarla Kızılay Üzerine Ürettikleri Projelerin Sergisi	144
---	-----

Sunuş

Ankara'da cumhuriyetin ilk yıllarından beri kent merkezi, tüm diğer kentlerde olduğu gibi, yerel idarecilerin en çok müdahale ettikleri alandır. Genç cumhuriyetin başkenti olarak ilk planlarda geçmiş konumu güçlendirilen Ulus, özellikle cumhuriyetin ilk sembol binalarının yer almasıyla birlikte, idarecilerin gözde müdahale alanı haline gelmiştir. Ancak, ilk planlama çalışmalarında oluşturulan yeni idari merkez ve Yenişehir Konut Bölgesi zaman içerisinde, Kızılay Kent Merkezi'nin oluşumunu sağlamış, sonrasındaki plan çalışmaları ile de bu durum desteklenerek, merkez fonksiyonlarının da yerleşmesi ile, yerel idarecilerin yeni müdahale alanı olarak, faaliyetlerini halka gösterdikleri merkez haline gelmiştir.

Kent yöneticileri, gerçekleştirdikleri ulaşım uygulamaları, kentsel tasarım projeleri, kullanım ve yoğunluk değiştiren kararları ile, Kızılay'ı kamuoyu ve meslek camiamızın gündemine getirdiler. Uzun yıllardır kentin yönetimini üstlenen anlayışın izlediği, Ankara kent planlaması politikaları ve devamı olan ulaşım ve kentsel yaşamı etkileyen müdahaleleri, planlama camiasını ve dolayısı ile Şehir Plancıları Odası'nı her zaman Ankara Kent Merkezi'ni, en temel tartışma konusu olarak belirleme durumunda bırakmıştır.

Şubemiz, 17 Nisan 2013 tarihinde gerçekleştirdiği "Ankara Kent Merkezi'nin Dönüşümü; Geçmiş-Bugün-Gelecek" konulu panelde, bir kez daha bu konuyu tartışarak, planlama camiasının, kent yöneticilerinin ve kamuoyunun dikkatini, uygulanan neo-liberal politikaların sonucu olarak, giderek çöküntü alanı haline gelen Kızılay'a çekmiştir.

Üç ayrı oturumla gerçekleştirilen etkinlikte, Ankara Kent Merkezi'nin erken cumhuriyet döneminden günümüze planlanması, uygulamaları, sorunları ve fonksiyonel değerlendirmesi, panelistler ve katılımcıların katkılarıyla ilk iki oturumda yapılmış, son oturumda ise; 2010-2011 ODTÜ Kentsel Tasarım Stüdyosu Öğrencileri'nin sunumunu yaptığı, "Analiz ve Tasarımlarla Yeniden Kızılay; Kızılay Üzerine Ütopyalar" çalışması, üretilen projelerin sergisi ile birlikte işlenmiştir. Yönetim Kurulumuz bu yayınla, etkinlikte yapılan sözlü ve görsel sunumları yazılı belgeye dönüştürerek, meslektaşlarımıza ve öğrencilerimize taşımayı amaçlamıştır.

Başta bu etkinliğin gerçekleşmesine katkı veren panelistler olmak üzere, diğer konuşmacılar ve katılımcılara, etkinliğin yayına hazırlanmasını sağlayan Oda çalışanları ve üyelerimize bizlerle paylaştıkları bilgi, birikim ve emeklerinden dolayı teşekkür ederiz.

**TMMOB Şehir Plancıları Odası
Ankara Şube Yönetim Kurulu**

Açılış Konuşmaları

Orhan Sarıaltun
(TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Başkanı)

Necati Uyar
(TMMOB Şehir Plancıları Odası Başkanı)

ORHAN SARIALTUN (TMMOB-Şehir Plancıları Odası Ankara Şube Başkanı)- Değerli konuklar, saygıdeğer üyelerimiz, akademik camiamızın değerli hocaları ve basın mensupları; etkinliğimize hoş geldiniz.

Bugün burada “*Ankara Kent Merkezinin Dönüşümü Geçmiş-Bugün-Gelecek*” konulu panelimiz için bir araya geldik. Aslında bu konu hem planlama camiasının, hem kent yöneticilerinin, hem de kentin yaşayanlarının her zaman gündeminde olan bir konudur. Farklı dönemlerde kent yöneticileri, kent merkezlerine, kimi zaman ulaşım, kimi zaman kentsel tasarım projeleri, kimi zaman da kullanım kararları veya yoğunluklarını değiştiren plan değişiklikleriyle müdahale eder ve kamuoyu gündemine getirirler.

TMMOB Şehir Plancıları Odası, diğer meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları, bu müdahaleler üzerinde tartışır ve kentin gündemi bu tartışmalarla çokça doludur. Ayrıca kent planlama bilimi ve dolayısıyla planlamanın akademik çevresi de bu konuyu kuramsal olarak da tartışmak durumundadırlar.

Uzun yıllardır kentin yönetimini üstlenen anlayış ve onun sırtını dayadığı genel idarenin izlediği Ankara kent planlaması politikalar, ulaşım ve kentsel yaşamı etkileyen müdahaleleri, planlama camiasını ve dolayısıyla Şehir Plancıları Odası’nı her zaman Ankara kent merkezini tartışma konusu olarak belirleme durumunda bırakmıştır.

13 Ekim 1923 tarihinde başkent ilan edildiğinde ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında Ankara’nın merkezi Ulus’tur. Ulus başkentin hem idari, hem ticari merkezi olarak plansız dönemde oluşmuş, ilk planlarda da güçlendirilmiştir. Ancak ilk planlama çalışmalarında oluşturulan kuzey-güney yönündeki Atatürk Bulvarı, güney kesimindeki Yenışehir konut bölgesi zaman içerisinde Kızılay kent merkezinin oluşumunu sağlamış, sonrasındaki plan çalışmalarıyla da bu merkez desteklenmiştir.

Bugün Ankara kentinin oluşumu ve gelişimi tamamen neoliberal politikaların, dolayısıyla idarelerin desteğini arkasına alan sermayenin insafına bırakılması nedeniyle kamusal bir denetim ve yönlendirmeden bahsedilememektedir. Kent merkezinin gelişimini kurgulayacak planlama, ulaşım ve kentsel tasarım yaklaşımlarından bahsetmek mümkün olmamaktadır.

İzlenen planlama politikaları, Cumhuriyet tarihimiz ve Ankara kenti antik dönemi için önemli olan Ulus tarihi kent merkezini talan ettiği gibi, planla başkentin idari merkezinin de yer aldığı Kızılay bölgesi de kapsamlı planlama anlayışının gereği olarak desteklenmemiştir. Ticari, sosyal ve kamusal alanıyla, ulaşımın odaklandığı yer olarak bir merkezi iş alanı niteliği taşımasına rağmen dışlanmıştır.

Ankara kent merkezinin en önemli parçası olan Kızılay, konforlu toplu taşıma sistemi olan metroyla desteklenmemiş, yayalaştırma projeleri geliştirilmemiş, plansız geliştirilen alışveriş merkezi projeleriyle, kentin merkezinin olmazsa olmazı olan merkezi iş alanı sektörleri köretilmiştir. Devlet kurumları planlı başkent olgusunun tersine, yer seçimlerini serbest pazar koşulları doğrultusunda yapmıştır. Merkezdeki yaya bölgeleri aydınlatmayla desteklenmeyerek, gece yaşanamaz hale getirilmiştir.

Günümüz Ankara’ında sermaye insafındaki kentsel gelişim, kentin çeperlerine yönelmekte, sınırı belirsiz bir şekilde, özellikle güneybatı yönünde büyümektedir. Buna göre de Ankara’da merkezi iş alanı, belirsiz bir dönem yaşamaktadır.

Ulus, Kızılay gelişmelerini, Atatürk Bulvarını, uzantıları olan Tunalı Hilmi’yi, Gaziosmanpaşa’yı, Kazıkıçı Bostanlarını, yeni gelişme alanlarını ve özelde Ankara için Çukurambar’ı, Park Caddesi’ni, yani Çayyolu’ndaki gelişmeleri ve İncek’teki gelişmeleri konuşmak durumundayız.

Bugün burada birinci oturumda Ankara kent merkezinin erken Cumhuriyet döneminden günümüze planlaması, uygulamaları ve sorunlarını konuşacağız. İkinci oturumda ise, Ankara kent merkezinin fonksiyonel değerlendirmesi, kamusal ve özel alanlar, alışveriş mekânları, yayalar ve yaya mekânlarını, son oturumda ise kent merkezi konusunu gündemine alan Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kentsel Tasarım Yüksek Lisans programının bir sunumu olacak; analiz ve tasarımlarla yeniden Kızılay, Kızılay üzerine ütopiyalar. Yine aynı stüdyonun bir sergisini de dışarıda izleme fırsatı bulacağız.

Tekrar hepiniz hoş geldiniz. (Alkışlar)

NECATİ UYAR (TMMOB-Şehir Plancıları Odası Başkanı)- Merhaba arkadaşlar, hepiniz hoş geldiniz, hepinizi yönetim kurulu üyesi arkadaşlarım adına saygıyla selamlıyorum.

Ben bu etkinliği düzenleyen Ankara Şubemizin yönetim kurulu üyesi arkadaşlarıma ve çalışan arkadaşlarımıza hepinizin huzurunda teşekkür etmek istiyorum. Ankara uzun yıllardır aynı yönetim anlayışıyla bugüne kadar taşındı ve biz planıcılar Ankara konusu konuşulmaya başladığı zaman gerçekten giderek daha dertli oluyoruz. Cumhuriyet'in planlı başkentinden, bugünkü Ankara'ya gelinceye kadar, her geçen yıl Ankara biraz daha gelişip büyürken, sorunları da biraz daha büyüyor, giderek artıyor.

Ne yazık ki Ankara, Cumhuriyet'in örnek göstermek için planlı bir gelişimi hedeflediği başkentten, bugün planlamanın en çirkin amaçlarla kullanıldığı bir kente dönüşmüş durumda. Gerçekten son yıllarda alınan pek çok karar planlama mesleği adına utanılacak kararlar arasına girmiş durumda. Tabii Ankara kentinin merkezi de dolaylı ya da doğrudan alınmış olan bu kararlardan etkileniyor. Bu nedenle Ankara kent merkezini ele alan etkinliklerin meslek alanımızda önemi büyük. Tabii bir taraftan baktığınız zaman Ankara kentinin merkezinde yaya tümüyle dışlanmış durumda ve âdeta otoyola dönüşmüş olan duvarlarla Ankara'nın merkezi parçalanmış durumda. Böyle bir yapının içinde Ankara kent merkezinde yaya olmak gerçekten riskli. Ankara kentinin kaldırımlarında yürümek bile artık riskli. Biliyorsunuz Ankara kent merkezinde yürüyen insanların, karşıdan karşıya geçen insanların trafikte yaşamını yitirmesinin yanı sıra, artık kaldırımların göçmesiyle de yaşamını yitiren insanlar olmaya başladı. Ankara kenti açısından bakıldığında gerçekten üzücü bir tabloyla karşı karşıyayız.

Giderek otoyola dönüşen kent merkezindeki bulvarlar kent merkezini gerçekten ciddi bir kan kaybına uğrartırken, diğer taraftan ciddi anlamda desteklenen AVM'leşme süreciyle ticari açıdan da kent merkezi önemli bir işlevini kaybediyor. Bakıldığında belediye meclis kararlarını incelediğimiz zaman, son yıllarda belediye uygulamalarına baktığımız zaman, kent merkezine yönelik gerek yaya-laştırma, gerek diğer kent merkezini destekleyecek, canlandıracak faaliyetlere rastlamazken, ama alışveriş merkezlerine ilişkin, plan değişikliklerinin, plan kararlarının hızla belediye meclislerinden geçtiğini ve yargı kararlarına rağmen, yargıda iptal kararlarına rağmen alışveriş merkezleri furcasının devam ettiğini görüyoruz. Bir rekora doğru gidiyor Ankara. Türkiye içinde, hızla artan AVM sayısı giderek kent merkezinin yönünü, işlevini değiştirecek biçimde bir gelişme izliyoruz.

Yine yakın dönemde bir başka süreç; gökdelenleşme süreci, kuleleşme süreci... Kentin belli bölgelerinde ciddi oranda yoğunlaşmaya başladı. Bundan kent merkezi de nasibini alıyor. Kent merkezine yakın yerlerde de artık, aslında aslen merkez işlevi olmayan birtakım işlevlere yönelik, özel sağlık tesisleri gibi bazı kullanımlara yönelik de ciddi bir bu kuleleşme sürecinden desteklenen, farklı işlevlerin kent merkezinde ve kent merkezindeki diğer yapılaşmaları ezecek biçimde yükselmesini destekleyen kararları da ardı ardına görüyoruz.

Metroyla desteklenmesi gerekiyordu kent merkezinin. Yıllar önce yapılmış olan metronun dışında, 20 yılı aşkın süredir gerçekten Ankara’da metroya ilişkin de ciddi bir adım atılmadı. Son iki yıllık dönemde Ulaştırma Bakanlığının, artık belediyenin yapamayacağını anlamasıyla büyük bir tepkinin kentte bu dönem sonunda oluşmasını da bekledikleri için sanıyorum, Ulaştırma Bakanlığının el atmasıyla metro da bir hız kazanmayı görüyoruz son aylarda. Ama onun dışında bugüne kadar ciddi anlamda zaman kaybedildi; çağdaş bir ulaşım sistemiyle kent merkezinin desteklenmesi konusunda.

Aslına bakarsanız şunu da düşündük: Odada yönetim kurulundaki arkadaşlarla da bunu tartışmaya açmıştık. Aslında bu diğer bakanlıklara da çağrı yapıp, Ankara Büyükşehir Belediyesinin yapmadığı diğer işler için de diğer bakanlıkları göreve çağırmak gibi bir noktaya da geldik açıkçası bugün geldiğimiz noktada. Bazı işler için de böyle bir uygun bakanlık bulamadığımız için de, belki gelecekte bu iktidarın devam etmesi halinde, Ankara Büyükşehir Belediyesinin eksik bıraktığı işleri yapma bakanlığının da kurulması gerekcek gibi görünüyor.

Böyle bir durumda Ankara kent merkezini konuşuyoruz. Ulus’ta tahribat, onarım adı altında, restorasyon adı altında yeniden düzenleme adı altında sürüyor. Ciddi anlamda kültürel değerlerini, Ankara kent merkezine ilişkin önemli değerlerini yitirme tehdidiyle karşı karşıya. Kızılay’da kendi haline bırakılmış yönüyle, köhneleşmeye doğru gidiyor, ciddi bir köhneleşmeye doğru gidiyor.

Böyle bir ortamda köhneleşmeye neden gidiyor, neden tercih edilmiyor bu anlamda yenileme, kent merkezinin yenilenmesi, canlandırılmasına ilişkin çalışmalar yapılmıyor dediğimizde, bir de hemen yanında bir başka gelişmeyi aslında birlikte ele almak gerekiyor. Kentsel dönüşüm konusu giderek köhneleşmiş bölgelere göre girme rantı yükselmiş ve köhneleşmiş bölgelere doğru girme ve buradaki ranttan pay alma anlayışının da bunda etkisi olduğunu düşünüyoruz. Gelecekte kısa vade içinde kent merkezinde bu anlamda kentsel dönüşüme konu edilmesi olasılığı büyük bir olasılık olarak duruyor önümüzde. Böyle bir gündemle de yakın dönemde karşılaşacağımızı düşünüyoruz.

Bir başka önemli gündem, hepimizin takip ettiği, bir kent merkezinde güzelleştirme, kendi ideolojisini yansıtmaya anlayışıyla da bir güzelleştirme çalışması devam ediyor. Aslına bakarsanız Ankara’yı Selçuklu kenti maskesiyle, kent mer-

kezinin, Ankara kentinin bulvarlarını Selçuklu kenti maskesiyle süsleme anlayışının da hâkim olduğunu görüyoruz. Böyle bir anlayışın ürünlerini de yakın dönemde ne yazık ki görme olasılığımız var.

Böyle bir ortamda Şehir Plancıları Odası bir taraftan mesleğin gelişmesi için uğraşırken, bir taraftan da kent merkezlerine, kente yönelik yürütülen saldırıyı, planlı saldırıyı da engellemek için çaba harcıyor; Şehir Plancıları Odasının bugün yarıda yürüttüğü mücadelenin çok büyük bölümü, Ankara kent merkeziyle ilgili. Bütün enerjisinin önemli bir bölümünü Ankara Şubemiz Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin hatalarıyla uğraşmakla ne yazık ki zaman kaybetmek pahasına harcıyor enerjisini.

Ben gelecekte mesleki olarak, meslek örgütlerinin enerjisini belediyenin hatalarıyla uğraşarak harcadığı değil, mesleğin gelişmesi için harcadığı bir döneme de kavuşmak dileğiyle, hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum, hoş geldiniz. (Alkışlar)

1. OTURUM

Ankara Kent Merkezi'nin Erken Cumhuriyet Döneminden Günümüze Planlanması; Uygulamaları ve Sorunları

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Çağatay Keskinok
(ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)

.

Ömer Kırıl (ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)

Dr. Buğra Gökçe (Çankaya Belediye Başkan Yardımcısı)

Araş. Gör. Berk Kesim (ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)

Yard. Doç. Dr. Savaş Zafer Şahin (Atılım Ün. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi)

SUNUCU- Başkanımıza teşekkür ederiz. “Ankara kent merkezinin erken Cumhuriyet döneminden günümüze planlanması, uygulamaları ve sorunları” başlıklı birinci oturum için, oturum başkanı konuşmacı olarak ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden Sayın Doç. Dr. Çağatay Keskinok’u kürsüye davet ediyorum. (Alkışlar)

Panel konuşmacılarımız; ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yarı-zamanlı Öğretim Görevlisi Sayın Ömer Kırıl. (Alkışlar)

Çankaya Belediye Başkan Yardımcısı Sayın Dr. Buğra Gökçe. (Alkışlar)

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden Araştırma Görevlisi Berk Kesim. (Alkışlar)

Atılım Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden Sayın Yrd. Doç. Dr. Savaş Zafer Şahin. (Alkışlar)

Panele başlamadan önce, bize ulaşan telgrafları okumak istiyorum öncelikle. CHP Ankara Milletvekili Aylin Nazlıaka’dan: “Sayın Orhan Sarıaltın, yurtdışında olmam nedeniyle aranızda bulunamadığım için üzgünüm. Sizi ve tüm katılımcıları sevgi ve saygıyla selamlar, başkent Ankara’nın hak ettiği şekilde yönetildiği günler dilerim.”

Ankara Milletvekili CHP Parti Meclis Üyesi Levent Gök: “Davetinize çok teşekkür ederim. Yurtdışında bulunmam nedeniyle panelinizde bulunamıyorum. Panelinizin başarılı geçmesini diler, tüm konuklara ve katılımcılara en içten selam, sevgi ve saygılarımı sunarım.”

Ankara Milletvekili CHP Grup Başkanı Emine Ülker Tarhan: “Davetiniz için teşekkür ediyorum. Yoğun programım nedeniyle düzenlediğiniz etkinliğe katılamıyorum. Başarılar diliyor, tüm emeği geçenlere ve konuklara selamlarımı iletiyorum.”

Elmadağ Belediye Başkanı Gazi Şahin: “Göndermiş olduğunuz nazık davetinizi aldım. Daha önceden belirlenen programım nedeniyle programınıza katılamayacağım için üzgünüm. Davetli tüm misafirlere selam ve saygılar sunarım.”

Evet, birinci oturuma başlayabiliriz.

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Hoş geldiniz. Konuşmacılara 20’şer dakika söz vereceğim. Sonra sizlerin sorularınızı alacağım, daha sonra da bir beşer dakika yanıt veya tekrar bir katkı alacağım konuşmacılardan.

Konumuz Ankara kent merkezinin erken Cumhuriyet döneminden günümüze planlaması, dönüşümü sorunsalı üzerinden yoğunlaşıyor. Tabii burada şunu belirtmekte yarar var. Burada kastedilen Ulus tarihi kent merkezinden, Cumhuriyetin kurulduğu tarihten itibaren başlayarak, Ulus Hâkimiyeti Milliye Meydanından, Çankaya’ya uzanan yol üzerindeki iki çekirdekli oluşumundan söz ediyoruz; birisi Ulus tarihi kent merkezi, diğeri Yenışehir. Dolayısıyla kent merkeziyle ilgili tartışmamız Ulus tarihi kent merkezi ve Ankara’nın erken Cumhuriyet dönemi planlamasındaki Yenışehir biçimindeki açılımı ve gelişmesi sürecidir.

Ben sözü bana verilen sıra içinde vereceğim. Önce Ömer Kırıl’dan başlıyorum. Kendisi bize tarihi kent merkezinin gelişimi ve süreçleriyle ilgili bir sunuş yapacak.

ÖMER KIRAL (Y. Şehir Plancısı, ODTÜ Bölge ve Şehir Planlama Bölümü Yarı Zamanlı Öğretim Üyesi)-

Efendim iyi sabahlar. Sunuşumu hazırlamaya başladığımda, '70'lerde, '80'lerde Paris'teki merkez ve Paris'in kalbi olarak görülen hal bölgesine ilişkin projelendirme çalışmaları ve tartışmalarını anımsadım. Fransa örneğinde ya da benzer biçimde diğer Avrupa ülkelerinde kent halkını ilgilendiren projelerde özellikle merkezi iş alanlarında proje yarışmalarının açıldığını ve sonuçların halkla paylaşıldığını gözliyoruz.

Şekil 1: Paris merkez ve Hal bölgesine ilişkin hazırlanmış projeler, Hal bölgesine ilişkin Karşı Projeler Yarışması Jüri tartışmaları ve Yarışma Kitabı kapağı

Fransa örneğinde tarihi Paris Hal'inin kaldırılıp başka bir işleve dönüştürülmesi için açılan proje yarışması sonuçlarına karşı önemli bir toplumsal tepki ortaya çıkmıştı. Şehirciler, mimarlar, sosyologlar, felsefeciler (68 olaylarından bir yıl önce 1967'de "Kent Hakkı" denemesini yazan Henri Lefebvre, mimar Philip Johnson dahil olmak üzere) bir jüri oluşturulmuş ve Syndicat de l'architecture tarafından resmi projelere karşı alternatif proje fikirleri elde etmek için uluslararası bir proje yarışması açmışlardır. Türk tasarımcıların da katıldığı yarışmaya 600 karşı proje sunulmuştur. Şekil 1 de resmi projeleri sunan tasarımcılar, 600 karşı projenin yer aldığı kitabın kapağı ve karşı projeler jürisi sırasında Henri Lefebvre ile Philip Johnson tartışmasından bir fotoğraf karesi yer almaktadır.

Paris deneyimi bizlere, kentte yaşayan herkesin paydaşı olduğu merkezler için yerel yönetimlerin bütün tasarımcılara açık yarışmalar düzenleyerek proje seçimini yapmakta olduğunu buna karşılık demokratik bir ortamda mesleki ve entelektüel çevrenin örgütlenerek daha iyi projeler üretmek için alternatif yarışmalar yoluyla kamuoyunda geniş bir tartışma platformu oluşturduklarını öğretmiştir.

Şimdi benim sunuşum bu panel programındaki süreyle kısıtlı ve dolayısıyla merkez kuramlarına, merkezin yapısal özellikleri ve sorunlarına giremeyeceğim. Sunuşumu Ulus tarihi merkezi ve bu merkezin en önemli gelişme alanı olan Kazıkıçi Bostanları bölgesi ile sınırlayacağım. Bu çerçevede Ulus özelinde Cumhuriyet döneminde hazırlanmış planlardaki merkezi iş alanlarının tasarımlarını irdelemeye çalışacağım ve bazı görsellerle planlama deneyimlerini anımsatmaya çalışacağım.

Sunuşum dört bölümlü. Birinci bölümünde Lörcher, Jansen ve Uybadin/Yücel'in planlarında Ulus ve çevresinin nasıl ele alındığı aktarılacak, ikinci bölümde, 1986'daki Ulus Tarihi Kent Merkezi Yarışmasına ilişkin bilgiler verilecektir. Bilindiği gibi, 1986'da düzenlenen yarışma ile Raci Bademli başkanlığında OD-TÜ'de hazırlanan Plan, 1990'da onaylanmış ve 2005'e kadar da yürürlükte kalmıştır. 2005 yılı başında ise Büyükşehir Belediye Meclisi kararıyla Ulus'taki bütün planlar iptal edilmiştir. Daha sonra mahkeme söz konusu belediye meclis kararının hukuka uygun olmadığına karar vermişti.

Üçüncü bölümde, Ankara Büyükşehir Belediyesince 1993 yılında Kazıkıçi Bostanları Bölgesinin MİA'ya dönüştürülmesi amacıyla açtığı yarışmaya ilişkin bilgiler verilecek ve birinci seçilen projeyi bazı görsellerle size sunacağım.

Dördüncü bölümde ise, 1993'de elde edilen Kazıkıçi Bostanlarına ait MİA proje alanında yeni gayrimenkul sahiplerinin 2007-2013 arasında hazırlattığı ismarlama MİA Projesine ilişkin bilgiler sunacak ve tartışmaya açacağım.

Sunuşuma Lörcher, Jansen ve Uybadin/Yücel planlarında Ulus ve çevresine nasıl kurgulandığıyla ilgili değerlendirmelerle başlayacağım.

Şekil 2: “Ankara’nın İlk Planı, 1924-25 Lörcher Planı”, Ankara Enstitüsü Vakfı, Ali Cengizkan

1924-25'lerde Lörcher'e tasarlatılan Ankara'nın ilk planı özellikle Kale, Samanpazarı ve Gar odak alınarak kurgulanmış ve odaklar arasında eksenler oluşturulmaya çalışılmıştır. Jansen planının kurgusuyla karşılaştırıldığında merkez tasarımı açısından üstünlükler göstermektedir. Özellikle Gar çevresinin tasarımı Avrupa kentlerinin gar çevresinde oluşturulan merkez dokularıyla benzeşmektedir. Ulus çevresindeki geleneksel mülkiyet ve yapı dokusu Kale ve Samanpazarı'nın tersine tamamen dönüştürülmektedir. Gar çevresinde tasarlanan dokular ve ışımsal eksenler kent içi ve bölgesel erişilebilirliği en çoğa çıkarmaktadır. Lörcher'in Gar ve çevresi için tasarladığı bu doku, modern merkezin Ulus'tan Gar eksenine doğru gelişmesine olanak sağlaması bakımından dikkat çekicidir.

Jansen ise Lörcher'in tersine Gar'ın güneyini sanayi bölgesi, kuzey ve kuzey doğusunu rekreatif kullanımlara ayırıyor. Kent merkezi Lörcher planındakine benzer biçimde Ulus'taki mülkiyet ve geleneksel dokular yeni yapı adaları tasarlanarak dönüştürülmek isteniyor.

Şekil 3: Jansen Planı (Baykan Günay arşivi)

Kale, Samanpazarı ve Hacıbayram'ın bir kısmında mevcut doku koruyor, ancak 1990 Ulus planı sınırları içindeki sit alanlarında geleneksel dokular dikkate alınmıyor.

Lörcher planından önemli ölçüde etkilenen Jansen'in Ulus merkezi alanında önerdiği ve bugün hala kullanmakta olduğumuz ana yollar 1957 Uybadin/Yücel planına kadar gerçekleştirilmiştir.

1957 Uybadin/Yücel planı mevcut uygulamaları ve eğilimleri dikkate alan bir plandır. Merkezi iş alanını olarak Ulus kabul edilmiştir. Uybadin ve Yücel'e göre: "Ulus değişmeyecek, esas merkez olarak kalmakta ve gelişmekte devam edecektir."¹ Ancak Kızılay gibi gelişme bölgelerinde eğilimleri dikkate alan yol boyu

ticaret kullanımları da planlanmıştır. Tek merkezli kent makroformu Uybadin/Yücel planında da devam ettirilmiştir. Günümüzde MİA olarak planlanan Kazıkıçi bostanları bölgesi Uybadin/Yücel planı ile küçük sanayi kullanımlarına açılmıştır. Ancak 1957 planının elde edilmesi için açılan yarışmada uzak görüşlü bazı yarışmanların projelerinde Kazıkıçi Bostanları bölgesini yeni merkez olarak tasarladıkları bilinmektedir.

Şekil 4: 1957 Nazım İmar Planı, Uybadin/Yücel. (Baykan Günay arşivi)

Uybadin-Yücel, Ulus merkezi iş alanında Jansen'in uygulanmış yolları plana işlemiştir. Az sayıda yeni yol önerisi ise tarihi dokuyu dikkate almamıştır. Jansen planında korunması öngörülmüş tarihi Suluhan örneğinde olduğu gibi Uybadin/Yücel Planı ile tarihi hanın üzerinden birinci derece yol güzergahı öngörülmüştür. Bu yolun uygulanmamış olması Suluhan'ın yıkılmamasını ve günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır.

1990'lara kadar Ulus tarihi merkezi için hazırlanmış planlar, plan değişiklikleri ve uygulamaların yarattığı planlama sorunları oldukça karmaşık bir düzeye gelmiştir. Bu konuda Raci Bademli tarafından yapılan tespitler şöyledir:

“İlkin, Ulus'ta bir plan eksikliği sorunu yoktu. Tersine, sıkıntı haddinden fazla plan, karar ve proje olmasındaydı. Bu bağlamda, Jansen Planı'ndan başlayarak, Uybadin-Yücel Planı, Bölge Kat Nizamı, perakende plan değişiklikleri, Kültür Bakanlığı Koruma Kurullarının “Kentsel, ve Arkeolojik Sit” kararları ile bu çerçeve kararlara dayanarak verilen perakende koruma kararları ve belediyelerin “şaşkın plan uygulamaları” ile “plan-sız proje gerçekleştirmeleri” Ulus'ta yeterinden fazla iz bırakmışlardı.

1 “Ankara Nazım İmar Planı Raporu”, Raşit Uybadin – Nihat Yücel, sayfa 8. (Baykan Günay arşivi)

Ama yine eski kent dokusu ne tam korunmuş ne de tam dönüştürülebilmişti. Sonra, bu çeşitli plan ve kararların yarattığı kargaşa içinde uygulamanın temeli olan harita ve mülkiyet meseleleri içinden çıkılmaz bir hale gelmişti. Yani, Ulus'ta hem koruma, hem de sağlıklılaştırma ve yenileme işlemleri açısından temel sorun fiziksel değil, hukuk ve finans boyutlu idi.⁹²

Ankara Büyükşehir Belediyesi Ulus tarihi kent merkezindeki birikmiş planlama sorunlarının çözülmesi amacıyla 1986’da ulusal düzeyde bir planlama yarışması açmıştır.

Gönül Tankut'un jüri başkanı olduğu jüri Orhan Alsaç, Nurcan Uydaş, Talat Güreli, Necva Akçura ve Ahmet Uzel'den oluşmuştur. Jüri değerlendirmeleri sonucunda Raci Bademli'nin ekibinin hazırladığı projeyi birinci seçmiştir.

Şekil 5’de 1986’da yarışmaya sunulan proje görülmektedir.

Şekil5: 1986 Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme yarışması, Birinci Proje. Ekip Baş: R. Raci Bademli, Ömer Kırıl, Türkiye Ateş, Abdi Güzer.

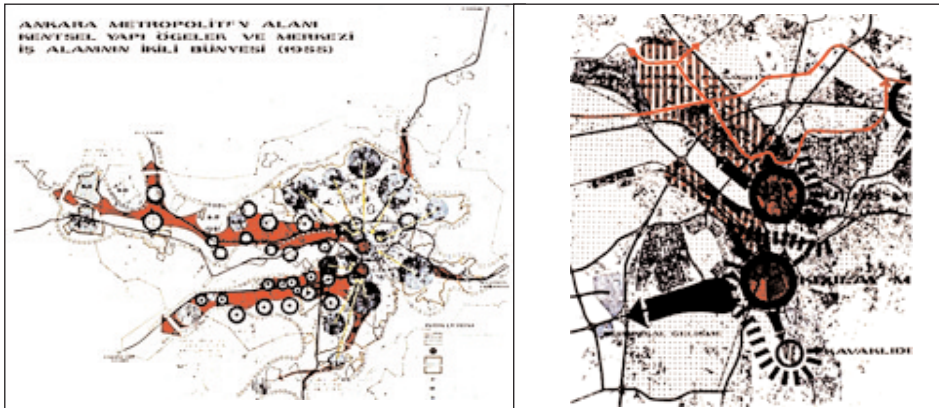
2 “Ulus Tarihi Kent Merkezi Planlama Projesi”, Ankara Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları, 1992, s: 131.

1986’da birinci seçilen projenin planlama çalışmalarına Belediye ile uzun görüşmelerden sonra başlanabilmektedir. Planlama çalışmaları, ODTÜ bünyesinde ve Raci Bademli’nin yönetiminde yarışma ekibine ilgili uzmanlıklar da eklenerek sürdürülmüş ve hazırlanan Plan 1990 yılında Büyükşehir Belediye Meclisince onaylanmıştır. Planlama çalışmaları kapsamında metropoliten kent düzeyinde merkezi iş alanı analizleri yapılmış, MİA’nın uzun dönemli gelişme yönleri araştırılmış ve MİA’yı oluşturan her bir bölge için birbirleriyle bütünleşik stratejik gelişme/koruma/kullanma kararları verilmiştir.

Ulus tarihi kent merkezinde sürdürülebilir bir koruma/kullanma dengesi kurulması açısından Kazıkıçi Bostanlarında öngörülen yeni MİA gelişmesi ile ilişkilerin kurulması ODTÜ Planlama ekibince önemsenmiştir.

“Yeni MİA’nın oluşturulması Ankara’nın temel sorunsallarından biridir. 1990 Ankara Nazım Planı’nda Ulus-Akköprü arasındaki bölge “Merkezi İş Alanı” olarak önerilmiş bulunmaktadır. İmar İskan Bakanlığı, Ankara Metropolitren Alan Nazım Plan Bürosu’nun 1970’lerdeki bu önerisi, şu anda bile, yapılaşma, arazi kullanımı, çevre değerleri, arazi fiyatları, erişilebilirlik, makroform gelişme yönü, prestij olanakları ve benzeri ölçütler, yani kent mantığı açısından en uygun öneridir.

Biz, “Ulus Tarihi Kent Merkezi Planlama” çalışmalarımızda, Ulus-Akköprü arasında, Kazıkıçi Bostanları denilen bölgenin Ankara metropolitren iş merkezi olarak gelişmesi gerekliliğinden yola çıktık. Bu gerekliliği Ulus’un tarihi kesimleri üzerindeki merkez gelişme eğilimlerini azaltacak bir faktör olarak değerlendirdiğimiz için; bir yandan Kazıkıçi Bostanları MİA düşüncesini plan kararı olarak gündeme sokarken, öte yandan da bu kararlar dengelenecek Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma stratejilerini belirledik.”³

Şekil 6: İkilî bünye ve MİA gelişme odak ve koridorları analizleri

3 “Ulus Tarihi Kent Merkezi Planlama Projesi”, Ankara Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları, 1992, s: 131.

Şekil 6’da mekânsal yapıdaki ikili bünye ve Ulus tarihi kent merkezinin Kazıkçı Bostanları alanındaki yeni MİA, Kızılay-Çankaya, Maltepe-Tandoğan ve Eskişehir gelişme koridorlarıyla ilişkileri görülmektedir.

Ulus Planlama çalışmaları kapsamında; 1/100.000 ölçekte metropoliten alanda nüfus ve istihdam dağılımı ile merkezi iş alanının 1985-2015 yılları arasındaki gelişme yönünü belirleyen çalışma, 1/50.000 ölçekli kentsel yapı öğeleri ve merkezi iş alanının 1988’deki ikili bünyesini belirleyen çalışma, 1/25.000 ölçekli Ankara merkezi iş alanının gelişmesini belirleyen çalışma, proje tamamlanıncaya kadarki dönemde uygulamaların aksamaması için, 1/5.000 ölçekli yapılaşma düzeni ara planı ve yakın çevre gelişme kararları, 1/1000 ölçekli yapılaşma düzeni ara planı, genel analizlerin yansırı bütünlük arz eden planlama parçaları için 1/5.000 ölçekli program alanları ve kamu proje paketleri, 1/1.000 ölçekli kamu-özel proje paketleri, tanımlanan proje paketleri özelinde, her bir paket için; doğal veriler, arazi kullanımı, kat yükseklikleri, yapı kalitesi, yapı karakter değerlendirmesi, ulaşım bilgileri, çevre değerleri analizleri ile Hükümet Meydanı, Hacı Bayram açık alan düzenlemesi, kuzeydoğu katlı otopark-çarşı-terminal düzenlemesi gibi kamu proje alanları (KPA’lar) için 1/1.000 ölçeklerde strüktür planları, 1/500, 1/200 ve 1/50 ölçeklerde kentsel tasarım planları, trafik ölçülendirme esasları çalışmaları, açıklama raporları ile birlikte üretilmiştir.

Onaylı belgeler, planlama/gerçekleşme sürecini çerçeve olarak tanımlayan belgeler biçiminde nitelendirilmiş, uygulama çalışmaları için yeni alt ölçekli analiz ve çalışmaların yapılması, dinamik ve proaktif bir planlama sürecinin koşulları olarak öngörülmüştür.

Ulus Planı’nın “Plan Hükümleri” bu çalışmalar sonucunda geliştirilmiştir.

Plan hükümlerine göre:

“Başkent Ankara’nın Kentsel Sit Alanı olarak belirlenen tarihi merkezinde kanserleşmiş planlama sorunlarına çözüm getiren Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı, 1/1000 ölçekte ve alışılmışın ötesinde ayrıntılandırılmış bir plan ise de, **bir “Uygulama İmar Planı” değil, “Nazım İmar Planı” (Çerçeve Plan) niteliğindedir.**

Bu nedenle bu plana referansla **“1/500 Yeni İmar Uygulama Planları”** yapılana kadar:

Niteliği ve büyüklüğü ne olursa olsun gündeme gelen her parsel için çap alındıktan sonra söz konusu parsel ve mücavir parsellerindeki

- mevcut yapılaşma durumunu, saçak kotlarını, tabii zemin ve teşekkül yol kotlarını,
- mevcut cephe ve mimari özellikleri ile peyzaj öğeleri vb.

gösteren **1/500** (gereğinde **1/200**) bir halihazır **“Çevre Tespit ve Değerlendirme Çalışması”** ile söz konusu parsel için düşünülen yapının

- oturuşunu, saçak kotunu,
- cephe düzenini, malzeme kullanım özelliklerini,
- çevre düzenlemesini ve çevre ilişkilerini vb. gösteren **1/500** (gereğinde **1/200**) **“Vaziyet Planı Önerisi”** hazırlanarak **“Ön İzin”** için ilgili belediyeye başvurulacak;

daha sonra

“Ön İzin”de belirlenen esaslar doğrultusunda hazırlanacak mimarlık, mühendislik ve peyzaj uygulama projeleri Ankara Koruma Kurulu’nun onayından geçirilerek, inşaat izni için sunulacaktır.”

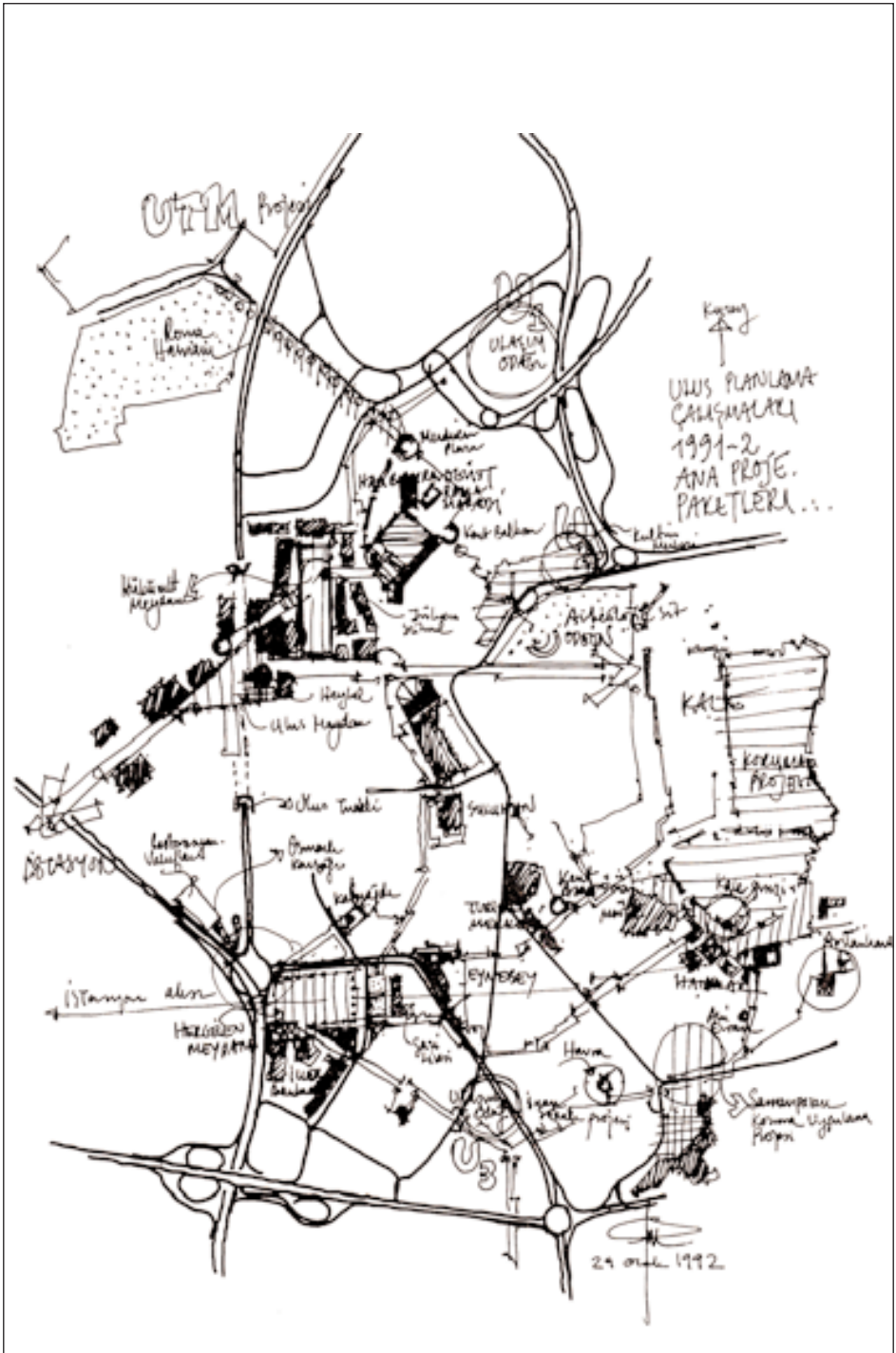
Bu hükümler çerçevesinde Ulus Planı bir çerçeve planı olarak, güncel araştırmalara dayalı bir uygulama süreci tanımlamış ve uygulamalar bu sürece göre yürütülmüştür.

Plan Hükümlerinin ikinci bölümünde program alanları “koruma program alanı”, “koruma ağırlıklı ıslah program alanı”, “yenileme ağırlıklı ıslah program alanı” olarak sınıflanmış ve her bir program alanı için mülkiyet, yapılaşma (yeni yapı, doymuş yapı, korunacak yapı), işlevlendirme, ulaşım/dolaşım/otopark, altyapı, çevre düzenleme/peyzaj/kent mobilyası, projelendirme/uygulama konularında planlama/ kentsel tasarım ilke ve koşulları tanımlanmıştır.

Onaylanan planda uygulama sürecinin denetimini sağlamak için plan hükümlerinde ayrıntılı olarak tanımlanan program alanları ve proje paketleri tasarlanmıştır. Şekil 6 Raci Bademli’nin çizgileriyle 1992 yılı itibariyle ana proje paketlerini göstermektedir.

Ulus Planı’nda tanımlanan bir çok proje, 2005’te belediye meclis kararı ile iptal edilene kadar (ŞPO tarafından açılan dava sonucunda söz konusu meclis kararı, hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle iptal edilmiştir) uygulanmıştır. Bazı önemli projelerin uygulanmasında halk katılımı ile karar kurulları oluşturulmuş ve yerel sahiplilik modelleri geliştirilmiştir.

Şekil 8, 9 ve 10 da bazı uygulanmış projelerden görseller yer almaktadır.

Şekil 7: 1991-1992 Ulus Planlama Çalışmaları – Ana proje Paketleri. R. Raci Bademli

Şekil 8: Hacıbayram Meydanı ve çevresi
Kaynak: Raci Bademli Arşivi

Şekil 9: Hacibayram meydanı, Karyagdı Türbesi ve meydanı, Hayek meydanı ve heykelleri, Eynebey Hamamı ve çevresi düzenlemesi

Şekil 10: Keklik sokak, hanlar bölgesi, tarihi kale çarşısı düzenleme projeleri

1990 Ulus Koruma Planı'nın meclis kararı ile 2005'te iptal edilmesi sonrasında Ulus planlama alanı "yenileme alanı" olarak ilan edilmiş ve Büyükşehir Belediyesi yenileme alanında "yenileme alanı koruma amaçlı imar planı" adı altında bir planı 2006'da İstanbullu bir firmaya ihale yöntemiyle ısmarlamıştır. Hazırlanan plan 2007'de Ankara Yenileme Alanı KTVKB Kurulunca onaylanmıştır. Ancak ŞPO tarafından açılan dava sonucunda Ankara 10. İdare Mahkemesi 2008 yılında söz konusu yenileme esaslı planı onaylayan kurul kararını "koruma amaçlı imar planlarıyla ilgili ilke ve esaslara ve kamu yararına aykırı olduğundan iptaline" gerekçesiyle iptal etmiştir.

Koruma niteliğinin bulunmadığı mahkeme kararıyla da kesinleşen bu plan ile, Cumhuriyet dönemini temsil eden ve iyi durumda oldukları tespit edilen binaların yıkılması önerilmekteydi. Hemen hemen tümü, yarışmalar yoluyla elde edilmiş, yerli ve yabancı mimarların eserleri olan yapılardan *Anafartalar Çarşısı*, *Ulus İşhanı*'ndaki 13 katlı *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Binası*, Yeni yapı-

lan Ulus Şehir Çarşısı, Modern Çarşı, Ankara Hali, Türk Telekom (eski PTT) binaları, Gümrük Müsteşarlığı (Eski Köy İşleri Bakanlığı) binası ve 100. Yıl Çarşısı için yıkım kararı getirilmiştir.

Eğer ŞPO söz konusu planın iptali için dava açmamış olsaydı bugün Ulus'ta Cumhuriyet dönemine ait az sayıda yapı ve mekan kalacaktı.

Mahkemenin iptal kararını verdiği tarihten buyana 5 senedir Ulus sit alanları korumasız kalmıştır. Belediye Kurul kararlarıyla parsel ölçeğinde ya da tekil ve parçacı projelerle uygulama yapmaktadır. Raci Bademli hocamızın deyişiyle **“şaşkın plan uygulamaları ile plansız proje gerçekleştirmeleri”** dönemine geri dönmüştür. Başkent Ankara'nın merkezi 5 senedir plansızdır. Koruma planının yine ihale yöntemiyle ismarlanarak hazırlanmakta olduğu bilinmekle birlikte hazırlıklar kamuoyuna kapalı olarak sürdürülmektedir. Anlaşılan yeni plan belediyece onaylandıktan sonra kamuoyu haberdar olacaktır. Yeni planın iptal edilen bir önceki plana ne kadar benzediği ise merak konusudur. Koruma amaçlı imar planlar yerine yenileme amaçlı imar planları hazırlamak moda haline gelmektedir. Bu koruma alanları için büyük bir tehlikedir.

Sunuşumun üçüncü bölümünde Ulus Planında metropoliten iş merkezinin gelişme alanı olarak kabul edilen Kazıkıçi Bostanları alanına ait “Ankara Merkezi İş Alanı Planlama ve geliştirme Yarışması” ile ilgili bilgiler vermek istiyorum. Yarışma Büyükşehir Belediyesi'nce 1993 yılında ulusal düzeyde açılmıştır. Yarışma jürisi; İlhan Tekeli, Baykan Günay, Ergun Unaran, Özcan Altaban, Baran İdil, Ali Türel ve Orhan Kuntay tarafından oluşturulmuştu. Danışman jüri üyelerini ise Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Karayalçın, İmar dairesi Başkanı Raci Bademli, Prof. Dr. Gönül Tankut, Haluk Alatan ve Altındağ Belediye Başkanı Ali Rıza Koç temsil ediyordu. Jüri bir çok proje arasından birincilik ödülünü, Ali Vardar ekip başı olduğu Sedvan Teber, Selçuk Yener, Oğuz Erkal ve Hakkı Akyol'dan oluşan ekibin projesine vermişti.

Şekil 11 ve 12'de birincilik alan yarışma projesine ait gelişme konsepti ve merkezi meydan, yeşil omurga ve yapı adası dokularına ilişkin tasarımlar görülmektedir.

Yarışma projesinde önerilen mekânsal kurgu, yapı adası dokusu, yoğunluklar gibi tasarım ve yapılaşma ilkeleri Kazıkıçi Bostanlarındaki mevcut olan küçük sanayi, tamirciler, dökümcüler gibi çeşitli büyüklükteki kullanımların merkez fonksiyonlarına dönüşümünde eşitlikçi bir yaklaşım sunmaktadır. Merkez ulaşım kurgusu metro ve yaya erişimi ağırlıklı olarak tasarlanmıştır. Yapılar ada bazında ortak bir avlu çevresinde kurgulanmış, otoparklar yeraltına alınmıştır. Ada bazında yapılaşma emsali ortalama 2.5 alınarak kentsel tasarım yapılmıştır.

Şekil 11: “Ankara Merkezi İş Alanı Planlama ve geliştirme Yarışması’nda Birincilik Ödülü alan Proje

Şekil 12: Merkez tasarım kurgusu, yapı ada dokusu, yeşil omurga ve merkez meydanı

1993 yılında sonuçlanan yarışma sonrası yarışmanlar, planlama çalışmalarına başlamışlardır. Ancak Belediye seçimleri sonucu yönetim değişikliği nedeniyle planlama çalışmaları yaklaşık 5 sene uzamıştır. 1998’de araştırma ve planlama çalışmaları Belediyeye sunulmuştur. Uzun tartışmalardan sonra 1/5000, 1/1000 ve kentsel tasarım projeleri onaylanmıştır.

Planların uygulanması için MİA uygulama yönetmeliği hazırlanmış ve uygulama sürecinin denetimi için müellifler, Altındağ Belediyesi ve Büyükşehir Belediyesi temsilcilerinden oluşan bir komite kurulmuştur.

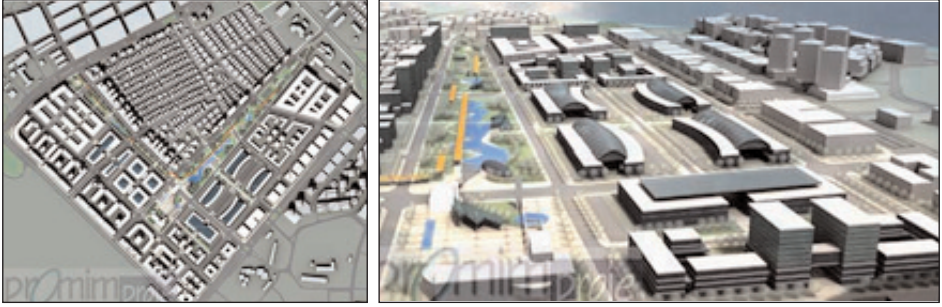
Onaylanan plana ve düzenleme ortaklık payına uygun olarak parselasyon planı hazırlanarak onaylanmıştır. Bu süreç sonunda mülkiyetler plana göre oluşturulmuş bütün yollar bedelsiz olarak terk ettirilmiştir. Yarışma projesinde görülen yeşil omurga ve yapı adalarının oluşturduğu yollar üzerindeki yapılar yıkılarak plan yolların izleri açılmıştır. 1993 yarışma projesine göre hazırlanıp onaylanan plana göre uygulamalar 2000’li yılların ortalarına kadar devam ederken Kazıkıçi Bostanları çevresinde yeni yatırımlar yapılmaktadır. Ankamall 1999 da açılmış 2006 da ise genişletilerek Ankara’nın en büyük AVM ve iş merkezi olmuştur. Bu tür yatırımlar Kazıkıçi Bostanları’ndaki gayrimenkullerin değerini artırmış ve yapsatçı ve spekülörlerin iştahını kabartmıştır. 1993 projesinin MİA alanındaki eski mülkiyet düzenini dönüştürerek yol güzergahlarının bedelsiz olarak belediyenin hüküm ve tasarrufuna geçmesi ve yolların açılmaya başlaması bu alan üzerinde yeni girişimleri ortaya çıkartmıştır.

Sunuşumun dördüncü bölümünde Kazıkıçi Bostanları’nda başlatılmış olan yeni girişimler ve bu girişimler sonucunda hazırlanan yeni MİA projesine ilişkin bazı bilgiler verecek ve değerlendirmeler yapacağım. Kazıkıçi Bostanları alanındaki girişim ve geliştirilen projeye ilgili bilgiler Ankara Büyükşehir Belediye Başkan Vekilinin 2012 yılında Arkitera Mimarlık Merkezince düzenlenen Arkiparc etkinliklerindeki sunuşundan alınmıştır.⁴

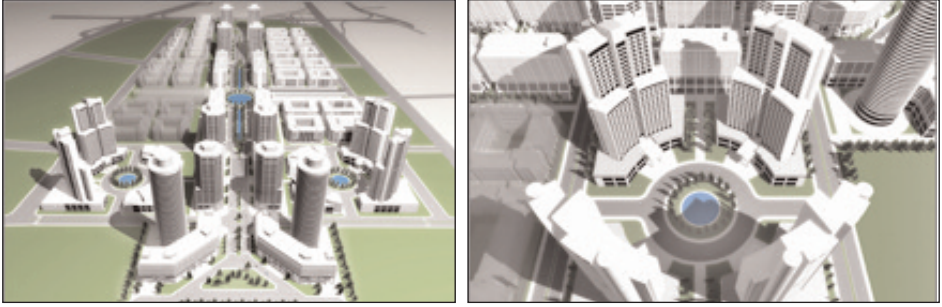
2000’li yılların ortalarında bugünkü Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkan Vekili bir fuar için gittiği Çin’de “sektörel çarşıları” görmüş ve Çin deneyiminden etkilanmış. Belediye Başkanı ile bu fikri paylaşarak Kazıkıçi Bostanlar/İskitler alanında benzer bir uygulamaya geçme kararı verilmiş.⁵ Aynı zamanda ATO Başkan Vekili de olan Ali Gökşin sektörel çarşılar fikrinden hareketle MİA projesini gerçekleştirmek için ATO bünyesinde 9 ticaret sektöründe 9 kooperatif kurmuş ve 400 ATO’lu üye olmuş. Kooperatifler arsa edinmek için para biriktirmeye başlamışlar. Üyeler ucuza arsa alıp ilerde bunları birleştirip daha değerli hale getireceğiz denilmiş. İskitlerde bir büro tutulmuş, MİA alanı içindeki cadde ve sokak üzerinde bulunan arsalar için m2 fiyat tespit etmişler. Arsalar ister 10m2 isterse 50m2 olsun satın almışlar. Tespit ettikleri fiyatı hiç değiştirmeden arsaları 5 sene boyunca toplamaya devam etmişler. Örneğin 23m2lik bir arsadaki 28 hissedarı bir araya getirip satın almışlar. Bu süre sonunda 85000 m2lik birinci etap içinde 55000m2 arsayı kooperatif mülkiyetine geçirmişler.

Arsalar satın alınarak toplanırken kooperatifler tarafından bazı mimarlara projeler sipariş edilmiştir. Şekil 13 ve 14 te sipariş verilen bazı projelerden görseller yer almaktadır.

4 <http://www.arkiparc.com/2012/tr/74/e/49/ankara-mia-kentsel-donusum-ve-gelisim-projesi>

Şekil 13: TOBAŞ A.Ş. - İSKİTLER ORGANİZE TOPLU İŞYERİ KOOP., Tasarım Selami Demiralp

Şekil 14: MİA İskitler Kentsel Dönüşüm Projesi, Tasarım Ömerler Mimarlık⁶

Hazırlattırılan çeşitli projeler arasından 9 kooperatifin kurduğu İskitler Toplu İşyeri Yapı Kooperatifinin A Tasarım Mimarlık ofisine ısmarladığı proje üzerinde karar kılınmıştır.⁷ Şekil 15 de uygulanmasına karar verilen projeden görseller yer almaktadır.

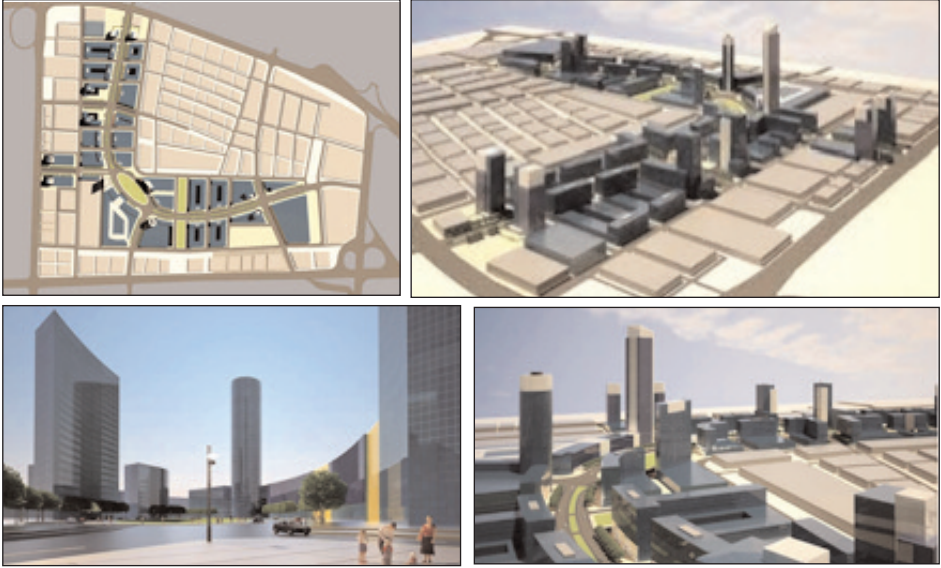
Kooperatifler Birliği hazırlanan projeleri esas alarak bu tasarımları 1/5000 ve 1/1000 imar planı formatına getirtmiş ve Belediye meclisine onaylattırmıştır. Daha sonra onaylanan 1/1000 ölçekli imar planına göre parselasyon planları hazırlattırılarak mülkiyetler yeni plana göre oluşturulmuş ve tapuya tescil ettirilmiştir. Tapu dağıtılacak alandaki alan büyüklüğünün 225.000 m² olduğu ifade edilmektedir.

Planlar onaylandıktan ve arsalar elde edildikten sonra alan içindeki 533 yapı yıkılmış ve yollar açılmaya devam edilmektedir.

1993 plan uygulaması sonucu elde edilen yeşil omurga bu planda da aynen korunmuştur. 1993 planının öngördüğü homojen ve eşitlikçi yapılaşma ve kentsel tasarım anlayışı yerine hemen hemen her adada farklı yüksekliklerde yapıların öngörüldüğü ve bir adada ise Ankara'nın 44 katlı olması istenen en yüksek gök-

6 <http://www.omerlermimarlik.com/Projeler.aspx?kid=13&id=28>

7 <http://v3.arkitera.com/p346-mia-iskitler-projesi.html?year=&aID=2438>

Şekil 15: MİA İskitler Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi, Tasarım Ali Osman Öztürk

deleninin yer aldığı heterojen ve eşitsizlikçi bir yapılaşma tasarlanmıştır. Kooperatifler tarafından elde edilen arsaların toplulaştırıldığı alan ortasından nereden geldiği ve nereye bağlandığı şehircilik ilke ve esasları bakımından tartışmalı olan 55 metre genişliğinde ve 2 km uzunluğunda bir bulvar açılarak alanın içindeki arazi değerlerinin en çoğa çıkartılması sağlanmıştır.

Planın iki aşamalı olarak uygulanması amaçlanmıştır. Birinci aşamada 314.000 m² büyüklüğündeki 33 adet bağımsız parsel üzerinde brüt 1.800.000 m² inşaat yapılacaktır. Bu brüt emsalin 5.7 olması anlamına gelmektedir. 1.800.00 m² inşaatın 900.000 m² si kiralanabilir inşaat alanıdır. Ortak kullanım alanları, servis alanları vb alanların toplamı 220.000 m² ve 681.000 m² si ise kısmi kapalı otopark alanıdır.

1993 planının ortalama yapı adasındaki emsali olan 2.5 ile karşılaştırıldığında emsaller önemli oranda artırılmıştır. Yeni plan Kazıkıçı Bostanları alanını tanımlayan ana bulvarlardan cephe almadığı için kendi bulvarını içte yaratarak yüksek yoğunlukla kurgulanmıştır. Bu haliyle metropoliten merkez ve alt merkezlere nasıl bir etki yapacağı tartışma konusudur. Kazıkıçı Bostanları alanında ve sadece birinci etapta milyonlarca m² inşaat alanı piyasa sunulacaktır. Bu tür yatırımların metropoliten merkezin diğer alanlarında nasıl bir etki yaratacağı, ulaşım sistemlerine nasıl bir yükleme yapacağı, kentsel ekonomik yapıya etkileri, bir alanda aşırı yoğunlaşmanın çevresine nasıl bir etki yaratacağı tartışma konularından bazılarıdır.

Değerlendirmeler:

Ankara tarihi kent merkezi Ulus ve yeni MİA alanı olarak Kazıkiçi Bostanları/İskitler'de bugüne kadar yapılmış planlama çalışmaları değerlendirildiğinde bazı önemli dersler çıkarılabilir.

1990 Ulus Koruma Planı ve 1993 MİA (Kazıkiçi Bostanları) Planı ulusal yarışmayla elde edilmiştir. Asli ve danışman jüri üyeleri incelendiğinde ülkenin şehircilik ve mimarlık alanında deneyimli meslek insanlarından oluştuğu görülmektedir. Jüri değerlendirmeleri sonrasında kamuoyuna açık kolokyumlarda tartışılmıştır. Birinci seçilen projeler kamu yararı önde tutularak hazırlanmıştır. Kişisel yararlar, spekülasyon amaçlar güdülmemiştir.

Gerek 1990 Ulus koruma planı gerek 1993 MİA planı uygulamaya girmiş ve önemli uygulamalar yapılmıştır. Her iki plan günümüz şehircilik, planlama ve tasarımı anlayışını yansıtmaktadır. Ancak her iki planda bugünkü belediye yönetimi tarafından iptal edilmiştir. Ulus planını iptal eden meclis kararının hukuka uygun olmadığı mahkemece tespit edilmesine rağmen yürürlüğe sokulmamıştır. 1993 MİA planı ise yerine mülk sahiplerince hazırlanan projelere dayalı planlar yapılarak sessizce ortadan kaldırılmıştır.

1990 Ulus Koruma planı yerine ihale yöntemiyle sipariş edilen plan koruma amaçlı plan niteliği taşımadığından mahkemece iptal edilmiştir. Belediye yönetimi yeni bir ihale ile sipariş vermiş ve yeni bir plan hazırlattırmaktadır. Ulus 5 senedir koruma planı olmadan kurula onaylatılan projelerle yönetilmeye çalışılmaktadır. Aynı şekilde MİA alanı içinde siparişe dayalı projeler yaptırılmış ve arsa sahipleri ve belediye yönetimince beğenilen projeler plana çevrilerek meclise onaylatılmıştır.

Gerek Ulus gerekse yeni MİA alanı bütün kentlileri ilgilendiren projelerdir. Sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, meslek odalarının mesleki deneyimlerinden yararlanmak, onları sürecin içine katarak toplumsal yararı en çoğa çıkartmak çağdaş şehircilik ve mimarlık ilke esasları bakımından bir zorunluluktur. Bütün bir kent halkını ilgilendiren proje ve planların sanki kendi arsası üzerinde bir villa projesi yaptırtıyormuşçasına elde edilmesi günümüz toplumlarında ne kadar geçerlidir?

Sanıyorum Ankara merkezlerindeki planlama tarihinden daha çok dersler çıkartmak mümkün. Zamanın kısıtlı olması nedeniyle sözlerimi sonuç yerine Raci Hocasdan bir alıntıyla bitireceğim

“Ankara’da MİA birbirine eklenmiş ve her biri köklü bir toplumsal dönüşüme ya da tarihi döneme tekabül eden, en az dört görece homojen parçadan oluşmaktadır. Bir tarihi geleneksel merkez Samanpazarı; iki, milli mücadele Ankara’sının merkezi Ulus; üç, başkent Ankara’nın modern merkezi Kızılay ve dört uluslararası merkez Kavaklıdere, Çankaya. Önemli

olan husus tespih gibi dizili bu farklı MIA parçalarının teker teker farklı dönüşüm süreçleri yaşarken, aralarındaki ilişkilerin de farklı farklı biçimlenebileceğinin kavranması. Parçalara bakarken MIA bütünlüğünü, MIA'ya bakarken parçaların niteliğini gözden kaçırmamaktır”

diyor ve sözlerime son veriyorum.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturma Başkanı)- Teşekkürler. Ben hemen sözü Dr. Buğra Gökçe'ye bırakıyorum, Çankaya Belediye Başkan Yardımcısı.

Dr. BUĞRA GÖKÇE (Çankaya Belediyesi Başkan Yardımcısı)- Teşekkür ediyorum. Merkezle lisans eğitiminden itibaren biraz çalışmış bir meslektaşınız olarak buradayım. Burada meslek adamı olarak bulunuyorum. Çağatay Hoca da benim doktora tezimin tez jürisinde başkanımıdır. Ben doktora teziyle ilgili çok kısa bir değerlendirme yapmak ve orada söylediğimiz hususları size bir miktar aktarmak istiyorum. Çünkü geldiğimiz nokta, esasında bir miktar bu anlamda karmaşık hususlar taşıyor.

Ömer Hocanın sunuşuna eklenecek parçaları var. Çünkü Hoca daha çok Ulus kısmına yoğunlaştı, ben de merkezin esasında son dönem sorunların daha ağırlıklı yaşandığı Kızılay, Kavaklıdere, Çankaya bölümüne dair daha keskin şeyler söyleyeceğim.

Benim doktora tezimin çıkış sorusu şuydu: Çok yoğun bir biçimde dünyada özellikle de Amerikan kentlerinde konuşulan şey; artık merkezi iş alanı diye bir şeyin kalmadığı, merkezi iş alanının tüm kent olduğu. İletişim, bilişim teknolojilerinin yayılmasıyla, çeşitlenmesiyle, iletişim olanaklarının çok güçlenmesiyle, eskiden merkezi iş alanında bulunması zorunlu ya da temsilcilik açması gerekli işlevler, artık kentin herhangi bir mekânından, herhangi bir yerinden bu faaliyetlerini dünyayla, kentle ilişki kurabilecek noktaya geldikleri için, merkezi iş alanı yoğunlaşmasına ve merkezi iş alanı odaklanmasına çok da gerek yok. Böyle bir tanımlama arayışına da çok gerek yok. Yani Amerikan odaklı bir teorik çerçeve var.

Ben tabii bu sunuşta onların detaylarına girmeyeceğim, ama ben tezimde acaba böyle mi? Bu teorik çerçeve Ankara'da kendi kendini doğruluyor mu, her yer mi merkezi iş alanı oluyor? Merkezin dışına çıkan işlevler var mı? Bu işlevler dışarı çıkarken nereye gidiyorlar? Rastlantısal olarak dağılıyorlar mı, yoksa gittikleri yerlerde yeni odaklanmalar yaratıyorlar mı? Çıktıkları yerde nelere neden oluyorlar? Türünde bir soruyla çıktım.

Popüler kısmı üretici servisler ve tüketici servisler diye ayrılan iki temel başlık var teorik çerçevede ve karar verici unsurların ya da esas kenti ve merkezi biçimlendiren hususların üretici servisler üstünden ağırlıklı biçimlendiği yönünde bir kabul var. Üretici servisler karar verici unsurlar kentin merkezinde, kentte nasıl yer seçiyorlar? Bu Ankara'da nasıl? Ben bunu incelemeye çalıştım.

Tabii buna dair bir kuramsal çerçeve, bir izlencemiz vardı. Bunların detaylarına girmeyeceğim, ama tabii bu çerçeveye dair, ekolojik hepimizin daha eski yıllar-

dan öğrendiği yaklaşımlardan, davranışsal yaklaşımlara, Marksist post yapısalcı ve en son çok da gündemde olan post modernist yaklaşımlara, projeci yaklaşımlara kadar farklı değerlendirmeleri analiz etmeye çalıştım.

Bunu göstermeye niye ihtiyaç duydum? Yaklaşık son 10-15 yıldır kent ekolojisi yaklaşımlarının ya da hepimizin ağırlıkla lisans eğitiminde iyi öğrendiği ikili yaklaşımların yani merkezleşme, merkez dışına çıkma, bütünleşme ayrışma, istila, yerine geçme, baskın, çekinik, çekirdekleşme ve dağılma gibi olguların, artık çok da üstünde durulmaması gerektiği yönünde birtakım eğilimler var, ama bunlara dair de bazı bulguların Ankara örneğinde gözlemlenmiş olması bu açıklamalara hâlâ ihtiyaç olduğunu gösterdiğini söyleyebiliriz.

Şimdi tezin çıkış sorusu post modern yaklaşımların iddia ettiği birincil merkezde kentin merkezi işlevleri yoğunlaşırken, daha sonra bunların bir bölümü ikincil merkezlere, daha az yoğun olarak gidiyorlar. Ama artık 1980’li yıllardan itibaren kentin ulaşım noktalarının olduğu yerlerde uç kent -*Türkçeye böyle çevrilmeye çalışılıyor*- biçiminde yeni merkez işlevlerinin yer seçimleri söz konusu olabiliyor. Artık Amerikan kentlerinde, 2000’li 1990’lı yılların ortalarından bu yana uçsuz bucaksız her yere gidebilirler, herkes kendi plazasını yapıp, kendi iletişim teknolojisini ve altyapısını kurup her yere gidebilir, orası da merkez işlevi görür denilen bir yaklaşım var.

Bu biçimiyle bu yaklaşım Türkiye kentlerinde de, Ankara’da da doğrulanıyor mu? Tezin bu yönde bazı tespitleri var. Amerikan kentlerinde görüldüğü gibi merkez işlevlerinin ne kadarının uç kentlere dağıldığı, ne kadarının merkezde kaldığına yönelik olarak tezin yapıldığı tarihe dair rakamlar da var. Bizim kentlerimiz için bu biçimde birtakım istatistikler tutulmamakla birlikte, bu çalışma belki o anlamda ilk tespit nitelikleri de taşıyor. Bu tip işlevlerin özellikleri de vurgulanmış vaziyette. Örneğin bir orman alanının içinde bir plaza ya da bir yerleşke kurulduğunda, bu kurulduğu an işlevin niteliği itibarıyla merkez işlevi de görülür, buranın tek başına projelendirilmesi de yeterlidir diyen yaklaşımlar var.

Bunların bir bölümü bizim ülkemizde de olmaya başladı; yani orman alanına üniversiteleri vermekten tutunuz, kişiye ya da kuruma özgü ayrıcalıklar da bu anlamda kullanılır hale geldi. Şu kadar kişiye istihdam sağlanacak, şu kadarlık bir katma değer yaratacak biçiminde değerlendirmeler yapılarak, kentin bütününe ya da genel planlama yaklaşımına dair hiçbir ayrıntılı değerlendirme içermeyen süslü cümlelerle kamuoyunun gündemine getirilebilmekte.

Nedir esasında peki? Üretici servisler temel olarak neye göre yer seçerler ya da neye göre üretici-tüketici diye ayrılıyorlar? Bu soruların yanıtlarına yönelik birtakım tespitler var; burada üretici servislerin ağırlıkla finans ve iş servisleri olduğunu söylemek lazım. Ayrıntılı değerlendirme var, ancak burada kimseyi sıkmak istemiyorum.

Peki, bunları küresel, yerel ve yapı ölçeğinde biçimlendiren temel etmenler ne diye bakarsak; küresel ölçekte yığılma ekonomilerinin, kentleşme ekonomilerinin, işgücünün network ve bağlantı ağlarının ya da kuluçkaların etkili olduğunu, inovasyon diye tarif edilen yenilikçilik ya da girişimcilik kapasitelerinin önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Kentsel ölçekte, kentin büyüklüğü ve makro formunun önemli olduğunu, merkez kaç ve merkezci, merkeze çeken kuvvetlerin çekim unsuru taşıyan unsurların etkili olabildiğini, ulaşım-iletişim olanaklarını, teknolojik kapasiteyi, altyapıyı, erişilebilirliği, vb. bir dizi şeyin etkili olduğunu ifade edebiliriz. Yapı ölçeğinde de özellikle bizim kent merkezimizi ilgilendiren, A sınıfı ofis diye tarif edilen bir şey var. Ulaşım-iletişim altyapısı itibariyle, kablo-kanal gereksinimleri, otopark, konuk ağırlama olanakları ve benzeri sunum yapma nitelikleriyle, yeni bina ve iletişim olanaklarına olanak sağlayan ofis ihtiyaçları söz konusu. Bunlar eski yapı stokları içerisinde her zaman geçerli ya da dönüştürülebilir görülmediğinden, buna benzer ihtiyaçlarını dışarıda yeni binalarla yapma yönünde ya da yapılmış yeni binaları buna dönüştürme yönünde bir A sınıfı ofis oluşturma ihtiyacı da söz konusu oluyor. Bu da merkezle, merkezden ayrılma taleplerinden bir tanesi.

Buna ilişkin yapılmış diyagramlar var Milano örneğinden. Yani merkezin yoğunlaşması söz konusu olduğunda nasıl oluyor? İkincil kutuplaşmalar kentin makro formunda neye göre yer seçiyor? Çeperlerdeki yerleşimler nasıl oluyor gibi. Bunları burada uzun anlatmayacağım, ben daha fazla Ankara'yı anlatmak istiyorum size. Detayla ilgilenen arkadaşlar kuramsal çerçevesine bakabilirler.

Ankara için önemli bir husus da, Ankara'yı konuşurken şu anki, hem uluslararası küresel ekonomi ve yaklaşımlar anlamında, hem de hükümet politikaları anlamında İstanbul'u konuşmadan Ankara'yı anlamamanın çok olanaklı olmaması. Tezin yapıldığı tarih itibariyle 2006'da İstanbul dünyanın 21. kentsel bölgesi olarak tarif edilmiş, Ankara ise 77'inci. İstanbul için 2020 tahminlerine bakıldığında 27'ye, yani ekonomik anlamda 34. sıradan 27'ye gidecek bir kent ekonomisi oluşturacağı iddiası var. Ankara'nın da 94. sıradan 87. sıraya yükseleceği yönünde bir kent ekonomisi tahmini var. Ama genel Avrupa ve bulunduğumuz bölgedeki indeksler incelendiğinde, Ankara bu anlamda öne çıkan dünya kentleri içerisinde hiçbir biçimiyle yer alamıyor. Türkiye'den bu anlamda tüm indekslere giren tartışmasız tek kent İstanbul ve İstanbul'daki yığılma bu biçimiyle sürdürdüğü müddetçe, hem İstanbul'a, hem Ankara'ya zarar veren bir nitelik taşıyor.

Yani Ankara'nın içini boşaltan, Ankara'dan üreticiyi, kamusal hizmetleri İstanbul'a taşıyan seçim, Ankara kentinin ekonomisine zarar verdiği gibi, İstanbul'daki olağanüstü yığılmalarla, İstanbul'daki kentsel yaşam kalitesini, ulaşım-iletişim olanaklarını da zorluyor.

Uluslararası firmaların yer seçimindeki bazı parametreler de burada etkili oluyor

ancak bunları detaylı olarak anlatmayacağım. Ama Ankara'nın kentsel gelişimine, merkez gelişimine bakıldığında, Ömer Hocanın da bahsettiği Lörcher planından Jansen planına kadar gelen bir dönem var. Ben onu şöyle tarif etmeye çalıştım. Başkentin imarı dediğimiz bu dönem var, 1939'a kadar uzanan bir dönem. İçinde iki tane önemli plan çalışmasını içeriyor. Kızılay kamulaştırmasını içeriyor.

1940'la 1955 arasındaki dönem Ulus odaklı yoğunlaşmanın kentte ağırlıkla yaşandığı dönem olarak tarif edilebilir. 1955'den sonra, 1970'li yıllara kadar olan dönem ikili merkezler yapılanmasına bir geçiş. Belki Kızılay'ın kent merkezi işlevlerini Ankara'da ağırlıkla yüklendiği, yüklenmeye başladığı bir dönem. Bu dönem Yücel-Uybadin planını da içerisinde barındırıyor. Ama Yücel-Uybadin planının Ankara'daki uygulanmasına dair kritik şey şudur: Yücel-Uybadin planının uygulaması bölge kat nizamı planı diye tarif edilen, şu an uygulamanın içindeki arkadaşların da çok iyi bildiği biçimiyle hayata geçmiştir. Bu da esasında bir kapsamlı planlama çalışması olmaktan çok, yolların genişliklerine göre yüksek yapı, 9 kat, 7 kat, 8 kat, 6 kat diye kat yüksekliği belirleyen bir çalışmadır. Tabii bu yolların çok büyük bir kısmı daha önceki yıllardan oluşmuş altyapıyla gelen ya da bu biçimiyle yapılsa bile, sonra bulunduğu yerde yeni yoğunlaşmalar, yeni kat yükseklikleri ya da yeni işlevlerle kentin merkezinde şu an yaşanan sorunların büyük bölümünü hazırlayan nitelik taşımakta.

1970'den 1985'e kadar olan dönem, Kızılay'dan Tunalı'ya sıçrayış dönemi Ankara için. Tunalı, Kavaklıdere bölgesinin hareketlenmesini görüyoruz. Bu yine Raci Hocanın deyimiyle, Ankara'da hep üst gelir grubu yerleşmelerinin hareketlerini takip etmiş merkez. Yani o dönemde de bu böyle. O dönemin en önemli çalışması 90 nazım planı. 90 nazım planının çok kapsamlı bir hazırlık çalışması var. 2015 için yapılmış çalışmalarda da 1986 yılının arazi kullanımını incelediğimizde Ulus'la beraber güney yönüne, Kızılay'dan Tunalı, Kavaklıdere yönüne gidişi görüyoruz. Ama gecekondular alanları yani esasında Ankara, az önce Ömer Hocanın da bahsettiği gibi, ağırlıkla kuzeye giderken, merkezlerinin güneye gidişi söz konusu. Zaten o dönemin planlama otoritesi de tam da buna müdahale etmek istemiş. Kazıkçı Bostanlarını bir merkezi iş alanı olarak tarif ederken, kuzeydeki bu nüfus yoğunluğunu öngörerek çok doğru bir tespit yapmış.

1986-1999 dönemi Kavaklıdere'den hem Gaziosmanpaşa'ya yine Hocanın deyimiyle Köroğlu'nun kör bağırsağına, hem de Turan Güneş bölgesine, Yıldız bölgesine merkez işlevlerinin sıçradığı bir dönem. Bu dönemdeki arazi kullanım çalışmaları incelendiğinde de, bu sıçrayış izlenebiliyor.

Yine 1990'lı yıllarda Ankara'da yapılan arazi kullanım çalışmaları, özellikle üretici servislerin, ofislerin hızla güney yönüne hareketlendiğini, Kızılay içerisinden, Kavaklıdere, Çankaya, Cinnah ve Gaziosmanpaşa bölgelerine gittiğini gösteriyor. Üretici servisin terk ettiği alan, tıpkı Ulus'ta olduğu gibi hızla çözülüyor, önemli sorunlar yaşamaya başlıyor.

2000'den sonra ise, esasında yeni yer seçim odakları, yeni arayışlar söz konusu. Yani Kızılay'ı merkez alan 5 kilometrelik bir çap çizildiğinde, çoğu bu yarıçapın içerisinde kalan Balgat, Öveçler, Mebusevleri, Bahçelievler ve benzeri merkez işlevlerinin sığradığı alanlar var. İşte bunlardan birisi Öveçler civarı, Konya yolu, Çetin Emeç Bulvarını referans alan gelişmeler. Bir bölümü Söğütözü, Çukurambar, Balgat bölgesinde, hem Eskişehir yolunu, hem Konya yolunu odak kabul eden, yine merkez işlevlerinin sığradığı alanlar. Merkez işlevlerinin bir bölümünün de Turan Güneş Bulvarını odak alan Yıldız bölgesinde yoğunlaştığını ve özellikle 2003-2004 sonrası milletvekili lojmanlarının olduğu bölgeye dair de özel bir sistematik politika uygulandığını görüyoruz.

Bir başka gelişme de Çayyolu bölgesinde gözlemlenmekte. Bilkent ve Çayyolu bölgesinde yukarıda söz edilen gelişmelerden daha farklı bir oluşum var. Bir de Mebusevleri bölgesi var. Bu daha gizli kalmış bir bölge. Bunların dışında merkez işlevlerinin bir bölümü de, organize sanayi bölgelerine ya da teknoparklara, teknoloji parklarına ya da organize olmuş küçük sanayi sitelerine sığrayabiliyor. Adres bazında inceleme yapıldığında; Siteler'in, Sincan'ın, Ostim İvedik'in, Hacettepe ve ODTÜ teknoparklarının da üretici servis diye tarif edilen bazı işlevlerle yüklenmeye başladığını, onların oralarda da yer seçmeye başladığını görüyoruz.

Kentin gelişimine paralel merkez işlevlerinin gelişimine bakacak olursak; üretici merkez işlevlerinin kentin gelişimi daha yağ lekesi gibi olmakla birlikte, Eskişehir yolu, Çetin Emeç aksında daha batı-güneybatı yönünde gelişmeye başladığını görüyoruz. Çarpıcı şeylerden birisi, hani tamam iletişim olanakları, birtakım olanaklar sunuyor, ama geliştiği yerler, yine birtakım kendi içinde odaklanmalar gösteriyor.

Ankara'da ise, birtakım özgün nitelikler var. Çünkü üretici servisleri Ankara'da kamusal olanlardan bağımsız incelemek mümkün değil. Yani kamusal işlevlerin çok büyük bir kısmı Ankara'da üretici niteliklere de yön veren işlevler. Çünkü tüm Bakanlıklar, karar verici, devletin karar verici unsurların tamamı Ankara'da ve bunların yer seçimi, beraberinde getirdikleriyle enteresan yer seçim unsurları tamamlıyor.

Yerel ölçekte yine, hem belediyelerin, hem yerel örgütlenmelerin işlevleri önemli. Bir de yarı kamusal ve kamusal olmayan işlevler var, yani sivil işlev-kamusal işlevler var. Demokratik kitle örgütlerinin, siyasi partilerin yarı kamusal olduğunu varsayarsak, sivil toplum örgütlerinin yer seçimini de bunun yanına koyarsak, bunların yer seçimi de Ankara'da üretici servisler anlamında, ofislerin yer seçimi anlamında önemli.

Özel üretici servislere baktığımızda, bunların bir kısmı yerelden gelenler, bir kısmı da küresel ölçekten. Çok uluslu şirketlerin ya da ulusal şirketlerin merkez ya da temsilciliklerinin bulunduğu alanlar var. Bir de tabii son dönemin hangisi

olursa olsun home ofis diye tarif edilen, evinden ofis işlevlerini görme işlevi var ki, bu en zor tespit edilebilen unsurlar.

Yine bu çalışma kapsamında kamusal üretici hizmetleri nereye gittiğine yıllar itibariyle bakıldığında, son dönemde 90 nazım planında tarif ettiği Eskişehir yolu koridoru boyunca ağırlıklı bir gelişim gösterdiğini görüyoruz. Mesela meslek odalarının, sendikaların yer seçimine bakıldığında, Kızılay'ı ayakta tutan unsurlardan birisi hâlâ bu. Adres bazında bir atama yapıldığında, çoğunluğunun Kızılay'da olduğunu görüyoruz; önemli tespitlerden birisi bu.

Siyasi partiler de ölçekleri büyüdükçe merkezin dışına çıkıyorlar. Merkezin içinde görünenler, daha çok tabela siyasi partileri. Merkez dışındakiler, zaten yerlerini biliyorsunuz, biraz evvel bahsettiğimiz yollar üzerinde yer seçmeye başlamış vaziyetler. Sivil toplum örgütlerinin Ankara'daki yer seçimine bakıldığında hâlâ Kızılay'da çok büyük bir yoğunlaşma var, ama Çankaya'da, Gaziosmanpaşa'da, Kavaklıdere'de, Bahçelievler'de, bir miktar da Ulus Rüzgârlı bölgesinde sivil toplum örgütlerinin merkezlerinin yer seçtiğini görüyoruz. Bunlar adres bazındaki atamalarla yapılmış tespitlerdir.

Yine çok uluslu şirketlere geçtiğimizde, bunların merkezleri nerede diye bakıldığında bu şirketlerin kuruluş yılları itibariyle incelendiğinde, daha önce Kızılay, Ulus, Sıhhiye'den Kızılay'a kadarki bölgede yoğunlaşırken, son dönemde bunların da hepsinin Gaziosmanpaşa, Çankaya ve hatta Öveçler, Mebusevleri bölgesinde yer seçtiğini görüyoruz. Benim bu tezde tespit ettiğim en ilginç bulgulardan birisidir Mebusevleri.

Yine ulusal holding ve grupların Ankara'daki yer seçimine bakıldığında da, onlar açısından da durum şu: Kızılay'ın hala bir önemi var, ama Ulus bu anlamdaki tüm ağırlığını yitirmiş vaziyette. Kazımkarabekir'de bir miktar yoğunlaşma var, Cinnah koridoru üzerinde, Gaziosmanpaşa'da var. Turan Güneş, Öveçler, Balgat, Söğütözü bölgesinde var. Bir de toplu üretimin yapıldığı, Gimat gibi, Ostim gibi, Şaşmaz gibi, Sincan gibi ya da Bilkent gibi yerlerde de buna benzer işlevlerin toparlanmaya başladığını görüyoruz. Bir başka önemli unsur, emlak gayrimenkul yatırım ortaklıkları. Bunların tamamına yakını kentin güney çeperinde, yani Gaziosmanpaşa Çankaya aksında, ama Balgat, Öveçler gibi bahsettiğimiz bölgelerde de bunların yer seçimleri söz konusu.

2000-2005 yılları arasındaki döneme ait ATO kayıtları tek tek incelendiğinde, yani 2000'den 2005'e kadar ticaret odasına kayıtlı işlevler, kent mekânında nereden nereye gidiyorlar diye bakıldığında da, bunlara benzer tespitler yapıldı. Bu veriler de Kızılay içinin bu anlamda üretici servislerden boşaldığını gösteriyor. Bir de ticaret odasına kayıtlı olmayan hukuk büroları, meslek odalarına bakıldığında da durum böyle.

Hukuk bürolarının özelliği şu; adliyeye yakın yer seçme ihtiyacı var ve dolayısıyla

hâlâ en baskın yer hukuk büroları için Sıhhiye çevresi. Ama özel hukuk büroları kurulmaya başlıyor. Bunlar hani birkaç mesleği bir arada barındıran şeyler. Onlar için yeni yoğunlaşma alanı da Cinnah bölgesi. Meslek odalarının, meslek örgütlerinin, meslek erbablarının yer seçimlerine bakıldığında da hızla Kızılay'ı terk ettiklerini görüyoruz. Yani mühendislik, mimarlık, planlama büroları da ya siyasi partilerin olduğu Balgat Öveçler bölgesine gitmişler ya da bir bölümü daha önceki yıllarda Çankaya, Gaziosmanpaşa bölgesinde yer seçmişler, ama hızla Kızılay'daki büroların sayısı da bu anlamda azalıyor.

Bunların tümüne dair bir genel özet çalışmamız var. Bunlara bakıldığında, en yoğun alan hâlâ üretici servislerin ana çekirdeği Ulus'ta Kâzım Karabekir ve Atatürk Bulvarı üstüne sıkışmışken, Kızılay'da daha dar bir alan, yani eskisinden daha dar bir alana sıkışmış vaziyette. Bunun ikinci saçaklanma olarak oluşturduğu kısım Kızılay'dan bir miktar Maltepe Mebusevlerine yaklaşan kısma ulaşırken, bir bölümü de Kavaklıdere, Gaziosmanpaşa, Cinnah bölgesine ulaşıyor.

Üretici servislerin dağıldığı yerler Yıldız, Turan Güneş bölgesi, Öveçler, Balgat, Söğütözü, Bahçelievler bölgesi, Eskişehir yolu bölgesi ve Çayyolu, Bilkent bölgesi. Burada bir farklı unsur, Sincan öteden beri Ankara'dan daha kopuk geliştiği için, kendi özünde birtakım üretici hizmetleri baştan beri taşıyor görünüyor. Bir de ağırlıklı tüketici hizmetlerin bulunmasına karşın, bazı finansal servislerin yer seçtiği yerler var ki, onlar kentin ağırlıklı kuzeyindeki konut alanlarının yoğunlaştığı bölgede.

Birkaç tane sonuç söyleyeyim. Birincisi, kent merkezinden ayrılma süreci mekândan bağımsız bir saçılma biçiminde yürümüyor Ankara'da. Yeni odaklanmalar ve yeni yer seçimleri oluşturuyor. Her ne kadar üretici servisler, iletişim-bilişim olanaklarının gelişimine bağlı olarak dağılıyorlarsa da, bu tamamen rastlantısal olarak iletişim altyapısının olduğu her yerde gelişmiyor. Öyle olsa Mamak'ta, Keçiören'de, bunların her bir noktasında da üretici servislerin yer seçmesi beklenirdi, ama Ankara'da böyle olmuyor.

Mekândan bağımsız dağılma tezine karşın, Ankara'da dağılmış odaklarda yeniden yoğunlaşan bir mekânla ilişkilenebilir. Yani çift parçalı bir MİA koridorlaşma eğiliminde, sınırlı dağılmış merkez odakları görülebilir. Halkla ilişkisi sınırlı ve iletişim teknolojisi üzerinden hizmet üreten servislerin, bu hareketliliği çok daha fazla. Doğal olarak bunların MİA dışındaki odaklardaki yer seçimi eğilimi çok daha baskın. Ev-ofis işlemleri yaygınlaşmakta.

İletişim teknolojisinin mekânda dağılımı için önemli olduğu görülmekle birlikte, hâlâ ulaşım merkeze ve diğer kentsel servislere erişilebilirlik çok önemli belirleyici. Yani tek başına iletişim altyapısı her yerde var diye, herkes her yere gitmiyor; bu haliyle Ankara uçsuz bucaksız gelişen batı kentlerinden farklı.

Bunun dışındaki kısımlarda da yine hâlâ istila, yerine geçme süreçlerinin Anka-

ra'da popüler olduğunu söyleyebiliriz. Dezavantajlı gelişmiş çöküntü bölgeleri, hem üretici işlevler ofis işlevleri için, hem de buraları dolar yeşili gören sermaye grupları için çok cazip. Dolayısıyla oralardaki dönüşüm projelerine çoğu kez süslü uluslararası ticaret merkezi, dünya ticaret merkezi gibi isimlerin giydirilmeye çalışılması da bundan.

İstanbul'a yönelen işlevler nedeniyle Ankara'nın üretici servislerinde çok ciddi bir kırılma yaşanıyor. Bu sürdürülebilir bir şey değil. Yani Ankara esasında inşaat sektörü üzerinden bir miktar üretmediğini tüketiyor. Ankara'nın Kızılay'ını şu anda ağırlıkla ayakta tutan meslek odaları, dersane, pastane, kırtasiye ve benzeri işlevler. Belki karikatürize ederek söylüyorum ama, şu anda ayakta tutmaya çalışan işlevler bunlar. Çünkü üretici işlevlerin çok büyük bir kısmı burayı terk ederken, mekânda da büyük bir erozyonla karşı karşıya kaldığını görüyoruz. Diğer yeni odaklanma alanlarını anlattım, onları daha fazla söylemiyorum.

Sonuç olarak söyleyeceğim şey şu, tek bir cümle olarak söyleyeyim. Ankara'daki çözülme, merkezindeki çözülme süreci rastlantısal değil. Bunun ulusal ve yerel ölçekteki politikalarla özellikle biçimlendirilmiş yanları var. Yani açış konuşmasında oda başkanlarımız değindiler. Alışveriş merkezlerinin yer seçimleri de desteklenirken, sistematik bir politika olarak seçiliyor. Kentteki ulaşım politikaları biçimlendirilirken yine buna uygun seçimler yapılıyor. Tüm bunlar kentin merkezindeki çözülmenin hazırlayıcıları ve bilinçli seçimler.

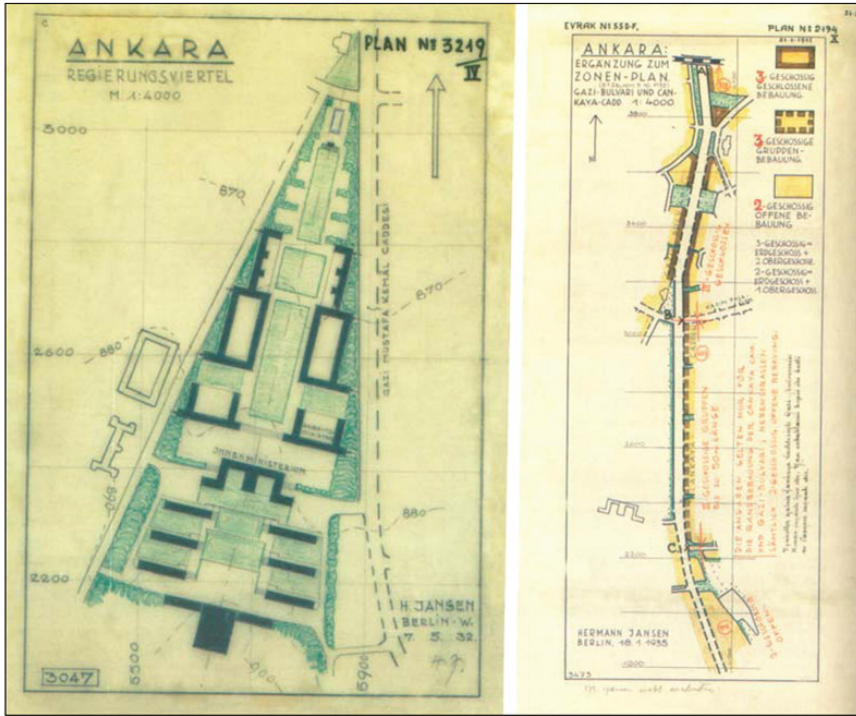
Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Çok teşekkür ederiz. Ben hemen sözü Berk Kesim'e bırakıyorum. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü araştırma görevlisi kendisi.

BERK KESİM (ODTÜ Şehir ve Planlama Bölümü Araştırma Görevlisi)- Merhabalar, ben Atatürk Bulvarı özelinde bir konuşma yapacağım. Fakat malum hocalarımdan çok daha genç olduğum için, Atatürk Bulvarı'nın geçmişi hakkında çok da fazla bilgi veremem. Ben yeni bir bakış açısı tanımlamak istiyorum. (Slide-1)

ATATÜRK BULVARI: BULVARDAN, CADDEYE...

Berk KESİM

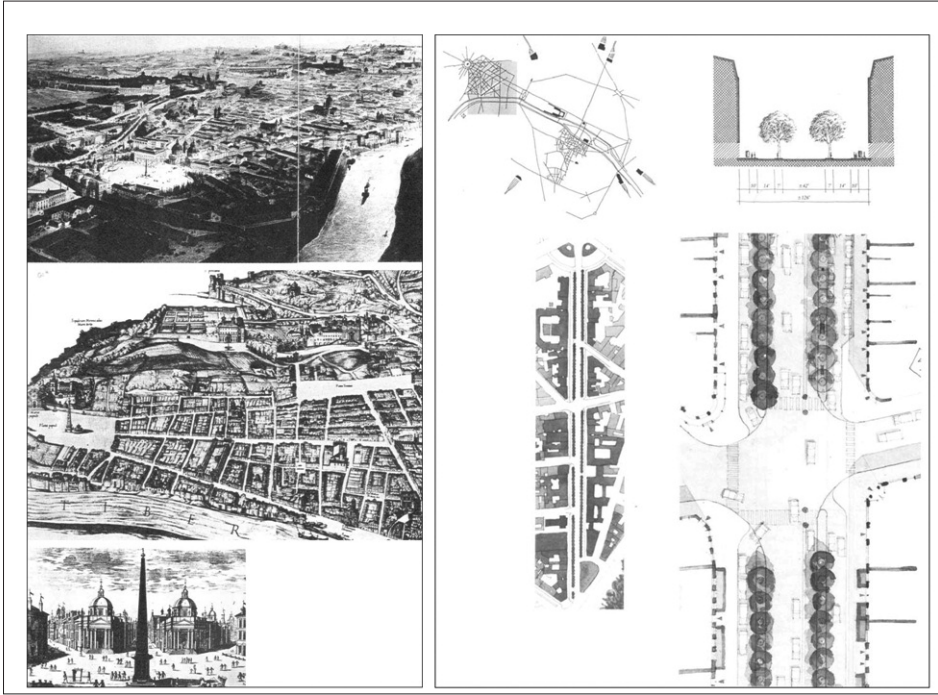

Kaynakça: ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Arşivinden

Bu bakış açısını tanımlarken, öncelikle Atatürk Bulvarı bir bulvar mıydı? Şu an bir bulvar mı? Değişen neydi ve özellikle değişen iletişim teknolojileri çerçevesinde, yeni mekân örüntüsünde bulvar nasıl değerlendirilmeli şeklinde araştırmamı devam ettirdim. Bu noktada öncelikle bahsetmek istediğim konu, “bulvar nedir ? ve iletişim teorisi ile ilişkisi nasıl kurulur?”. Sonrasında ise bu iletişim temelli bakış açısını Atatürk Bulvarıyla ilişkilendirmeyi düşünüyorum.

Öncelikle Adnan Hocamın çok güzel bir sözü var. Bulvarın, sokağın psikolojik olarak neyi ifade ettiği, insan için neyin ifade ettiğine dair. Diyor ki “*Hayat bir yol veya bir geçittir. Biz bu yola dahil oluruz, doğarız ve bir geçitten çıkarak, başka bir boyuta geçeriz, yani ölürüz. Kendi varlığımızı maddenin olduğu ortamda somutlaştırmak isteriz.*”

Bulvar nedir? Bulvar sözcük anlamı olarak Fransızca *boloard* yani bugün baba dediğiniz, hani yaya taşıt trafiğini ayıran, ama eskiden yaya ve askerlerin düzenini sağlayan. İngilizce *bulwark* ve *rampart* kelimelerinden türeyerek günümüze geliyor. Orijinal morfolojisini karanlık Ortaçağ Avrupa’sından, modern kullanım amacını ise aydınlanma Avrupa’sından alıyor. Bence bulvarı oluşturan üç temel hikâye var, bu hikâyeleri anlatayım.

İlk hikâye, Roma’da yaşıyor. Sixtus V ’in törensel, çizgisel ve bir o kadar da tanrı planlı tasarım anlayışının despot ürünleri olarak ortaya çıkıyor. Roma’nın çizgisel planı modern bulvarın morfolojik olarak ilk örneği. Bu doğrusal bir bulvar. Bundan sonra anlatacağımız, aslında daha çok kent surlarıyla ilgili, daha çok dairesel bulvarlar oluyor; tabii ki yeni geometri, beraberinde politik, ideolojik, ekonomik, dini ve sosyal unsurları da dayatmakta.

Daha sonra Paris örneğini verebiliriz. Barok dönemi Avrupa’sında değişen savaş teknolojileriyle birlikte, özellikle savaş teknolojilerinin değişmesine dikkat çek-

mek istiyorum. Yıkılan şehir surlarının yerine, çift sıra ağaçlardan oluşan ve özel mülklerin bahçelerine kadar gelen yaya yollarının birleşmesiyle Paris'te ortaya çıkıyor. Hikâyesi aslında çok enteresan. Surların içerisinde yaşayan ileri gelen ailenin erkekler, orada Polo benzeri bir oyun oynuyorlar ve bayanlar da bu surların yıkılmasıyla oluşan dairesel güzergâh içerisinde pazar gezintisi yapıyorlar. Bir pazar gezintisi esnasında ilk kez IV. Henry'nin karısı Marie de Medicis atlı arabayla geziyor ve bunu gören diğer hanımlar da atlı arabaya dönüyorlar. Araç belkide ilk kez bir sosyal statü unsuru olarak kullanılıyor.

Bu örneği şunun için anlattım. Aslında bulvar sadece yayanın olduğu bir yer değil. Yani bulvar kentin iletişim ihtiyacını karşılıyor. Bunu ileride daha da iyi değineceğim. Bence, 1857 yılında ilk kez modern bir bulvar tasarlanıyor, Viyana Ringstrasse örneğin. Jacob's ve Kostof'un sözlerine göre, ilk örnek Paris. Fakat bence Ringstrasse. Çünkü ilk kez teknik bir iletişim ihtiyacı doğuyor ve bunun üzerine Hausmann'ın Paris örneğinde olduğu gibi yıkılıyor. Fakat tasarlanma amacı olarak tekerlekli araçlar için de tasarlanmaya başlıyor. Dolayısıyla modern bulvar kullanımı taşıt araçları ve yayaların hareketleriyle birlikte uyum içerisinde barındıran, ana kentlerin iletişim ihtiyacını kullanan bir çözüm olarak evriliyor.

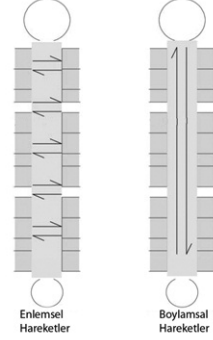
Bulvar günümüzde ya yapı olarak bozulmaktadır. Yaya ve yahut da taşıt dengesi olarak, ya yayaya öncelikli park caddeleri ya da taşıt öncelikli caddelere dönüşmektedir. Burada cadde kavramı önemli; bulvar caddeleşmekte! diyoruz. Bu halde, bulvar nedir?, cadde nedir? Cadde aslında kentin kırla olan ilişkisini belirleyen bir mekân; ama bulvar tamamen kentsel. Bulvar törensel ve simgesel anlamları da içerisinde taşıyor. Bulvarın ortaya çıkış sebebi aslında değişen yaşam koşulları, ilişki biçimleri, teknolojinin değiştirdiği yeni olanaklara uyum.

Günümüzde de bu değişim yaşanıyor ve artan teknik iletişim gereksinimi, doğal olarak mekânlarımız yeniden şekilleniyor. Mekân ve zaman boyutunun değişen iletişim gereksinimlerine göre yeniden şekillenmesi, insan doğasında da köklü değişikliklere sebep oluyor. Bu durum geri dönüşü mümkün olmayacak bir evrime sebep oluyor, Ayrıca, hiç daha önceden karşılaşmadığımız veya bulvarın eskiden çözdüğü, fakat değişen koşullarda nükseden birtakım yeni problemleri de ortaya çıkarmaya başlıyor.

Bu noktada biraz iletişim teorisi üzerinde durmak istiyorum. Çok basit bir teori, zaten detaya girmeyeceğim. Öncelikle bir mekânın yer olabilmesi için, orada olmak ve orada yaşamak gerekiyor. Sosyal olmanın gereği iletişimdir. Sosyal gereksinimleri olan insan, bu hayati ihtiyacını mekânda gerçekleştiriyor ve mekân zahiri olmaya başladığı zaman günümüzdeki gibi, iletim süreci etkinliğini yitirmeye başlıyor. Bunun yanında Meier'in kuramını Hall'un antropolojik mekan gereksinimi ölçümleriyle birleştirdiğimizde, uyarım esaslarında da birtakım problemler tespit edilmeye başlanıyor. Aşırı uyarım, az uyarım ya da devamsız uyarım gibi problemler baş göstermeye başlıyor. (Slide-3)

İletişim Kategorileri

İLETİŞİM KATEGORİLERİ	İLİŞKİ TÜRÜ	MESAJIN KARAKTERİ	MESAJIN İÇERİĞİ
BİÇİMSSEL (BİRİNCİL) İLETİŞİM	Kişisel Katılım	Bişimsel	- Protolinguistic İşaretler - Beden Dili - Alıcı ve Verici Arasındaki Mesafe (Proksemik) - Konuşma Dili Esnasındaki İfadeler
SÖZEL (BİRİNCİL) İLETİŞİM	Yazılı ve Sözlü İfade	Sözel	- Hareket, Ulaşım - Çeşitli Teknolojik İletişim Araçları - Amaca Yönelik İletişim - Konuşma Dili
TEKNİK (İKİNCİL) İLETİŞİM	Hareket ve Mübadele	Makine ya da Araç Vasıtası ile	- Hizmet Dağıtım - Tarım ve Sanayi Ürünlerinin Dağıtım ve Mübadelesi - Bilgi Dağıtım ve Mübadelesi
ARTIK İLETİŞİM (İLETİŞİM TÜRÜNE GÖRE ATIKLARIN TOPLANMASI)	Geri Dönüşüm ya da Çöp Alımı ile Kayıp	Makine ya da Araç Vasıtası ile Geri Dönüşüm ya da Kayıp	- İlk Ürünün Artıkları - Geri Dönüşüm, Enerji - Kayıp Atık, Enerji - Alıyıcı Ağı

Doğrusal Mekanlarda, Hareket ve Davranışlar

Hareketler / Davranışlar	Boylamsal Hareketler	Enlemsel Hareketler	Doğrusal Mekan
Yapılandırılmış Davranışlar	Yapılandırılmış Boylamsal Hareketler	Yapılandırılmış Enlemsel Hareketler	Cadde Yol
Serbest Davranışlar	Serbest Boylamsal Hareketler	Serbest Enlemsel Hareketler	Bulvar Park Yolu
Tepki	Odaklanmış İlişki	Yarı Odaklanmış veya Açık İlişki	

İletişim kategorileri gördüğümüz gibi hiyerarşik olarak ilerliyor. En üstteki biçimsel iletişim daha çok yüz yüze iletişimin olduğu, en altın bir üstündeki teknik iletişim ise, daha çok araçla olan ya da makine vasıtasıyla olan; bugünkü internet, telefon vs. Dolayısıyla bu kategorileri yaptığımız takdirde, mekân içerisinde doğrusal bir mekânda, bu iletişimi hareket ve davranışlara indirgeyebiliriz. Davranışlar bakımından Goffman'ın tanımlarından faydalanabiliriz. Rasgele davranışlar ve yapılandırılmış davranışlar olarak bir insanın davranışını ikiye ayırıyor ve bu rasgele davranışlarının tesadüfî özelliğine çok çok önem veriyor. Çünkü tesadüfiyet insanın kent yaşamında hayatta kalması için çok önemli bir unsur.

Sonrasında gördüğümüz şema ile ben bu iletişim teorisini, biraz da proksemikler yardımıyla mekâna nasıl uygulanır, bir bulvarda nasıl düşünülür? Diye çalıştım, boylamsal hareketler ve enlemsel hareketler olarak ayırdım. Bu şartlar altında, hareketler ve davranışlardan bir şema açıklanabiliyor. Şemada cadde, yol, bulvar ve park yolunu konumlandığımız zaman; park yolu serbest enlemsel hareketlere denk düşerken, cadde ve yol daha çok yapılandırılmış boylamsal hareketleri içeren bir durumda. Bulvar ise tam bunların ortasında yer alıyor. Bizim Atatürk Bulvarı'nda gördüğümüz dönüşümü, iletişim teorisi temelinde, aslında serbest enlemsel hareketlerden yapılandırılmış boylamsal hareketlere doğru bir dönüştür.

Şimdi biraz bulvar tarihinden bahsetmekte fayda var, özellikle bu kavramlarla. Atatürk Bulvarı başlangıçta Türkiye Büyük Millet Meclisinin Ulus Meydanı'ndaki binasından Cumhurbaşkanlığı Köşküne uzanan yarı kırsal, yarı kentsel bir

yoldu ve Ankara'nın başkent olması süreciyle yeni bir sosyal hayatın gereksinimlerine uygun olarak, örnek bir iletişimi, sosyal hayatı, şekillendirmek üzere yeniden tasarlanmıştı. Aslında, üzerine sadece bir kent omurgası değil, bir ülke inşa edilmesi planlanıyor. Bu inşaat elbetteki salt fiziksel olmayacaktı.

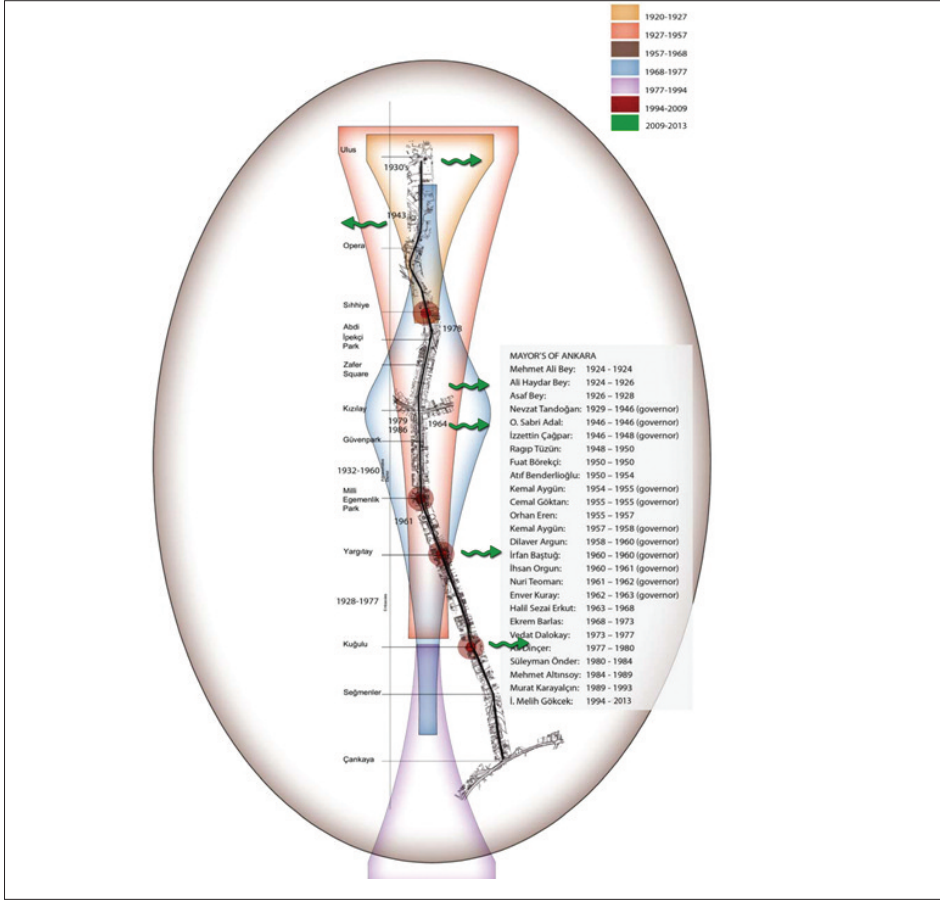
Dolayısıyla Atatürk Bulvarını her ne kadar kent içi surların yıkılmasıyla oluşmuş olmasa da, simgesel ve törensel anlamı gereği bulvar olarak nitelendirmek mümkün. Bu şekilde, Ankara'nın planlama sürecinde, bulvarın nasıl bir alana etki ettiğini görüyoruz. Özellikle ilk, yani Lörcher planında, daha çok Ulus tarafına odaklanmış, sonrasında 1957 Uybadin-Yücel planıyla gerçek sınırları tanımlanmış bir halde görüyoruz. Fakat bu şemada dikkat çekilmesi gereken bir nokta var. Şema gitgide daralıyor. Yani gitgide boylamsal hareketleri artırıcı bir hale geliyor. Dolayısıyla iletişim daha teknik bir iletişim olmaya başlıyor.

Bunun sakıncası nedir? Teknik iletişime döndüğümüz zaman, insanlar yüzyüze iletişimden vazgeçerler ve teknik iletişimin kendi içerisinde konvansiyonel bir kapalılık döngüsü vardır. Bu konvansiyonel döngüden çıkmak mümkün değildir ve bu sürekli benzer çözümlerle, beylik bayağı çözümlerle, anlık çözümlerle problemlerimizi bertaraf etmeye çalışırız. Detaylarından çok da fazla bahsetmek istemiyorum fakat bu durum mekana yabancılaşmayı da beraberinde getiren, ve yüzyüze iletişim veyahut farklı yeni bir iletişim kurgusu bulunmadan içinden çıkılması imkansız bir paradokstur.

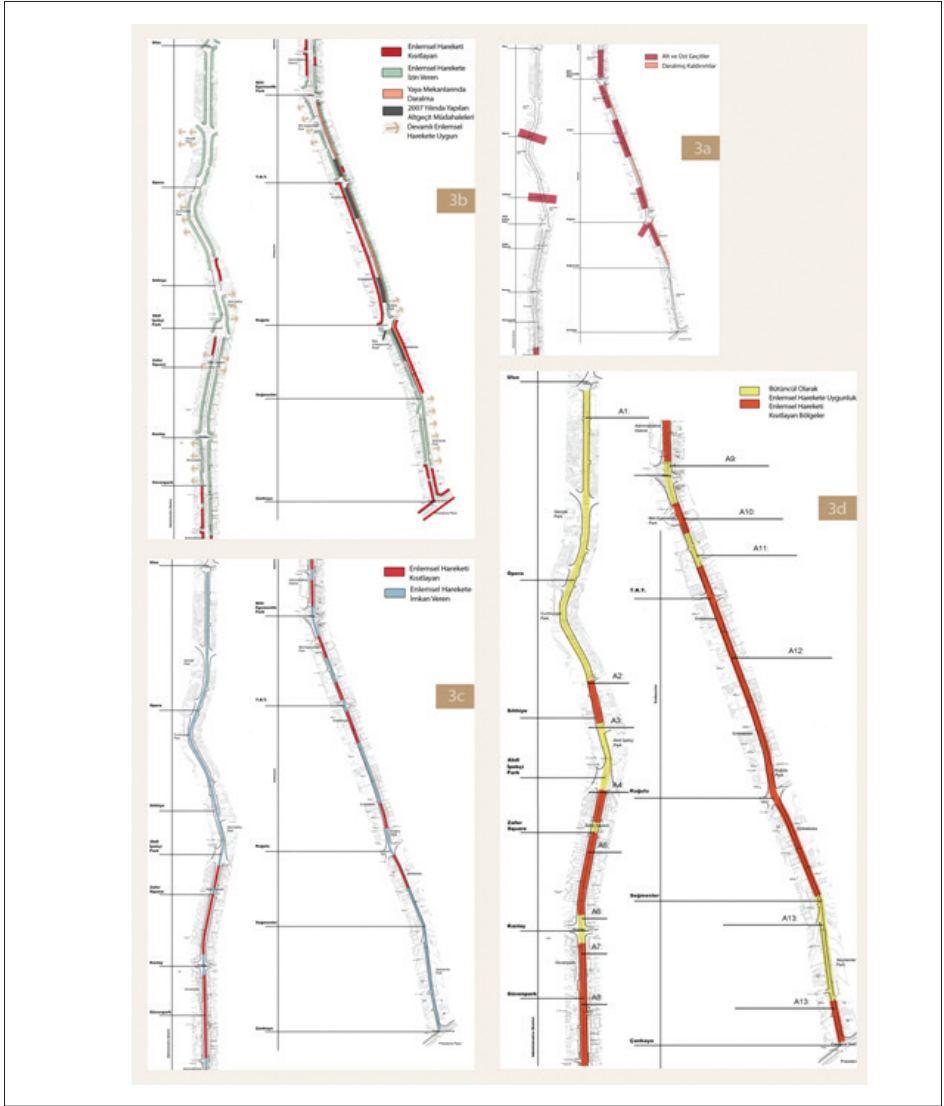
Şimdi bu noktada bulvarda yapılan müdahaleler ve yapıldığı dönemlerden bahsetmekte fayda var. Burada görüldüğü üzere ilk başta bulvarın Ulus tarafında bir hareket varken, daha sonradan 60 yıllar sonrasında Kızılay ve 70'lerin sonrasında da Çankaya tarafından daha yoğun müdahaleler gözüküyor. Ben burada milat olarak 1957 yılını alıyorum. İletişimin miladı aslında 1957 Uybadin-Yücel planıdır. Çünkü bu planla ilk kez bulvar teknik iletişim yönlü tasarlanmaya başlanmıştır. (Slide-4)

Şunu da belirtmekte fayda var. Her ne kadar teknik iletişime yönelik müdahaleler yapılmış olsa dahi, bulvar canlılığını beslediği teknik ilişkileri birincil iletişim mekanizmalarına döndürmesiyle bilinir. Dolayısıyla ta ki 94 yılına kadar bu yetisini azalarak kaybetmiş, fakat 94 yılında çok ciddi bir sekte, 94'den sonra özellikle 2000 yılı müdahaleleriyle çok ciddi kayıplara uğramakta. (Slide-5)

Çok detaylı analizlerden yine bahsetmeyeceğim. Fakat burada görüldüğü üzere, özellikle alt geçit müdahalelerinin olduğu kısımlar. Özellikle 3D'de görebiliyorsunuz, kırmızıyla işaretlenen kısımlar, Akay kavşağından sonra Kuşulu alt geçitlerinin yapılmasıyla, bulvarın mekansal iletişim olanakları kısıtlanıyor. Bu nasıl oluyor? Enlemsel hareketlere izin verilemiyor. Dolayısıyla bulvar boyunca boylamsal olarak teknik hareketler arttığı için, buradaki yoğunluk enlemsel hareketleri de kısıtlıyor. Bunun temel sebebi hızla akan ve akmadığı zamanlarda da yoğunluğuyla yaya dolaşımını engelleyen trafik. Dolayısıyla bulvar bütün olarak da boylamsal ve teknik iletişime açık bir hale geliyor. (Slide-6)

Bu analizleri devam ettirmek mümkün, ama ben daha güncel birtakım şeylerden bahsederek bitirmek istiyorum. Bu zaten yapılmış bir çalışmaydı. Ben 2009 yılından bu yana bulvar üzerinde kısıtlı kalan, amaç odaklı yaya kullanımı, bulvar çevresinde belirli kaçış noktaları belirleyerek, bulvarın çevresine dağıldığını ve belli bir süre sonra da kent çevresine dağıldığını düşünüyorum. Özellikle bu yeni mekân örüntüsü içerisinde, bulvar bizim hiç karşılaşmadığımız yeni problemleri de beraberinde getiriyor.

Bu problemleri biz bugün günümüzde iki şekilde çözüyoruz. Birisi, gerçekten tasarlıyoruz. Yani bunun farkındayız, böyle bir iletişim ihtiyacının farkındayız.

Çünkü bulvar eskiden bunu bir bütün mekanizma halinde çözüyordu. Bütün hareket, iletişim bulvar üzerindeydi. Şimdi bir de tasarlanmamış olan, birdenbire ortaya çıkmış durumlar söz konusu. Bu noktada belki bulvarın eski yaşamına dönmekte fayda var. Tabii ki çok fazla bilgi veremeyeceğim, ama bulvardaki akşam üzeri gezintileri. Mesela 60 öncesi çok önemli özelliklerinden birisi, iş çıkışı yapılan serbest davranış biçimi. Özellikle bu hareketlilik hem enlemsel, hem de boylamsal olarak yüz yüze iletişimi destekliyor.

Bunun yanında bulvar üzerindeki parklardan bahsetmekte fayda var, özellikle serbest davranışların gerçekleştirildiği alanlar ve bulvar aynı zamanda bir parklar bütünü de buradan bakacak olursak. Gençlik Parkı 1943 yılında bitirildiğinde yelken ve su sporlarının yapıldığı bir yer. Piknikten bahsetmeden geçmek istemiyorum. Özellikle hani bugün cafe dediğimiz yapılanmanın Türkçesini taşıyan *-cafe diyeceğim ama olmayacak-* bir dükkândan, yeme-içme dükkânından bahsediyoruz ve piknikteki sunumlar uzun süre dillere destan olmuş şeyler. Bugün 60'lı yaşlarındaki birçok insan size bunu anlatabilir.

Örnekleri çeşitlendirmek mümkün, fakat burada bugünkü duruma bir bakmak istiyorum ben. Bugün bu tip şeyleri nerede yapıyoruz? Özellikle kentin alışveriş merkezleri; kıt koridorlar, sınırlı bir sosyal sınıfa açık. Bu işte Hocam bahsetti, Park Caddesi, Güvenlik, Tunalı, Arjantin, Ulus'taki eğlence mekânları. Bunun yanında kentin dışına baktığınız zaman Mogan parkı gibi yerlerdeki sosyal aktiviteler. Bunların hepsi, aslında ayrıştırılmış bir sosyal düzenin örnekleri. Dolayısıyla eskiden Atatürk Bulvarında bunların hepsi bütünden, daha yüksek bir sosyal üretim elde edebilme, daha yüksek tesadüfi davranış biçimi sergileme şansına sahipken, bugün ise bu şansı kaybediyoruz.

Dolayısıyla dağıtılan ve ayrıştırılan bulvar kullanımları, beraberinde erişilebilirlik, yüz yüze iletişim, tesadüfiyet gibi hayati fonksiyonları da kent merkezinden uzaklaştırmakta. Kentin yeni yerleşimlerinde yeniden üretilemeyen hayati sosyal fonksiyonlar, çalışsalar dahi belirli bir sosyal sınıfın tekelinde olmakta. Ya alışveriş merkezlerinde ya da güdük yaya caddelerinde sosyalliklerini devam ettirmekteler. Bu da dolayısıyla uyumsuz iletişimden kaynaklı sosyal üretimin düşmesine sebebiyet veriyor.

Sözlerimi bitirirken, özellikle şundan bahsetmek istiyorum. Bu teknik iletişim ihtiyacına yönelik müdahaleler bulvarı gerçekten bulvarmış, fakat caddeleştirmeye başlamış. Tabii bunu sınırlı bir sosyopolitik ideolojinin kurbanı edecek kadar basit algılamamız gerekiyor. Bence yapmamız gereken şey şu: Bulvar belli bir süreci bitirdi ve farklı bir iletişim örüntüsünde olan kentlere geçiş yapıyoruz. Bu noktada bizim yeni iletişim ihtiyaçlarını ve bulvardan çıkacak iletişim ihtiyaçlarını nerede değerlendireceğimizi, nasıl kentte şekillendireceğimizi bilmemiz gerekiyor.

Bunlara örnek olarak, hepimizin bildiği şeyleri söyleyebilirim. Mesela Tunalı’da bir taş mekân vardı. Bilir misiniz bilmiyorum, gençler daha iyi bilirler. Gençler orada oturuyorlar, muhabbet ediyorlardı. Bu kendi kendine çıkmış bir durumdur, ama buna karşı biz bir müdahale geliştirmedik. Sadece onları oradan kovarak eşsiz bir “yer” i yokettik. Bunun yanında parklar yaptık. O parkalar o kadar ilginç ki, maket gemi yüzdürme alanları var parklarda, fakat insanlar orada piknik yapıyorlar. Yani iletişim şemasına göre o kadar anlamsız bir tasarım anlayışı gütmüşüz ki oralarda, örnek gösterilen içerik faaliyetlerin hiçbiri yapılmıyor. O faaliyet alanları, tasarımcılarımızın esas örnek alması gereken mekan örüntüsü yerine, devşirme temalarla süsleniyor.

Son olarak bu çalışmayı hazırlarken duyduğum bir hikâyeden bahsetmek istiyorum. 60’larda Samuel Beckett Türkiye’ye geliyor ve Türkiye’yi gezdirmek istiyorlar. Bunu bir İngiliz Dili Edebiyatı profesöründen dinlemiştim. Bir makalesi de yayınlanıyor bunun. Ankara’ya, İstanbul’a ve İzmir’e götürüyorlar ve en son giderken kendisine soruyorlar, nereyi daha çok beğendiniz diyorlar. Ankara’yı diyor. Niye diyorlar, şaşıyorlar tabii İstanbul’u gezdirenler. Niye diyorlar. “İstanbul zaten varmış, İzmir zaten güzel, ama Ankara sizin yarattığınız bir eser, Cumhuriyetinizin heyecanını üzerinde taşıyor” diyor.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOK (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Zafer Şahin’e sözü veriyorum. Kendisi Atılım Üniversitesi öğretim üyesi. Buyurun.

Yrd. Doç. Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Atılım Üniversitesi-Öğretim Üyesi)- Teşekkürler Hocam. Ben de herkese hoş geldin demek istiyorum öncelikle.

Benden önceki konuşmacıların söyledikleri üzerine, aslında benim anlatmaya çalışacağım şey, sanıyorum yerli yerine iyi oturacak diye düşünüyorum. Bu arada Ömer Hocamın 400 ATO’lu tabiri de çok hoşuma gitti. Yahya Kemal Beyatlı’nın “Bin Atlı” diye bir şiiri vardır. Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik, 400 ATO’lu şehir merkezinin içine ettik gibi bir. 300 Ispartalı biraz iyimser olmuş Hocam. Bir de o kadar kaslı olduklarını zannetmiyorum.

Şimdi tabii biz bütün bunları tartışırken ya da tartışmazken ve bu konuyu çok uzun zamandır tartıştığımızı zannetmiyorum. Kentteki planlama tartışmalarını yapan ya da kenti yönetenlerin de, kent merkezini tartışmak gibi bir istisnası Çankaya Belediyesi haklarını teslim edelim. Çünkü birkaç sene önce Kızılay’ın canlandırılmasıyla ilgili önemli bir toplantı yapılmıştı, ama diğer çoğunluğun böyle bir derdinin olduğunu düşünmüyorum açıkçası. Ancak bu mesele dünyada acaba nasıl ele alınıyor? Bu dünyada ele alınmış biçiminin Kızılay’a ya da Ankara’daki kent merkezlerine bir şekilde herhangi bir yansıması var mı? Bunu biraz ele almak istedim.

Tabii belki siyaset bilimi açısından en temel sorulardan bir tanesi şudur: Bir kent merkezine ilişkin politika geliştirilebilir mi ve geliştirilirse de uygulanabilir mi? Gibi önemli bir soru var, ama bu soruyu şimdilik dışarıda bırakmak istiyorum.

Şimdi iki ilginç resimle sunumuma başlamak istiyorum. Bir tanesi Necati Bey değindiler, işte bu meşhur Kızılay’daki cepheleri yenileme çalışması; bununla ilgili olarak basına yansıyan birtakım sanal görüntülerden bir tanesi. Bunun tabii nereden çıktığını, bu tasarıyı kimin hazırladığını, ne tür bir amaçla yaptığını, bu kentte bizim tartışma olanağımız yok, olmadı.

Buna benzer bir başka resim göstermek istiyorum size; bir cephe değişikliği örneği daha. Bakın binaların cephelerine ilginç ve renkli resimler çizilmiş. Bu da yakınımızda bir yerden Selanik’in “*şehrini boyayla geri al*” diye bir kampanyası. Belediye başkanının başlattığı ve birkaç ay kadar önce de TED dediğimiz o yeni bir şey var biliyorsunuz, internette dolaşan birtakım videolar ... Orada bu yaptığı kampanyayı nasıl geliştirdiğini, kentin sadece binaların cepheleri boyanarak nasıl bir anda farklı bir noktaya gitmeye başladığını anlattığı bir başka örnek var.

Şimdi peki, sonuç aşağı yukarı aynı ikisinde de. Yani Ankara’yla Selanik kent merkezlerine müdahale biçimleri çok farklı amaçlarla da olsa, biçimsel olarak benzeştiren bir şey var. Peki, o ne ya da kent merkezlerine ilişkin politikaların

müdahale biçimlerimiz, dünyadaki yaklaşımlardan ne kadar etkileniyorlar? Ya da dünyadaki yaklaşımları, en azından Ankara ya da Kızılay'a nasıl ve neden aktarıyoruz? Soruları benim sunumumun ana konusunu teşkil etmekte.

Burada içerikte önce kent merkezlerinin müdahalede de güncel birtakım araçlar ve müdahale reçeteleri var ortalıkta dolaşan. Bunların ana başlıklarına kısaca değinmek istiyorum. Arkasından bu müdahalelerin doğasına ilişkin çok temel eleştirel tartışmalar var, bunları aktarmak istiyorum size ve son olarak da acaba bu tartışmaların merceğinden Kızılay'a bakarsak nasıl bir resim görüyoruz? Bunu paylaşmaya çalışacağım.

Şimdi aslında kent merkezlerine ilişkin tartışmalara baktığımızda, bunun daha büyük bir yaşanabilirlik ya da yaşanabilir kentler tartışmasından bağımsız olmadığını görüyoruz. Baktığımızda, bir yaşanabilir kent nedir sorusuna verilen yanıtların, aslında uygulamada çoğunlukla karşılığını kent merkezinde bulduğunu görüyoruz. Burada ekolojik yaklaşımlar önemli bir vurgu noktasını oluşturuyor. Karbon ayak izinin sıfır olduğu binalar, yeşil binalar, birçok konunun muhatabının ya da uygulama noktasının kent merkezlerinde olduğunu görüyoruz.

Bunun çok ayrıntılarına girmek istemiyorum. Sunumu internet üzerinden de paylaştım, ayrıntılarına sizlerin bakabileceğini düşünüyorum. Bu ana yaklaşımları sadece kısaca geçeceğim. Bir yandan arazi kullanımıyla ilgili, yine kent merkezini de aslında dolaylı ve doğrudan olarak etkileyen birtakım reçetelerin ya da yaklaşımların önerildiğini görüyoruz. İşte karma kullanım meselesinin öne çıktığı açık. Yani artık kent merkezlerinde sadece ticari faaliyetler değil; konut, ticaret, ofis, üretici servisler, tüketici servisler hepsinin bir arada olduğu bir şeyler olsun önerileri var.

İşyeri konut mesafeleri kısalsın, yayalık bisiklet gibi meseleler öne çıksın, toplu taşımla erişilebilen bir yapı ortaya çıksın, kompakt yenilikçi kullanımlar ve yaşama ve çalışma alanlarının birlikteliği gibi birtakım araçlar ve müdahale biçimleri önerilmekte.

Kamusal alanlar açısından aslında çok daha zengin bir repertuar var ortada. Bir şekilde bu kamusal alanlar düzenlenirken, o kentteki toplumsal ilişkilerin de dikkate alınması gerekliliği, sokakların bir sahne olarak görülmesi gerekliliği, herkese yeterli kamusal alan sağlanması, maliyeti karşılanabilir konforlu erişilebilir kent merkezleri, konutlar, karar alma süreçlerine katılım, hoşgörü, insanların atomize edilmediği kent merkezleri, diyalogun öncelendiği kent merkezleri gibi toplumsal cinsiyet unsurlarına kadar giden, kent merkezleri denildiğinde, yapılan tartışmalarda yer aldığını görüyoruz.

Bir diğer önemli konu tabii ki ulaşım. Ulaşım planlamasında, kent Merkezinin, kentin diğer kalan kısımlarıyla ilişkilendirilmesinin, aslında en temel değişkenlerden bir tanesi olduğu çok yaygın bir şekilde tartışılmakta. Toplu taşıma ola-

naklarıyla ya da diğer ulaşım olanaklarıyla, toplumsal sınıfların yaygın kesimlerinin kent merkezine erişemediği, ulaşamadığı durumlarda, kent merkezinin ne şekilde ve nasıl kan kaybettiği üzerinde sıklıkla durulmakta. İki diğer önemli konu aslında; bir tanesi sağlık, halk sağlığı meselesi ki, belki hep en sık dile getirilen neden AVM sorusu karşısındaki meselelerden biri hijyen, güvenlik, sağlık gibi meseleler olduğu için, sağlık meselesi de bu anlamda öne çıkan unsurlardan biri.

Güvenlik meselesi; yine insanların temel hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak güvenli bir çevrede yaşama hakları, kent merkezi denildiğinde yine çok duyduğumuz ifadelerden. Tabii sabahtan beri bir süredir ciddi bir kilo kaybı, sağlıklı bir kilo kaybı yaşadık. Burada önemli bir örneği de vermeden geçemeyeceğim. Kent merkezinde sağlıklı beslenme olanakları bulamadığınız bir yapının bile, gıda çölleri dediğimiz, yani insanların kent merkezine gittiğinde gıda çölleri adı verilen sağlıklı besine ulaşamadığı bir yapıyla karşılaşması. Yani bir bardak su alacak yer bulamaması gibi sorunlar bile bu çerçevede tartışılıyor.

Tasarım meselesi, tabii yerel ve bölgesel mimari kültür ve eserlere saygı, hafıza mekânları gibi unsurlar, özellikle kent merkezlerinin ele alınmasında dikkate alan unsurlardan. Yine eğitim ve kültür meselesi. Kent merkezleriyle çocukların, kadınların, yaşlıların, gençlerin, engellilerin nasıl bir ilişki kuracağı. Burada Richard Sennett'ı anmadan edemeyeceğim, gözün vicdanında kent merkezinin aslında geleneksel anlamda toplumsal değerlerin kentlilere öğretildiği mekânlardan oluştuğunu söyler. Acaba bizim kent merkezlerimiz, artık bu tür mekânlara sahip mi? Bu sorular da tartışılan meseleler arasında. Tabii meselenin bir diğer önemli boyutu da, dolaylı olarak eğitim ve sağlık politikalarındaki değişikliklerin kent merkezlerine ne tür kan kaybettirdiği meselesidir.

Biliyorsunuz eğitimde de sağlıkta da her şey kampuslarla şehrin dışına atmak gibi bir şeyler tartışılıyor bugünlerde. Acaba bu kent merkezlerinde ne tür bir değişime sebep oluyor, bunlar yoğunlukla tartışılıyor. Tabii ki kalkınma; yerel işletmeler, yerel ticari işletmelerin yaşatılması, iş fırsatları, kapasite geliştirme olanakları, birtakım işbirliklerinin ve eşgüdüm olanaklarının teşvik edilmesi, yerel kalkınma modelleri gibi meselelerin de yine doğrudan kent merkeziyle birlikte tartışıldığını görüyoruz.

Peki, bu kent merkezleri sorunsalının bu önerilen reçeteleri ve müdahale araçları eğer hem Ankara, hem Selanik gibi iki farklı örneğe sebep olabiliyorsa, burada eleştirel olarak neler söyleniyor? Bir kere bu sorunsalı çevreleyen temel süreçler ve unsurların bir önemli unsurunun neoliberal politikalar ve bu politikalarındaki değişimin kent merkezlerine etkisi olduğu ifade edilmekte. Yine bunun bir uzantısı olarak, kent merkezlerinin değişen doğası ve değişen gündelik yaşam biçimleri -ki, son konuşmacımız Atatürk Bulvarı üzerinde buna değindiler- gündeme gelmekte.

Şimdi bu açıdan, aslında genel olarak batı ağırlıklı da gelişen bu yaklaşım biçimlerine şöyle bir baktığımızda son 20-30 yıla. 80'ler ve 90'larda aslında yerel yönetimlerin kaynak kriziyle başlayan, sanayisizleşme ve hizmet sektörü ağırlıklı bir üretim yapısına geçmeyle devam eden, eski liman, kent merkezi, tarihi doku ve yenileme projelerinin öne çıktığı, kent merkezine büyük altyapı yatırımlarının görüldüğü, kent merkezlerinin çeşitlendiği ve ihtisaslaştığı bir dönemden geçtiğimizi görüyoruz.

Hemen ardından 90'lara geldiğimizde, bir yarışan ve rekabet eden kentler söylemi ortaya çıktı. Rekabette kent merkezinin dönüştürülmesinin kendisinin aslında önemli bir araç olduğu ortaya atıldı. Kent merkezlerinin işlevlerinde alışveriş kültürünün ve perakende sektörünün yükseldiğini gördük. Bu tabii çok karmaşık bir şekilde bir yandan Çin'deki değişen üretim yapısıyla, bir yandan ülkemizdeki ve dünyanın her yerindeki aslında üretim örgütlenmesindeki değişim süreçleriyle de çok yakından ilişkili hale gelmeye başladı. Kültür ve sanat işlevlerinin, aslında kent merkezinde daha farklı bir yere geldiğini görmeye başladık.

2000'ler sonrasında, aslında kent merkezlerinin daha kimlik odaklı algılandığı bir döneme girmeye başladık. Kente dönüş hareketleri, kent merkezlerinin kentsel kimlikle ilgili olarak pazarlanma ve hizmet sektörünün metası haline geldiğini gördük. Son olarak belki hâlâ sıcaklığını koruyan yaratıcı endüstriler, yenilikçi kentsel kullanımların kent merkezleriyle ilişkilendirilmesi meselesi, hâlâ sıcak tartışma konuları arasında yer alıyor. Tabii bütün bunların önemli bir parçası da, değişen iletişim teknolojileri ve bunun yarattığı yeni toplumsal ilişki biçimleri.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, kent merkezlerinin merkez niteliğinin değişmesi, hizmet sektörünün ve teknolojinin kullanımına uygun yeni merkez tipolojisinin ve hiyerarşisinin ortaya çıkması. Çünkü yeni bir kentsel lojistik sistemimiz var artık ve sanal ve sosyal ağların mekânla ilişkilenebilmesinin önemli bir etkisinin olduğunu görüyoruz. Tabii yeni merkezler tipolojisiyle, sanal ağların kent merkeziyle etkileşimini, kent merkezindeki gündelik hayatı metalaştırmada bir araç olarak kullanılması. Belki sık rastladığımız örneklerden, merkezde yaşadığı bir olayın fotoğrafını tweet atan bir kişinin, bir gün sonra ulusal basının gündemine oturması, merkez algınızı da kökten değiştiriyor belli anlamlarda ve bu bir yandan da tersinden de düşünebiliriz. İktidarın da kent merkezini bir propaganda makinesi haline dönüştürmesine sebep oluyor.

Yani aslında çoğu zaman gördüğümüz, bizim merkez böyle bir şey. Yani şimdi dışarı çıktığımızda da, billboardlardan görülmeyen bir nesne aslında. Burada iki dane önemli örneği paylaşmak isterim. Bu bizim Anayasa referandumunda Ankara'da dolaşan korsan billboard afişlerinden bir tanesi. O zaman Kızılay'da fotoğrafını çektiklerinden biri. Sabancı düşünce kuruluşu adı altında olmayan bir STK'nın, yine bu kişilerin haberi olmadan yaptığı bir şey; bu merkezin propaganda niteliğinin ne kadar önemli ve sahipsiz olduğunu gösteren bir mesele. Bu

daha sonra yerel seçimlerde de farklı örneklerle karşımıza çıktı. Tabii ilk önce hangisini yiyeceksin gibi bir soru getiriyor insanlara. Yani merkezi mi, propagandayı mı yiyeceksin?

Şimdi burada çok kısa, ilginç bir öykü anlatacağım. Birkaç hafta önce bu tüm krizde olan Akdeniz ülkelerindeki akademisyenlerle bir aradayız. Tabii bir şekilde insanın koltukları kabarıyor, onlar krizde, aman biz değiliz ve sorma ihtiyacı hissediyor niye krizdesiniz diye. Bir Yunanlı akademisyen “100 Euro’nun öyküsü” diye bir hikâye anlattı. Hikâye şöyle; bir gün Atina’da resepsiyona bir turist geliyor, bankonun üzerine bir 100 Euro bırakıyor. Diyor ki, otelinizde kalmayı düşünüyorum, ama emin değilim, önce odalarınıza bir bakmak istiyorum. Eğer odalarınızı beğenirsem bu 100 Euro sizindir diyor ve yukarı çıkıyor.

Otel sahibi hemen 100 Euro’yu kapıyor ve gidiyor kasaba olan 100 Euro borcunu ödüyor. Kasap 100 Euro’yu alıyor gidiyor tesisatçıya olan 100 Euro borcunu ödüyor, tesisatçı 100 Euro’yu alıp gidip manava olan 100 Euro borcunu ödüyor, manav da 100 Euro’yu alıp, gelip otel sahibine olan 100 Euro borcunu ödüyor. Çünkü bir hafta önce akrabaları otelde kalmışlar. Sonra otel sahibi bir şey olmamış gibi 100 Euro’yu deskin üzerine koyuyor, o arada müşteri aşağıya iniyor. Hiçbir şey söylemeden 100 Euro’yu alıyor ve purosunu yakıyor. Ne yaptın diyor otel sahibi, zaten sahteydi diyor 100 Euro.

Şimdi merkezlerle ilgili aslında neoliberal politikalarla ilgili dönüşümün, böyle de bir temel doğası olduğu gerçeğini unutmamamız gerekiyor. Burada tabii müdahalenin kent merkezine etkisini özetlediğim bir tablo var. Ayrıntısına girmeyeceğim, sadece etkinin ne tür sonuçlar yarattığını şöyle özetleyebiliriz; 80’ler ve 90’larda aslında kent merkezinin gayrimenkul spekülasyonunun odağı haline gelmesi ve bir ofisleşme sürecini görüyor dünya. Bunun doğrudan sonuçları Güneydoğu Asya’da ve Londra, New York gibi kent merkezlerinde ofis merkezlerinin bir gayrimenkul balonuna dönüşmesi ve sonrasında da kriz etkileri yaratması.

90’larda kent merkezinin belli kısımlarının sterilizasyonu, toplumsal bazı sınıflardan. Belli kısımların alt gelir gruplarının da yoğun kullanımına açılması. Bir kutuplaşma ve 2000’ler ve sonrasında kent merkezinin seyyar, yani yüzer-gezer ve seyyar gezici niteliğinin, hatta merkezlik işlevlerinin ortadan kalkması gibi bir durumla karşı karşıya olmamız söz konusu.

İnternet olmadığı için, burada ilginç bir video gösterecektim size, ama kısaca anlatayım. Birtakım jimnastikçi gençler, kentin içerisindeki engellerin üzerinden taklalar atarak bir parkur çiziyorlar kendilerine ve bir sporumsu bir şeyler yapıyorlar. Böyle ilginç bir videoydu, Parisli bir genç, Paris kent merkezinin çepe-riinden engelleri aşarak, sonuçta Eiffel Kulesinin önüne geliyordu. Yani artık merkez bu tür ilginç, marjinal gibi görünen meselelerle anlaşılır ve tartışılır hale geldi.

Bizim Baykan Hocanın kulakları çınlasın. Chicago okulunun, işte omeseleleriyle algıladığımız bir mesele olmaktan çıkmaya başladı; özellikle genç kuşaklar için. Bu da bizim yaptığımız ilginç deneysel bir çalışma. Sevgili Emrah Söylemez’le yaptığımız bir şey bu. Taksim Meydanı tartışmaları başladığında, dedik ki acaba bunun sanal dünyadaki yansıması ne? Yani kullanıcılar bu meseleyle ilgili neler düşünüyorlar?

Üç kategori belirledik, oradakiler dedik Taksim Meydanı ve etrafındaki 1 kilometrelik bir çeperde atılan tweetleri topladık. Bahsedenler dedik, içinde Taksim kelimesi geçen tweetleri topladık. Bir de bu işle ilgili gerçekten uzmanların tweetlerini topladık, bunları “*zaman-mekân-kavram-eylem-duygu ve her şey*” başlığı altında bir içerik analizine tabi tuttuk. Aslında çok farklı dünyaların olduğunu ve bunun da çok dinamik bir şekilde değiştiğini gösteren bir şeye ulaştık. Sonuçlandı, inşallah ilerdeki günlerde sizlerle de paylaşacağız.

Peki, bu açıdan Kızılay’a bakarsak ne noktadayız? Kızılay’ın kent bütünü içerisinde gelinen noktada, alt gelir gruplarının aşırı kullanımına bırakılmış ve otoriter popülist müdahalelere hazır hale getirilmiş bir mekân olduğunu görüyoruz. Bugün artık birisi çıkıp şunu dediği zaman, işte efendim cepheleri yenileyeceğiz. Alttan alta şöyle bir iddia, Ömer Hocam da ifade etti. Köhneleşmeye bırakılmış bu mekânda, ya evet zamanı gelmişti, birilerinin bir şey yapması gerekiyordu iddiaları hemen herkes tarafından genel bir ideoloji olarak kabul görmeye başlıyor.

Kent bütünü içerisine enformel ve ana lojistik süreçlerden uzak bir merkez işlevlendirme süreci ortaya çıkmaya başladı Kızılay’da. Kızılay’ın parçacı, noktasal, sembolik müdahale biçimlerinin aracılığıyla, alt gelir gruplarına yönelik bir propaganda mekânı haline getirildiğini görüyoruz. Metro istasyonundaki anketimsi merkez, işte billboardlar bu şeyin örnekleri olarak gösterilebilir.

Planlama açısından, kent bütünü ve vizyonu içerisindeki konumu sorunu. Kent merkezi planlamasına ilişkin planlama birikiminin ve araçlarının da aslında bir yanda yetersiz olması. Kent merkezine yapılan müdahalelerin üst ölçekli planlarla uyumsuzluğu meselesi. Yerel yönetimlerin yeniden ölçeklenmesi ve yapılandırılmasında, kent merkezlerinin yönetimine ilişkin olarak ortaya çıkacak yönetsel sorunlar.

Düşünün, bir Bütün Şehir Yasası artık var ortada. Bütün il sınırlarına dayanmış bir Büyükşehir belediyesi için, artık 19-20 tane belediyenin merkezi mi daha önemli, Kızılay mı daha önemli? Artık bunu tartışacağız diye düşünüyorum ve merkezileşme. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının herhangi bir projeyi gelip doğrudan Kızılay’a dayatması meselesi, yönetsel olarak nasıl ilerleyecek bir süreç? Parçacı plan değişiklikleri, aşırı emsal artışları, kent merkezine ilişkin üst ölçek karar yokluğu meseleleri önemli sorunlar.

Tabii ulaşım ve trafik düzenlemelerine benden önceki konuşmacılar değindiler, ama otomobil odaklı ve entegre olmayan kent merkezi yapısı çok önemli bir sorun alanı. Burada metro deyip, biraz aslında rahat bir nefes alıyoruz, ama bir tek şeyi hatırlatmak istiyorum. Üç metro hattı bittiği zaman pik saatlerde, Kızılay'ın ana istasyonundan 400 ilâ 600 bin insanın aynı anda Kızılay'a çıkacağı düşünülüyor. Şimdi bu insanlar Kızılay'a ne yapacak? Çok önemli bir soru. Kızılay bu yükü kaldıracabilecek mi?

Toplumsal sorunlar, kent ekonomisindeki yerini kaybetmesi, kentsel işlevlerin çeşitliliğinin ve zenginliğinin kaybedilmesi. Doğru dürüst sahafı artık kalmayan bir kentten ve Kızılay'dan bahsediyoruz. Güvenlik, 24 saat yaşayamama, dayatmacı bir muhafazakârlaşma sorunlarını görüyoruz. İşletmelerde enformelliğin ve marjinal ekonomik aktivitelerin baskın hale geldiğini görüyoruz. Yani öyle dükânlar var ki, ne sattığını anlamak biraz zor. Mekân kalitesinin düşmesi, kent merkezinin belki de tamamının bir çöküntü bölgesi haline gelme tehlikesini yaşaması ve bir ortak yaşam alanı olma sorunuyla karşı karşıya kalması.

Burada benim bir önerim var ki, bu öneri aslında benim de önerim değildir. Sevgili Buğra'nın da çok önemli emek harcadığı, Ankara 2023 planında bir merkezler ana planı önerisi vardır. Bu merkezler ana planı meselesinin çok ciddi bir öneri olarak ben yüksek sesle dile getirilmesi gereken bir şey olduğunu düşünüyorum. Yani merkezin planlanması için, özellikle bütün merkezlerin, ama özelde de Kızılay'ın planlanması için ciddi bir çaba harcanması gerekliliğinin önemli olduğunu düşünüyorum.

Bunun ayrıntısına çok girmeyeceğim, bir yol haritası önerdim burada. Burada ilginç bir örnekle bitirmek istiyorum. Bu yakın zamanlardaki bir popüler film. İşte ben de bir çizgi roman hastasıyım, Marvel Comics'in "*İntikamcılar*" filminin afişi. Şimdi burada ilginç bir hikâye var. Amerika Marvel çizgi roman animasyon ve filmlerinde New York kent merkezi ve Manhattan adası, hesaplamışlar yaklaşık 3000 kez yıkılıp tahrip olmuş, yeniden yapılmış. 2007 yılında yapılan ... adlı bir seri var. Bunun içerisinde kent merkezini bir inşaat firmasının yenileme süreci bile birebir anlatımlı.

Şimdi popüler kültürün de aslında bizim doğrudan belki kamu siyasalarında şekillendirmedeğimiz, şekillendiremediğimiz meselenin ne kadar içerisine girdiğini, iletişim teknolojileriyle, iletişim ve pazarlama unsurlarıyla bunun ayrılmaz bir parçası haline geldiğinin önemli örneklerinden biridir diye düşünüyorum.

İlginize çok teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOK (Oturum Başkanı)- Biz teşekkür ederiz. Şimdi ben korsan sunuş yapmayacağım. Oturum başkanayım, ama ben de bir sunuş yapacaktım, öyle konuşulmuştu. Şimdi ben Zafer Şahin’e vereyim, benim hesabımı da sen tutuver.

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOK - Şimdi erken Cumhuriyet dönemi kentinin merkezinden söz ediyoruz. Ömer Kırıl haklı, yani Lörcher planının bir sürü yönüyle Jansen planına göre sunduğu birtakım olanaklar var, kentsel olanaklar var; kentsel mekân oluşturma açısından. Fakat şöyle de bir şey var; şimdi ben bu Jansen mi Lörcher mi tartışmasına girmeyi hiç sevmiyorum. Çünkü o kısmı beni ilgilendirmiyor. Beni daha çok Cumhuriyet yönetimini, yani bu Cumhuriyeti kuranların esas olarak siyasi kadronun bakış açısının nasıl yansıdığını, bunun plancılar tarafından nasıl içselleştirildiği üzerinde durmak istiyorum.

Şimdi Gönül Tankut’un kitabından “Ankara’nın İmarı” kitabından öğrendiğimiz, aldığımız, edindiğimiz bilgiye göre şöyle diyor: Önce Lörcher’in planı değerlendiriliyor, fakat bir de Yenişehir’de bir memurun evleri yapılması lazım. Çünkü yeni kurumları Cumhuriyetin oluşturuluyor ve ciddi bir konut sorunu var ve süratle bir yeni yerleşim alanları yaratılması lazım. Bu plan aslında bu planının Yenişehir bölümüne uyguluyorlar. Çünkü Lörcher planının tarihi kente bakışında ciddi problemler görüyorlar. Yani bu problemlerden biri, tarihi kentin yok sayılması.

Şimdi Ankara Kalesi, Ankara imar planı yarışmasının en önemli maddelerinden biridir. Eski kent ve Ankara Kalesi kentin planlanmasında en önemli başvuru noktası olacaktır. İki açıdan çok önemli; bir kere Cumhuriyet yönetiminin tarihe karşı bakış açısını burada görüyoruz. Birincisi, hem Ankara Kalesi önemli bir siyasi bir direnmenin ve direncin bir temsilidir-mekânıdır, hem de geçmiş bir kültürün birikimidir.

Şimdi bu Sayın Genel Başkanımızın dile getirdiği o Selçuklu mimarisi örnekleri. Selçuklu mimarisi son derece sade bir mimaridir ve mekân oluşturma açısından son derece alçak gönüllüdür. Bu öyle değil ki. Bu böyle bir bakıyorsunuz Amerika’daki kır konutlarının mimarisini görüyorsunuz. Bir açıdan bakıyorsunuz bir Selçuklu bir şeyi, böyle bir süsleme, bir abartı, bir tuhaf bir zenginlik karışmasıyla karşımıza bir başka türlü bir estetik çıkıyor.

Şimdi o günün kentinde, erken Cumhuriyet döneminin o planlama yarışmasına veri olan, yani siyasiler tarafından hazırlanmış olan planlama girdilerinde, Ankara Kalesi mutlaka görünecektir diyor. Eski kent yok sayılamaz diyor. Eski kent tarla gibi sayılamaz diyor. Bu açık olarak konuşayım. Şimdi ben Jansen bunu ne kadar yaptı yapmadı bilemem, ama elimde şöyle bir belge var, 37 ya da 36 tarihli

“Eski Kent Kanunu” diye Jansen tarafından hazırlanmış. Ama tabii bu kanunlaşmamış. Ama orada yine tarihi kentin korunmasıyla ilgili olarak önemli bilgileri buluyoruz.

Şimdi Jansen ya da Lörcher ya da o dönemin planlamasının temel özellikleri nedir? Kestirime dayanmamaktır. Yani bu açıdan ben Buğra arkadaşın, yine de ama bunlar bize kavramsal bir çerçeve oluşturuyorlar dedi; yani bu özellikle Chicago okul toplum biliminin, kent bilim okulunun sunduğu kavramları. Ben bunu kitabımda eleştirdiğim için; bir kere oradaki sunulan kentsel gelişme-büyüme bakış açısı, kendiliğinden gelişme, kendiliğinden böyle bir kendi kendini yeniden üreten bir mekanizma gibi vardır. Bölgesel bir gelişme problemi ya da siyasa problemi yoktur.

Şimdi böyle bir eğilimler dünyasından hareket ettiğimiz zaman, mesela bölgesel planlama ve siyasa gibi bakış açısına sahip olmadığımız zaman, Ankara’nın başkent yapılması hiç anlamı yok, yani hiç de akılcı değil iktisadi açıdan. Ayrıca yani o dile getirdiğim koruma bakış açısı ya da işte sanayi kentlerinin oluşturulması bakış açısı Türkiye’de, az gelişmiş bölgelerin geliştirilmesi. Hiçbirinin o günün eğilimleri içinde bir zorunluluğu yok. Ama mesela 57 planına çok gönderme yapıyoruz. 57 planı bence şanssız bir plandır. 57 planı 1950’li yılların Türkiye’de bölgesel gelişme siyasalarından vazgeçildiği ve büyük kentte yığılma ekonomilerinin teşvik edildiği, sermaye ... o gecekondulanan alanlarını da görmezden gelmiştir.

Dolayısıyla o yine Buğra arkadaşın dile getirdiği o kat rejimi planı, bu planının kaçınılmaz olarak ürettiği bir plandır. Yani o merkezdeki sermaye yoğunlaşması. Şimdi bu aynı oranda bugün olmuyor, ama yine var. Niye var? Şundan dolayı var: 200 binlik, 300 binlik bir kentle, 700 binlik bir kentle karşı karşıya değiliz. Şu anda 4 milyonu geçen bir kent var ve 12 milyonluk bir planlı alana büyütülmüş bir kent var ve diğer yandan da bunların da önemlisi, özel sermaye yoğunlaşmasını o kadar yaşamasa da, Ankara Hazine borçlarıyla sürekli para-sermaye enjekte edilen bir kenttir. Yani o gördüğünüz bütün o ofis binaları, bir kriz koşulunda çökmeye mahkumdur.

O bakımdan, yani Ankara’nın şu andaki durumu merkezdeki yoğunlaşma, yine birtakım değişme eğilimleri, süreçlerinin biraz altındaki neden budur. Ama esas olarak Ankara kent merkezi o günün 70 binlik, işte 50 binlik Ankara’sının merkezindeki kadar bir toplumsallaşmaya, karşılıklı o Berk’in dile getirdiği iletişim ortamına benzemiyor. Herkesin gelip geçtiği, tükettiği bir mekân, ama bu tüketme süreci sadece ulaşım politikalarıyla olmuyor. Aynı zamanda da başka şeylerle de gerçekleşiyor. Ben yaklaşık 10 küsur yıl kadar önce bir dilekçe hazırladım. Yani bayağı bir kapsamlı dilekçe, Güven Parkla ilgili olarak.

Güven Park’la ilgili olarak bir yıkma politikası ideolojiktir. Yani bugün artık kentlerimiz sadece iktisadi süreçlerin sonucunda, o 50’li yıllardaki iktisadi süreçlerin

yükünü taşımamaktadır ya da onun olumsuzluklarını yaşamamaktadır; aynı zamanda da ideolojik bir müdahalenin. Etibank binasını yıktılar Atatürk Bulvarı üzerinde, Etibank binası. Etibank'ı Etibank, bakın ismi bile Eti, tarihe bir bakışla ilişkili, bir devlet kurumu. Etibank, mühendis yetiştirmiş, okullar açmış, halkı eğitmiş, onu yapmış, bunu yapmış, kurumu yok ettiler sattılar, binasını sattılar, şimdi de o binayı yıktılar. İçinde de Bedri Rahmi'nin rölyefleri var, onlar da gitti; şimdi böyle bir yıkım, ideolojik bir tutum söz konusu.

Biliyorsunuz Hitit Anıtı, onunla ilgili tartışmayı hatırlayın. Ben yine bir dilekçe verdim Çankaya Belediyemiz de bilir, onlara da verdim dilekçe. Zafer Parkla ilgili olarak bir dilekçe verdim. Zafer Park Lörcher ve Jansen planından gelen bir tarihsel, ilk tehdidi o Altınsoy zamanında yaşamıştı. Yok ediliyordu, Danıştay tarafından kurtarıldı.

Şimdi buna benzer bütün, Kızılay binası; Kızılay binası rant kurban gitmiştir. Şimdi Kızılay binası yok olmuştur, Kızılay gibi bir kurumun esas öyle düşünelim, kurumlara bir saldırı diye düşünelim. Kurum yok edilmiştir, yerine Starbucks'ın bilmem nesi açılmıştır, bununla da övünüyoruz. Oradaki binada Burak'la geziyorduk Londra'da, kusura bakmasınlar, ama Londra'daki bir binanın taklididir.

Şimdi burada bütün bu bulvarla ilgili ya da kent merkeziyle ilgili düşüncemizi, o dönemi değerlendirirken, yani burada benim bir eleştirim var Berk'e. Yani teknik kavramsal çerçeveler, biz kavramsal çerçevelerden hareket edip, sonra somut gerçekliğe bakmayalım. Yani çünkü batıdaki adam kendi kentini anlatıyor, oradan bir şey üretiyor. Biz batıdaki adamın kenti anlatmasından, meydanları, bulvarları anlatmasından çıkıp, kendi ülkemize bakmayalım. Çünkü bizim ülkemizdeki o yabancı konunun dile getirdiği -senin gönderme yaptığın- şey de aynı, onlar farklı bir özgünlükle bakıyorlar böyle bir şeye. Yani her bir yapıyı anlattığınız zaman bambaşka bir şekilde değerlendiriyorlar. Bu o açıdan önemlidir. Yani bulvarla ilgili değerlendirmelerimizde, bunun başka türlü bir toplumsallaşma sürecinin bir örneği olarak görelim.

Yenişehir vardır, Ulus vardır, ama kentin tarihi kentin dışında geliştirilmesi, ama tarihi kente karşı da bir tutum. O dönemin genel olarak bir tarihe bakışındaki en önemli noktalardan biridir. Ama iki şey arasında da en önemli bağlantı öğelerini koymuşlardır. Bunlar nedir? Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Kız Enstitüsü, Radyo, Türk Kuşu, Sergi Evi, Gençlik Parkı, bütün bunlarda bütünleştirme öğeleri var.

Fakat bir şey söyleyeceğim, burada bir eleştiri yapılabilir tabii. Sorun tabii o dönemde teknik bilgi ve birikim çok sınırlı. Yani Lörcher geliyor, Jansen geliyor, yani şehircilerimiz az, ama bir kaygı var. Mesela şöyle bir kaygı var. Mesela Jansen'in bütün planlarında bir sanayi bölgesi planı vardır. Sanayi alanı planı vardır. Bir amele mahallesi vardır. Şimdi bu tabii o dönemin sanayi kentleri oluşturma arzusundan kaynaklanıyor.

Fakat batıdaki kentlerin, yani kentlerin içinde sanayinin geliştiği ve yarattığı çevre sorunları, sefalet koşulları o da bilinmektedir. İşte sanayi kenti ütopyalarını uygulama girişimidir, orada yapılmıştır. Güzel kent uygulamalarının girişimidir, Ankara tarihi kenti koruma kaygıları. Onlar bir şekilde yansımıştır. Diğer yandan, ütöpik olabilir. Bakanlıklar sitesini koymuş, hemen kenarına iki katlı bahçeli konutlar, memurun evleri. Bu da bir ütöpik düşünce. Yani Hovard'ın bahçe kent şeyini uygulamıştır, ama burada bir gerçeklik var. Siyasi öngörü nedeniyle batıda uygulama olanağı bulunamamış bir sürü kent ütopyası, öyle ya da böyle Türkiye kentlerinde uygulanmıştır, Sovyet kentlerinde uygulanmıştır. Çünkü bir siyasi irade söz konusudur.

O bakımdan yani mesela Jansen'in plan raporunu açarsan orada şu çıkar: Mesela bulvarı tasarlamış, buradan yürüyecek insanlar, bebek arabasıyla gidecek, bebek arabasını götürecek, oradan güneş gelecek, bilmem ne yapacak. Ben böyle bir şeyi 57 planının şeyinde görmedim. 57 planının raporunda böyle bir şeye tanık olmadım. Yani o günün dünyasında kenti ve kentin mekânlarını yaratırken ki niyet, tamamen toplumsallaşma, çağdaşlaşma, çağdaş insanı yaratma düşüncesidir.

Yani bugün ben tabii şunların da çok önemsenmesinden yanayım. Biz sadece şöyle bakamayız, ekonomik süreçlerle kenti açıklayamayız. Aynı zamanda da bütün o planlama çerçevemizde bir siyasi iradeyle konuya yaklaşmak, vurgulamak gerekir.

Yenişehir'deki kamulaştırma meselesi çok önemlidir. Oradaki deneyim, Batıkent ve Eryaman ve diğer yeni yerleşim alanlarının oluşturulmasında bir ön düşünce oluşturmuştur. Çok önemli tartışmalar yapılmıştır, ama o günün dünyasında da, daha sonraki dünyada da iki şey çarpışmaktadır: Bir, kamusal değer yaratmakla bir özel çıkar arasındaki çatışmadır. Bugün de hâlâ devam ediyor.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOK (Oturum Başkanı)- Şimdi salona dönmek istiyorum, sizin sorularınızı alacağım. Kısa sorular olmasını arzu ediyorum. Bütün soruları alalım, bütün soruları bütün konuşmacılarımıza sorulmuş gibi varsayıyorum, hepsi de her soruya tepki verebilirler, yanıt verebilirler. Buyurun.

Bir de rica edelim, soru soranlar isimlerini de belirtirlerse, arkadaşlar kaydediyorlar.

İRFAN AKAR- Ankaralıyım, 1830'da gelmiş dedelerim. Hacettepeliyim, Hamamönülüüyüm, mahallem yıkılmıştır birkaç yıl önce. Ben bu tip Ankara'nın dünü şeklinde geldiğim bu tip konferanslarda maalesef Ankara'nın tarihini hep 1923'den başlatıldığını görüyorum. Neden Ankara'nın tarihi daha öncelere götürülmez, neden Ankara'da Ankara'nın yerlisi olan Ermenilerin sorunlarından söz

edilmez? Neden Ankara'nın yerlisi olan Yahudilerden, Rumlardan ve onların mülklerinin Müslüman Türk kesim tarafından, yani benim dedelerim tarafından ele geçirildiği konusu neden göz ardı edilir?

Birinci sorum bu, ikinci sorum da şu: Neden bu tip yerlerde ben neoliberalizmle ılımlı İslam'ın bütünleşmesi olan bugünkü şehirlerden bahsedilmez? Neden kapitalizm sözünü hiç duymam? Bugün Hamamönü'nde yapılan, her tarafta yapılan olay kapitalizm. Neden bu konulara değinmekten çekiniyorsunuz? Neoemperyalizmin uzantısı olan AKP ve onun yöneticileriyle, kapitalizm gibi terimleri kullanmaktan neden çekiniyorsunuz? Sorum bu.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- bir şeyden çekindiğimiz yok canım söylüyoruz. Ama bir konuşmada da hepsinden de söz edilmiyor. O emperyalist kapitalist bütünleşme süreçleri 50'li yıllardaki yarattığı etkilerden söz ediyoruz.

Buyurun.

MUSTAFA GÜRBÜZ- Yaş 82, Ankara'ya ben 1950 yılında geçtim, aradan 50 yıl geçti, Atatürk Bulvarı katledildi. Atatürk Bulvarında sizin de bahsettiğiniz gibi Kızılay binasını halen görmek isterdik. Şimdi o bir AVM oldu, oraya yerleştirildi. Bütün Atatürk Bulvarındaki eski eserler, eski yeşillikler kalmadı.

Şimdi ben Londra'da da iki yıl Londra Üniversitesinde şehircilik okudum. Londra Üniversitesinde kaldığım yerde, bütün eski binaların, Victorya devrinden kalan binaların içinde oturduk. Yani bir yerde bir millet medeniyetine sahip olması için, evvela mimarisine, mimarisinin eserleri olan binaları görmek ister. Bugün ben tekrar Londra'ya gittiğimde kaldığım evi görebiliyorum. Yani böyle bir katliamı bizim mimarlarımız, mühendislerimiz, şehircilerimiz, belediyelerimiz hangi akla hizmet ederek yapıyor?

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

ÖZER BOSTANOĞLU- Ben teşekkür ederim. Ben de madem erken Cumhuriyet dönemine dönüldü, Jansen planı döneminde imar komisyonu başkanı...

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Bir şey söyleyebilir miyim? Oturumun başlığı erken Cumhuriyet dönemi; dolayısıyla ben daha önceki dönemleri, daha sonraki dönemlerle değil, daha çok bu noktaya odaklanmaya arkadaşlar özen gösterdiler, onu belirtiyim.

ÖZER BOSTANOĞLU- Jansen planı döneminde imar komisyonu başkanlığı yapmış Falih Rıfkı Atay'ın gözleminden bahsederek sorumu sormak istiyorum. Diyor ki; işte bakın, önünde Jansen planı var. İşte burada diyor bakın, planda ucuz amele evleri bölgesi var, ama maalesef bunu defalarca belediyeye, valiliğe ak-

tardımsa da diyor -imar komisyonu başkanıdır o sırada kendisi, hatırlayacağınız gibi- bir türlü hayat geçiremedik. Ama bakın etrafa ve tepelere bakın, Ankara Kalesinin etrafına bakın, işte asıl Türk mahalleleri dediğimiz, Türk konutları dediğimiz gecekondular o zaman başlamış ve bayağı hız almıştır, onları gösteriyor. Asıl Türk konutları ya da şehri dediğimiz yerler maalesef buralarıdır diyor.

Demin arkadaşım azınlıkların Ankara'daki miraslarından söz etti. Şimdi tabii şu anda azınlık vakıflarına tekrar mallarının geri döndürüldüğünden filan da bahsetmek lazım, o tartışma ayrı bir tartışmadır, ama.

Ortaya sorumu sormak istiyorum. Gecekondu meselesi, o zaman Atatürk zamanında bile baş edilememiş bir sorun olarak, bugün acaba kayboldu mu? Bugün hiçbir konuşmacının gecekondu bahsettiğini duymadım. Evet, konumuz belki merkez, ama merkezi besleyen, merkez faaliyetlerini besleyen nüfustur, kent nüfusedir ve kent nüfusunun nerede barındığıdır? Yani Ulus'u işte Altındağ nüfususundan ayıramazsınız, Kızılay'ı Esat, Gaziosmanpaşa kitlesinden ayıramazsınız vesaire. Yani merkezlerin dağınıklaşması, acaba gecekonduyu da görülmezleştirmiş midir, onun için mi sözü edilmiyor? Bu konuda ne düşünürlersiniz.

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Başka soru, kalkmıştı daha önceden, yalnız kaçırdım zannediyorum. Var mı başka soru?

İŞİK NURAL (Mimar-Şehirci)- Şimdi Ankara kent merkezinin dönüşümü. Bu tarihsel süreç içinde, 1923'den sonraki için açıklamalar yapılıyor. Acaba bunun karşılaştırılması, mesela Amerika'daki kent merkezlerinin veya İngiltere'deki Londra'daki desantralizasyon örneklerini burada görebiliyor muyuz? Mesela İstanbul'la karşılaştırıyor muyuz? İstanbul'da teşekkül etmeye başladı, Ankara'da AVM'ler var. Bunların kentimize nasıl etkisi olacak?

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Özür dilerim, sizin sorunuz öğleden sonraki tartışmanın konusu. Öğleden sonraki konuşmacılar yanıt verilerse daha doğru olur.

NURAN TALU- Bütün bu süreçte, yani erken Cumhuriyet döneminden bugüne kadar merkez ve merkezi besleyen kent anlamında bakıldığında, kentsel ekoloji açısından sınıfta kalan dönem ya da dönemler, azıcık yorumlayabilir misiniz?

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Galiba tamam. Önce konuşmak isteyen var mı arkadaşlar? O zaman ilk konuşma sırasına göre. Buyurun Ömer Kırıl.

Dr. ÖMER KIRAL (ODTÜ Bölge ve Şehir Planlama Bölümü Öğretim Üyesi)- Şimdi aslında soruların içinde yanıtlar da vardı diye ben düşünüyorum.

Onun için spesifik olarak yani bir soruya yanıt vermeyeceğim, ama bir-iki noktaya değineceğim kısaca.

Bütün bu tecrübeden ortaya çıkan iki şey var bence. Birçok önemli şey var da, iki tanesi benim için önemli. Bir tanesi merkez yönetimi, MİA yönetimi. Şimdi MİA yönetilemiyor; birkaç belediye sınırları içinde. MİA'yla ilgili özel kurumlarımız, yönetim birimlerimiz yok. O nedenle benim şöyle bir önerim olacak: MİA belediyesi kurulmalıdır. Yani Çankaya'dan, Altındağ'dan şeyden alınarak, MİA sınırları içinde ayrı bir belediye örgütlenmesine ihtiyaç vardır bir; iki, MİA içinde bir MİA geliştirme örgütüne-birimine ihtiyaç vardır. Bu batı ülkelerine CBD olarak geçen, ama aynı zamanda merkezi işlevlerin rasyoneli ve işleyişini sağlayan bir örgütlenmedir. MİA için ayrı bir kent konseyi olmalıdır, MİA konseyi. Katılımcı bir yapı olmalıdır merkez düzeyinde. Merkez adalarında ayrıca bir örgütlenmeye ihtiyaç var. Dolayısıyla böyle bir katılımcı bir merkez yönetiminin kurulması galiba ihtiyacı ortaya çıkıyor.

İkincisi, merkez planlamasıyla ilgili de yeni şeylere ihtiyacımız var. Merkez planlaması, merkezin bir bütün olarak algılanması, alt merkezlerle birlikte; merkezin sınırları dahil olmak üzere. Katılımcı bir süreçle planlanmalıdır. Kent ve merkezler sistemiyle bütünleşik olmalıdır, entegre olmalıdır, mekânsal stratejik planlama anlayışıyla ele alınmalıdır, eylem planlarıyla da uygulamaya sokulmalıdır.

Bu süreç meslek alanına açık olmalıdır, kamuoyuna açık olmalı, şeffaf olmalı ve izlenebilmelidir. Bu süreç spekülasyona kapalı olmalıdır. Yani arsa toplayıp, proje yapıp, plana çevirmek ve oraya gökdelenler dikerek rantı spekülasyonu zirveye çıkartma olmamalıdır. Kapalı kapılar arasında müzakerelere kapalı olmalıdır. Fizibilitesi, en iyi kullanımı, sosyal fayda maliyet analizleri, stratejik çevre etki değerlendirmeleri -ki, yapılmamıştır bugüne kadar- izleme denetim sistemleriyle proaktif bir planlama sürecine geçilmelidir.

Lafı fazla uzatmayayım. Ancak şu 300 Ispartalı mı, bin atlı mı meselesine gelince, 400 ATO'lu. Şimdi "Akıncılar Şehri" Yahya Kemal Beyatlı'nın. Bir dizesi var, diyor ki, aynen okuyorum: "*Şimşek gibi atıldık bir semte yedi koldan*" bu MİA İskitler projesinde de, 400 ATO'lu 7 kooperatif kurmuştur. Arasındaki benzerliğe dikkatinizi çekerim.

Teşekkürler. (Alkışlar)

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Buğra Gökçe'ye söz verelim.

Dr. BUĞRA GÖKÇE (Çankaya Belediyesi Başkan Yardımcısı)- Ben soruların bir bölümüne değineyim. Elbette söylemekten korktuğumuz bir söz yok. Oturum ağırlıklı Ankara'nın merkezlerini 2000'li yıllardan, erken Cumhuriyet döneminden itibaren ele almamız yönünde bir başlıkla bize tariflendiği için bunun üstünde gidildi, ama zaten konuşmacılar çok net bir şekilde, hani tahribat dö-

nemlerine de kapitalizmin en vahşi biçimde cereyan ettiği dönemler olarak tarif ettiler. Belki Nuran Hanımın sorusuna da yanıt verecek. Birincisi 1950’li yıllardır en ağır biçimde Ankara kentinde de tahribatın olduğu ve Çağatay Hocanın şanssız dönem diye tarif ettiği Yücel-Uybadin planıdır. Yani onun şanssız sonuçlarını bir miktar yaşamış ya da yaşatmıştır.

İkincisi de 2000’ler, çok net biçimde iddialı olarak söyleyebiliriz ki, benim açımdan hiçbir tartışması da yok. Özellikle kent merkezindeki en ağır tahribatın, hem çevre açısından, hem kentsel mekân açısından, hem kültürel ve tarihsel miras açısından, hem sosyal yaşam açısından en ağır biçimde yaşandığı dönem 2000’lerden sonraki dönemdir ve bu giderek kronikleşecek bir biçimde sürüyor; bu anlamda Ömer Hocanın tespitleri ve merkezin yönetimine dair önerileri çok değerli.

Gecekondu merkez ve iş-iskân ilişkisi anlamında ihmal edilemez bir şey, Özer Hoca çok haklı. Ben çok kısa değindim, ama o da şudur: Yani özellikle 1980’li yıllardaki çalışmalardan itibaren gecekondu kuzeyde, kentin merkezi güneyde, nüfus yoğunluğu kuzeyde, merkezler güneye geliyor. Şimdi kuzeyde-güneyde tüm gecekonduları bir fırsat olarak görüp dönüştürmeye çalışan bir özel ideolojik yaklaşım var.

Bu tabii bir plan geleneği üstünden de gelmiyor ve dolayısıyla dönüşürken rant değerini en yükseğe çıkartacak unsurlar her neyse, o cazip. Dolayısıyla çoğu kez, eğer bu güçlü ulaşım bağlantıları üstünde ve erişilebilirlik olanakları yüksek bir yerde ise, bu tip gecekondu alanları kuleler için, ofisler için, merkez işlevleri için en cazip görülen dönüşüm alanları olarak da tarif ediliyor. Dolayısıyla gecekonduyla merkez arasındaki iş-iskân ilişkisi bir miktar değişmiş, evrilmiş vaziyette. Onun da daha detaylı çözümlenmesine ihtiyaç var gibi geliyor.

Amerikan kentleriyle İstanbul’la bir karşılaştırma üzerinde duruldu, Çağatay Hoca bunun öğleden sonraya ait olduğunu söyledi. Doğrudur, ama ben özellikle Amerikan kentlerinin uçsuz bucaksız merkez gelişimleri ve sıçramalarının Türkiye’de karşılığı var mı sorusunu bir miktar yanıtladım, Ankara’da yok. Elbette merkez dışına bir dağılma var, ama dağılırken herhangi bir iletişim altyapısı orada var diyerek her yere dağılmıyor. Yani Mamak’a, Keçiören’e, Aktepe’ye, Etimesgut’a üretici servisler rastlantısal olarak gitmiyor, Gölbaşı’na gitmiyor. Ama merkezin dışına çıkarken yeni odaklanmalar yaratarak, Söğütözü’ne, Balgat’a, Çukurambar’a, Mebusevleri’ne, Yıldız’a, Turan Güneş’e gidiyor. Bu birkaç farklı dinamikte birlikte açıklanabilecek bir durum.

İstanbul’a da değindik. Çünkü İstanbulsuz şu anda Ankara’yı anlamak da mümkün değil. İstanbul hem uluslararası, hem de ulusal düzeyde bir dizi politikanın çekim merkezi. Hükümetin de üretici servisleri, finans sektörünü tamamen İstanbul’a taşıma, Ankara’daki kamu kurumlarını, finansın yönetim merkezlerini İs-

tanbul'a taşımak yönündeki çabası da, hem Ankara'ya, hem İstanbul'a zarar diye söyledim. Bunu da bir kez daha detaylarıyla anlatmadan vurgulamakta yarar var.

Merkez kan kaybediyor, Ankara kan kaybediyor ve Ankara'ya, merkeze ilişkin kaygısı olan tüm vatandaşların, tüm kentlilerin artık kayıtsız kalamayacağı bir döneme geliyoruz. Belki bu anlamda yeni bir örgütlenme nasıl olabilir? Onu da düşünmek lazım.

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOK (Oturum Başkanı)- Biz teşekkür ederiz. Şimdi Berk Kesim.

BERK KESİM (ODTÜ Şehir ve Planlama Bölümü Araştırma Görevlisi)- Hocam öncelikle size teşekkür ediyorum eleştiriniz için ve hem buna, hem ne olacak sorusuna, bundan sonra ne olacak sorusuna. Belki açıklayıcı olur, yani belki ileriye düşünmek adına bir cevap vermek istiyorum. Sonrasında da ekoloji problemi hakkında biraz bir şeyler söylemek istiyorum.

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOK (Oturum Başkanı)- Orada bir soru sorabilir miyim? Kentsel ekoloji dersin, Chichago okul toplum bilimcilerinin izleyen kent ekolojisi okulundan mı söz ediyor, yoksa günümüzün ekoloji tartışmalarıyla mı ilişkilendiriyorsun?

BERK KESİM (ODTÜ Şehir ve Planlama Bölümü Araştırma Görevlisi)- Ben de aynı şeyi düşünmüştüm, tahmin etmiştim. Öncelikle bizim bulvarımız, yani Atatürk bulvarı bir şeyden, bir Ortaçağ sur kavramının ortaya çıkmadığından bahsettik. Yani bizde çok daha farklı bir yapılanma var. Yani Türkiye dediğimiz zaman, aslında Ankara, Ankara dediğimiz zaman da direkt Atatürk Bulvarının aklımıza gelmesi lazım.

Şimdi bunu nereden yorumluyorum? Evet, Hocamın dediği gibi belki birazcık daha böyle batılı bir yapıdan düşünüyorum. Şey diyoruz; Fransa Grand Bulvarı ciddi olarak aklımıza geliyor ve birtakım problemleri onlarda yaşamış olmasına rağmen, biz bugün bulvarımızı modern iletişim şartlarına uygun bir şekilde yeniden kentin bir parçası olarak düşünemedik ve bulvarımızdan çıkan birtakım işlevleri, Ankara kentinde konumlandıramadık. Konumlandıramadığımız için, gelecek yıllarda bu problemler başımızı ağrıtabilecek temel problemler olarak görüyorum. Özellikle kamu binaları problemi, Söğütözü problemi, işte bahsettiğiniz Hamamönü problemi, birçok problem var; bunları dallandırmak mümkün.

Sorunuza bir cevap niteliği taşıyor mu bilmiyorum. Fakat yine bulvar özelinde söyleyecek olursak, bulvar bir parklar bütünü olarak da tasarlanmış ve Ankara hepimiz biliyoruz, yeşil kuşaklardan oluşan bir yapıya sahip. Hakeza bugün Cumhurbaşkanlığı köşkünün içerisindeki yapı, daha önceden düşünülen peyzaj çözümleri, kullanılan peyzaj detayları, yaptığım detaylı incelemelerde de

bahsediyorum. Kullanılan peyzaj detayına kadar altyapıya uygun, bu kentin yapısına uygun detaylar kullanılmış. Bugün kullanılanlar, yani bugünkü bu alanların durumu malum, bunlardan bahsetmeye gerek yok, ama bugün kullanılanlar daha çok bir Hocamın bahsettiği gibi, şey gibi pano gibi. Yani bir şeyin simgesi, bir ideolojinin simgesi demek istemiyorum, o bir yeşil, bir canlı, olamaz herhalde. Umarım bir cevap olmuştur.

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Zafer Şahin'e söz veriyorum.

Yrd. Doç. Dr. ZAFER ŞAHİN (Atılım Üniversitesi-Öğretim Üyesi)- Ben İrfan Beyin sorusuyla başlayacağım. Zaten Çağatay Hocam da söyledi, hakikaten bize çizilen sınır erken Cumhuriyet dönemi olduğu için oradan başlıyoruz, ama sorunuzda önemli bir haklılık payı görüyorum. Şöyle ki; işin açıkçası azınlıkların Ankara'sının merkez işlevlerinin ve gündelik yaşamının nasıl bir şey olduğu konusunda da çok ciddi bir araştırma eksikliğimiz var. Yani o konuyla ilgili de, o dönemi çok iyi bildiğimizi de söyleyemiyorum ne yazık ki.

Şimdi böyle bir süreç yaşandı. Tabii bu oturumun konusu dışında, ama konuyu bugüne ve kent merkezine taşırsak, ben şöyle bir bağlantı kurmak istiyorum. Şimdi bugün bir Yahudi mahallesi var, Ermenilerin eski konakları ve ekleri var. Şimdi eğer bir kent, kent merkeziyle ilgili bir şey yapmak istiyorsa, hele hele bugünlerde Ankara Valiliğinin çokça sahip çıktığı gibi, turizmle ilgili bir şeyler yapmak istiyorsa, bu tür kozmopolit değerlere de bir eğilmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Belki bunu o kapsamda da değerlendirmek lazım. Bu insanlar birçoğu Amerika'da yaşıyorlar. Ben biliyorum Yahudi mahallesindekileri. Yılın belli zamanlarında gelip, evlerinde belli bir miktar oturup giden Yahudiler var. Şimdi bu insanlar bu kentle nasıl ilişki kuracaklar, kurmalılar? Bu önemli bir soru.

Özer Beyin ben sorusunu çok önemli buldum. Şöyle ki; hakikaten gecekondulaştığımız yerleşim yerinde yaşayan insanların, aslında geçtiğimiz son 20-30 yılda Ankara'da ne tür bir kentsel mekân ihtiyacı tarih ettikleri önemli bir süreç. Çünkü bugün yeni orta sınıf, muhafazakâr orta sınıf, bir sürü ad koyabiliriz. Dediğimiz bu çevreler aslında bugün kent merkezinin nasıl kullanılacağına ilişkin veya biraz da dayatmacı olan yeni yaşam biçimlerini tarif ediyorlar ve burada da bence 90'lardaki ıslah imar planlarıyla Ankara'nın kuzeyinden doğusuna ve güneyine, Yenimahalle Şentepe'den, Mamak'ın iç bölgeleri ve Çankaya'nın güney bölgelerinin çok yoğun ve sosyal donatılardan, hatta alt merkezlerden yoksun bir apartman dokusuna dönüşmesi, belki de Buğra'nın sözüne ettiği, merkezin güney ve güneybatıya doğru itilmesinde de önemli faktörlerden bir tanesi oldu.

Bakın, mesela Tuzluçayır Caddesi önemli bir örnek bence burada; merkezi olmayan, kilometrelerce giden bir cadde. Sonunda şimdi ucuna bir İKEA konuldu, bir Nata Vega diye bir şey konuldu, ama bir merkez yok. Her şey var, ama cad-

denin üzerinde. Şimdi bir yandan da kentlerimiz Ankara üzerinde iyi görülen merkez ve cadde üstü lineer bir şey arasındaki ikilemi yaşıyor. Bence bu da çok önemli bir rol gecekondur ve onun dönüşümü üstleniyor gibi geliyor.

Nuran Hocamın sorusu cevaplandı, ama ben belki tersten cevap verebilirim. Sınıfını en iyi geçen, yıldızlı pekiyi alan, bence 90 planındaki bu yeşil kuşak ve yeşil ama hikâyesiydi. Ne kadar gerçekleşti, ne kadar gerçekleştirebildi bilmiyorum, ama belki genç arkadaşlarımız hiç duymadılar bile. Ankara'nın bütün etrafını saran bir yeşil kuşak olması, bunun Atatürk Orman Çiftliği, Hipodrom alanı bir yeşil kültür aksı olarak şu an Adliye'nin ve CSO'nun bulunduğu alanda devam eden bir yeşil kürsü aksı, Abdi İpekçi Parkı, Kurtuluş Parkı, bugünkü 50. Yıl Parkı ve tekrar İmrahor Vadisi üzerinden yeşil kuşağın öteki ucuyla, kenti boydan boya geçmesi gibi bir şeyler düşünülmüş bir zamanlar, 70'lerde. Bu bence sınıfı geçen, yıldızlı pekiyi alan şeylerden bir tanesiydi.

Işık Hanımın sorusuna sadece bir örnek vereceğim. Hocamın dediği gibi, belki sonraki oturumun konusu, ama Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği diye bir dernek var. Bunların bir internet sitesi var. Girin, orada bir sunum var. Sunumun adı şu; “Ankara'daki alışveriş merkezleri potansiyeli” ve hedef gösteriliyor Ankara şu an, bu dernek ve yatırımcılar tarafından. Şu an Ankara Türkiye'de metrekare açısından en yüksek AVM metrekaresine sahip olduğu halde, hâlâ bu metrekarenin daha da yükselmesi için bu sektörün temsilcileri tarafından çok ciddi bir şey var. Etkileri sanıyorum sonraki şeyde tartışılacak.

Evet, belki son olarak şunu da söyleyebiliriz. Karpiç lokantası, Süreyya Gazinosu, kent merkezi eğlence biçimleri, eğlence kültürümüz ve gündelik yaşam kültürümüz arasındaki ilişki gibi, bu işin çok önemli başka boyutları da var, ama sanıyorum onu da başka oturumlarda ele alacağız.

Çok teşekkür ederim.

Doç. Dr. ÇAĞATAY KESKİNOĞLU (Oturum Başkanı)- Biz teşekkür ederiz. Size de teşekkür ederiz. Ben sadece bir cümleyle bitirmek istiyorum. Yani bu ekoloji tartışması belki erken Cumhuriyet dönemi için çok şey bir tartışma, çok sonra gelişmiş bir tartışma, ama Ankara imar planı yarışmasının da 2. maddesi ya da 3. maddesi diyor ki yarışmacılara; bütün diyor dere yatakları ve vadiler yeşil alanlar ve parklar olarak tasarlanacaktır diyor. Aradan 70 küsur yıl geçtikten sonra bir belediye başkanı Ankara'da açıktan akan dere bırakmayacağız diye siyasi propaganda yapıyordu. O bakımdan yani erken Cumhuriyet dönemini de böyle değerlendirmekte yarar var.

Biz öğrenci jürilerinden biliyoruz. İlk jüriye çıkanlara en çok soru sorulur ve de en uzun o geçer, ama süremize uyduk. 15 dakika geç başladı, ama tam zamanında bitiriyoruz.

Hepinizi teşekkür ederiz. (Alkışlar)

2. OTURUM

Ankara Kent Merkezi'nin Fonksiyonel Değerlendirmesi; Kamusal ve Özel Alanlar, Alış-Veriş Mekanları, Yayalar ve Yaya Mekanları

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Serap Kayasü
(ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)

- Dr. Turgay Ateş (ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)
- Doç. Dr. Özge Y. Ercoşkun (GÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)
- Dr. Burcu Çingı Özüduru (GÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)
- Doç. Dr. Feyzan Erkip(Bilkent Ün. İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü)
- Araş. Gör. Yasemin İlkay (ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)

SUNUCU- İkinci oturumumuza tekrar hoş geldiniz. “*Ankara kent merkezinin fonksiyonel değerlendirmesi, kamusal ve özel alanlar, alışveriş mekânları, yaya- lar ve yaya mekânları*” başlıklı ikinci oturum için, oturum başkanımız ve konuş- macı olarak ODTÜ Şehir Bölge Planlama Bölümünden Sayın Doç. Dr. Serap Kayasu Hocamız burada.

Konuşmacılarımız ise, Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünden ve şehir plancısı Sayın Turgay Ateş, Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bö- lümünden Doç. Dr. Özge Ercoşkun, Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden Dr. Burcu Çıngı Özüduru, Bilkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümünden Doç. Dr. Feyzan Erkip, ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Bölümünden araştırma görevlisi Yasemin İlkay. Buyurun Hocam.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Çok teşekkür ederiz, hepinize tekrar hoş geldiniz demek istiyorum. Sabahki tartışmaları izleyerek, biz de bir 15 dakika geç başlıyoruz tartışmalarımıza.

Şimdi efendim her konuşmacımıza 25 dakika ayırabiliyoruz. Konuşmacılardan bu vakte uymalarını rica edeceğim şimdiden. Ben sözü ilk olarak Sevgili Turgay Ateş’e bırakıyorum. Buyurunuz.

Dr. TURGAY ATEŞ (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Teşekkür ederim. 72 mezunuyum. Ziraat Fakültesinde doktora yaptım, belediye hizmetinden sonra. 78 yılında çok genç bir ekip olarak Ankara Belediyesini bir şekilde ele geçirmişti arkadaşlarımız, partilere rağmen. Ben orada görev aldım başkan danışmanı olarak. Tabii koyduğunuz hedef, toplumcu belediyecilik ve kent mekânında yapılabilecekler başlığı altında.

Hazırladığım sunuş, sizlere Ankara kent merkezi üzerine düşüncelerimi ifade etmek olacak. Tarihsel sürece değinmeden geçemeyeceğim. Üretim sürecindeki her yenilik, her değişim, pazarlama, sunuş, dağıtım süreçlerinde değişmelere yeni örgütlemelere neden olur. Bu değişimler ve yeni süreçlerdeki yeni örgütlenmeler eskinin dönüşmesini, mülksüzleşmesini, işsizleşmesini de tetikler. Tüm bu süreç mekândaki değişimleri, yer değiştirmeleri beraberinde getirir.

1947 Marshall Yardımları ile tarımdaki makineleşme, kırsal kesimde topraksız ya da küçük toprak sahiplerinin hızla işsizleşmesini ve mülksüzleşmesini doğurmuş ve Türkiye'nin hızlı sahte kentleşmesi göçlerle başlamıştır. Tarımdaki mülkiyet ve arazi sahipliğindeki aşırı parçalanmışlık tarımsal nüfusun hızla kırsal alandan kentlere, kasabalara ve özellikle büyük kentlere yığılmasına neden olmuştur.

İmarcı yaklaşım, bu yoğun göç dalgasına ancak kentsel toprakların yağmasına göz yummak, aşırı kat artışları ve kamusal hedeflerden uzaklaşmış kentsel rant teslim olmuş bir anlayış ile cevap vermiştir. Kentlere göç eden yığınlar yerleşim düzeni olarak kaçak yapılaşmayı ve bu yapılaşma düzeni çerçevesinde oluşan popülist belediyeciliği, gecekondu ağalığı ve müteahhitliği düzenini oluştururken ticari işkolunda kaçak üretimi, kaçak işportacılık düzenini oluşturmuştur.

Bu düzen ve karmaşıklıktan oluşturulan sermaye kendini kent mekânlarında yine bireysel girişim düzeyini aşamayan tamircilik, lokantacılık, kebabçılık, büfecilik gibi küçük sermaye girişimciliği ile kentlere ve kent merkezi alanlarına damgasını vurmuştur.

Bu süreç, uluslararası sermayenin ve bunlarla işbirliği yapan yerli sermayenin, ülkede yatırımlara başlaması ile kırılmaya ve dönüşmeye başlamıştır. 1970'lerin sonunda örneğin Bursa'da yer seçen otomotiv endüstrisi Bursa'daki oto kaportacılığı ve yan dallarını silkelemiş, bu alanda büyük bir işsizleşme ve mülksüzleşme süreci başlamıştır. Yeni yerleşen sanayinin temel işgücü kaynağını da bu eski usta-esnaf oluşturmuştur.

Geleneksel dokuda bireysel işletmeciler olarak benzer iş kollarında sokaklar bazında Arastalar düzeninde Ahilik, usta-çıraklık düzeyinde mekânsal örgütlenme-

sini yapan esnaf, apartmanlaşan kent dokusunda yeni ticaret alanlarında pasajlar şeklinde örgütlenmeye başlamıştır. Bunun Ankara'daki yansımaları YIBA çarşısı, Ulus 100. Yıl Çarşısı, Anafartalar Çarşıları, Kızılay'da Ali Nazmi Pasajları ve benzerleridir. Apartmanlaşma ile böylelikle ticari esnaf üst katlarda da yerleşme imkânı bulmuştur.

Bu dönemde esnaf hala geleneksel olarak bilinen kent merkezlerinin ana unsurudur ve bu mekândaki bireysel tanınırlıklarını devam ettirmektedir. Müşteri(tüketiciler) kent merkezlerini ulaşım açısından, kamu hizmetleri açısından ve hizmetler açısından yoğun olarak kullanmaktadırlar. Yaşayabilen, turistik, kültürel, ticari birimlere dönüşmüş ticari işletmeler ile mağazacılık ve dükkân temelli işkolları ile hizmetler sektörü işletmeleri, geleneksel dokuda (Ulus, Saman pazarı, kısmen KIZILAY) bu dönem varlıklarını koruyabilmişlerdir.

Semt ve mahal adıyla anılan adına kent merkezi yakıştırmaları yapılan ticari işletmeler yığılmalarında dönüşümü esas tetikleyen 1990'lar sonrası uluslararası sermaye ve işletme destekli, kentte hızlı erişimin sağlanabildiği, oto ile erişime dayalı büyük arazi tüketen AVM'lerdir. Müşteri kitlesini çakılı yerlerinde kaybetme riski ile karşı karşıya kalan, artık trafik karmaşıklığı nedeni ile kolay ulaşılabilen geleneksel işletmeler her açılan yeni AVM'de yer kapma zorunluluğunda kalmaktadır.

Siyasetçi, arsa spekülâtörü, yabancı sermaye, inşaatçı, işletmeci ve belediyeciden oluşan Rant birlikteliği büyük kentlerde büyük arsa peşindedir. Yılların kamusal alan olan parklarına, sel yataklarına kavşak dönüş kurları içine AVM üstü konut, otel, yerleştiren bu iş birlikteliğidir. Bu AVM'lere yerleşen orta ve büyük esnafın çoğu yabancı ortaklıdır. Bir yenisi açıldığında cazibesini yitiren eski AVM'lerden çoğu işletme, yenisine taşınma telaşındadır. Dolayısı ile gelenekselin aksine gezici esnafa dönüşmüşlerdir. (Ankara Karum Çarşısını, ATAKULE'yi hatırlayalım.)

Eski kent merkezi diyebileceğimiz Ulus - Kızılay, 70-90'ların kent merkezi uzantıları olarak adlandırabileceğimiz Tunalı, Bahçeli gibi alanların bu global hızlı dönüşümde nasıl yaşatabileceğimizi aşağıda açmaya çalışacağım.

DÜNYA BAŞKENTLERİ VE GELECEĞİN ANKARA'SINDA KENT MERKEZİ

Sabahki konuşmalarda pek başkentlik fonksiyonundan dolayı Ankara'nın kazanmış olduğu mekânlara çok fazla değinilmedi. Ankara, Kurtuluş Savaşı sonrası büyük acılar üzerine yükseltilmeye çalışılmış yeni rejim cumhuriyetin planla elde olunmuş simge başkentidir. Washington D.C, Havana, Chandigarh, Brasil gibi planla elde olunmuş, soğuk kamu mekânlarının kentin fiziki biçimlenişinde özel önem verilmiş kentlerinden biridir.

Kızılay - Sıhhiye - TBMM arasının planlama anlayışı bunu diğerleri kadar olmasa da yeterince yansıtır.

Bir anne olarak yavruları olan bakanlıkları kucaklayan formdaki TBMM ve bu aksiyel dizilişin önünde halka bakan yüzünde yer alan Güvenpark ve Güven Anıtı bu planlama anlayışının ürünüdür. Bu anlayışın çok daha devasa ölçekli ürünü ise Washington D.C. 'deki Mall Park akslarına yerleşen Lincoln Memorial, Beyaz Saray, Parlamento Binası ve Devlet Arşivleri ile Smithsonian Müzeleri ve diğer kamu prestij binalarıdır. Bazı eski başkentler de bu anlayışa benzer hazırlıklarını yapmaktadırlar. (Canberra gibi) Ancak bu saydığım Ankara dışındaki başkentler dolmuş ve otobüs duraklarını bu prestij alanının en önemli bölgelerine yerleştirmeyi düşünmemişlerdir.

Ankara dahil tüm bu başkentlerinin prestij mekanları halkla iç içe mekanlardır. Bildiğiniz üzere, aynen AVM'lerde olduğu gibi yani Başbakanlık çalışma binası da halkla iç içe demokratik bir kentsel tasarım içinde değil bir kampüs olarak A.O.Ç. bağrında yükselmektedir. Yakında bu mekânda yeni oteller, elçilikler ve AVM'ler de görebiliriz korkusundayım.

AVM ve giriş kontrollü kampüs şeklinde örgütlenen yeni siyaset ya da rejim, ticaret için çok çağdaş gözüken ancak tamamen yereli yok etmeye, onu işçi ve tüketiciye dönüştürmeyi hedefleyen kendi üretim kartellerini ülke topraklarına sokmayı düşünen düzenlemeler peşindedir. Bunun başında tarımsal üretimi sertifikalandırmak gelmektedir. Yani küçük üretici ürettiğini AVM'lere sokamayacağı gibi pazarlara da sokamayacaktır.

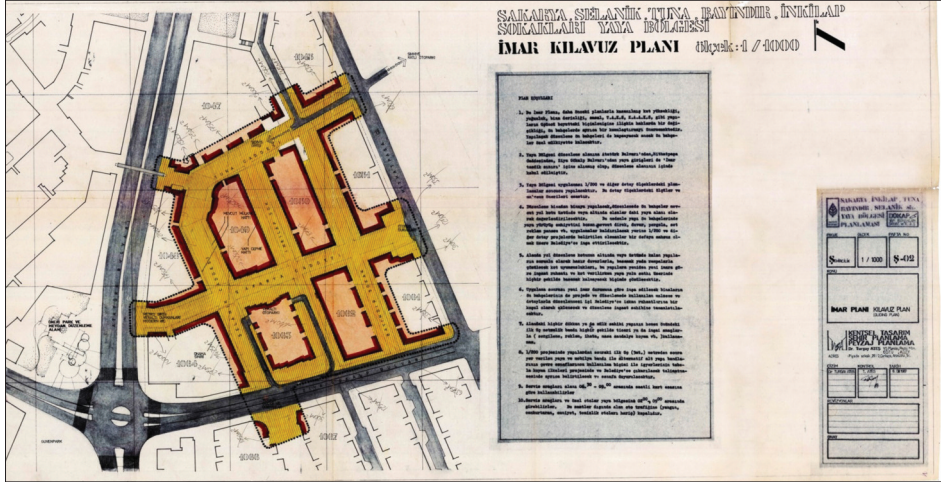
Küçük esnaf ve ticaret erbabının mekandaki yer tutuşlarını ve varlıklarını etkileyen güncel oluşumlardan bir diğeri de; yeni bir çağın da başlangıcı sayılan internet ortamında oluşan, paranın dijital ortamda kredi kartları ile bankalarda işlem gördüğü sanal marketlerin, pazarların bir diğer deyişle mekansız ticaretin ortaya çıkışıdır. Tüm bu süreçler mekana çakılı hizmet anlayışını silkelemektedir.

Süreçte küçük esnaf yerine gereğinde yabancı ortaklı, küçük üreticileri kendine bağlı ana tedarikçiler olarak kullanan mekana ve müşteri ile yüz yüze ilişkilere sahip olmayan yeni ticaret birliktelikleri doğmaktadır. Bu süreç ilerdeki yıllarda daha da hızlanarak büyüyecektir. Sonuçta eskinin müşteri ile yüz yüze ilişkilerin kurulduğu ortamların ticaret dışında kültürel sosyal, pazarlama, tanıtım ortamlarına nasıl dönüşeceği önemli bir planlama sorunu olarak ortaya çıkacaktır.

Geleneksel dokular bugün hızla 'kentsel çöküntü' alanlarına dönüşmektedir. Bu alanlarda yapılması gereken en önemli dönüşüm toplu taşıma planlaması ile bu alanların içinden yaya olarak geçilir hale getirilmesi ve bu alanlara yeni kamusal işlevler kazandırılmasıdır.

Bu alanların yaya doğuran durak, önemli kamu binaları, toplu otopark alanı veya binaları gibi odaklar arası eklemleşmenin, yaya içi toplu taşıma sistemleri ile donatılması aracılığı ile düzenlenmesidir.

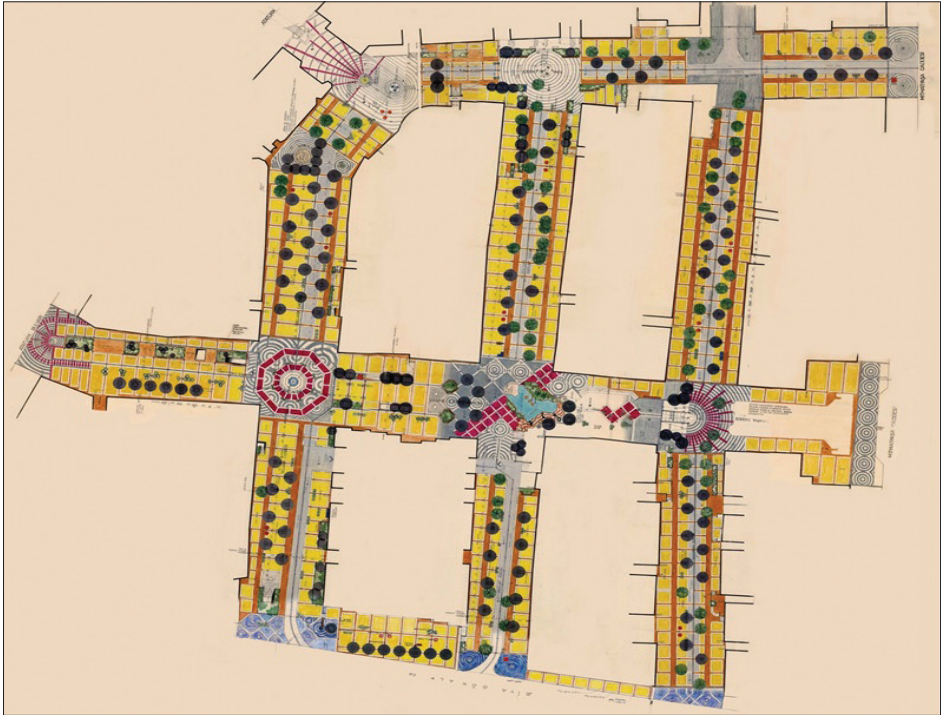
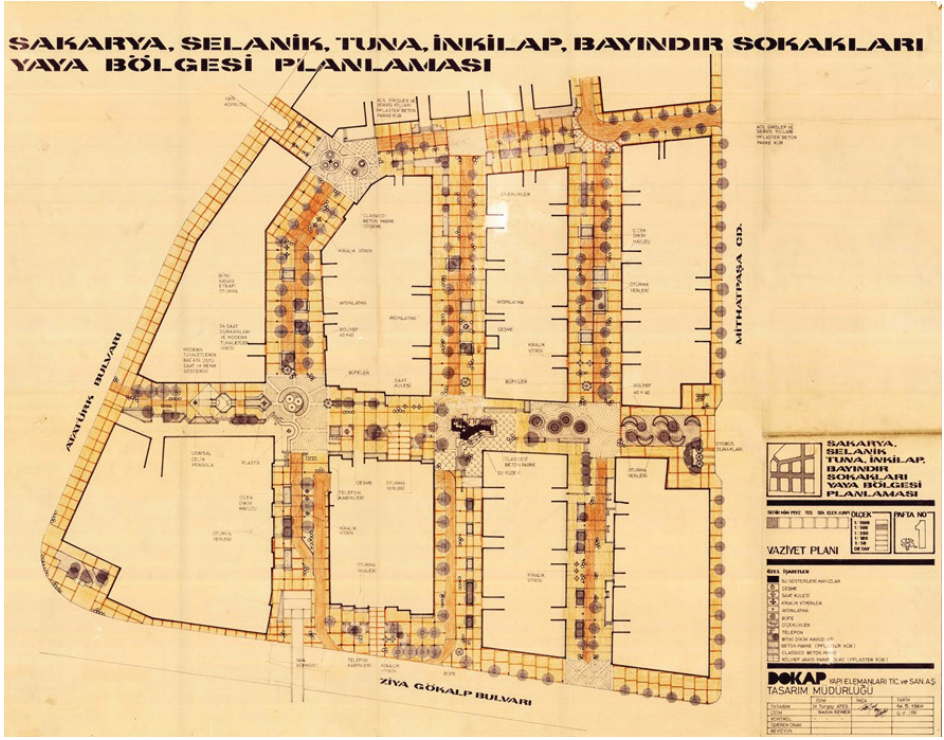
1978 yılında Kızılay ve çevresi iş alanı çevresinde toplu taşıma sistemi ve onun uzantısı olarak yaptığımız ilk yaya bölgesi deneyiminin 1986 yılındaki revizyon projelerini sizlerle paylaşmak isterim.

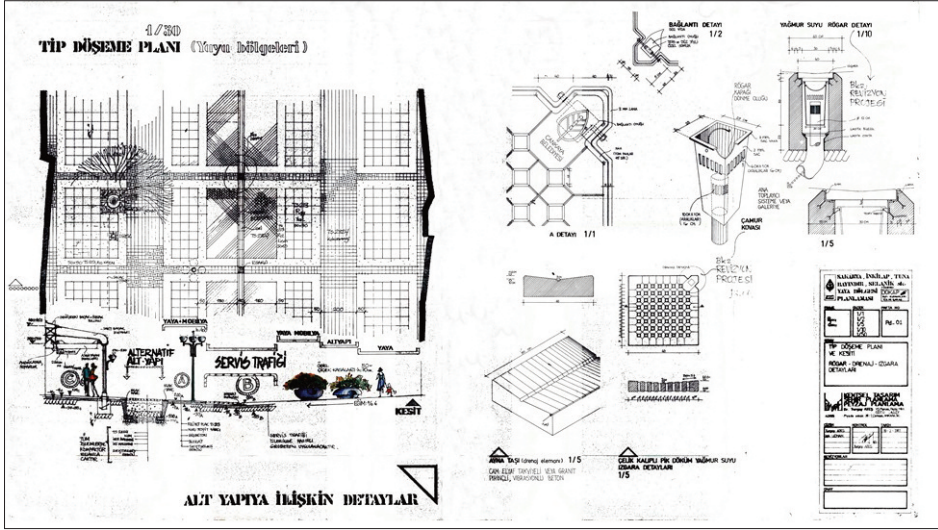
Yaya bölgelerinin merkezi iş alanında metrodan sonra en çok yolcu taşıyan toplu taşıma sistemi olduğunu lütfen unutmayalım.

Bu Sakarya yaya bölgesi kısmı. Tabii bulvara müdahale edemedik. Yani bulvarın dört bir tarafında kalan bölgenin, işte ancak köprülerle bağlantısını yapabileceğimizi düşünmüştük. Bulvarda bir operasyon gerçekleştiremedik, onun imar planı. Bu 78'deki halkı ve esnafı yaya bölgesine alıştırmak için yaptığımız bir afiş buldum, onu sizlerle paylaşmak istedim. Bunlar basında 80'li yıllardaki yapılan revizyonun görüntüleri, basında çıkan şeyler.

O dönem bir yaya bölgeleri yönetmeliği hazırlama telaşına girdik. Hatta buradaki esnafın tüp gaz üstünde tehlikeli biçimde köprülerin altında ya da yayanın yoğun olarak bulunduğu yerlerde, onları da zapturapt altına alabilecek yasal düzenleme hazırlıklarımız oldu. Tüm ön bahçelerin özel mülkiyette kalsa bile, yaya alanı olarak düzenlenmesi gerektiği gibi hususları kapsayan yönetmeliğin örnekleri.

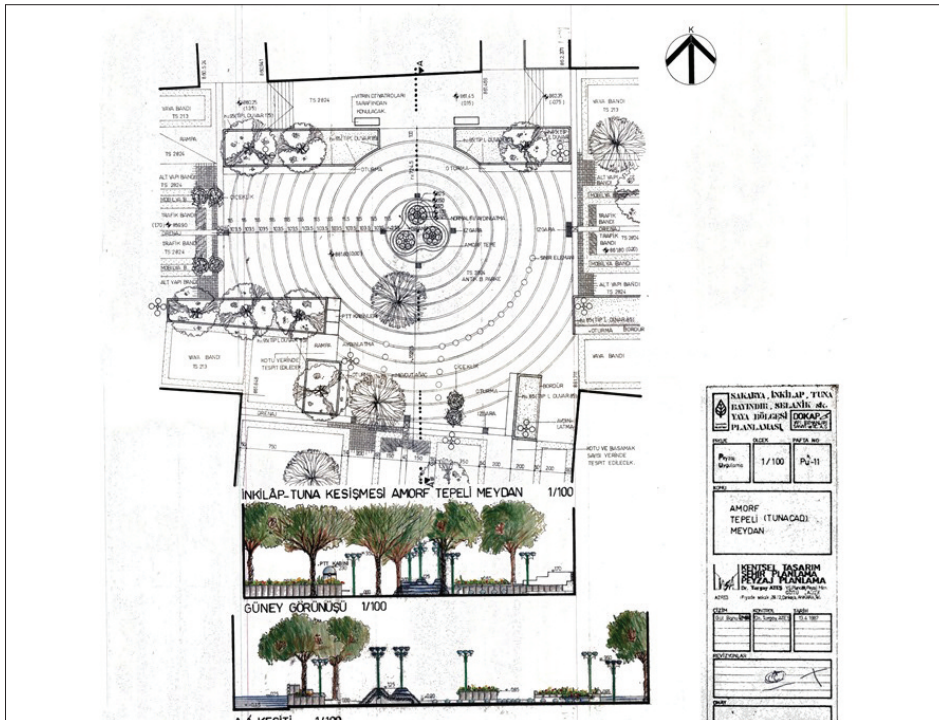
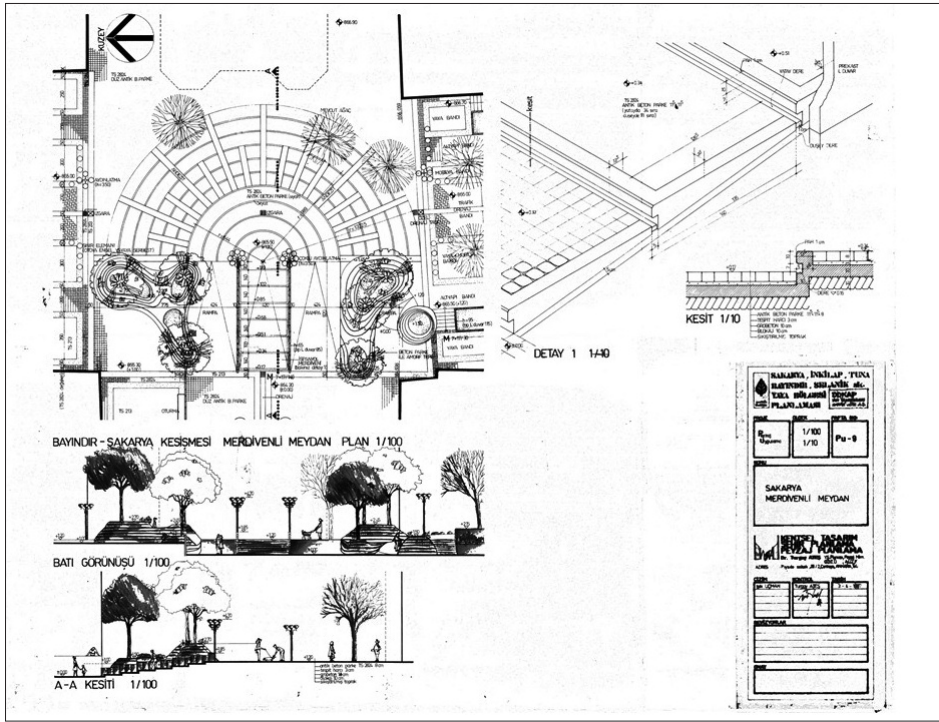

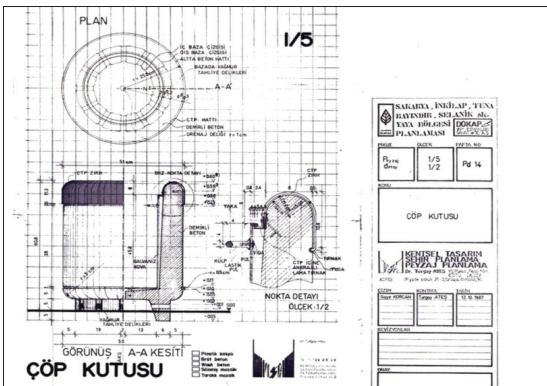
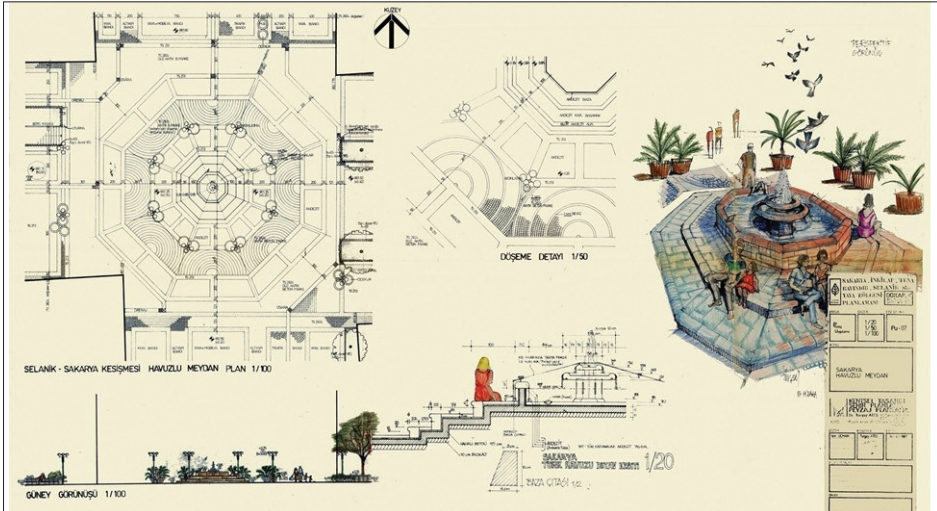
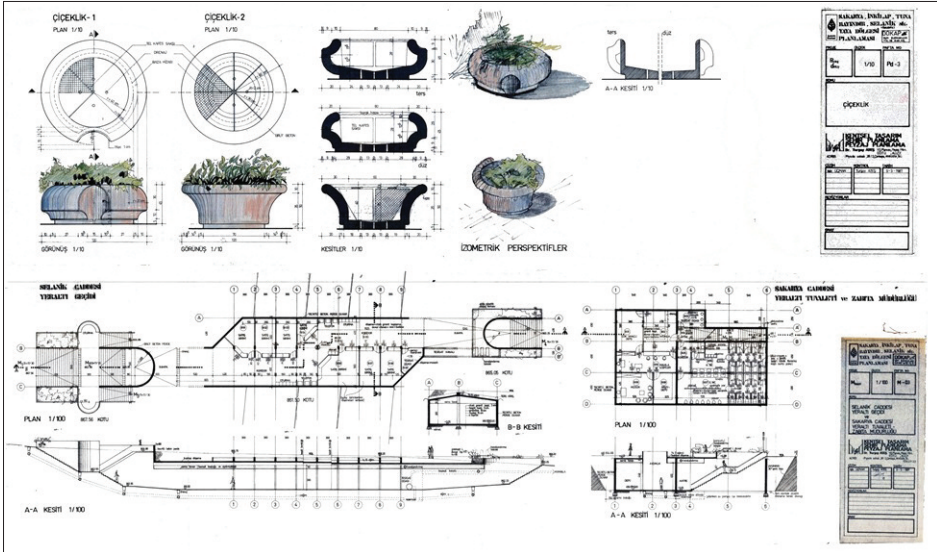
İmar kılavuz planında da benzer şeyler yapılmış idi. Ancak görüyorsunuz, bulvarla sadece dört-beş noktada temas kuran bir yaya bölgesi. Bulvarın dört tarafını düşünürseniz, aradaki eklemleşme çok zayıf. Bunun planı. Burada kahverengiyle gördüğünüz hatlar altyapı galerilerini belirleyen alanlar. Döşemesi özeldi. Gri alanlar, servis trafiğinin geçeceği alanları belirtiyor. Selanik ucunda, sol alt köşede bir alt geçit önerimiz vardı. Metro çıkışını düşünmüştük Sakarya ağzında, o yapıldı.

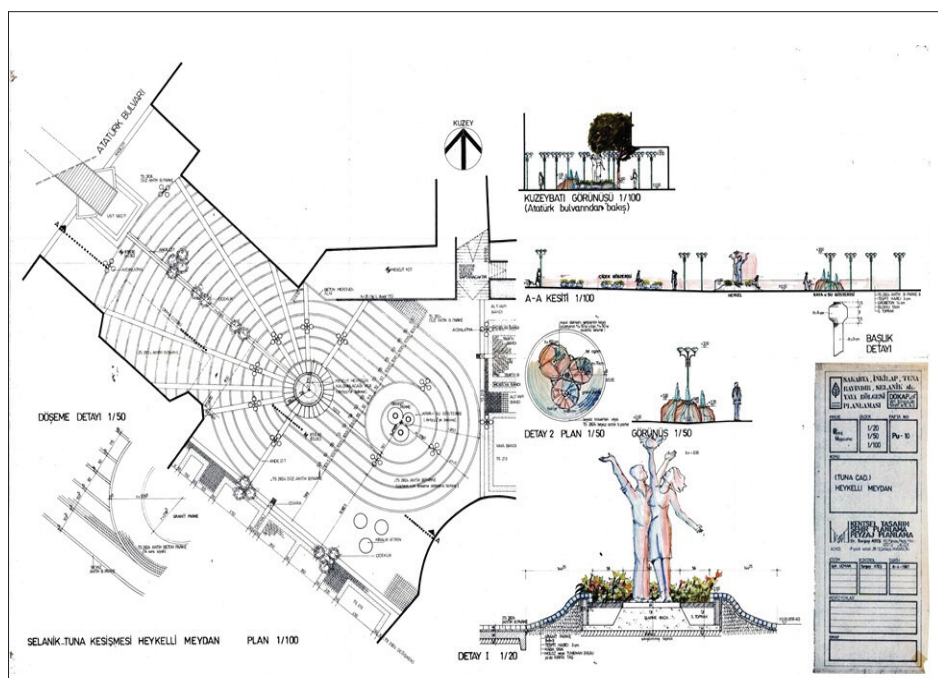
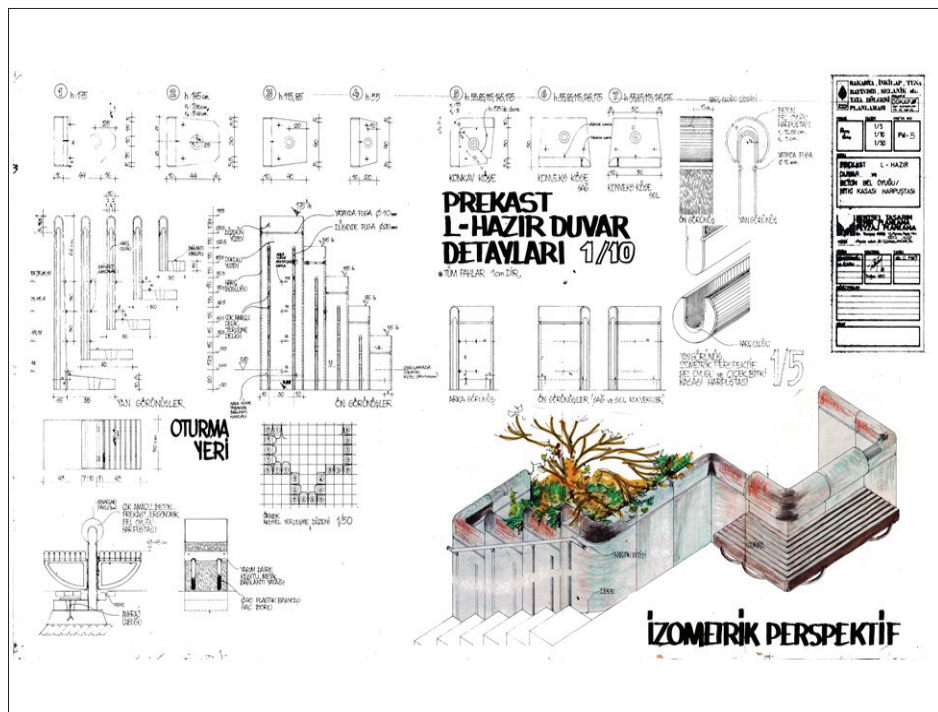
Tabii biz bu toplu taşıma sisteminde Atatürk Bulvarıyla, arkadaki Mithatpaşa Caddesi, yani bazı durakları Mithatpaşa Caddesi üzerine almayı düşünerek, Sakarya Caddesi boyunca yaya trafiğini arttırmak, oralaradaki rantı yükseltmeyi düşünmüştük yaya bölgesi aracılığıyla. Müşterilerinin vitrin hakkı meselesi vardı. Yani işletmelerin, dükkânların önlerini kullanmaması, buraların işte yağmurda, çamurda üstü kapalı bir ortamda yayaaların rahatça yürüyebileceği alanlar olarak değerlendirildiği bir çalışma idi. Ama esnaf buraları kendilerine yapmış sundurmalar olarak değerlendirdi ve kullandı. Şu anda kalmadı zannediyorum.

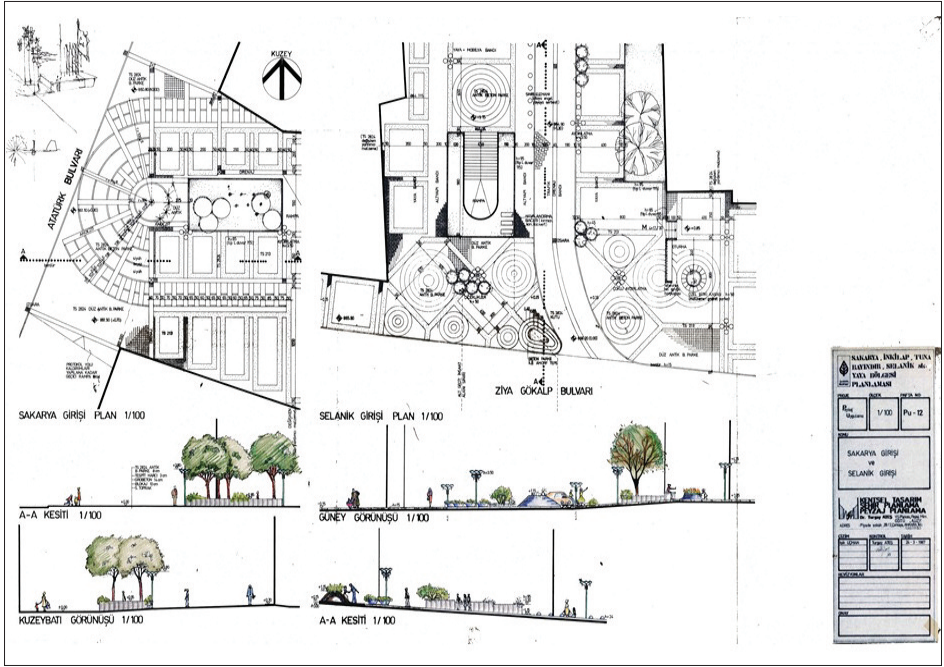
Bunlar tabii onun ayrıntılı tasarımları. Her noktanın, işte altyapı detayları, pik döküm ızgaralar, çamur kovalı vesaire, onların detayları, döşeme detayları. Girişlerde birtakım arazi plastiği oyunlarına yer verilmişti, onların görüntüleri.

Bunların hiçbirisi şu anda pek yok. Bitki kasaları, altta alt geçit, tuvaletler vesaire onları görüyorsunuz. Şu anda halka açık bir tuvalet yok merkezlerde, alışveriş merkezlerinde var ama. Bunlar da projenin diğer detayları.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Biz de teşekkür ederiz. Şimdi soru-cevap kısmını sona saklayarak, ilk konuşmacımızdan sonra sözü ben ikinci ve üçüncü konuşmacılarımızın yaptıkları ortak bir çalışmanın sunumu olan konuşmaya bırakmak istiyorum. Fakat tam bu arada yer değiştirme esnasında da belirtmek isterim, herhalde dikkatinizi çekmiştir. Sabahki oturumdaki konuşmacıların hepsi erkek, planlama ve planlar üzerine konuştular. Şimdi kadınlardan oluşan bir grup da fonksiyonel değerlendirme yapıyoruz efendim. Turgay Hocamıza onun için özellikle teşekkür ederim, bu fonksiyonel değerlendirmenin şemasını, açılışını bize yaptığı için.

Şimdi Sevgili Özge Ercoşkun bize yaptıkları çalışmayla ilgili sunumunu gerçekleştirecek. Buyurun Hocam.

Doç. Dr. ÖZGE ERCOŞKUN (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Merhabalar “*Ankara kent merkezinde alışveriş caddelerinin analizi*” isimli sunumu yapacağız bugün. 2010-2011 yıllarında yürüttüğümüz, Burcu’yla birlikte çalıştığımız bir TÜBİTAK projesinin bulgularını bugün sizinle paylaşmak istiyoruz.

Bir giriş yaptıktan sonra, alışveriş mekânlarının dönüşümünden bahsedeceğiz. Madem AVM diyoruz, biz de alışveriş caddelerini AVC olarak kısalttık. Sosyal sürdürülebilirlik ve AVC’ler üzerinde biraz konuşacağız. Hemen peşisıra Ankara merkezi iş alanı ve AVC’lere geçeceğiz. Burada yaptığımız anketlerden ve fiziksel çalışmalardan size bahsedeceğiz, bununla birlikte sonuçlandıracağız.

Evet, sabahtan beri AVM’lerin hızlı yükselişiyle, alışveriş caddelerinin olumsuz etkilenmesinden bahsediyoruz. Birtakım mağazalar alışveriş merkezlerine kayıyor ve kent merkezindeki esnaf da bundan ekonomik sıkıntı olarak olumsuz etkileniyor. Bizim buradaki amacımız da, Ankara’nın alışveriş caddelerindeki fiziksel yapıyı, sosyal ve ekonomik ilişkileri analiz etmek, değişimi ve sosyal sürdürülebilirliği sorgulamak.

Ankara kişi başına düşen alışveriş merkezi metrekaresi açısından 2011 yılında Türkiye’de birinci sırada yer alıyor ve şu anki istatistik itibarıyla de toplam 37 tane alışveriş merkezi var. Şimdi alışveriş caddelerine geçecek olursak, ana alışveriş caddelerinden bahsedeceğiz. İngilizcede ‘main street’ olarak adlandırılan ana alışveriş caddeleri. Alışverişin yanı sıra kültürel ve sosyal faaliyetlere de imkân veren mekânlar. Kent merkezinde kolay erişilebilir, pahalı olmayan, yerel dükkânlardan oluşan yerler.

Açık kamusal mekânlarla iç içe olan yerler. Türlü uzmanlaşmış ve kişisel mal ve hizmet çeşitliliği olan yerler. Aynı zamanda sosyal ilişkileri destekleyen, yerelliği, toplum ruhunu ve mekân duygusunu geliştiren, toplumun değerini arttıran mekânlar olarak tanımlayabiliriz, ama alışveriş merkezlerine baktığımızda, bunun ana aktivitesinin tüketim olduğunu görüyoruz.

Sosyal sürdürülebilirlikle bağladığımızda da, alışveriş caddelerinde toplum ruhunun olduğunu, eşit, çeşitli, entegre, demokratik ilişkilerin ve yüksek yaşam kalitesinin olduğunu söyleyebiliriz. Alışveriş caddeleri sadece fiziksel mekânlar değil, sosyal hayatın sonuç ürünleri diyebiliriz. Bu bağlamda alışveriş caddelerini sosyal sürdürülebilirliğin destek unsurlarından olan canlılık, hayatta kalabilirlik, farklılık, mekân duygusu, eğlence, keyif, sosyal kapital ve anlam olarak da inceledik.

Şimdi Ankara kent merkezine gelince, şu anda yürürlükte olan 2023 Ankara nazım planındaki merkezi iş alanına baktık. Burada Ulus’tan başlayan, Kızılay’la devam eden ve Kavaklıdere’ye uzanan bir merkezi iş alanı var. Biz de bunu kabul ederek, önemli ana alışveriş caddelerini belirledik. Bu kapsamda Kızılay’da Ata-

türk ve Gazi Mustafa Kemal Bulvarları'nı, Ziya Gökalp, Meşrutiyet, İzmir, Sakarya, Mithatpaşa ve Necatibey Caddeleri'ni analiz ettik. Ulus'ta Anafartalar Caddesini, Kavaklıdere'de ise Tunalıhilmi ve Arjantin caddelerini inceledik. Toplam 11 cadde üzerinde bu çalışma yapıldı.

Buralarda toplam 1000 kadar anket yapıldı. Bunların 800'ü alışveriş caddesi kullanıcılarıyla yapıldı, 200 kadarı da buradaki esnafla yapıldı. Ayrıca belediyelerle, sivil toplum kuruluşlarıyla ve özel sektörle derin görüşmeler yaptık. Burada birtakım fiziksel tespitler yapıldı, saha çalışmaları yapıldı. Zemin katlardaki tüm ticari birimler tespit edildi, coğrafi bilgi sistemlerine döküldü ve bunların sektörel analizlerini, marka analizlerini burada paylaşacağız.

Ben burada bulguların detaylarına geçmesi için, Burcu'ya sözü bırakacağım.

Dr. BURCU ÇINGİ ÖZÜDURU (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Şimdi arkadaşlar, diğer slaytlara geçmeden önce sabahki oturumla konuyu bağlamak isterim. Sabah birtakım problemlerden bahsedildi: kamusal alanın kullanılmaması veya bazı kişilerin sadece alışveriş caddelerini kullanıyor olmaları gibi.

Bizim buradaki bulgularımız aslında bunları biraz destekleyecek nitelikte ve aslında burada biz size ölçtüğümüz şeyleri sunuyoruz. Bu yüzden de belki birinci oturumun sağlamasını yapıyoruz. Bu nedenle de aslında birbiri ile örtüşen iki oturumun da aynı gün oluyor olması önemli.

Şimdi ben size kullanıcı anketlerinin ve esnaf anketlerinin sonuçlarını biraz birinci oturumla ve bizim bulgularımızla bağlayarak sunacağım. Biz 800 tane anket yaptık dedik. Kullanıcı profiline baktığımızda 800 anketin çoğunluğunda, tabii rastlantısal örneklem yöntemi kullanmamıza rağmen, genellikle öğrencilerle karşılaştık. Gerçekten alışveriş caddelerinin en önemli kullanıcıları öğrenciler.

Bir diğer önemli bulgu da oradaki ofislerde çalışanlar ve özellikle ücretli kesim. Bu kullanıcılar çok kullanıyor alışveriş caddelerini; bu da aslında sabahki oturumlarla örtüşen bir bulgu. Hani karma kullanım diyoruz, ofis bunun büyük bir parçası, kamu kuruluşları da çok büyük bir parçası. Bununla da entegre edersek eğer, hakikaten alışveriş caddeleri için bu karma kullanımın ve çalışma alanlarının önemini vurgulamak gerekiyor. Düşünürsünüz ki, bugünkü politik yapılanmada, bu ofislerin dışarıya da atılması, hatta daha da 'desantralizasyon' çerçevesinde kentin dışına atılması söz konusu. Eğer bunları dışarı çıkarırsak, bizim için iyi bir şey olmayacak, alışveriş caddelerinin köhneleşmesine daha da katkıda bulunuyor olacağız. Bütün bu anlattıklarımı aslında, bu kullanıcı bulguları çerçevesine bağlarsak, daha anlamlı sonuçlar elde edeceğimizi düşünüyorum.

. Yaş gruplarına baktığımızda, öğrencilerin özellikle dershanelerin yoğunlukta bulunduğu Ziya Gökalp, Meşrutiyet Caddesi gibi caddeleri kullandıklarını görüyoruz. Tabii genel anlamda öğrencilerin oranı fazla, ama buralarda daha da bir

odaklanma olduğunu görüyoruz. Benim yaş grubum 25-44 yaş arası Necatibey ve GMK bulvarlarını tercih ediyor. , Buralarda da çalışma alanlarının yoğunlaştığını düşünürsek, bu da aslında beklenen bir sonuç.

	Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Yaş grupları % (N=805)	18-24	35.7	18.2	58.0	27.3	31.0	58.2	37.5	21.5	25.0	48.2	68.6
	25-44	45.2	48.5	29.8	54.5	52.4	35.8	46.9	59.5	53.6	42.7	28.6
	45+	19.1	33.3	12.2	18.2	16.7	6.0	15.6	19.0	21.4	9.1	2.8
İş durumu % (N=805)	Ücretli/Kendi işi	63.5	69.7	38.9	60.7	47.6	32.6	60.4	57.0	42.9	45.5	28.5
	Öğrenci	24.3	12.1	50.4	21.2	33.3	64.2	23.8	27.8	32.1	43.6	62.9
	Emekli/Evlatbabası/İşsiz	11.3	18.2	10.7	18.2	19.0	3.0	15.9	15.1	24.9	10.9	8.6
Eğitim durumu % (N=805)	İlkokul/Ortaokul/Lise mezunu	77.4	60.6	71.0	62.1	45.2	77.7	61.0	67.1	42.8	66.3	71.4
	Üniversite/İhtisasüstü	22.6	39.4	29.0	37.8	54.8	22.4	39.1	32.9	57.1	33.6	28.6
	Üst	9.8	18.2	6.2	9.1	7.1	10.6	4.7	3.8	3.6	5.5	18.6
Gelir durumu % (N=803)	Orta-üst	14.8	3.0	22.3	19.2	16.7	10.6	18.8	15.2	28.6	14.5	28.6
	Orta	67.0	89.7	60.0	65.2	61.9	72.7	64.1	53.2	52.1	69.1	52.9
	Orta-alt	6.1	3.0	9.2	1.5	11.9	1.5	7.8	13.9	7.1	9.1	0.0
	Ast	2.6	6.1	2.3	6.1	2.4	4.5	4.7	13.9	3.6	1.8	0.0
	Ev sahibi	56.5	33.3	53.7	56.1	61.9	59.7	64.1	62.0	57.1	55.6	74.3
Ev sahipliği % (N=803)	İkinci bir evi olan	26.1	12.1	27.9	24.2	33.3	35.8	31.3	19.0	39.3	30.6	34.3
	Araba sahibi	40.9	45.5	46.6	42.4	47.6	46.3	48.4	30.4	30.8	47.2	51.4
Araba sahipliği % (N=803)	Araba sahibi	40.9	45.5	46.6	42.4	47.6	46.3	48.4	30.4	30.8	47.2	51.4
	Yaptı	27.8	36.3	12.3	16.6	16.7	13.4	18.8	14.1	10.7	23.6	10.0
	Yayı	7.0	27.3	13.7	10.6	2.4	4.5	9.4	14.1	17.9	26.4	1.4
Ulaşım % (N=804)	İşyeri	65.2	36.4	74.0	68.2	81.0	82.1	71.9	71.8	71.4	50.0	87.1
	İşyeri	65.2	36.4	74.0	68.2	81.0	82.1	71.9	71.8	71.4	50.0	87.1

Sabah oturumunda, özellikle AVC'lerin hep alt gelir kesimi tarafından kullanıldığı söylendi. Bizim bulgularımıza göre hayır, orta üst grup da var alışveriş caddelerinde. Alt gelir grubunun, odaklandığı bir yer var, o da Anafartalar Caddesi. Tabii etrafındaki konutların yapısına, mahallelerin sosyo-ekonomik, demografik yapılarına baktığımızda da, bunun sağlam bir bulgu olduğunu görebiliriz.

Orta ve üst gelir gruplarının da daha çok Ziya Gökalp ve İzmir Caddeleri'ni tercih ettiklerini görüyoruz. Aslında bu caddelerde yapılan yeni yaya düzenlemeleri, tasarım çalışmalarını da düşünürsek, yine bunun da aslında paralel bir bulgu olduğunu gördük. Orta ve üst gelir grubunun dışında, ev ve araba sahipliği oranının da buralarda oldukça yüksek olduğunu gördük. Dediğim gibi, ücretli çalışanların AVC'ler için aslında çok önemli olduğunu bulduk.

Bir diğer soru, alışveriş caddelerini neden tercih ediyorsunuz?. Burada sıralama olarak görüyorsunuz, birden dokuza kadar sıraladık ve sabah konuşmalarıyla yine paralel bir biçimde, kamusal alanların niteliğinin çok önemli olduğunu gördük. Yeşil alankalitesinin, yeşil alan düzenlemesinin, sabah bahsedilen yeşil kamanın belki bir ucunun da alışveriş caddelerine değerek bir şekilde birarada tasarlanması önemli bir özellik olarak çıkıyor. Burada da zaten dokuz maddenin, üç tanesinin kamu alanları ve yeşil alanlar ile ilgili olduğunu görebiliyorsunuz.

1	Açık Havada Rahat Dolaşma/Vitrin Gezebilme
2	Oturma, Hava Alma Yeri Olması
3	Fiyatların Uygun Olması
4	Sık Gidilen Mağazaları Bulabilmek
5	Pazarlık Edebilme Olanağının Olması
6	Caddenin/Dükkanın Atmosferinin Çekiciliği
7	İşyerime Yakınlığı
8	Bir tek bu caddedeki dükkanda aranan ürün/hizmetin bulunması
9	Esnafların Tanındık ve Güvenilir Olması

Bir diğer konu markaların çekiciliği; alışveriş caddelerini aslında bazı markalar nedeniyle de kullananlar var. Bugün aslında Mango'nun tekrar geri dönüp, Kızılay'da iki yerde birden büyük mağaza açıyor olması bence önemli bir gelişme alışveriş caddesi için. Belki hatta ilerisi için daha da güzel bir açılım yapabilir, diğer markaları da çekebilir diye umuyorum. Markaların olması, tabii üretici servisler, Buğra Hoca'nın bahsettiği üretici servislerle ilişkili değil, ama tüketici servislerle ilişkili ve bence bu da onun diğer bir ayağı ve bunların da burada güçleniyor olması önemli.

Bir diğer bulgu işyerleriyle kurgulanmış karma kullanım. Karma kullanım, karma kullanım diyoruz. Burada çoğunluk bizim öğrencilerimiz. Hepsi karma kullanım deyince akıllarında bir ampul yanıyor, ama işte karma kullanımın önemli bir parçası olan işyerlerinin de burada önemli bir etkisi olduğunu görüyoruz.

Bir diğer husus, alışveriş caddelerinin kullanıcılarının tercihlerini yansıtan yine burayı, neden tercih ediyorsunuz, kimlerle ne yapmayı seviyorsunuz sorusu. Alışveriş caddelerine her gün gidenlerin oldukça yüksek olduğunu gördük. Dediğim gibi yine ücretli kesimin ve yine altını çizeyim, işyerlerinin burada bulunması bunda büyük bir etken. Özellikle bu sabah bahsedilen akşam üzeri yürüyüşlerin eskiden olduğu gibi gerçekleşmesi. Böyle bir nostaljik çerçeve çizildi sabah. Aslında bugün de var bu. Akşam üzeri özellikle tercih ediliyor alışveriş caddeleri. Özellikle alışveriş, yemek ve gıda ürünlerini tüketmek için tercih ediliyor. Belki diğer aktivitelerin daha az olduğunu görüyoruz. Yine de buradaki dökümden, aslında hangi caddenin daha çok diğer aktiviteler için de kullanıldığını görebilirsiniz. Örneğin, arkadaşlarınızla buluşmaya genellikle Ziya Gökalp'e gidiyorsunuz gibi bir şey çıkıyor. Öyle midir? Bilmiyorum.

Cadde ismi	Alışveriş	Restoran, Kafe ve bura gitmek	Eğlence ve kültürel aktiviteler	Gıda alışverişi	Gezmek-vitrin bakmak	Arkadaşlarla buluşmak	Aktarma noktası	Seyahat acentalarına gitmek	Kişisel bakım hizmetleri
ANAFARTALAR	69.6	52.2	29.6	61.7	62.6	44.3	30.4	3.5	3.5
ARJANTIN	87.9	75.8	12.1	33.3	90.9	63.6	9.1	9.1	9.1
ATATURK	71.0	65.6	46.6	23.7	69.5	71.8	26.7	3.8	18.3
G.M.K.	62.1	53.0	31.8	27.3	75.8	68.2	24.2	10.6	10.6
İZMİR	88.1	57.1	26.2	26.2	78.6	71.4	23.8	4.8	14.3
MESRUTİYET	76.1	80.6	67.2	35.8	79.1	80.6	23.9	10.4	22.4
MİTHATPAŞA	78.1	64.1	39.1	35.9	85.9	68.8	28.1	7.8	9.4
NECATİBEY	79.7	54.4	21.5	34.2	64.6	63.3	15.2	5.1	11.4
SAKARYA	71.4	82.1	17.9	25.0	60.7	60.7	32.1	10.7	10.7
TUNALI HILMI	58.2	69.1	22.7	26.4	80.9	70.9	12.7	4.5	12.7
ZIYA GÖKALP	84.3	87.1	52.9	28.6	84.3	91.4	24.3	5.7	20.0
Toplam	72.9	65.6	35.4	33.8	74.5	68.1	23.0	6.1	13.0

Bunun dışında şunu söylemem gerekiyor bu noktada; biz başka bir çalışmamızda da alışveriş merkezlerinde bir anket yaptık ve ortalama harcanan miktarı sorduk. Alışveriş caddelerinde alışveriş merkezlerinin yaklaşık üçte biri kadar ortalama harcama yapılıyor. Yani alışveriş merkezlerinde üç kat harcama yapılıyor. 700'e 200 gibi bir rakam var elimizde. Bu da alışveriş merkezlerinin aslında tüketime ne kadar odaklandığını da gösteriyor.

Bir diğer bulgu ise Ankaralı'nın yüzde 50'si alışveriş merkezlerini kullanıyor ve alışveriş caddelerini hiç kullanmadıklarını söylüyor. Bir diğer yüzde 50'de biz sadece alışveriş caddelerini kullanıyoruz, diğer alışveriş merkezlerini kullanmıyoruz diyor. Bu da ilginç bir sonuç. Belki de Ankara'da birbirine değmeden yaşayan böyle bir sosyal yapı, sosyal grup var. Bu da aslında tartışılması gereken bir konu.

Alışveriş caddelerinin kullanıcılarının tercihleri size neyi hatırlatıyor diye sorduk alışveriş caddeleri kullanıcılarına. Genellikle gördüğümüz gibi protestolar ön planda. Bunun dışında kentsel mobilyalar, estetik sokak elemanları gibi fiziksel öğeler de ön plana çıkıyor. Yine hislerini sorduk, burada nasıl hissediyorsunuz diye. evet yaya bölgesi olsa iyi olur diye nostaljik olarak düşünüyorlar.

Kalabalık	Tüm AVC'ler
Protestolar	Atatürk Bulvarı, Sakarya ve Ziya Gökalp Caddeleri
Seyyar satıcılar	Sakarya ve Anafartalar Caddeleri
Peyzaj	Sakarya ve Arjantin Caddeleri
Kentsel mobilyalar	İzmir Caddesi
Estetik sokak elemanları	İzmir Caddesi
Tarihi binalar	Anafartalar Caddesi
Pasajlar	Tunalı Hilmi Caddesi
Kamusal Alanlar	Tunalı Hilmi ve İzmir Caddeleri

Yine de burada gördüğümüz gibi, yaya bölgesine çevrilmesi birinci sırada çıktı. Bir diğer konu, daha çok dediğim gibi, yine kamu alanlarına yönelik, açık kurumsal alanlarla ilgili problemler. Daha çok sokak mobilyası olması, güvenliğin artırılması, daha çok yeşil alan yaratılması yine bir talep olarak çıkıyor. Sonda kalan, gördüğümüz gibi nedense otopark sorununun çözülmesi ve trafik yoğunluğunun azaltılması. Demek ki kullanıcı bilmediği bir şekilde bundan memnun, trafiğin olmasından. Belki daha güvenli hissediyor.

1	AVC'nin yaya bölgesine çevrilmesi
2	Ticari birimlerinin çeşitliliğinin artırılması
3	Daha çok sokak mobilyası (oturma yeri, aydınlatma, heykel, vb.) olması
4	Yeme/içme birimlerinin kalitesinin artırılması
5	Güvenliğin artırılması
6	Daha çok yeşil alan yaratılması
7	Kaldırımların genişletilmesi/yeniden tasarlanması
8	Otopark sorununun çözülmesi
9	Trafik yoğunluğunun azaltılması

Bunlar aslında biraz hakikaten tartışılması gereken, bence ucu açık konular. Şimdi bir diğer konu, bizim yaptığımız anketin 800 tane kullanıcı anketi dedik, 200 tanesi de esnafa yapılan anketi. Bunu da yine rastlantısal örnekleme sistemi ile yaptık. Bu esnafa da benzer sorular sorduk, ama daha çok tabii dükkânın işletme büyüklükleri, çalıştırdıkları kişiler, gelecek hakkındaki düşünceler, organizasyonel bir derneğe ya da kuruluşa üye olup olmadıkları gibi, sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili birçok başlığı içeriyordu.

Bu 200 anket sonucunda da şunları bulduk: . Dükkânların ortalama yaşı 5 gibi çıkıyor. Aslında büyük bir değişim, açılıp/kapanan dükkanlar var ve sürekli çeşitlilik değişiyor. Bir tek Anafartalar Caddesinde, daha tarihi bir alışveriş caddesi olduğu için, 20 yıllık işletmeler var. Kuyumcular oldukça fazla. Bir kümelenme aslında onların bir dirençlilik de sağlıyor buradaki esnaf için. Bundan Feyzan Hocam daha sonra bahsedecek herhalde dirençlilik konusunda.

Bu kümelenme, buradaki alışveriş caddelerindeki ticaret türlerinin aslında sürdürülebilirliğini de sağlıyor. Dedğim gibi Turgay Hocam şimdi söyledi, kuyumcuların bir arada bulunması Anafartalar'da, aslında kümelenme ile birlikte alışveriş caddesinin de sağlıklılığını sağlıyor. Bunun dışında giyim, ayakkabı gibi dükkânların daha kalıcı olduğunu gördük ve bu da ilginç bir sonuç. Aksesuar ve market gibi tüketim ürünleri satanların daha hızlı değiştiğini gördük. Hakikaten benim mahallemde bir süpermarket var, üç sene oldu, dört kere değişti galiba sahibi. Demek ki süpermarketler biraz daha çabalıyorlar hayatta kalmak için, nasıl kalacağız diye. Bu sık değişim, bizim anketimizde de çıkan önemli sonuçlardandı.

Burada yine alışveriş caddesi esnafına sorduğumuz sorulardan bir tanesi; müşterileriniz sizi neden tercih ediyor? Hepsi uygun fiyatlar, ürün ve hizmetlerde çeşitlilik gibi şeyleri söylediler ve tabii ki kendilerini övmek adına güler yüz ve eski tanıdık olmak, güvenilirlik gibi özellikleri ön plana koydular. Burada da yüzdelelerini görebiliyorsunuz.

Tercih nedenleri	Çoklu %
Uygun fiyatlar	87,6
Ürün ve hizmetlerde çeşitlilik	92,8
Ürün ve hizmetlerde kalite	89,5
Özel ürün ve hizmet varlığı	27,8
Dükkânın atmosferi	55,0
Güvenirlilik	99,5
Gülyüz	99,0
Eski tanıdık marka	0,5
N	209

Yine dediğim gibi esnafın yayalaştırmaya, trafik durultmaya, otoparkların arttırılmasına, daha geniş kaldırımlara ve yeşil alanların geliştirilmesine sıcak baktıklarını da bulduk. Aslında tam tersi, yerel yönetimler de esnaf istemiyor diyerek biliyorsunuz yaya bölgelerini yayalaştırma yapmak istemiyorlar; bence bu da tartışılması gereken çok önemli bir konu.

Bir diğer konu daaslında, bütün esnafın kirada olması. Bu demektir ki, bizim alışveriş caddelerinin de aslında bir de mülk sahibi dediğimiz başka bir grup da var. Yani bu grup da aslında belki planlama aşamasında veya kentsel politika üretiminde rol alması gereken bir grup. Biz hep kiracılar dediğimiz yaptırtmaya çalışıyoruz, işte birtakım şeylerle onların belki haklarını sınırlıyoruz ya da daha arttırıyoruz. Fakat bir diğer grup, hakikaten oradaki mülk sahibi. Mülk sahibine nasıl müdahale edilir? Onun da tartışılması gerekiyor bence.

Şimdi bizim diğer aşamalarda yaptığımız ticaret türünü tespit etmekte. Bir diğeride, bunların markalarına göre sınıflandırılması; yerel, ulusal ve uluslararası olarak. Bunun tanımlarına biraz sonra geleceğim. Üçüncü aşama da, klonlanmış kent, sınırdaki kent ve kimlikli kent ayrımı yaptık. Bunu Özge anlatacak, biraz daha detaylı olarak. Bir diğeri de sosyal sürdürülebilirlik konusunda. Bizim esas çerçeve konumuz olan sosyal sürdürülebilirlik konusunda alışveriş caddelerinde ne gibi özellikler var? Onların tartışılması ve bununla ilgili geleceğe dair bir yorumlama yapmak.

1. Aşama Ticaret türü tespiti	2. Aşama Ticaret türlerine göre marka tespiti	3. Aşama Klon kent araştırması	4. Aşama Sos. Sür. için mekansal unsurların tespiti
1-Giyim/ayakkabı, 2- Teknolojik ürünler, 3-Kafe/Lokanta/Pastane, 4- Kitap/Dergi/Kırtasiye, 5-Tiyatro/sinema/eglençe, 6- Mobilya/mutfak eşyaları/dekorasyon, 7- Altın/döviz, 8-Market, 9-Gıda, 10-Fotoğraf, 11-Eczane, 12-Aksesuar/Kozmetik, 13-Seyahat Acentesi, 14-Güzellik Bakım Hizmetleri, 15- Diğer	Yerel Ulusal Uluslararası	Klonlanmış kent Sınırdaki Kent Kimlikli Kent	Ticari mekanlar, Yaya bölgeleri, Meydan, Önemli yeşil alanlar, oturma birimleri, sosyal etkileşim alanları, sokak müzisyenleri, 3.Mekanlar-kafeler Buluşma noktaları vb.
5. Aşama Sosyal sürdürülebilirliği destekleyecek öğelerin yorumlanması Yerellik, kimlik, ekonomik açıdan hayatta kalabilirlik, anlam, mekan duygusu, canlılık			

Şimdi bunların detaylarına çok girmeyeyim, ama genel olarak görebiliyorsunuz. Alışveriş caddelerinde hangi türler daha yoğun var? Özellikle giyim, ayakkabı ve aksesuar kozmetiğin çok fazla yoğunlaştığını görüyoruz. Bunu biraz sonra göreceksiniz, Kavaklıdere'deki alışveriş caddelerinde de görüyoruz. Yine dediğim gibi, başta Ulus'ta altın ve döviz türündeki ürünleri satanların yoğunlaştığını görüyoruz. Daha sonraki slâyтта, hangi caddede, hangileri daha fazla, en yüksek oranda karşılaşılmış? biraz daha net olarak görebilirsiniz. Burada da biraz detayını görebilirsiniz.

Ticaret türü	En yüksek oran	Cadde
Giyim/Ayakkabı mağazaları	%41,4	Atatürk Bulvarı
Teknoloji ürünleri mağazaları	%32,6	Necatibey Caddesi
Kafe/Lokanta/Pastaneler	%24,2	GHK-Ziya Gökalp Caddesi
Kitap/Dergi/Kırtasiyeler	%23,1	GHK-Ziya Gökalp ve Necatibey Caddeleri
Tiyatro/Sinema/Eğlence Fotoğraf	%40,0	GHK-Ziya Gökalp Caddesi
Altın/Döviz, Aksesuar-Kozmetik	%75,5 %49,1	Atatürk Bulvarı
Gıda	%34,3	Sakarya Caddesi
Eczane	%36,4	Mithatpaşa Caddesi
Güzellik-bakım	%29,4	

Bir de dükkanların uluslararası, ulusal, yerel sınıflaması yaptık. Uluslararası dediğimiz tipteki ticaret grubu, aslında uluslararası zincirler ve global markette yer alan markalar. O yüzden de genellikle zincir oluşumlar. Ulusal olanlar da benzer bir şekilde, uluslararasına belki Bennetton'u verebilirsek, ulusala Kiğılı gibi markaları verebiliriz. Bunlar da ulusal ölçekte Türkiye'de birçok zinciri olan mağazalar. Yerel olanlar daha Ankara'ya has, belki iki tane şubesi olan, ama genellikle tek şubeli ve yerel bağımsız ticaret tipleri oldu. Bunların da nerelerde odaklandıklarını yine burada görebilirsiniz. Yani kafe ve lokantalar daha çok Sakarya'da ve Ziya Gökalp'de konumlanmakta.

AVC	Uluslararası	Ulusal	Yerel
Atatürk Biv.	Giyim/Ayakkabı Teknoloji Ürünleri	Giyim/Ayakkabı	Giyim/Ayakkabı
İzmir Cad.			Giyim/Ayakkabı
GHK Biv.			Giyim/Ayakkabı
Mevlâniyet Cad.	Kafe/Lokanta/Pastane		
Necatibey Cad.	Teknoloji Ürünleri	Teknoloji Ürünleri	Kafe/Lokanta/Pastane Teknoloji Ürünleri
Mithatpaşa Cad.	Teknoloji Ürünleri	Teknoloji Ürünleri	Kafe/Lokanta/Pastane Teknoloji Ürünleri
Sakarya Cad.			Kafe/Lokanta/Pastane
Ziya Gökalp Cad.	Teknoloji Ürünleri	Teknoloji Ürünleri	

Şurada biraz daha detaylı olarak; Atatürk bulvarında uluslararası dediğimiz marka olarak giyim, ayakkabı, teknoloji ürünleri veya yerel ölçekte, ulusal ölçekte de giyim, ayakkabı türlerini görebiliyoruz.. Bir tek Necatibey'e belki teknoloji ürünlerinin burada odaklandığını söyleyebiliriz; özellikle sınıflamada ulusal ve uluslararası olarak gruplanan dükkanlar burada..

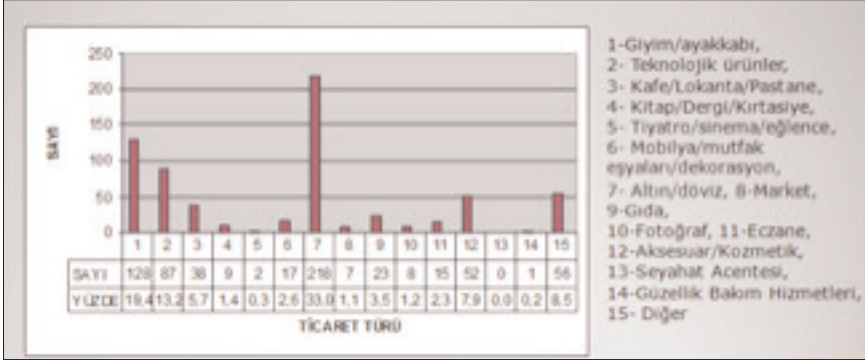
Aynı alışveriş sınıflamasını Kavaklıdere için de yaptık. Kavaklıdere'de de giyim, ayakkabı türünde ve aksesuar ürünlerinde yine yoğunlaşma, kümelenme olduğunu görüyoruz. Kavaklıdere'yi özellikle Tunalı'yı analiz ettiğimiz için, birinci ve ikinci kısım olarak ele aldık. Kuğulu Park'la Bülten Sokak arası birinci kısım, Bülten Sokak'la Esat Dört Yol arası ikinci kısım olarak birbirinden farklılaşıyor. Hakikaten de burada yine benzer gruplanmalar var. Örneğin, kıyafetçi, kuyumcu gibi daha belki popüler kullanımlar, ticaret türleri birinci kısımda yer alıyor. İkinci kısımda ise, daha çok eczane, seyahat acenteleri, güzellik bakım merkezleri gibi dükkânlar, işletmeler yer seçiyor. Bu da aslında iki kısım arasında bir nitelik farklılığı olduğunu da gösteriyor, ama genel olarak da bütün alanda pastanelerin veya aksesuarcılarının yaygın olarak, homojen olarak dağıldığını görüyoruz. Bunlar ticaret türlerine göre incelediğimizde ortaya çıkan bulgular. Burada da yine dağılımını görebilirsiniz.

Bu şekilde analizler yaptık. Bunların aslında birçok çeşidi var. Biz sadece bir tanesini burada ele aldık. Kafe, lokanta ve pastanelerin yüzde 20'sinin yerel olduğunu, yüzde 12'sinin de uluslararası olduğunu Tunalı için söyleyebiliriz. Bunların mekânsal gösterimlerini haritada görebilirsiniz. Buna benzer birçok harita ürettik. Detaylarını aslında inşallah çıkacak kitabımızda görebilirsiniz.

Yine Ulus'taki dağılıma baktığımızda; burada da altın-dövizin gerçekten ön planda olduğunu görüyoruz. Diğer giyim, ayakkabı ve teknolojik ürünleri de görüyoruz. Bunların dağılımını da yine burada görebiliyoruz.

Burada bir şey dikkatinizi çekebilir. Özellikle çarşı ve pasajlar Ulus'un aslında kalbi. 470 tane dükkânın çarşı-pasaj içinde olduğunu bulduk ve çoğu da dolu, yüzde 3'ü sadece boş. Bu aslında orası için bence önemli bir olgu. Belki politika stratejisinde yer alabilecek bir aktör bile olabilir bu çarşı-pasajdaki dükkânların işletmeleri.

Yine aynı şekilde markaların da analizini yaptığımızda, yerel dükkanların %89.5 ile daha fazla olduğunu Ulus'ta görüyoruz, yerel işletmecilerin. Bu dedim ya, Ankara'da bir ya da iki tane dükkânı olan, diğer zincirlerden bağımsız işletmeciler aslında bunlar. Genellikle bunlar Anafartalar'dalar.

Bundan sonra ben klon kent kavramını ve yöntemini açıklamaları için Özge'ye sözü veriyorum.

Doç. Dr. ÖZGE ERCOŞKUN (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Şimdi eğer bir kentte yerel-ticari birimler azalıyorsa, tehlike başlamış demektir. Yerel ekonomi içerisinde daha az para dolaşıyorsa, ekonomiyi bir arada tutan o sosyal kenetlenme zayıflıyor ve ekonomik dayanıklılığı destekleyen yerel işletmeler ve altyapı çökmeye başlıyor.

Bu İngiliz kentlerinde çok ciddi görülüyor. İngiltere kaynaklı bir çalışmadan aldığımız bir yöntem bu. Şöyle bir yöntem; ana caddelerdeki dükkânların işlevlerini ve markalarını tespit ettik. Puan olarak da caddedeki her değişik işleve 5 puan, her bir yerel dükkâna 50 puan, her bir ulusal veya uluslararası zincir mağazaya 5 puan verip, tüm puanlar toplanarak toplam dükkân sayısına bölündü.

Buna göre Ankara geneli, Kızılay, Tunalı Hilmi, Anafartalar bunların hepsi kimlikli kent sınıfında çıktı. Dolayısıyla o küreselleşmeyle gelen tek tip standart, klon kentler durumunda olmaması gerçekten umut verici. Bunlar içerisinde en fazla Anafartalar Caddesi'nde yerel dükkânların, yerel markaların oranı yüksek. Daha

sonra Tunalı Hilmi Arjantin ve en az da Kızılay'daki alışveriş caddeleri yer alıyor.

Şimdi bundan sonra sosyal etkileşim alanları olarak gördüğümüz kamusal mekânların dağılımına baktık. Kızılay için bir tespitimiz var. Kızılay'da gündüz 3 milyonluk bir nüfus var. Burada taşıt alanları çok fazla. İnsanların geçiş noktaları çok fazla, bazı yerlerde alışveriş amaçlı olarak kullanılan mekânlar var. Kızılay gökdeleni hâlâ boş ve Kızılay Meydanı olarak adlandırılan yer bir trafik kavşağı. Yine de bunun etrafında YKM binası, Kızılay Alışveriş Merkezi, Soysal Pasajı gibi canlılığın yüksek olduğu ve buluşma noktalarının olduğu yerler var.

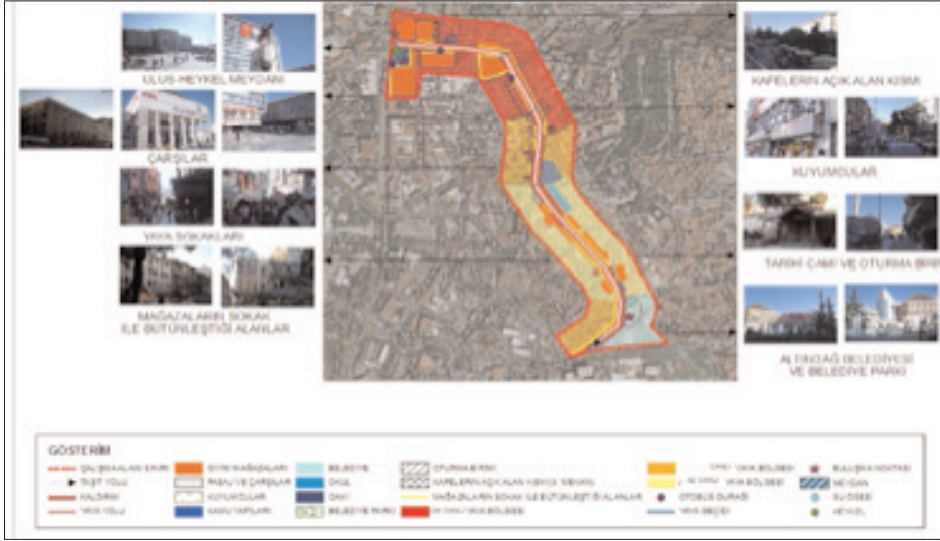
Metro çıkışları tabii çok önemli dağılım noktaları ve buluşma noktaları. Güven Park'ın burada hem simgesel, hem de çok önemli bir hareketliliğe katkısı var ve tek yeşil alan. Bunlar önemli tespitler.

Caddelerin ayrıntısına girmeyeceğim, ama tabii ki Sakarya Caddesi'nin ve İzmir Caddesi'nin yaya bölgesi olarak düzenlenmiş olması çok önemli. Güven Park'ta yine Güven Anıtı ve çevresinde bir toplanma alanı var. Burada zaman zaman gösteriler de oluyor. Zafer Park'ın önemi sabahleyin vurgulandı. Burası da dinlenme amaçlı önemli bir yeşil alan.

Şimdi Kavaklıdere'ye baktığımızda, burada Tunalı Hilmi Caddesi biraz daha farklılık gösteriyor. Yayalar açısından gezinti amaçlı kullanılıyor. Üçüncü mekânlar dediğimiz kafeler burada çok fazla. Burada bazı sokak aktiviteleri, zaman zaman sokak müzisyenlerini görebiliyorsunuz. Burada da en önemli nokta, kamusal mekân olarak Kuşulu Park. Sadece 0,2 hektar olmasına rağmen anıt ağaçlarıyla, bugün yeniden düzenleme var. Hafta sonları adım atacak yer yok Kuşulu Parkta. Birtakım etkinlikler de düzenleniyor. Onun için burası da önemli bir etkinlik ve dinlenme mekânı olarak hizmet veriyor.

Anafartalar Caddesi'ne geldiğimizde de, burası çok uzun, taşıt ağırlıklı bir cadde. Pasajların önemini Burcu burada vurguladı. Tarihi Cumhuriyet dönemine ait çok önemli binalar var burada, önemli giyim mağazaları var. Altındağ Belediyesi'ne doğru daha fazla yerel dükkânlar var, ama Ulus Meydanı'na doğru daha fazla pasajlar ve kuyumcu dükkânları var. Burada da birtakım güvenlik sorunları var.

Şimdi sonuca geldiğimizde; Ankara kent merkezi kullanılıyor mu? Evet, yoğun biçimde kullanılıyor. Kimler tarafından kullanılıyor? Her kesim tarafından kullanılıyor, ama özellikle gençler tarafından ve orta gelir grubu tarafından daha fazla kullanılıyor. Alışveriş caddeleri öldü mü? Ölmedi, ancak bir ayrışma var. Yani kentin batı kısmındakiler pek alışveriş caddelerine gitmiyorlar açıkçası.

İzmir ve Sakarya Caddeleri gibi düzenlenmiş yaya bölgeleri çok kullanılıyor; buralarda memnuniyet düzeyi çok yüksek. Esnafa bakacak olursak, esnaf da alışveriş merkezlerine yönelik birtakım kısıtlamalar istiyorlar, yasal düzenlemeler istiyorlar.

Ankara'da alışveriş caddelerinde hâlâ yerel işletmeler çoğunlukta. Bu durum da sosyal sürdürülebilirliği destekliyor. Aile işletmeciliğini destekliyor. Bunun yerel yönetimler tarafından önemsenmesi gerekiyor. Ulusal markalar da ana bulvarlarda yer alıyor. Bu da kent merkezinin çekiciliğini artırıyor. Yabancı markaların varlığı evet, yabancı markalar var, ama dünyadaki o tehdit edici boyutta değil. Uluslararası kahve zincirleri var, fastfood markaları var. Bunlar gençler ve çocuklar tarafından çok tercih ediliyor olsa da, hâlâ yüksek bir kesim geleneksel Türk mutfağının zenginliğini ve fiyat açısından uygun olması nedeniyle bunları kullanıyor.

Kimlik açısından baktığımızda; klon kent çalışmasını sundum, küreselleşmeyle gelen tek tip standartlaşma yok. Onun için yerellik ve çeşitlilik hâlâ ön plânda. Canlılık anlamında da evet, eski önemlerini yitirse de alışveriş caddelerinde fiziksel olarak köhneleşme görünse de, ticaret türlerinde o kadar çeşitlilik var ki, eski canlılıklarını koruyorlar. Bu çeşitlilik ve ticaret türlerinin fazlalığı da, buradaki esnafın ayakta durmasını sağlıyor ekonomik açıdan.

Farklılık mekân duygusu ve anlam, bizim kentsel tasarım projelerinde olmasını istediğimiz konular. Bu anlamda da Kızılay'da mesela bir taşıt fazlalığının olması, tanımlı bir yaya meydanının olmaması, kullanıcıların AVC'lerde sosyalleşmesini zayıflatmakta, Kızılay'ı bir aktarma noktası haline getirmekte. Trafiğin olmadığı, güvenli, kaliteli, kullanılabilir yaya mekânları sağlandığında, sosyal sürdürülebilirlik açısından arttığı görülecek.

Ulus'a geldiğimizde çok kimlikli bir cadde Anafartalar Caddesi; burada da heykel ve etrafı, onun etrafındaki çarşıların yenilenmesi ve turistik potansiyelin değerlendirilmesi gerekiyor. Tunalı Hilmi'deki eğlence mekânlarının, kafelerin, bu üçüncü mekânların artırılması, sokak aktivitelerinin desteklenmesi gerekiyor. Yayaların Arjantin Caddesi tarafına geçişi kolaylaştırılmalı ve yeşil alanlarla güzelleştirmelerinin yapılması gerekiyor.

Sonuçta belediyelerin, esnaf birliklerinin, üniversitelerin ve diğer sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içerisinde, bu önerileri dikkate alarak, Ankara kent merkezini ve AVC'leri yeniden canlandırma çalışmalarını yapmaları gerekmekte.

Biz ticaretin tespitinde çok zorlandık. Ankara Ticaret Odası'nda gerçekten güncel veriler yok. Elinize Excel formatında bir adres bilgisi veriyorlar. O da güncel değil ve de konumsal değil. Onun için konumsal bir veriye ulaşamıyorsunuz. Bu kapsamda tek tek birer birer saha çalışması yaparak bunları tespit ettik ve coğrafi bilgi sistemlerine işledik. Dükkânların isimlerini tespit ettik, türlerini işledik. Belediyede de yok bu bilgiler, çok zaman alan süreçlerdi. Onun için bu ticari-konumsal envanterin gerekliliği çok önemli burada.

Ankara kent merkezini ve AVC'leri yeniden canlandırma çalışması için bir rehber hazırladık. Bu rehberin sadece ana başlıklarından Burcu bahsedecek. İnşallah yayınlanacak olan kitabımızda da tüm detaylarını, cadde özelindeki çalışmaları ve önerileri de bulabilirsiniz.

Dr. BURCU ÇINGİ ÖZÜDURU (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Yeniden canlandırma rehberi hakkında, -aslında keşke Zafer de burada olsaydı iyi olurdu- Zafer sabah bir soru sormuştu: Kentsel politikayla acaba kent merkezlerine bir müdahale yapılabilir mi ve burada yeniden canlandırma programları paket projeleri üretilebilir mi? diye. Aslında bunun cevabını kendi açımızdan biz vermeye çalıştık ve genel anlamda bu canlandırma rehberinin burada görebileceğiniz yedi başlık altında formüle edilip, sunulabileceğini düşündük.

Bunun da altında detaylar ve örnekler, başarı göstergeleri gibi başlıklar belirledik. Örneğin, vizyon geliştirmenin bence kent merkezi için önemi büyük. Bunu çeşitli belediyeler kendi taraflarından, kendi bakış açılarından ve ideolojik perspektifleriyle yapıyorlar. Bunların hakikaten uzlaşılabilir bir başka ana başlık altında toplanması gerekiyor.

Ben bunların detaylarına girmeyeyim, ama genel olarak bütün hepsi için başarı göstergeleri de koyduk, burada da çerçevesini görebilirsiniz. Bunun dışında bir son konu var. Biz bütün bu çalışmada-bu bir TÜBİTAK projesiydi- Sevgili Pınar Çobanyılmaz bize çok yardımcı oldu. Ona da ayrıca teşekkür etmek istiyoruz. Özge'nin bahsettiği gibi çok zordu, çok çabaladık dediğimiz şeylerin büyük bir kısmında aslında bize çok yardımcı oldu, emeği büyük. Onun için de çok teşekkür ederiz.

Ayrıca dinlediğiniz için de teşekkür ederiz. (Alkışlar)

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Biz de çok teşekkür ediyoruz Sevgili Özge Ercoşkun ve Sevgili Burcu Çıngı Özüduru birlikte yaptılar sunumlarını. Çok teşekkürler. Gerçekten de sabahki oturumda konuşulan Ankara kent planlarının merkeze olan yaklaşımları farklılıkları, hocaların anlattığı deneyimlerle de birazcık günlük hayattaki karşılıklarını bulmuş oluyor. Gerçekten çok enteresandı. Yani Ulus, neyse belki tartışma döneminde tartışırız, ama Ulus'un planlanmasıyla, gündelik kullanımı, Kızılay'ın bahsettiğiniz özellikleri arasında ben çok birliktelikler gördüm. Çok ilginç bir sunumdu, çok teşekkür ederiz.

Evet, şimdi sözü Feyzan Erkip'e veriyorum.

Doç. Dr. FEYZAN ERKİP (Bilkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü)* Merhabalar, hoş geldiniz. Aslında sıralamayı önceden bilmiyorduk, fakat böyle bir diziliş bence çok anlamlı oldu. Benden önceki iki konuşmada anlatılanlarla bile, burada hemen bir sunuş hazırlamak mümkün gibi geldi bana. O kadar dolu ve soru işareti uyandıran konulara değindi arkadaşlarımız.

Benim çalışma alanım alışveriş merkezleri; bu herkesin her şeyden sorumlu tuttuğu, pek hoş gitmeyen alışveriş merkezleri. Aşağı yukarı son 10 yıldır çok çeşitli konularda alışveriş merkezleriyle ilgili araştırmalar yaptım. Bugün burada sunacağım ise, bunu daha geniş bir perspektif içinde, geniş bir ticaret ve toplumsal perspektif içinde size sunmaya çalışmak. Bizim kentlerimiz açısından bu kentler neler ifade ediyor? Biraz bize özgü boyutları konusunda düşünmeye çalıştım hep bugüne kadar, onları sizinle paylaşmak istiyorum.

Sürdürülebilirlik bildiğiniz gibi epey güncel bir kavram idi yakın zamanlara kadar. Son zamanlarda bizim daha yakın zamanlardaki araştırmalarımızda kullandığımız uyarlanma diye bir kavram gelişti batı dünyasında. Uyarlanma, daha çok sistemin yapısını değiştirmeden, çeşitli değişim ve rahatsızlıkları karşılamadaki becerisinin ölçütü olarak algılanan bir kavram.

Bazen kavramları Türkçeye çevirmekte de sıkıntılar oluyor terminolojik açıdan, batı kökenli kavramları. Fakat bizim durumumuzu da, bizim gibi toplumların durumunu da epey iyi açıkladığını düşünüyorum. Uyarlanma becerisi ile bir toplumun sistemin uyarlanma becerisiyle kırılabilirliği ters orantılı. Yani ne kadar iyi uyarlanan bir toplum ve toplum elemanlarına sahipseniz, o zaman kırılabilirlik de o kadar düşük olacak. Toplum bir şekilde veya kentler, kent ölçeğinden bahsediyorsak o kadar dirençli bir şekilde yapılarını sürdürmeye devam edecekler anlamına geliyor.

Buradaki temel önermeler şöyle; gözlem altındaki sistemle, burada bizim kentimiz Ankara diyelim. Dışsal kesinti, rahatsızlık, gerilim veya kriz arasındaki ilişkiyi tanımlamak için kullanılan bir kavram. Diyelim ki global küreselleşme etkileriyle AVM'lerin gelişimi bir dışsal etki, bir kriz, bir rahatsızlık olabilir, bir gerilim olabilir. Buna karşı kentimiz ne yapıyor? Sorusunu sormamızı sağlıyor. Uyarlanma becerisi kesinlikle durağan bir kavram değil. Aktörler, kapsam, otorite düzeylerine göre değişen bir kavram olarak algılanıyor. Yani kendisi esnek bir kavram, sistemin esnekliğini incelemeye bir kavram olarak değerlendiriliyor.

Kentler de bu sistem içinde, özellikle de metropoliten büyük şehirler, daha çok karmaşık sistemler olarak algılanıyor. Bu konuda da gelişen bir literatür var kentlere ilişkin. Kent içindeki tüm aktörler, kurumlar ve ilişkiler, uyarlanma becerisini etkiliyor. Yani bunların birbiriyle olan ilişkileri ve bu dinamikler.

* *Ankara Kent Merkezinin Dönüşümü, Geçmiş - Bugün Gelecek Paneli'nin İkinci Oturumu'nun bant çözümlemelerinden üretilmiştir.*

Toplumsal sermaye, yenilenme ve yaratıcılık, uyarlanma becerisine olumlu katkı yapan bir şey. Toplumsal sermayeyle hem eğitim düzeyini, bu tür öğrenilmiş bilgiyi kastediyoruz. Hem de daha çok birbirine aktarılan, geleneksel yollarla aktarılan deneyimleri bilgileri kastediyoruz bu alanda; ticaret için konuşuyor olursak örneğin. Yenilenme, yaratıcılık, bütün bunlar uyarlanma becerisine olumlu katkı yapan şeyler ki, bizim toplumumuzda bana göre bolca olan özellikle. Özellikle de yaratıcılık boyutu. Mekânsal uyarlanma, kentsel sistemin kimliği ile de çok yakından ilişkili. Yani her kent aynı kolaylıkta uyarlanamıyor değişikliklere; bazı kentlerin bu konulardaki becerisi daha yüksek.

Burada bir ayırım gözetiliyor genelde: Bir, yavaş işleyen değişiklikler var. Yani kentin dokusunu yavaştan etkileyen, değiştiren türde değişiklikler. Bunları baskı olarak tanımlayabiliriz. Ya da şoklar, atımlar şeklinde işleyen değişiklikler var. Belki son zamanlardaki küresel ekonomik krizler, artık biraz şok etkisi yapan şekilde, atım şeklinde bir baskı yaratıyor.

Bunlara olan tepkiler önemli bir yapılanmada; esneklik, yenilenme kapasitesi önemli, farklılık, çeşitlilik ve katmanlılık çok önemli. Farklılık, çeşitlilik, katmanlılık ayrı ayrı düzeylerde bir çeşit esnekliği aslında gerektiriyor, uyarlanmayı gerektiriyor. Tabii ki planlama becerisi ve süreçleri, genel anlamda kentsel yapıyı oluşturan mekanizmalar, kurumsal mekanizmalar da çok önemli etkiler yapıyor bu uyarlama becerisiyle ilgili olarak.

Şimdi biz Türkiye'deki perakendeciliğin yapısına dönüşümlerine genel anlamda baktığımızda, son yıllarda kentlerdeki yeni yaşam alanları olarak AVM'leri görüyoruz. Birçok şeyin sorumlusu olarak da görüyoruz onları. Ben birazcık şurada demin konuşulan kamusal alanların niteliği örneğini bu konuyla bağlantılı olarak düşünecek olursak; kamusal alanların niteliğinin AVM seçimleri konusunda çok önemli bir rol oynadığını düşünüyorum. İnsanlar oradaki, işte sokakta olmayan tuvaleti buldukları için aslında biraz da oraya gidiyorlar diye düşünüyorum.

Sadece tüketim için değil ki, benim araştırmalarım da tüketimin orada dominant olmadığını gösteriyor, demin söylenenin aksine. Yani ille de sadece tüketim için de insanlar AVM'lere gitmiyorlar. Bir çeşit ilk çıktığı yıllarda özellikle, işte Ankara'da Karum diyelim, Atakule-Karum örneğinden bahsedecek olursak, 90'ların başları diyebiliriz. Bir çeşit modernleşme seçeneği olarak gördüğünü ben düşünüyorum Ankaralının ve Türk halkının, aslında yeni AVM'leri.

Yeni bir kamusal alan tanımı getirdiğini düşünüyorum. Birlikte zaman geçirebilecek, çeşitli sınıflardan, çeşitli katmanlardan insanların bir aylak grubu yarattığını, AVM'ler içinde yeni bir yaşam tarzı, yeni bir zaman geçirme tarzı yarattığını. Bugünkü araştırmalarımız da şunu gösteriyor: İnsanlar mesela sinemaya çok gidiyorlar AVM'ye. Bir içki içiyorlar, orada bir kahve vesaire, ama ille de bir dükkâna girip bir şey almıyorlar her gidişlerinde. Ortalama, demin yüksek tüketimden

bahsedildi, ama kişi başına ortalama tüketim çok yüksek değil diğer ülkelerle karşılaştırıldığında bizdeki AVM'lerdeki tüketim.

Bir yandan da kentsel alana ve diğer aktörlere olan etkilerine bakacak olursak, tabii ki burada herkesin söylediği gibi sokaklar ve geleneksel ticaretin bir tehdit altında olup olmadığını tartışmak makul bir soru gerekiyor. Kent merkezinde yarattıkları ek trafik yükü tartışılması gereken bir konu; diğer kamusal alanlara etkisi elbette tartışılması gereken bir konu.

Şimdi bunlar bizim alışık olduğumuz alanlar. AVM'leri eleştirirken, genellikle bir standartlaşmadan bahsediyoruz. Bu bir AVM, bu diğer bir AVM, bunları özellikle bu şekilde adlandırdım. Çünkü tabii ki aynı özelliklere sahip değiller, ama görmeye alıştığımız özelliklere sahipler. Ama bunları onlardan da önce görüyorduk, daha önceden beri alıştığımız bakımsız kaldırımlar bunlar. Belki şimdi di-nenmemiz gereken şeylerin bir kısmı burada yatıyor aslında.

Özellikle sigara yasağından sonra biz de Tunalıhilmi Caddesi üzerinde çalıştık örneğin. Özellikle içe kapalı yerlerdeki sigara yasağından sonra, hava güzel olduğunda hepiniz Tunalı'da geziyorsunuz, kaldırımların nasıl sigara içenlere doldurulduğunu görüyoruz. Bu hiçbir tarafa eleştiri değil, fakat bu bir sonuç yaratıyor doğal olarak. Orada yaya olarak yürümeyi zorlaştıran faktörlerden birisi olarak görüyorum ben bunu. Herhangi bir çözüm önermeden, herhangi bir eleştiri getirmeden bir gözlem olarak.

Bu zaten çoktan beri alıştığımız arabaların her yerde kaldırımları işgal etmesi, bizim bunların arasından geçmeye çalıştığımız günlük yaşamımızla ilgili bir örnek. Bunları hatırlatmak şu anlamda; belki yeni bir şey uyandırmak anlamında, yoksa günlük hayatımızın içine işlediği için, bazen de çok alışkanlık haline geliyor. Belki sorgulamak zorlaşıyor, böyle yaşamaya bir kere alıştıktan sonra. Bu da ceza yazan bir polisimiz; çok yetersiz bir müdahale örneği. Biliyoruz ki bu vatandaşımız kendisini şanssız addedecek, bugün beni buldu bu ceza diyecek; çünkü çok olan bir şey değil. Ama ceza bir çözüm müdür? Bu ayrı bir oturumun konusu olabilir.

Sonuç olarak şu andaki trafik, bizim yaya trafiğimizi, aslında arabalar tarafından, kaldırım işgalleri tarafından ele geçirilmiş durumda. Yani bir yayanın burada rahat yürümesi çok kolay değil ki, biz yürüme becerisinin normal koşullarda olan yürüme becerisi normal olan bir yayadan bahsediyoruz. Yaşlıdan, çocukludan, hamile birisinden, araba taşıyan, çocuk arabası iten bir hanımdan bahsetsek durum daha da zorlaşacak herhalde.

AVM'lerin geleneksel ticaret ve açık alanlara etkisine baktığımızda; deminki araştırma çok güzel, zaten sonuçlarını verdi bunun rakamsal olarak da. Kent nüfusunun çokluğu ve genç oluşu, sokakların ve açık kamusal alanların kullanımını ve geleneksel ticareti destekleyen bir unsur bizim kentlerimizde; özellikle büyük kentlerimizde, Ankara, İstanbul'da örneğin. AVM'lerde geçirilen zaman ve har-

canan para miktarı evet artıyor. Yani geçen yıllara kıyasla, bir önceki yıla kıyasla bu yıl AVM’de geçirdiğimiz zaman ve harcadığımız para artıyor, araştırmalar onu gösteriyor.

Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar için özellikle güvenli ve rahat bir ortam sunuyor AVM’ler. Benim ilk araştırmalarımından birinde şöyle bir örnek söz konusuydu. Tek başına gece sinemaya gidemeyen bir genç kız, diyelim ki sinemadan gece yarısı çıkacak, 23.00’de çıkacak. Hâlbuki AVM’de olunca, tabii bu genç kız hangi sınıftan diye sorabilirsiniz, oraya nasıl gelmiş, arabası mı varmış diye sorabilirsiniz. Bütün bunlar işin başka boyutları, ama AVM’de olunca, bu tek başına kadınların sokağa, hayata diyelim sokak demeyelim AVM’ye, ama sokak etkinliklerine katılma ihtimali artıyor.

Aynı şekilde sokaklardaki ayrışmanın burada en azından ilk başta olmadığını ben düşünüyorum. Yani Tunalıhılmı’ye daha çok şu tip insanlar gider de, Anafartalar’a bu tip insanlar gider gibi şeyler. AVM’lerin de uzmanlaşmasıyla birlikte gündeme geldi. Aslında başlangıçta ticaret bir çeşit insanları eşitleyen bir faktör olarak bir rol oynadı. Yani daha çok orada para konuşuyor, bu iyi bir özellik olmayabilir, fakat insanlar birbirini dışlamak, birbirinin oraya girmesini engellemek hakkını kendisinde görmediler; ilk dönemlerde en azından.

Şimdi bir ayrışma başladı. Benim ilk araştırmalarımından biri Ankua Bilkent bölgesindeki Real Ankua’daydı örneğin. Şöyle bir şey anlatayım, ilginç gelebilecek bir örnek. Anku’ada o bölgede yaşayanlar, Bilkent çevresindeki üst gelir grubu, Real’e çok rahatlıkla gidiyorlardı. Real, Praktiker, oradaki yerlere alışverişe. Hâlbuki kentin her yerinden Real’e Praktiker’e giden insanlar ki, kendtin her yerinden, her sınıftan insan oralara gidiyordu mutlaka, belki hâlâ da öyle. Onlar Ankua tarafına geçmiyorlardı. Herhangi bir engel, herhangi bir kimlik sorulma veya işte kapıda durdurulma olmadığı halde, kendiliklerinden. Oranın başka bir sınıfa ait olduğunun farkına vararak, belki mekân kodlamasıyla onlar geçmiyorlardı. Yani Keçiören’den gelen bir insan Praktiker’de alışveriş yapıyordu, ama Ankua’ya gitmiyordu, orada kahve içmiyordu. Ankua’daki insan her tarafa gidiyordu, o mekânın bütün yönlerini kullanabiliyordu.

Bunlar henüz bizim gündemimize yeni girdiği zamanlar yapılmış araştırmalar. Muhtemelen değişmiştir, yani değişmiş olma ihtimali var sonuçların. Fakat bunlar birtakım şeyleri gösteriyor diye düşünüyorum. Bazı şeylerin göstergesi olarak bunları özellikle örnekleme istiyorum. Yaşlılar için sokağa çıkmak ülkemizde biliyorsunuz nasıl bir şey? İşte 50-60 yaşın üstündeki insanlar 60 oldu mu, artık yaşlı sokağa neredeyse çıkmayacak gibi değerlendirilirken, dünyanın bütün uygar ülkelerinde 80 yaşındaki insanlar sokakta otobüse biniyor, parka gidiyor. Burada gidebileceği yerler çok sınırlı. Kızılay’da yürümeyi bir deneyin, genç ve zinde insanlar değilse çok kolay bir şey değil. Dolayısıyla bu tür insanlar için belli açılımlar, çıkış noktalarına sağladığını düşünüyorum.

Kentsel kamusal alanlar şimdilik var olan konumlarını koruyorlar; ne güzel, arkadaşlarımızın da demin anlattığı gibi. Ben Türkiye için hiç karamsar değilim. Bu konumlarını koruyacaklarını da düşünüyorum. Özellikle AVM'lerle bir rekabet, bir anlamda sınırlı da olsa bir rekabet oluşmasının, hatta bazen kentsel-kamusal alanların iyileştirilmesi açısından da olumlu bir etki yapabileceğini düşünüyorum. Yani insanların oraya gitmelerini sadece alışveriş diye düşünmeyip, belki biraz zayıflatırsak bu düşünceyi, tam öyle olmadığına inanırsak, o zaman oraya kamusal alan nitelikleri aradıkları için gittiklerine biraz ikna olursak, kamusal alanlarımızı da daha iyi hale getirme çabası içine girebiliriz ki, bu çok önemli bir özellik, önemli de bir katkı olabilir ayrıca.

Bölünme, ayrımcılık vesaire, kapıdaki gözetim, içerideki kameralar filan gibi faktörler açısından baktığımızda; ben bu konuda da biraz bu mitleri incelemek gerektiğini düşünüyorum. Bence Tunalı'daki bu bölünme, ayrımcılık ne kadar varsa, herhangi bir AVM'de de bu kadar vardır, daha fazla olmadığını düşünüyorum. Bu bizim tamamen toplumsal yaklaşımımızla ilgili bir şey.

Bu yine literatürde de olan bir şey, bir gözlem olarak yaptık bunu, araştırmanın parçası değildi, ama bazı dönemlerde mesela Tunalıhilmi Caddesi gibi bir cadde, kentlilerin orayı düzenli olarak kullanan üst sınıftan, üst gelir grubundan kentlilerin kenti terk ettiği dönemlerde başka gruplar tarafından ele geçiriliyor. Yani bu böyle adlandırılıyor literatürde. Çünkü onlar genellikle gelip orayı sürekli kullanan o üst gelir grubuyla karışmak istemeyen kesimler. Diyelim ki o civardaki apartmanların kapıcıları, kapıcı çocukları daha çok ortaya çıkmaya başlıyor. Diyelim ki alt gelir grubundaki insanlar Tunalı'yı merak ederlermiş, her zaman oraya gelmeye çok cüret edemiyorlarsa bunu daha rahat yapmaya başlıyorlar.

Buna benzer şeyler AVM'ler için de söz konusu oluyor. Bazı AVM'ler, diyelim ki Ankamall daha kolay gidilen, biraz da trafik desteğiyle, trafik akslarının yardımıyla daha kolay gidilen, daha heterojen bir kullanıcı grubuna hitap ediyor. Pano hem ulaşım nedeniyle, hem yerleşimi nedeniyle birazcık daha ayrıcıcı belki, Armada biraz daha ayrımcı belki. Bütün bunlar tabii tekil araştırmalara dayandırılması gereken konular. Fakat aynı zamanda da tartışılması gereken konular diye düşünüyorum.

Süre giden davranış örüntüleri var, birazcık aynayı kendimize çevirmemizi, tutmamızı zorlayan. Park sorunları örneğin, AVM'yi nereye yaparsanız yapın, şehir merkezindeki, kent merkezindeki park sorunu AVM'de de var. İnsanlar yine saygısızca park ediyorlar, insanlar yine gösterilen yer dışında park ediyorlar. Bunun kültürel bir nedeni olduğunu düşünmek zorundayız. Bunları belirleyenler bina tipleri değil, bunları belirleyenler toplumsal yaklaşımımız aslında; neden böyle şeyler olduğu.

Sosyalleşme AVM'ler için de başat etkinlik. Bizim araştırmalar bunu gösteriyor. İnsanlar temel olarak sosyalleşmek için oraya gidiyorlar; boş zaman geçirmek, işte aylakça gezinmek. Bir grup var ki AVM'ler çok önemli yer tutuyor onların hayatında. Bunlar da ergenler, yaşları 20'nin altında olan, aileden kopmaya başlamış, ama izin de verilmeyen bir grup. Şimdi onlar bir çeşit AVM kullanma özgürlüğü edinmiş durumdalar. Çünkü anne babalar orayı daha güvenli, çocukları için daha kontrollü mekânlar olarak görüyorlar ve oraya gitmelerini, orada sinemaya gitmelerine örneğin daha kolay izin veriyorlar.

Bunun sakıncalı tarafları var tabii, hayatı kolaylaştıran tarafı olduğu kadar. Zaten orada da onların gençliklerini yaşamak istedikleri şekilde yaşamalarına izin verilmiyor. En çok baskı ergenler üzerinde uygulanıyor bugün AVM'lerde. Yani fakir, kapıdan girmek isteyen fakir değil, orada onların ayrımcılığına uğrayan. Daha çok bu ergen grubu uğruyor bu ayrımcılığa. Onun da nedeni, işte bir araya gelmeleri, taşkınlık yapmaları, yetişkinlerin gözüyle baktığımız zaman. Bunun engellenmesi isteniyor; bu kontrol edilen bir boyut aslında.

Oradaki denetimin de en çok farkında olan grup yine bu grup, bundan rahatsız olan grup. Fakat galiba bizde genel anlamda otoriteyle ilişkimiz nedeniyle tabii kimse bunu fazla sorgulamıyor. Yani bir araştırmada sorduğunuz zaman çok gönüllü bir şekilde buna katkıda bulunup, şikâyetlerini dile getiriyorlar, ama onun dışında mekânın kuralı olarak kabul ediliyor ve çok fazla üstünde durulmuyor aslında. Şimdilik bu konuda bir şikâyet yok.

Kameralar konusunda yaptığımız araştırma daha da ilginç. İnsanların çoğu, bu araştırmayı Armada'da yapmıştık örneğin. İnsanların çoğu kameraların farkında, tam olarak sayısının farkında değil. Sayısı çok fazla, aslında hiç tahmin edemezsiniz, her yerde kamera oluyor alışveriş merkezinde. Çoğu orada kamera olduğunun farkında ve herkes, neredeyse herkes büyük bir çoğunluk onun olmasını gerekli buluyor, onaylıyor. Nasıl olsa benim için gerekli değil, başkaları kötülük yaparsa o bilinsin diye lazım diyor. Yani neden gerekli diye sorduğumuzda, her zaman nasıl olsa ben kötü bir şey yapmıyorum ki, gözetlenmemin bir sakıncası yok diye cevap veriyor.

Başkaları gözetlensin mi? Evet gözetlensin, çünkü suç işleme potansiyeli var gece vakti diye. Yani bizim toplumumuzda, mesela başka bazı toplumlarda olan neden gözetleniyormuşum, benim hakkım işte böyle bir şeye yol açmayın, davranışlarımızı izlemeyin filan gibi bir kaygı veya endişeye biz en azından orada rastlamadık. Yani insanlar ne hakları var beni gözlemeye demiyorlar. Ben zaten rahatsız edici bir şey yapmıyorum diyorlar. Başkaları da yapabilir mi? Evet, yapabilir diyorlar. Yani dolayısıyla olumlu olarak algılıyorlar böyle bir mekanizmanın orada olmasını.

Onun dışında diğer anlamlarda bir çeşit geçici, belki orta dönemli bir eşitlik söz konusu. Yani genellikle cinsiyet ayrımına çok fazla rastlanmıyor, cinsel tacize AVM'lerde çok fazla rastlanmıyor. Eğitim, din, gelir açısından çeşitli kaynaşmalar oluşabiliyor, yani hiç olmuyor değil.

Bizim yaptığımız bir proje var. Bu proje de bir Avrupa projesi. Aslında40.49 grubu altında yapmıştık. Kentlerin sürdürülebilirliği için perakende sektörünün planlanması, bu da iki yıllık bir projeydi. Bundan özellikle bahsetmek istiyorum. Çünkü diğer ülkelerin tutumları da belki bizim için bir gösterge olabilir. Fransa, Portekiz, İsveç ve bizim katılımımızla yapılan, bu ülkelerde neler oluyor, bizimle nasıl karşılaştırılabilir diye baktığımız bir proje.

Biz burada ortak etkenler var mı uyarlanma açısından veya ülkelere özgü etkenler nelerdir? Buna bakmaya çalıştık. Dönüşümlerin, mekânsal uyarlanma ve planlamaya etkileri bu ülkelerde nasıl gerçekleşiyor? Biraz buna bakmaya çalıştık. Bizim alan araştırmamız da yine Tunalıhilmi Caddesi ve aslında Küçükcesat Caddesini de kapsıyordu, şimdi ondan çok fazla bahsetmeyeceğim, ama. Buradaki şeyler yine çok bildiğimiz küresel marka örnekleri. Tabii ki bunların sokaklarda yer alması, o caddelerin zenginliği açısından da önemli.

Geliyoruz yine, burası bir yaya bölgesi olsun mu olmasın mı, yayalar rahat mı sorusuna. Değil tabii ki çok trafik yoğun alanlar. Bizim dükkân sahipleriyle yaptığımız görüşmede, onların en temel şikâyeti tek yönlü olmasıydı bu iki caddedeki trafiğin. Çünkü bir taraftaki dükkânları dezavantajlı hale getiriyor. Yani yeniden çift yönlü trafik talep ettiler. Mesela bizim konuştuklarımızın büyük bir çoğunluğu.

Biz 150 kişiyle görüştük. Örneklerimiz genç, iyi eğitilmiş, orta-üst gelir grubuydu. Çünkü araştırmanın aslında yapıldığı mekân da ... belki çoğunuzun aşına olduğu. Oranın müşterileri, düzenli kullanıcılarıydı. Bunu biraz amaçladık. Çünkü hem Kavaklıdere, hem derneğiyle ilişkileri veya bilgileri konusunda bir şeyler öğrenmek istedik. Hem alışveriş merkezlerine muhtemelen en karşı olabilecek grup olduklarını düşünmek istedik.

Temel bulgularımız şöyle oldu; daha çok sosyal ve boş zaman amaçlı kullanım alışveriş caddesini. Burada da alışverişten daha baskın olarak, ama maalesef tutarsızlıklar her yerde olduğu gibi burada da var. AVM'ler ve örgütlenme üzerine düşünceleri sordüğümüzda, burada şeyi görüyoruz. Alışveriş için Tunalıhilmi'yikullanmak şu mor alan, mesela oldukça düşük bir yer tutuyor onların alışveriş açısından hayatında. Tunalı daha çok birlikte olma, cafelere gitme, sosyalleşme. Alışverişinizi nereden yapıyorsunuz? Gri alan alışveriş merkezleri; hâlbuki öbür soruda alışveriş merkezlerinin açılmasından memnun musunuz sorusunu herkes hayır diye cevap verdi, neredeyse yüzde 80'i bu örneklemin. Ama alışverişinizi temel olarak nerede yapıyorsunuz? Bu oranda alışveriş merkezleri.

Perakendecilerin ise epeyce, şu açıdan umutluyum; epeyce strateji geliştiriyorlar bütün bu gelişmelere karşı. Yeni ürün, servis, iyileştirme, modernleşme, örgütlenme çabası, merkezi-yerel yönetimlerle pazarlık, yabancı sermayeyi çekmeye veya markaları çekme çabası vesaire. Bunlar da ölçeklere göre değişiyor. Buradaki ölçekleri zaten hepimiz biliyoruz, ama bu kurumların, bizim kendimizde olan bu aktörlerin hepsi bir uyarlanma çabası içinde, alışveriş merkezleri de dahil. Çünkü onların da eskileri ortadan kaybolmaya başlıyor.

Geleneksel bakkalımız sokağa taşıyor, işte biraz kaldırımını işgal ediyor, orada ürünlerini sergilemeye devam ediyor. Kontör satmaya başlıyor, kötü bir işaret yapıp, oraya arabanın önüne yerleştiriyor, reklâmını bu şekilde yapmaya başlıyor. Sokak satıcısı ki, bu artık herhalde bizden sonraki kuşağın görmeyeceği bir manzara, ama şimdiye kadarkiler ne kadar biliyorsa, artık bir nostalji olarak kalacak. İlk aşamada hemen bir temizlik, hijyen, belki bir kapalı yerde satma fikri. Sonra modernleşme ve büyük sermayeyle eklemlenme geliyor. Yani bildiğimiz simit sarayı örneği.

Karum böyleyken gözden düşme, doluluk oranında azalma, sonra ikinci kuşak yeni öneriler geliştirme geliyor. Pazarımız zaten uyarlanmış durumda. Bir deniz kıyısındaki pazarda böyle manzaralar, aslında Ankara merkezinde olandan. Sakarya bu şekilde çok canlı, her zaman canlı bir kent merkezi.

Bir-iki slâydım kaldı bitiriyorum hemen. Bir başat etkenler olarak, bizim şunları düşünmemiz gerekiyor: Bütüncül bir mekân ve perakende planlamasının olmayışı ve kentsel açık alanlarımızın durumu. Avrupa Birliğiyle ilişkiler, yabancı yatırımlar, küresel ekonomik, toplumsal etkiler. Bütün bunlar eklemlenmeyi getiriyor. Çıkar gruplarının mekânsal karar ve yasama süreçleri üzerindeki baskısı ve etkisi. STK'ların ve vatandaşlık örgütlenmelerinin kısıtlılıkları ve aktivitelerinin çok fazla bilinmeyişi.

Yine o araştırmadan şunu söylemek istiyorum: Mesela bu Cafe De Cafe'deki araştırmadaki grup. Kavaklıderem Derneği hakkında bilgi sahibi olan veya olduğu halde etkinliğine ya da önemine inanan grup, örneklemin yüzde 5'inden az. Yani bu bizim eğitilmiş ve kent yaşamına en çok katılmasını beklediğimiz grup diye düşünüyoruz. O yüzden bu mekânsal gelişmelerin arkasında çok ciddi toplumsal, kültürel etkenler var, bu şekilde olmasında.

Uyarlanma becerisi yüksek. Çünkü yaratıcı stratejiler geliştirilebiliyor ve zorunlu da ayrıca. Çünkü bütüncül bir planlama yok Türk kentini yönetecek. Ama bu türden beceriler, sadece yavaş işleyen değişikliklerde işe yarıyor. Şoklar daha iyi hazırlık gerektiren şeyler ve Türk kenti şoklara hazırlıklı değil. Dolayısıyla hem dinamik dirençli kentlerimiz var, hem de çok kırılğan kentlerimiz var. Bu konuda düşünmemiz gerekiyor, çeşitli konularda yani.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Biz de teşekkür ederiz. Zamanı da tam, dakikası dakikasına uydunuz, teşekkürler. Şimdi Sevgili Yasemin İlkay sunumunu gerçekleştirecek. Bugün için son sunumumuz, arkasından da soru-cevap bölümümüz olacak. Benim soru olarak hazırladığım bir ulaşılabilirlik meselesi var. Ankara kenti alışveriş merkezleri veya caddeleri açısından. Buyurun.

YASEMİN İLKAY (ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Bölümü-Araştırma Görevlisi)- Teşekkürler Hocam. Herkese hoş geldiniz diyorum öncelikle. Ben bugün Kızılay'ın biraz farklı bir boyutundan bahsedeceğim. Sabah Çağatay Hocamın sonda vurguladığı ideolojik olarak Kızılay'ın maruz kaldığı dönüşümü özellikle altmış dönemine odaklanarak sunacağım.

Tabii öncelikle, Kızılay'ın bizim için *bugünkü* önemi ya da anlamını sorgulamak gerekiyor: Kızılay hâlâ neden güncel bir tartışma konusu ya da neden bu kadar ciddi mekânsal deformasyonlara maruz kalıyor? Bunları belki düşünmek gerek.

Öncelikle şunun söylememiz lazım: Ankara'nın herhalde her kesimine, hepimize az-çok dokunan bir mekân Kızılay, kent merkezi ve kamusal mekân olması nedeniyle. Aynı zamanda toplu taşıma araçlarının düğümlendiği, dağıldığı bir nokta. Bu anlamda kentin büyük kesiminin diyelim, çünkü dışlananlar var bu süreçten, gelip geçtiği bir yer. Aynı zamanda Ankara'nın planlama tarihini incelemek istediğimizde de Kızılay gerçekten ciddi bir şeyler gösteriyor. Her dönemi fazları ile bize anlatabilen bir yer.

Ben öncelikle kendimden hareket ederek, Kızılay'ın benim için anlamı nedir, ne zaman ilgimi çekmeye başladı, önce biraz bundan bahsetmek istiyorum. Hani hep sunumlarda da geçti, genelde dersane öğrencilerinin çok kullandığı bir yer. Ben 94-95 yıllarından beri Ankara'dayım ve Çayyolu'nda yaşıyorum şu anda. 97-98'de üniversiteye hazırlanırken Kızılay benim için kat etmem gereken bir parkurdu. Meşrutiyet Caddesinden Sıhhiye'ye kadar hızla geçmem gerekiyordu ve o arada tabii önümdeki yayaları bir engel olarak görüyordum. Hızla onları aşarak geçmek istediğimi hatırlıyorum ve şunu söylüyordum kendi kendime: Ah şu sınav bir bitse de, ben de Kızılay'da böyle bir yaylana yaylana dolaşsam.

Sonrasında şehir planlamayı kazanıp okumaya başlayınca üçüncü sınıfta Ankara çalışıyorduk ve o dönemde daha çok gecekondu dönüşüm bölgeleri üzerine odaklanmıştık. Bizim çalışma alanımız da Bağlum ve Ufuktepe Mahalleleriydi. Henüz apartmanlaşmamıştı oralar ve yaptığımız anketlerde o kesimde yaşayan insanların genelde Kızılay'a inemediklerini, özellikle kadınların Kızılay'ı görmediklerini fark etmiştik. Bu da bana çok çarpıcı gelmişti o zaman gerçekten. Çünkü Ulus'u bile geçemiyorlardı. Nasıl ki İstanbul'da denizi göremeyen insanlar vardı, Ankara'da da Kızılay'ı göremeyen insanlar yaşıyordu. Bu anlamda o andan itibaren Kızılay bir kamusal mekân olarak benim ilgimi çekmeye başlamıştı.

Hatta daha sonra yüksek lisans tezimi yazarken de yaptığım bir araştırmada, yine

büyük bir kesimin bu anlamda Kızılay'a inemediğini gördüm. Sonra yüksek lisans tezimi yazarken Bülent Batuman'ın çalışmalarını okuduğumda, özellikle “Ankara'nın Kamusal Yüzleri” kitabındaki makalesinde; meydanların 1980 sonrasında gösterilere kapatıldığını okumuştum ve bu da bana çarpıcı gelmişti. Şimdi bütün bu taşları yan yana koyduğumuz zaman bazı saptamalar ve sorular yan yana belirliyor: Şu anda geçtiğimiz, yaşadığımız Kızılay Meydanı ve mekânsal olarak uğradığı deformasyonlar; bunun arkasında meydanın maruz bırakıldığı, yaşadığı o dönüşüm ve bir yaya olarak benim kendimi orada çok kötü hissetmem... 80'lerde ve öncesinde bunların izini nasıl sürebiliriz? O dönemlerin bugünlere etkisi nasıl olmuştur? Yani Kızılay Meydanının politikliği nasıldır? Çünkü hepimiz Taksim Meydanını biliriz. Peki ya Kızılay Meydanı? Politik bir mekan mıdır?

Bu anlamda kafamda böyle sorular oluşmaya başlamıştı ve bunun izini sürerek yüksek lisans tezimde Kızılay Meydanının politikleşme süreci üzerine araştırma yapmıştım. Tabii başlangıç olarak Kızılay'ın bizim için anlamı nedir, Ankara için anlamı nedir diye sorduğumuzda, geçenlerde çektiğim bir fotoğraf Kızılay AVM'den.

Şekil 1. Kızılay Meydanı (Kavşağı) – 13.04.2013 / Kızılay AVM'den

Görüldüğü gibi bir kavşak formunda; taşıtların geçtiği, yayaların beklediği, çok yoğun bir yaya akışının olduğu, ama genelde **akışlarla** tanımlayabileceğimiz bir **kavşak noktası** görünümünde. Bu da ilk tasarlandığı dönemdeki hali, hepimizin bildiği bir fotoğraf; Güven Park ve Kızılay Parkından çekilmiş.

Şekil 2. Kızılay Meydanı, Güvenpark, 1942

Sabah Berk de söyledi, ne yazık ki ben de bazı hocalarım gibi Kızılay'ın eski halini bilmiyorum, ama keşke mesela şu, tabii bu halini göremezdim de en azından Kızılay bahçesinin olduğu dönemleri görebilseydim diyorum ya da işte Atatürk Bulvarının böyle deforme edilmediği dönemleri görsedydim diyorum.

Yine Zafer Meydanından da bahsedildi. Bu da benim anlatacağım kısımda çok önemli bir simgesel meydan olarak dikkati çeken bir yer. Şimdi mesela oradaki anıtı çoğumuz görmüyoruz bile, yani görmeden yanından geçip gidiyoruz. Ama 60'larda çok ciddi bir simge olarak kullanılan bir anıttı. Yine mekânsal olarak farklılaşmasını da gördüğümüz zaman.

Şekil 3. Zafer Meydanı, solda: 1936, sağda: günümüzde (13.04.2013) / TÖMER Yenişehir Şubesi'nden

Bu anlamda, bizim bu oturumun başlığı fonksiyonel dönüşüm ve daha çok yaya- lar üzerine olan bir oturum. Fakat işlevi ya da formu, bir mekanın **tarihsel anla- mını** tartışmadan anlamak çok zor. Bu anlamda zaten söyle diyebiliriz; aslında üçü arasındaki ilişkiyi işlev ve form bir taraftan anlamı oluşturur, ama bir taraf- tan da o anlam işlevle formu dönüştürür diyebiliriz. Zaten benim anlatacağım kısım da birazdan bununla ilgili olacak. Bu üç alan üzerinde de çok ciddi ideolo- jik mücadeleler veriliyor.

Şimdi bu salondan, herhangi birinize sorsam: Ankara'nın sizin için anlamı nedir? Belki kabaca bir kent merkezi geliyor aklınıza, ticari faaliyetlerin olduğu, kültü- rel etkinliklere katıldığımız, yer yer sanatsal işlevleri olan bir kent merkezi ya da bütün otobüslerin geçtiği, duraklarının olduğu bir merkezi semt, her yolun çıktığı. Çünkü bunu hep tartışıyoruz, ulaşım sorunları açısından. Kızılay'ı geçmeden, kentin bir yerinden bir yerine gitmek çok güç ya da ulaşım örüntüsünün düğüm noktası diyebileceğimiz bir yer. Hatta sabahki oturumda geçti; metrolar tamam- lansa dahi, çok ciddi bir yaya potansiyeli bir anda Kızılay'a çıkacak ve bu da bir sorun yaratacak.

Peki Kızılay bu çerçevede bakıldığında bir meydan mı değil mi? Açık kamusal alan mı değil mi? Bu da ayrı bir tartışma konusu. Kamusal mekânı tanımlamak istediğimizde, ben kamusal mekân olarak görmeyi seçiyorum aslında Kızılay'ı. Çünkü tarihsel olarak anlamına ve dönüşümüne, mekânsal olarak dönüşümüne baktığımız zaman kamusal mekân niteliklerini taşıyan bir yer aslında. Karl ve ar- kadaşlarının yazdığı Public Space (Kamusal Mekan) kitabında böyle beş tane ni- telikten söz ediliyor. Bunlardan bir tanesi, en önemlileri, hatta en önemlisi diyebileceğimiz, **ulaşılabilirlik** kavramı.

Şimdi bu ulaşılabilirlik, biraz evvel Serap Hocam da bahsetti, hem bu mekânın Ankara içinde ulaşılabilirliği tartışması, hem de Kızılay'ın kendi içindeki ulaşı- labilirliği. Yani ben yaya olarak ne kadar nereye ulaşabiliyorum tartışması. Bunun da üç tane alt başlığı var, birazdan çok kısa bir şekilde bunları göreceğiz. Tabii önce ben 60'lardaki simgesel anlamına geçmeden önce Kızılay'ın güncel duru- munu, daha çok kamusallığını sorgulamak istedim. Yani bugün Kızılay nasıl bir mekân? Politik mekân mıdır, değil midir? Yayalar için nasıl bir mekândır? Önce bunları düşünmek istedim.

Bir mekanın kamusallığının ikinci boyutu **eylem özgürlüğü**; Kızılay'da ne yapa- biliyoruz, ne yapamıyoruz? Üçüncü, dördüncü ve beşinci boyutlar daha ikincil ka- lıyor. Bu mekân, yani Kızılay üzerine ne tür **talepler** olabilir ya da yerel yönetimlerin ne tür talepleri var, bizlerin ne tür talepleri olabilir ya da var mı? Kamusal mekânın **değiştirilebilirliği**, bu aslında tartışmaya açık olmasıyla ala- kalı bir şey. Son olarak da kamusal olma niteliğinden, kamusal kavramındaki 'sal' ekinden ötürü, **sahiplenme ve kullanma yetkisi** kime sorusu.

Ulaşılabilirlikle ilgili en başta Kızılay'ın bir zamanlar kavşak olarak yaya-taşıt trafiğine belli ölçülerde kapatılması konusunu gündeme getirmek istiyorum. Hepimizin bildiği gibi bu oda yayınlarından aldığım fotoğraflar.

Şekil 4. Kızılay Meydanı'nda yayaların geçişini engelleyen beton ve cam bariyerler

Kaynak: Kızılay'da Yayalar ve Yaya Ulaşımı: Sorunlar, Sebepler ve Süreçler, TMMOB, Mimarlar Odası Ankara Şubesi & Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, 2004: 31

Bir dönem Kızılay Meydanında yayaların geçişini engelleyen böylesi bariyerler oldu ve hatta çok olaylı bir şekilde de sözde demokratik bir seçimle bu noktaya gelindiği söylendi, tartışıldı; bu, fiziksel ulaşılabilirliği doğrudan etkileyen bir şey. Böylesi bir uygulama şu an yok, başka birtakım uygulamalar var, ama böylesi bir şey yine de Kızılay'da yapıldı. Yani Kızılay'ın üzerine bir iddia olarak da algılanabilir bu ve yayalar alt geçitlerden geçmeye zorlandı. Bu, farklı boyutlarda tartışıldı. Alt geçitteki dükkânların canlanması için yapıldı şeklindeki argümanlar bu tartışma boyutlarından biriydi.

Bir başka boyut görsel ulaşılabilirliği. Görsel ulaşılabilirlik dediğimiz zaman, aklımıza herhalde şu soru gelecektir: Hafızamızda ne kalıyor? Kızılay dediğimiz zaman biz o mekânı kamusal mekân olarak nasıl algılıyoruz? Sınırları, girişleri, çıkışları. Şu an tabii önceki fotoğraf Kızılay Binası ve bahçesi 1938'de çekilen fotoğrafa bakıyoruz. Onun yerinde şimdi alışveriş merkezimiz var, Kızılay alışveriş merkezi ki, bu bina da çok tartışmalı ve meydanın görsel ulaşılabilirliğine

hükmeden yapılardan bir tanesi. Bu sabah gökdelenleşme ya da yüksek binalardan da söz edildi. Açık alanları ya da bir mekânın kamusal olarak tanımlayabilecek mekânların çok fazla gözlenmediğini burada tartışabiliriz. Zaten biraz evvel de bahsedilen alan çalışmasında da vardı.

Şekil 5. Kızılay Meydanı, yanda: Kızılay Binası ve bahçesi, 1938; altta: Kızılay Alışveriş Merkezi, Nisan 2013

Mesela ben de 2009 yılında küçük bir anket çalışması yapmıştım, insanlar nerede buluşuyorlar acaba diye. Daha çok Gama İş Merkezi, YKM önü, Dost Kiptapevi'nin önü ya da metro çıkışları gibi yerlerde buluşuyordu Ankaralıları. Bu mekanlar Kızılay'daki görsel hafızamızı ya da görsel ulaşılabilirliği tanımlayan birimler, mekânsal birimler olarak değerlendirilebilir. Bunun ötesinde mesela Zafer Anıtı hiçbir şekilde düşünülüyor. Güvenlik anıtı yer yer, orası bir yaya mekânı olarak hâlâ kullanılıyor. Güven Park zaten tartışmalı.

Şekil 6. GAMA İş Merkezi ve metro çıkışları, Mart 2019

Bunun dışında, benim konumun aslında doğrudan da ilintili olduğu simgesel ulaşılabilirlik ve sahipliliği de bununla ilişkilendiriyorum ben. Hepimizin bildiği bir şey; Kızılay'a gittiğiniz zaman, bilmiyorum ben kendi adıma çok rahatsız oluyorum. Her adım başı polis görüyoruz ya da işte olası bir muhalif harekete karşılık orada konuşlanmışlar. Yüksel Caddesinden çıktığımız zaman orada böyle ellerinde kalkanlarıyla hazır bekleyen silahlı polisler. Bu bir anlamda tabii simgesel ulaşılabilirlik dediğimiz şey daha çok, ben bu mekâna kendimi ne kadar ait

hissediyorum ve Kızılay sanki polislerin gibi bir izlenim uyanıyor bende. Geçerken orada konuşlanmışlar, böyle her an mücadeleye hazır bir şekildeler. Bu fotoğrafları 2009'da çekmiştim; fakat hâlâ durum aynı.

Şekil 7. Muhalif hareket ve toplumsal eylem olasılığına karşı Güvenpark'ta sıklıkla konuşlanan kolluk kuvvetleri (mart, 2009)

Bu anlamda Kızılay'ın sahipleri kim diye sorduğumuz zaman; genelde dershaneye giden öğrenciler, orada çalışan kesim ve simgesel olarak da daha çok iktidar-erk diyebileceğimiz kolluk kuvvaetleri orada Kızılay'da hakim olarak algılanmakta; ve bunun da tabii ki bir anlamı ve tarihsel kökenleri olduğunu söyleyebiliriz.

Gelelim yayalar üzerinden anlatabileceğimiz bir konuya. Eylem özgürlüğümüz burada nedir? Çok çarpıcı ancak her gün yine hepimizin yaşadığı bir şey; ışıklarda en az iki dakika bekliyoruz neredeyse. Oysa taşıtlar bizi sadece 23 ya da 25 saniye gibi bir süre bekliyorlar. Bu anlamda sabahki oturularda da, şimdi de tartışılan şey; yani yayaların öncelikli olmadığı, hatta dışlanmaya çalışıldığı bir mekân, yayaların eylem özgürlüğü yok. Sürekli bir akış halindeler. Zaten Berk de sunumunda bah setmişti, yayaların Atatürk Bulvarı'nda daha doğrusal hareketlere yönlendirildiğinden. Bunu biz her gün yaşıyoruz ve benim lisedeyken hissettiğim o duygu, sürekli hızla gitmek zorundayım ve bir maratondaymışım gibi oradan oraya gitmek durumundayım duygusu, hala hakim bir durum Kızılay'da. Kullanılmayan atıl üst geçitleri zaten hepimiz bi liyoruz, altından geçiyoruz genelde.

Şekil 8. Trafik ışıkları ve yaya üst geçitleri

Bu anlamda hemen hızlıca benim asıl konum olan yere geçeyim.

Şimdi tabii bunların çok masumane dönüşümler ya da iddialar olmadığını düşünmemiz, fark etmemiz gerekiyor. Bu mekânın işlevsel ya da form olarak, mekânsal olarak dönüşümünü, sadece ne ranta bağlayabiliriz, ne sermayenin burada yaptığı müdahalelere bağlayabiliriz. Evet, onlar çok etkilidir, ama sadece kent ekonomisiyle açıklayamayız. Bunun dışında bir de buranın acaba politik bir anlamı var mıdır ya da bu anlamın dönüşümü nasıl olmuştur?, sorusunu da sormamız gerekiyor.

Bu noktada ben kendi yüksek lisans tezimde Kızılay Meydanı'nın politik tarihini araştırırken çok ilginç ayrıntılarla karşılaşmışım. Çünkü hepimizin başta da söylediğim gibi, simgesel bir politik mekân dediğimiz zaman aklımıza 1 Mayıs 1977'deki kanlı 1 Mayıs nedeniyle Taksim geliyor; Kızılay Meydanı'nın o kadar politik olduğunu düşünemiyoruz. Taksim Meydanı politik bir mekan olma niteliğini güncel olarak da sürekli tazelemektedir; işçilerin mekânı geri alma süreci, bu tür bir mücadeleye hepimiz geçtiğimiz yıllarda da şahit olduk. Aslında Kızılay'ın da tarihinde böyle bir şey var, çok azımızın bildiği bir ayrıntı olduğunu tahmin ediyorum. Bunun birinci aşaması, 1960'da gerçekleşiyor, tabii ki bunun öncesi de var. Belli düzeylerde yapılan gösterilerle... Bu süreci ben Kızılay'ın politikleşmesi süreci diye niteliyorum. Çok kısa bir süre, hızlıca Kızılay simgesel bir mekân haline geliyor DP karşıtı hareketin ve devrimin simgesel mekânı halinde geliyor. Burada önce bazı gösterilere, bazı olaylara sahne oluyor; sahne ve konu oluyor diyelim ve sonrasında da bir simge haline geliyor.

Şekil 9.
'Devrim'den önce 'Kızılay Meydanı';
'Devrim'den sonra 'Hürriyet Meydanı',
Ankara olayları kararname –
Hürriyetsizliğimi
zin hesabı
soruluyor, Ulus,
7.12.1960, s. 5

İkinci aşamada ise, yani daha çok bu 27 Mayıs 1960'dan sonraki sürece de denk geliyor, ama 61 ve 62'de yükseliyor. Politik bir sahne olarak algılanıyor ve kullanılıyor; hem o dönemki iktidar tarafından, hem de iktidarla aslında aynı doğrultuda hareket eden –o dönem için öyle- muhalif hareket tarafından. Bu süreçte meydan hem o devrimin yerleştirilmesi ve meşrulaştırılması için kullanılıyor, hem aynı zamanda yıkılmış olan o DP hareketinin, o DP gücünün bir karşıtı olarak böylesi bir simgesel mücadele için kullanılıyor. Aynı zamanda da her türlü toplumsal eteki görebiliyoruz. Kadın hareketinden, işte işçi hareketine kadar, sonra öğrencilerin çok daha kişisel şeyler var, birazdan bahsedeceğim, bu tür hareketlere sahne oluyor.

Şekil 10. 1963 – üstte ve sol altta: Zafer Anıtı önünde Celal Bayar Karştı Gösteriler; sağ altta: Kızılay Meydanı'nda 27 Mayıs sonrası yapılan kutlamalar, Fotoğraflarla dünkü olaylar, Ulus, 29.05.1960, s. 6

Üçüncü aşamada ise, tabii hem toplum tarafından, hem de iktidar tarafından Kızılay'ın ne kadar güçlü bir sahne ve simge olduğu anlaşılıyor belki de ve yeni bir yasayla toplu gösteri ve yürüyüş yasasıyla artık bu mekân gösterilere kapatılıyor ve bir konu olarak, politik bir konu olarak devam ediliyor. Biz bu kazanılmış politik anlamın izini günümüzde çok rahat süremiyoruz. Yani bugün unutturulmuş bir anlam bu aslında.

Şekil 11. 171 Sayılı yasa ile gösterilere kapatılan bölge: Artık “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü” için izin gerekmiyor, *Ulus*, 22.02.1963, s. 3

Burada da birinci aşamanın ayrıntılarına baktığımız zaman; iki ay içerisinde, ne yazık ki bu olaylara ilişkin çok az, benim tarayabildiğim kadarıyla bir tane fotoğraf var. Çünkü bu dönemde, yani devrimden önceki, askeri müdahaleden önceki iki ayda, genelde muhalif gazetelerin kapalı olduğunu görüyoruz. Benim yaptığım tarama *Ulus Gazetesi* üzerinden ve hükümet kendi karşıtı olan muhalif gazeteleri kapatmıştı ve bu olayları da biz sonradan okuyoruz.

Dört tane önemli olay var. Bunlardan birincisi İsmet İnönü yanlısı bir grubun yaptığı gösteri; fakat bu çok spontane bir şekilde geliyor. Gördüğümüz gibi iki ay içerisinde oluyor bunlar. İlki 19 Nisan 1960’da İsmet İnönü *Ulus*’a gitmek yerine, her zaman parasını *Ulus*’taki İş Bankası Şubesi’nden çekerken, o gün Kızılay’a gitmeyi düşünüyor ve Kızılay’da belirdiği anda, yanında gazetede habere göre 10 bin kadar insan birikiyor. İsmet İnönü yanlısı sloganlar atıyorlar, ardından hükümeti eleştiriyorlar ve bu şekilde çok kapsamlı bir gösteri meydana geliyor, spontane bir şekilde geliştiği söylenen bir gösteri.

Daha sonra 28-29 Nisan olayları Kızılay’da gerçekleşen olaylar değil. Fakat yakın zamanda da oldu, İstanbul-Ankara dayanışması diyebileceğimiz bir olay bu. 27 Nisan’da İsmet İnönü’nün Meclisteki konuşması kesilince, İstanbul’daki öğrenciler 27-28 Nisan tarihlerinde gösteri yapıyorlar. Polis, bugün de gördüğümüz gibi öğrencileri geri püskürtüyor ve üzerlerinde çok ciddi bir şiddet uyguluyor. Bunun üzerine Ankara’daki öğrenciler de 28-29 Nisan’da Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden hareket etmek istiyorlar. Orada toplanıp, bugün bildiğimiz Cebeci’den Kızılay’a gelmek istiyorlar. Fakat polis bu taleplerini kabul etmiyor ve üzerlerine ateş açılıyor. Bu olay da simgesel bir olay oluyor, Kızılay’a ulaşamadıkları için de Kızılay’la ilişkili bir olay.

Sonrasında artan gerilimle 555 K'yı görüyoruz. Tabii bu arada her akşam Kızılay'da buluşmalar meydana geliyor ve 555 K Kızılay'ın simgeleştiği eylem gözleniyor. 555 K, "beşinci ayın beşinci günü saat beşte Kızılay'da" demek. En son eylemimiz de, askeri okul öğrencilerinin bulvar boyunca yaptıkları sessiz yürüyüş ki, bu aslında askeri müdahaleyi de haber veren bir şey. Burada bir eylem görüyoruz. Ne yazık ki dediğim gibi bu sürece ilişkin elimde çok fazla görsel yok.

İkinci aşamaya geldiğimiz zaman bir politik sahne olduğunu görüyoruz. Artık askeri müdahale gerçekleşmiş ve meydanın bu devrimdeki rolü anlaşılmış durumda ve her türlü gösteriye sahne oluyor bu noktadan sonra. Bir yanıla demin de dediğim gibi Celal Bayar karşıtı gösteriler örneğin, DP karşıtı gösteriler. İşte burada gördüğümüz gibi kutlamalar, anmalar. 28-29 Nisan olaylarını kutlamalar, 555 'yı kutlamalar şeklinde.

Şekil 12. Solda: Üniversiteye giremeyen öğrencilerin ek kontenjan gibi hakları talep ettikleri ve sonucunda kontenjan artırımına gidilen yürüyüşler, Üniversiteye giremeyenler yürüyüş yaptılar, Ulus, 08.10.1962, s. 1 & 7; sağda: Dokuz gazete sahipleri tarafından kapatılınca, gazeteciler 12 Ocak 1961'de Atatürk Bulvarı'nda protesto yürüyüşü yaptılar. Gazeteciler Ankara'da da protesto yürüyüşü yaptı, Ulus, 12.01.1961, s. 1 & 5

Onun haricinde, Ulusal düzeyde, uluslararası düzeyde ya da kişisel hakları talep etmek için de çıkılan bir meydan haline geliyor Kızılay. Bunlardan çok ilginç olan bir tanesi örneğin iki yıl üst üste üniversiteye giremeyen öğrenciler kotaların artırılması için Kızılay'da yürüyüş yapıyorlar ve Milli Eğitim bakanıyla o dönem görüşebiliyorlar ve kotalar yükseliyor. Bir başka örnekte gazete sahiplerini görüyoruz.

Peki, en son aşamada ne oluyor? Başka gösteriler de var, onları şimdi ayrıntılı olarak anlatmıyorum, ama en son aşamada Şubat 63'de 171 sayılı Yasayla gösteriler yeniden düzenleniyor ve Kızılay, tabii Kızılay özelinde değil, ama Meclisin bir kilometre yakınındaki bölgelerin gösterilere kapatıldığı açıklanıyor yasayla. Bu noktadan sonra da Kızılay bir politik konu haline geliyor ve politik-simgesel anlamı günümüze kadar izlerini sürüp tartışabileceğimiz bir boyutu oluşturuyor. O tarihten sonra artık gösteriler valilik tarafından belirlenecek yerlere yönlendiriyor ve özellikle bir süre Tandoğan'a kayıyor. Bu durum bile, aslında Kızılay'ın ne kadar ciddi bir sembol haline geldiği ve bu şekilde algılandığını gösteren bir şey.

Şimdi günümüzdeki haliyle ilişkilendirecek olursak ve bu noktada bitireceğim zaten. Kızılay'daki mekânsal deformasyon, bu anlamda çok masumane görülemez. Yani sadece işlevsel bir dönüşüm ya da mekânsal-fiziksel bir dönüşüm olarak algılanamaz. Oradaki bariyerleri gördük. Bunun arkasında ideolojik bir mücadelenin olduğunu da unutmamak gerekiyor. O yüzden Kızılay'ın kamusal-lığına sahip çıkmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Teşekkürler. (Alkışlar)

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Biz de çok teşekkür ediyoruz Yasemin İlkay’a. Şimdi soru-cevap kısmına geçeceğiz. Soru cevap kısmına geçmeden, böyle çok kısa bir akışını ben, öğleden sonra yaptığımız tartışmanın özetlemek istiyorum.

Öncelikle sabahki yapılan tartışmadaki mekânsal veya fiziksel sürdürülebilirliği, bu bir cevap olarak sosyal sürdürülebilirlik meselesini ele alan bir oturum oldu. Kente bakış açılarını sorgulayan, yani kentin organik dokusu mu, yoksa alışveriş merkezlerinin yarattığı yeni kamusal alanlar mı tartışması ortaya atıldı. Her ne kadar bunun, yani alışveriş mekânlarının kamusal alan olup olmadığı tartışması ayrı bir tartışmadır tabii, ama hani bunun ne kadarı özel alan, ne kadarı kamusal alan? Bunun kentliler tarafından paylaşılmasının içerikleri ve fonksiyonel olarak işte değerlendirilmesi yapıldı.

O noktada bir miktar bu işte güvenlik, kameralar, polis söylemi masaya konuldu. Yani bu kamusal alanları yaşamak, hani ne kadar kentlerin bir arada huzur içerisinde yapabildikleri deneyimler, kentsel güvenlik açısından bunun getirileri veya çeşitli boyutları nelerdir meselesi gündeme geldi. Birbirine değmeden yaşayan gruplar tartışması, onu çok ben de ilginç buldum hakikaten ve ulaşılabilirlik bunun sonunda gelen.

Küçük bir örnek olarak ben fikrimi paylaşmak istiyorum. Gerçekten de Atakule kullanıldığı dönemlerde, Ankara’nın önemli alışveriş merkezlerinden. Hatta ikincisi neredeyse hani Karum’dan sonra diye düşünülürse. Sırf bu hani Ankara’nın en kuzey semtlerinden kalkan otobüsler ve bir durakla, yani bir ödenen ücretle şeye geldikleri için, direkt Cinnah üzerinden Atakule’ye geldikleri için. Ben hatırlarım mesela, Atakule son derece sınıflar arası bir mekândı ve yaşlar jenerasyonlar arası da bir mekândı. Her türlü yaş grubunu, her türlü sosyoekonomik grubu orada bulmamız mümkündü diye hatırlıyorum.

Keza yine işte bugün bir Ankamall değil mi? Metronun bir kesişim noktasında bulunan Ankamall ile Panora’nın veyahut işte Kentpark’ın hani ulaşılabilirlik açısından da farkları var, ama çok derin uzun tartışmalar tabii yapılabilir. Hakikaten çok enteresan bir konuydu, çok iyi tartışıldı. Herkese çok teşekkür ediyorum, bütün katılımcılara da.

Şimdi soru-cevap kısmına geçelim efendim. Derhal sözü vereceğim. Önce bir açıklama yapayım isterseniz. Soru soran katılımcılardan lütfen öncelikle isimlerini söylemelerini rica ediyoruz. Bir de arkasından sordukları soruyu hangi konuşmacımıza yöneltiyorlar onu söylesinler. Çünkü bunun alternatif, hani her konuşmacımıza sorulacak soruları belirlemektir. Bu şekilde devam edelim, uygun olursa daha sonra ikinci yöntemi de gündeme alırsınız.

Buyurun efendim.

İRFAN AKALP- 54 yıldır Ankara’da doğdum büyüdüm, babam da Ankaralı,

dedem de Ankaralı. En son konuşmacımız Yasemin İlkay hanımefendi 60 darbesine devrim diye bahsettiniz, devrim değildir. Devrimler 1917 Sovyetler Birliği gibi, işte 79 İran devrimi gibi devrimlerdir. Alttan üste bütün üretim araçları değişir. Bizde üç tane darbe olmuştur; 60, 71 ve 80 darbeleridir bunlar. Bunları lütfen darbe olarak söylerseniz daha iyi olur.

Hocam, alışveriş merkezleri bir yaşam alanıdır, buna değinilmedi. Diyor ki, gel diyor en üst katta McDonalds'lar var buralarda yemek ye, bir alt katta sinema var sinemaya gir, ondan sonra orta katlarda alışveriş yap, en altta da dışarıda kahvede Kızılay'da içeceğin o 1-2 liralık Türk kahvesini benim kahvemde 9-10 lira vererek iç diyor. Yaşam alanı, beni sabah saat 10.00'da oraya götürüyor, akşama kadar beni orada alıkoyuyor. İçeri girerken de bu insanlara şey yapıyor Hocam, herkes eşitisiniz muamelesi yaparak, Çinçin'den kalkan bir kız ya da erkek oraya giderek o kapıdan geçiyor ve ben eğitim muamelesi yapabiliyor. Bir belediye başkanı alışveriş fuarı açabilir mi Allah aşkına.

Bir de sermayeye değineceğim. Bu alışveriş merkezleri, Ankamall Alışveriş Merkezi Et Balık Kurumunun özelleştirilmesiyle, halkın malı olan Et Balık Kurumu üzerine kurulmuştur ve yok pahasına kurulmuştur. İkincisi Kızılay Alışveriş Merkezi dediğimiz yer. Kızılay'ın, yani kamusal, insanların, vatandaşların alanıdır. Şimdi 1980 darbesiyle başlayan ve günümüze kadar gelen neoliberal vahşi saldırı, kentlerin mekânlarını gençlere, vatandaşlara bırakmamaktadır. Bütün bu alanlara vahşice saldırmaktadır. Belediye başkanları da buna alet olmaktadır. Alışveriş fuarları açmaktadırlar. Polat Alemdar'la birlikte kol kola girip alışverişe gitmektedir bir belediye başkanı, ne acıdır.

Bir temizlik işçisi vardır o alışveriş merkezlerinde, 850 lira alır, 350 lira da kira verir. O görmüş olduğunuz bütün kameralar aslında o temizlik işçisine de yönelmiştir. O temizlik işçisi ortada görünemez, dışarıda sigara içemez, otoparka çıkamaz, korkunç bir yasak vardır. Yani o köleci sistem aynen bugün devam etmektedir, değişen hiçbir şey yoktur. Asıl bütün mesele sermayenin saldırısıdır. Lütfen bunları anlatırken...

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Efendim soruların da belli bir süresi var. Biz mikrofonu ona göre ayarlamıştık.

İRFAN AKALP- Ama bunlar katkı olarak lütfen algılayınız ve eksik olan yerleri tamamlama olarak düşününüz. İkinci bir konu, korunaklı siteler vardır. Bugün Ankara'da belki konumuz değil, ama korunaklı yüksek duvarlarla 24 saat korunan duvarlar vardır. Oradaki kameralar da, oraya ezkaza girecek olan bir yoksul çocuğuna çevrilmiştir.

“İktidarın Mekânsal Örgütlenmesi” adlı bir kitap var, Emrah Tuncer kardeşimiz çıkarmış. Ben bunu okudum, bunu herkese tavsiye ederim. Ben bu konuda daha fazla konuşmuyorum. Yalnız alışveriş merkezlerindeki saldırıların devam edece-

ğini söyleyerek sözlerimi bitiriyorum. Bunu da oralara gitmeyerek, en az tüketimi yaparak hepimiz katkı sunmalıyız.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Teşekkür ederiz. Evet, başka soruları da alalım lütfen. Buyurun.

AYNUR ALBAYRAK- Hocama soru sormak istiyorum, ben de peyzaj mimarıyım, Turgay Ateş Hocama. Merhaba Hocam, ben sokak hayvanlarıyla ilgili endişelerim var Hocam. Hem bizim kentsel ve kırsal planlama hocamızdı. Yani çok önemli konular var tabii, ama bu sokak hayvanları planlamanın, tabii ki insanlar unutulmuşken ne olacak diyoruz, ama kendi bölgemde çok endişe içindeyim. Yani bir türlü ne barınak konusu çözülebiliyor. Yani bir peyzaj mimarı olarak o konuları da biz ele almayacak mıyız? Onların mutluluğu, çocuklar, hayvanlar, tüm canlıların mutluluğu bir arada düşünülecek mi? Var mı böyle projeler? Hocama merhaba derken, teşekkür ederken böyle bir soru sormak istiyorum.

Dr. TURGAY ATEŞ (Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü)- Bu konular bir toplumun gelişmesiyle ilgili sorunlar. Yoksa belediyeler her mahallede bakımevi açıp, işte bununla ilgili kurumlarını kurup, yetiştiricilerini bırakıp, yani Türkiye’de hayvanlar sokakta yaşıyor. Yani belki hani küçük kentlerin, kasabaların güzelliği, işte kedileriyle beraber dolaşan haydut köpekleriyle vesaire. Yönetimler tabii halkın ilgisizliği o kadar had safhada ki, yani bu hayvanlarla beraber yaşamayı, işte bahçelerinde tutmayı ya da evlerinde beslemeyi çok benimsememiş bir toplumuz. Maalesef bu şeyleri de yaşıyoruz.

Yani küçük kasabalarda bile tatile evcil hayvanıyla gelen, cins hayvanlar üstelik. Ondan sonra onları terk edip giden binlerce insan var. Geri kalan belediyeler de onları mecburen hani itlaf etmek zorunda kalıyorlar. Çünkü başa çıkılabilecek boyutlarda bir sorun değil, bayağı derin bir sorun. Ama o biraz adam olmakla ilgili bir sürecin sonunda konuşulabilir bir şey yani. Ben cevabını veremem bunun.

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Peki, başka soru var mı? Buyurun.

Dr. ÖMER KIRAL (ODTÜ Bölge ve Şehir Planlama Bölümü Öğretim Üyesi)- Ben bu AVC kısaltmasını çok beğendim doğrusu, bravo. Belki onlara AVB, AVS’leri de eklemek lazım, alışveriş bulvarı, alışveriş sokağı vesaire.

Şimdi benim sorum şu: Araştırmamızda giyim diye kategori vermişsiniz, yerel ticaretin giyim boyutunu ele alıyorsunuz ve bu yüzde 75 değil mi? Caddelere göre yüzde 85-90’lara kadar varıyor. Acaba burada kayıt dışı ticaret, bir anlamda hani çakma ticaret diyoruz ya, bunların acaba bir alt ayırımı var mı sizin çalışmanızda? Varsa ne kadarlık bir oran oluşturuyor?

Bir de bu sosyete pazarı, Nişantaşı pazarı vesaire gibi, yani o çakma ürünlerin örgütlenip de AVM'lere karşı sosyete pazarları odaklarını kurmaları var. O konuda acaba bir çalışmanız var mı?

Dr. BURCU ÇINGİ ÖZÜDURU (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Şimdi şöyle; biz bu çerçevemizi çizerken ATO'dan verileri alarak çizmeye çalıştık. O yüzden de genelde kayıt içi olan, yani kayıtlı ticaret türlerinin tiplerine göre dağılımları yaptık. O yüzden de seyyar satıcılar veya işportacılar veya dediğiniz gibi daha enformel olan, kayıt dışı ticareti anketimizde yer almadı.

Ancak şöyle bir şey var. Aslında, Oonlar bence AVC'lerin vazgeçilmez aslında birimleri ve bence büyük de bir canlılık da getiriyorlar. Fakat biliyorum ki, tabii arka planda başka enformel ilişkiler de var. Bu nedenle de tabii legal meşru olmayan sonuçları var. Bunları da olabildiğince minimize etmek için, bütün hani idari kurumlar çalışıyorlar, ama büyük de bir canlılık getirdiklerini düşünüyorum yadsımamak lazım. Bir yandan da zenginlik için açıkçası bunların yaşaması lazım. ve pPazarların asla Türkiye'de de ölmeyeceğini düşünüyorum ben kendi adıma. Çünkü çok farklı bir dinamizm getiriyorlar ve gerçekten de tercih ediliyorlar.

Burada öğrencilerimi biliyorum, derslerde de konuşuyoruz çoğunlukla. Çoğu pazarları çok seviyorlar ve pazarlardan alışveriş ediyorlar. O yüzden de öleceğini zannetmiyorum. Bilmiyorum cevap verebildim mi?

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Önceden arkadan iki el kalkmıştı soru sormak isteyen, var mı hâlâ? Evet, daha sonra öne geleceğiz. Orta kısmıda oturan beyefendi...

KATILIMCI- Teşekkür ediyoruz bütün konuşmacılara. Önce bir düzeltme yapmak istiyorum, kendi düşüncem doğrultusunda. Devrim değil dedi, ama birtakım devrimler sadece darbeyle iktidar değiştirmek demek değildir. Yeni bir halk, yeni bir görüş, yeni bir boyut getiriyorsa ona biz devrim deriz. 66'dan beri Ankara'da yaşıyorum, ben devrim olarak görüyorum. 66-68 kuşağı olanlar da bu devrimi daha ileri götürmeye çalışan insanlardanız.

Şimdi ben Sayın Yasemin İlkay Hanımın Ankara nostaljisinden tabii birçok fotoğrafları gördük, yorumları duyduk. Bir de çevre felaketi yaşadığımız bir kent Ankara, buna değinilmedi. Sabah bilmiyorum, sabah oturumunda yoktum, ama bu çevre felaketi hava kirliliğinden ötürü Ankara büyük bir felaketin eşiğinden dönmüştü. Bunu belki yaşıtım olan insanlar duymuşlardır, hissetmişlerdir. Ben şahsen bir gün Samsun'dan geldiğimde, otobüsten inip Kızılay Meydanı Ulusoy-reklâm olmasın diye yine söyledim, ama- geldiğimde nefes alamadım ve bir an önce kendimi kendi semtime atmaya çalıştım. Nefes alamaz halde insanlardı. Sabahın 06.00'sında, o kaloriferlerin yakıldığı saatlerde ve milyonlarca kuşun öldüğünü sabah erken saatlerde o gün görmüştüm.

Dolayısıyla bir de o Güven Park'ın, tabii ki polisi her gün görmekteyiz ve bundan hiç hoşlanmıyoruz. Yani insan olarak değil, o anarşi ortamı deyip, terör ortamı deyip de o polisleri oraya dizmenin hiçbir mantığı yok. Çünkü çocuklar bile korku kültürüyle yetiştiriliyorlar. Özellikle belediyenin bir uygulamasına da burada değinmeden geçemeyeceğim. O Güven Park'ta dinzorları sergilediler. Yani korku kültürünü insanlara kabul ettirmek için, dinzorları bile oraya koyabiliyorlar Güven Park'a. Özgürlüğün yaşandığı bir mekânı, buluşma noktamızı, bizim 68'lerde, 66'larda buluşma mekânımız orasıydı. Fakat böyle bir anlayış var. Hatta ben bu konuda bir yazılı dilekçede de bulundum belediyeye. Lütfen o polisleri oradan çıkartın, orası soluklanma yeridir. Elden geçirildi, aydınlatıldı, insanların çoğunun gittiği bir nokta haline geldi, ama yine de o emniyet güçlerini olması beni rahatsız ediyor şahsen. Onların insani varlığı değil, o ellerindeki silahlarla onları görmekten hoşlanmıyorum.

Üçüncüsü, bu tabii ki metro inşaatı yüzünden o Kızılay Binasının yıkıldığı dönemleri hatırlıyorum. İş merkezi yapılacak denilmişti. 1968-70 yılları arasında o Kızılay Meydanı kazılmıştı. Hatta oranın kumu, oranın toprağı hipodroma götürüldü, tepeler oluşturulmuştu. Hatta metro inşaatında oraya dökülen kumlarla metronun inşaatının bir kısmı tamamlandı. Bunu da tabii geçmiş tarihte Ankara'da yaşayanlar biliyorlar.

Ben Ankara deyince aklıma önce öğrenci kenti ve kültür kenti olarak tabii anımsıyorum ve İstanbul'a karşı Ankara'nın savaşı vardır. Ankara mı daha güzeldir, İstanbul mu? Ben tabii Ankara'da yaşayan biri olarak Ankara'yı her zaman öne çekmeye çalışıyorum. İstanbul dünya kentidir, ama Ankara Cumhuriyet kentidir. Dolayısıyla bu yönünü öne çekmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Yani Yasemin Hanımın araştırması çok anlamlı, derinliği olan bir şey.

Bir de o dolmuş duraklarının oradan kalkması konusunda Sayın Hocama ben bu panelin yöneticisi olarak fikrini öğrenmek istiyorum. O dolmuş duraklarını oradan nereye kaldırabiliriz? Turgay Ateş Beye sorayım. Sorum bu.

Dr. TURGAY ATEŞ (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Bu anıt belki bugüne kadar, Güven Anıtı Türkiye'de Cumhuriyet döneminde yapılmış en güzel anıtların başında gelir. Hatta altında da işte İlбай bilmem kim, işte zamanındavesaire imzaları isimleri vardır, dökülmek üzere. Arkasına affedersiniz küçük suyunu yapan bilmem ne, perişanlık. Eskiden o mermer oturma yerlerinin üzerinde vesaire vardı. Yani klasik tarzda düzenlenmiş, ta Büyük Millet Meclisinden -anlattım konuşmamda da- o aksta yerleşmiş, o yeni Cumhuriyet sisteminin bürokrasisinin bana güven dediği yer, halka bakan yüzü. O Herman Jansen, hükümet kartiyesi, hükümet bölgesi. Hani New York'taki çok büyük, bizdeki çok mütevazı, ama yani ta baştan niye boş duruyor burası, dört tane ağaç var, ne anıtı bu. İşte altını kazalım, çarşı yapalım meseleleri, ya metro da geçiririz. Projesi filan yoktu Barlas döneminde metronun. Metro projesini ilk düzenle-

yen yönetim 78 yönetimidir. Ama maalesef Kızılay binasında da imzası olan yönetim 78 yönetimidir.

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)-Ben de bir şey eklemek istiyorum, son soruya referansla. Şimdi İlhan Hocalar, İlhan Tekeli, Tarık Okyay bir kitap çıkarmışlardı “*Dolmuşlu İşportalı Şehir*” diye 70’lerin sonunda. Şimdi işporta nispeten azaldı, ama dolmuş hâlâ bütün canlılığıyla hayatımızdaki yerini koruyor. Tercihan nereye taşınabilir? Onu tabii düşünelim tartışalım, ama tercihan şimdiye dek metro çalışmalarının tamamlanıp, belli bağlantıların özellikle sağlanıp, hani artık dolmuş gibi bir az gelişmiş ülke karakteri olan bir ulaşım moduna da ihtiyacımızın olmamasını tercih ederdik diyeyim.

Evet efendim, teşekkür ederiz. Buyurun önden iki tane sorumuz var. Mikrofonu bu tarafa alabilir miyiz?

FİLİZ HEKİMOĞLU- Merhaba, özellikle Yasemin Hanıma soruyorum, ama lütfen sizlerde katkı koymak istiyorsanız fikirlerinizi almak istiyorum.

Şimdi kent merkezleri halkın toplandığı dayanıştığı, özellikle işçi kesimin, emekçi gücün, öğrencilerin dayanıştığı yerler. Burada muhalefetlik sergiliyorlar, eylem koyuyorlar; Kızılay bunu kapattı. Ben 80 öncesini bilmiyorum Ankara’da, yurtdışından 80’de geldiğim için, 80 sonrası Ankara’yı biliyorum, ama 87 yılında Gazi Üniversitesine girdiğimizde, biz oradan yürüyerek çok güzel bir şekilde Kızılay’a gelir, Konur’u Yüksel’i kullanırdık. Orada bir kültür ortamı vardı, öğrencilerin dayanışması vardı. Odalar çok fazlaydı, diğer insan hakları derneğinden tutun, kitle örgütlerine kadar diğer kuruluşlar vardı.

Sanırım Yasemin Hocanın söylediği o değişim yavaş yavaş oradaki toplanması dağıtamadılar. Sakarya’yı bozdular, Sakarya eski kimliğini kaybetti. Esnaf çabalamaya çalışıyor. Belediye tekrar o kimliği vermeye çalışıyor, ama sanırım daha zor gözüktüyor, hâlâ Sakarya’ya tek başımıza gidemiyoruz, eskiden giderdik; kadınlar olarak söylüyorum. Aynı şey Yüksel içinde geçerli. Hiç hoşuma gitmeyen yeni yeni birtakım dükkânlar açılıyor, bir milyoncular var biliyorsunuz; bütün bu dönüşümlerin nedeni, sizin söylediklerinizden biri.

Bu konuyla ilgili bir araştırma yaptınız mı Özge Hocam, Burcu Hocam ve Yasemin Hocam sizlere soruyorum.

YASEMİN İLKAY (ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Bölümü-Araştırma Görevlisi)- Zaten başında da söyledim, Kızılay bana bir şekilde dokunuyordu ve beni rahatsız ediyordu daha öğrenciyken ve dışlananlar vardı bu mekândan. Zaten bunun izini sürerek gitmiştim. İşte 60 dönemini inceleyince, şu an öyle bir politik anlamı yokmuş gibi görünüyor. Fakat şu tür gözlemlerim var: Mesela, Kızılay Meydanı -ya da Kızılay diyelim daha genel,

meydan olma konusu tartışmalı da çünkü - hâlâ politik önemi ve anlamı olan bir yer. Ve son dönemlerde, özellikle bu Tekel işçilerinin Sakarya'daki eylemi olsun ya da Yüksel'de yine bundan iki sene önceydi galiba liseli öğrenciler de birtakım muhalif hareketler içinde bulunuyorlardı ki, polis biber gazı kullanıyordu bol miktarda.

Daha iki hafta önce mesela kadına şiddet eylemi vardı Güvenpark'ın civarında. Yani aslında sizin de dediğiniz gibi, o anlam süren bir anlamdı. En azından ben tabii detaylı bir araştırma yapmadım. Araştırmamı yaparken aslında 80 sonrasında nasıl bir politik anlamı var, bunu da sorgulamak istemiştım. Fakat zaten 95'den sonra Türkiye'de tekrar muhalif hareketin yükseldiğini görüyoruz. Ne yazık ki o kadar derinlemesine araştırmamıştım, sadece 60 dönemine odaklanabilmişim.

Fakat şunu ben kendi adıma izliyorum: Kızılay tekrar politikleşiyor, daha da politikleşecek diye düşünüyorum. Zaten polislerin oradaki varlığı da ve işte demin bahsettiğim Tekel işçilerinin direnişi de çok ciddi anlamda Kızılay'ın yeniden bir simge haline gelişi ve sahne haline gelişinde, her ne kadar yasak olsa da, şu an yasak, hâlâ yasak. Fakat böyle bir potansiyeli hâlâ taşıdığını düşünüyorum.

Doç. Dr. ÖZGE ERCOŞKUN (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Bizim çalışmamız tabii ticaret odaklı bir çalışmaydı, ama kamusal mekânlarda bu işlemler devam ediyor. Ben de Yasemin'e katılıyorum. Tamamen yani Kızılay'da gösteriler devam ediyor. Sakarya'da da o anıtın etrafında birtakım gösteriler devam ediyor.

Bir diğer devam eden nokta da bu Mülkiyeliler Birliği'nin köşesinde birtakım gösteriler devam ediyor. Çankaya Belediyesi'nin tabii Konur, Karanfil, Yüksel'de bir yenileme çalışması vardı. O noktalarda da son gözlemler, yine oraların da bu gruplar tarafından yine birazcık o tasarımların yıpratılmaya, vandalizime doğru gittiği yönünde, ama şuna ihtiyaç var. Demin Hocamız la da konuşuyorduk. Yani böyle bir kamusal düzene, park alanına ve serbest kürsüye ve herkesin fikirlerini açıkça belirteceği gurupların adamakıllı gösteri yapacağı bir yaya mekânına ihtiyaç var diye düşünüyorum ben de.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Çok teşekkürler. Evet, bir sorumlumuz var, Hemen önde, lütfen.

GÜLSEREN ORAY- Benim sorum Özge Hocayla Burcu Hocaya. Sizin sunduğunuz bildiri, TÜBİTAK ve üniversite işbirliğiyle hazırlanmış bir proje sanıyorum. Kullandığınız metotlar anket sistemi ve herhalde ATO'nun verileri, ticaret odası kayıtları; yani istatistik bilgileri.

Ben projenizin esas amacını ve hedefini merak ettim. Yani bu nerede kullanılacak? Çok önemsiyorum yaptığınız çalışmayı ve sonuçları itibarıyla de çok önemsiyorum. Ankara'nın daha ferahlatıcı bir kentsel mekânlarına sahip olduğunu

görüyorum diğer ulusal ve uluslararası ölçekteki kent merkezlerine göre. Nerede kullanılacağını merak ediyorum. Amaç ve hedefini çok merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

Dr. BURCU ÇINGİ ÖZÜDURU (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Çok teşekkürler. Yani çalışmayı önemli gördüğünüz için ve hani gerçekten bu noktaya değindiğiniz için.

Bizim çalışmadaki amacımız, aslında hakikaten sosyal sürdürülebilirliğin başlıkları altında Kızılay ve Kavaklıdere ve Ulus neleri kaybediyor? Buradaki alış-veriş caddeleri neleri kaybediyor? idi. Ama aynı zamanda da ticaretin sosyal anlamda kamusal olarak, kamusal alana katkısı veya katılamama durumu da ele alındı. Yani hangi mevcut durumu var? Onu tam olarak ölçebiliyor olmaktı.

Sosyal sürdürülebilirlik konusunu birçok başlık altında ele aldık. Zaten son slâytlarda da o başlıklar vardı. İşte ekonomik canlılıktan tutun, farklılık, işte çeşitlilik vesaire. Bunların başlıkları altında değerlendirdik ve ticaretin buradaki durumunu tam olarak ölçmeye çalıştık. Hakikaten Çok güzel, hakikaten sonuçlar bence, bizim hakikaten yaptığımız çalışmadaki envanter, dediğim gibi bir belediyede yok, ATO'da aslında çok belli bir kısmı var, gerisini biz arazi kullanım çalışmalarıyla elde ettik. Kamusal değil konumsal, verileri de yok ATO'da. ATO'da çok Çok sık el değiştiği için, aslında esnafların belki, burada esnaf herhalde kimse yoktur, ama esnaflar iki tür dernek üyeliği oluyorlar. Ya TESK'e üye oluyorlar ya da ATO'ya üye oluyorlar. O yüzden de hani ikisinin birleştiren kombine bir aslında databeyzveritabanı çalışması gerekli ,ve veri tabanı oluşturması gerekiyor. Fakat böyle bir çalışma yok ortalıkta. Yani iki kurum dasi de birbirinden kopuk olarak aslında bir sürü şeyi yapıyor.

Öyle olunca da piyasada şu anda veri tabanı, yani ticaret türüne dair veya Kızılay'da ne oluyor, Kavaklıdere'de ne oluyora dair hiçbir veri tabanı yok. Biz aslında o anlamda ciddi bir veri tabanı oluşturduk ve bunun üstünden de belediyelere belki bir envanter çalışması oluşturabiliriz diye düşünüyoruz. Fakat TÜBİTAK projelerinin ne yazık ki, bunu hani Feyzan Hocamla da daha önce tartıştığımızı hatırlıyorum. TÜBİTAK projelerinin sonucu şey oluyor; yayın üretiyorsunuz, birçok yerde yayınlıyorsunuz, ama uygulama, pratikte gerçekten belediyelerle veya herhangi bir uygulayıcıyla bir araya gelmek çok zor oluyor. Biraz da aslında daha sonrasında rafa kaldırılıyor diyebilirim. Bu yani genel olarak TÜBİTAK projelerinin sonucu, gittiği yer.

Buna biz de çok üzgünüz, hani keşke bir şeyler yapabilsek.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Bir küçük yorum yapıp, iki tane soru var. Yani şimdi şöyle bir şey Hocam, bilginin birikimi böyle bir şey; yani siz onu yapıyorsunuz, başka biri de başka bir şey yapıyor. Bunu hani politika yapıcılar kullanabilir, kullanır. Eğer iyi politika yapıcılarsa, kullanamıyorlarsa da bu

bizim sorunumuz değil. Biz akademisyenler üstümüze düşen görevi yapmak durumundayız.

Efendim sizden önce arkada bir soru vardı. Şimdi önden iki soru geldi.

IŞIK NURAL (Mimar-Şehirci)- Şimdi şöyle bir baktığım zaman, Ankara 3,5-4 milyonluk bir şehir, bir de bunun hinterlandı var, bir de Ankara başkent. Şimdi bu merkez, sadece Ankara'nın merkezi değil. Acaba kaç kişi çevre köylerinden, yakın kendi köylerinden buraya geliyor, Ulus'ta alışveriş yapıyor dönüyor veya hut da diğer alt merkezlere kaç kişi ulaşıyor dönüyor? Acaba kaç yaya Kızılay'dan bir biçimde geçiyor veya kaç araba geçiyor? Kızılay acaba bir meydan mı, yoksa şehrin kurulduğundan beri oluşturduğu iki ana arterin kesiştiği bir kavşak mı?

Bunlar yerine, ben acaba bu kadar değerli büyük bir şehrin merkezi, merkezinin analizi, nereye doğru gelişeceği, ileride nelerle karşılaşacağı gibi sorunları düşünen bütün arkadaşlarıma verdikleri bilgiler için çok teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Biz de çok teşekkür ederiz. Zannediyorsam sabah AVM'ler konusunu sormuştunuz. Bu da sabahın konusuydu desem, çok güzel teşekkür ederiz.

Bir sorumuz var, ondan sonra da Saffet Atik. Evet, son iki soru. Buyurun efendim.

ORHAN SARIALTUN (TMMOB-Şehir Plancıları Odası Ankara Şube Başkanı)- Benimki aslında soru değil. Öncelikle hepinize teşekkür ediyorum, birikimlerinizi bizimle paylaştığınız için.

Bir bilgi vermek istedim öğrenci arkadaşlarımız da duysun istedim. Rafa kalkmayacak Burcu Hocamızın ve Özge Hocamızın bu çalışmalarını yayına dönüştüreceğiz. Aslında üzerinde çalışıyoruz, bu etkinliğe de yetiştirmeyi düşünüyorduk, fakat bol verili olduğu için biraz üzerinde çalışmamız gerekecek. Yakın zamanda yayına dönüşmüş olarak, özellikle öğrencilerimize kazandırmak istediğimiz bir çalışma bu.

Onu bildirmek istedim, teşekkürler. (Alkışlar)

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Çok teşekkürler. Son olarak Saffet Atik'e sözü veriyoruz.

SAFFET ATİK- Evet, ismimi söylediniz, ama ben yine de tekrarlayayım Saffet Atik. Sorum Turgay Ateş'e ve aslında bütün arkadaşlara, yani onlar da lütfederlerse memnun olurum.

Burada plancılar var, Sevgili Turgay ve öğrencilerimiz de var. Benim sorum çok somut olacak ve çok basit olacak. Siz bir dönem, Ali Dinçer döneminde bu kentte Türkiye'ye öncü olacak çalışmalar yaptınız. Sadece kent merkezi yayalaştırma değil, tahsisli otobüs yolları, toplu konut girişimleri vesaire. O bir heyecandı, bir ekiple bu heyecanı taşıdınız.

Benim sualim şu anda şu: Bu heyecanı tekrar kazanabilir miyiz, meslektaşlar kazanabilir mi, kentliler kazanabilir mi? Kızılay'ı veya köhneleşmiş merkezleri, çöküntü lafını ben pek kullanmak istemiyorum, başka türlü anlamlar yükleniyor, öyle zannediyorum, ama böyle eski değerini kaybetmiş yerlerde hangi politikalar izlenmelidir, neler yapılmalıdır? Tekrar kimlik kazandırmak, tekrar değerleri geri iade etmek veya yeni değerler katmak adına. Bu isterseniz bir fiziki önlemler olabilir, ister başka türlü önlemler olabilir. Bunca yılın tecrübesiyle ve heyecanımla neleri önerirsiniz? Bu önerilerinizin kurumsal adresleri nelerdir? Yani bizler neler yapabiliriz, belediyeler neler yapabilir, Büyükşehir ne yapabilir, Çankaya Belediyesi ne yapabilir? Meslek örgütleri, odalar ne yapabilir, neler yapılmalıdır? Bize lütfeder misiniz?

Dr. TURGAY ATEŞ (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Estağfurullah, ben tabii konunun tek yetkilisi değilim, uzunca yıllardır da politikadan nefret ettiğim için uzak tuttum kendimi. Ancak hep gözetleyiciyim, yani kameralardan biri de benim.

Olayları gözlüyorum, yani tabii o heyecan sırasındaki Ankara'nın kat yüksekliği, işte nüfusu vesairesi daha farklıydı. Tabii şimdi yaşananlar, bu bölgelerde çok büyük kan kayıpları oldu. Yani arkadaşlarımız tabii eski oradaki pikniği hatırlamazlar. Ne bileyim, karşıdaki bilmem Özen Pastanesini bilmezler. Ankara o Atatürk Caddesinin ıhlamurlu ağaçlarını, sonra sığırcık kuşlarının gelip doldurduğu şeyleri bilmezler. Hatta bir dönem belediye sığırcık kuşları kirletmesin milletin üstünü diye, paravanlar filan yapmış, o fotoğrafları bulduk; internete girerseniz dolaşıyor.

Tabii yeni rejim diyorum adına, kusuruma bakmayın. Yani eskinin yok edilmesini amaçlıyorlar. Yani eski ne kadar kötü deneyimler geçirmiş olsa bile, ne kadar hatalar yapmış olsa bile şehircilikte, yani işte Yasemin bir halka açık sunduğu dediğim o Güven Park meselesi, yani Kızılay'daki o boşluk. Dil Tarih Coğrafyanın önündeki boşluk, Gençlik Parkının açılımı vesaire, bunlar çok modern ve çağdaş örnekler. İşte Gençlik Parkını Kaleye yönlendiriyor, Stadyumu Kaleye yönlendiriyor. Bunlar ihmal edilmiş. İşte Alman işte yapar, boş ver filan, hatta Fransız'a teslim etmişler, para dönmüş çünkü. Nafia vekâletinde Fransız mimar olmayan birisi çizmiş Gençlik Parkını. Jansen planı güme gitmiş. Sonra Jansen mahkemeye filan vermeye kalktı.

Tabii bu heyecan yeniden nasıl yakalanır? Şimdi mesela sabah da konuşmadık, şimdi de konuşmadık. Böyle bir kentsel dönüşüm laflarıdır gidiyor. Yani bir keyfilik var, plânlama hiçbir zaman önde değil. Planlamayı araç olarak kullanıyor yönetim, siyaset, bu rant işbirlikçiliği. Yani adamlar Dubai'ye gidip balık yapıyorlar, palmiye yapıyorlar, denizin içindeki kumu alıp dolduruyorlar. Yalnız burada ekoloji mahvoldu, balıklar gitti, iki milyar senelik şey var o Kızıl Denizin dibinde, üstüne de binalar diyorlar. Yani Türkiye böyle Dubai olmasın mücadelesini vermeliyiz.

Bu tür projeler gelecek. Kanal projesi gelecek, işte Ankara'da safari parklar. Bu bizim halkımız da o aslanları tutup kebab da yapabilir. Yani ne safarisi? Yani daha ciddi şeylerle uğraşmamız lazım. Tabii bu güç birliğinden geçiyor. Yoksa biz yaşlı bir gönüllü olarak hazırız destek vermeye.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Peki, Feyzan Erkip bir söz istedi. Buyurun Hocam. Yani süremizi biraz geçiyoruz, ama 15 dakika da geç başladık, ona güvenerek...

Doç. Dr. FEYZAN ERKİP (Bilkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü)- Çok kısa bir şey söylemek istiyorum bu konuşmaların esinlendirdiği bir şey. Üstelik şimdi Dubai lafının geçmesi de çok uygun denk geldi. Sunuşu yaparken ona fırsat bulamamıştım; bu dört ilke karşılaştırmasından bahsederken.

Bizdeki alışveriş merkezlerinin gelişimi o ülkelerden bir tanesine benziyor, o da Portekiz. Fransa ya da İsveç'e benzemiyor. Gelişmiş ülkelerin hiçbirinde kent merkezinde AVM yok. Koskoca New York'ta hiçbir kent merkezinde AVM yok, bunların hepsi kent dışına yerleşiyor. AVM'lerin mucidi gibi görünen Amerika bize bunu gönderen kent sahnelerimize. İlk başta zaten kent dışı alanlara AVM'leri kurarak, ona göre de ulaşımı, o düzenlemeyi yaparak bu AVM'yi hayata sokmuştu. Yine çok olumsuz etkileri olmakla birlikte tartışılabilir, bizim şu anda yaşadığımız kent içi karmaşa, trafik sorunları, artan trafik sorunları, rant konuları gibi konular bambaşka şekilde çözülüyordu.

Şimdi burada bir toplumsal kültürden bahsettik, ama bir de planlama kültürü ve bu kültürün sahipleniliş biçimleri, yerleşikliği, bütün bunlar çok etki yapan şeyler bütün bu dönüşümler ve gelişimler üstüne. Yani Fransa'da örneğin, demin galiba siz sormuştunuz, bu bozulan alanlar ya da işte önemini kaybeden alanlar nasıl dönüştürülüyor. Yine ticaret alanlarına dönüştürülerek dönüştürülüyor. Yani bu artık herhalde küreselleşmenin kaçınılmaz bir şey deyip, eski108.10 eski demiryolları gibi alanlar.

Fakat o kadar uzun yıllar, o kadar uzun süre tartışılarak, o kadar eşgüdümle planlanarak yapılıyor ki, sonra çıkan ürün, işte sonra çıkan yaşam alanlarından o kadar şikâyetçi olmayabilirsiniz. Bizde bu karar veriliyor, hemen o alan ucuza veya bir şekilde işte çıkar ilişkilerine kapatılıyor. Hemen kötü sıradan bir AVM'ye dönüştürülüyor. Yani burada tasarım, o alanın sonradan nasıl kullanılacağı gibi faktörler çok önemli, ama galiba orada işte o planlamaya gösterilen saygı, onun toplum içindeki yerleşikliği ve tabii ki toplumun bunu sahipleniş biçimi çok çok önemli şeyler.

Yani insanlar orada şehir içinde AVM olsun da istemiyorlar zaten. Olsaydı belki bizim kadar sahiplenmeyeceklerdi zaten. Şehirlerine de böyle bakmıyorlar aslında. Yani burada çok boyutlu ve çok yönlü bir sorumluluk olduğunu düşünüyorum ben.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Yani hipermarket de yapılmıyor Amerika'da. Artık Real gibi büyük hipermarketler yapılmıyor uzun zamandır.

Doç. Dr. FEYZAN ERKİP (Bilkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü)- Bizde bu yasak galiba 7 yıldır filan çıkamadı, bu alışveriş merkezlerinin şehir dışına taşınması.

Doç. Dr. SERAP KAYASU (Oturum Başkanı)- Şimdi üçüncü oturumun başlayabilmesi için, bizim buradan inmemiz gerekiyor. Sadece şuna dikkatinizi çekmek istiyorum. Üçüncü oturumda 2010-2011 kentsel tasarım stüdyosu öğrencilerinin yaptığı çalışma tartışılacak ve Kızılay'a kent merkezine son derece bütüncül, son derece kapsamlı bir bakış açısı sergileyen projeler dışarıda izleyeceğiz hep beraber.

Peki, katılan herkese çok teşekkürler. (Alkışlar)

SUNUCU- 10 dakikalık çok kısa bir aramız var.

3. OTURUM

Analiz ve Tasarımlarla Yeniden Kızılay; Kızılay Üzerine Ütopyalar

Prof. Dr. Baykan Günay (ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)
2010-2011 Kentsel Tasarım Stüdyosu Öğrencileri

SUNUCU- Tekrar hoş geldiniz. “*Analiz ve tasarımlarla yeniden Kızılay, Kızılay Ütopyaları*” başlıklı üçüncü ve son oturum için ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nden Prof. Dr. Baykan Günay Hocamız ve 2010-2011 ODTÜ Kentsel Tasarım Stüdyo projesini aktarmak üzere Duygu Cihanger, Can Gölgelioğlu, Aslıhan Oktay ve Özge Uysal’a sözü bırakıyorum.

Prof. Dr. BAYKAN GÜNAY (ODTÜ-Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Hepinize iyi akşamlar diliyorum. İki yıl önce yapılmış bu çalışmayı sizlere aktaracağız. Yanımda gördüğünüz genç meslektaşlarım, aslında daha çoktu, kaç kişiydik o dönem bilmiyorum. Kendilerinin ben hem ikinci sınıfta, hem dördüncü sınıfta hocaları oldum. Daha sonra kentsel tasarım stüdyosuna geldiler ve o dönemde çok tartışılan bir konuya bir göz atalım dedim ve bu konu Kızılay olarak seçildi. Çünkü birçok kişi Kızılay çöküyor diyor, batıyor diyor, ne oluyor bu Kızılay’ın hali diyor, ama sadece konuşuluyor.

Dolayısıyla buna kavramsal olarak yaklaşan, problemlerini tanımlayan ve de önermelerde bulunanların sayısı da çok az. Dolayısıyla bugün burada sunacağımız şeyler çok gerçekçi görülmeyebilir, ama üniversitenin görevi sonuçta topluma düşünce aktarmaktır. Bugün söylenen bir şey kimi zaman 30-40 yıl sonra olabilir. O gözle bakılmasını isteyeceğiz.

Şimdi niçin bütün bu oluyor da, bazı meslektaşlarım sen hâlâ 1920-30-40’ların Chicago okulunda takılmışsın derler bana, ama bu hakikaten bir yöntem ve o yöntem hâlâ birçok şeyi bize açıklıyor. Onun için o yönteme bakmakta yarar görüyorum. Bu kuramları, şehir planlama eğitimini almış olanlar bilirler. Bunlar modeldir ya da kuramdır, gerçekliğin ta kendisi de hiçbir zaman değildir. Ama bunun söylediği kimi şeyler gerçekten Kızılay için de geçerlidir diye biz düşündük.

Şimdi bu ilk kuram ortak merkezli bölgeler kuramı, bir merkezi iş alanı tanımı yapmış. Bu merkezi iş alanı tanımını ben önemsiyorum. Çünkü son 20-30 yıldır her ticaret alanına merkezi iş alanı denilmeye başladı. Çok komik durumlarla da

karşılaştım, Anadolu kentlerinde kasabalarında. Dolayısıyla bu merkezi iş alanının tanımını yinelemekte yarar görüyorum. Kentin kalbi aslında kentin kafası, öyle diyeyim. Kent oradan çarpıyor, oradan düşünüyor. Bu günlerde ise deniyor ki artık tek kafa yok, bir sürü beyin, bir sürü kalp var deniyor. Olabilir, ama Kızılay'ın geleceğine bakıyorsak da, ona bu gözle bakılmasında yarar var. Yoksa Kızılay ölmedi, kılık değiştirdi ve varlığını da sürdürüyor, öyle baktık meseleye.

Şimdi merkezi iş alanının önemli tanımlarından birisi, uzmanlaşmış kişilerden söz ediyor. Kentin ekolojik merkezinde olduğu varsayılıyor. Hem trafiğin, hem ulaşım odaklarının olduğu, ama esasında karar vericilerin olduğu bir yer olarak tanımlanıyor. Bugün Kızılay'ın bu nitelikleri taşıdığını söylemek çok kolay değil aslında, ama bir dönem hakikaten karar vericilerin mekânıydı Kızılay. Sade yaya meselesi olarak bakmıyorum ben oraya, o bir ruhtur. O olmadığı zaman yayalar olmuş, bugün yaya bir sürü var, beni çok da şey yapmıyor o. Eğer Kızılay yeniden kalp ve beyin olacaksa, esas bunların düşünülmesi gerekir diye yola çıktık.

Yine aynı Chicago okulunun söylediği bu kentsel süreçler de önemli. Kent kimi zaman merkezden kaçıyor, merkez ölüyor diyoruz. Kimi zaman merkez çok yoğunlaşıyor, merkez çok yoğunlaştı diyoruz, ama bu önemli bir konu. Plancıların esas yapması gereken iş budur. Bunu kavramak ve buna göre davranmaktır diye düşündük. Merkez, yoğunlaşıyor, yayılıyor, kimi zaman terk ediliyor ve işgal ediliyor. Kızılay da bu süreci yaşıyor. Yani bir dönem havayolu şirketlerinin levhalarının görüldüğü bir merkezi iş alanında bugün dershane tabelaları ve hatta erotik dükkânların tabelaları var. İşte budur, yani birebir yaşıyoruz bu süreci diye düşündük.

Kızılay ve Ulus arasındaki dikotomi ilk rahmetli Tuğrul Hoca tarafından ortaya konulmuştu. O dönemde de Ulus'tan Kızılay'a bir kaçış hareketi vardı. Daha sonraki planların hepsinde bu Ulus-Kızılay ilişkisi üzerinde duruldu. Bunun yayılması, sağa-sola gitmesi çok tartışılmıyordu. Son dönemde ise, Eskişehir yolu, sonra da Konya yolu ön plana çıktı. Oralara da merkezi iş alanı deniyor. Ben merkezi iş alanı demiyorum onlara. Bir koridor boyuna dizilmiş yüksek yapılar diyorum; ruhsuz, tatsız-tuzsuz. Bu yüzden orası aslında Kızılay'ın da düşmanıdır diye yorumluyorum.

Yani bu bir merkezi iş alanı değil. Hiçbirinin içine giremediğiniz, işte kamusalık diyorsanız olmadığı yerler ve de iş merkezi değil hiçbiri, devlet gidip kir alıyor bunları. Dolayısıyla bunun da iyi saptanması ve tedbirlerin alınması gerekir diye düşündük doğrusu.

Uzun zamandır düşündüğüm bir şey daha vardı. Bir kentin kurgusu olmalı aslında. Kurgunuz yoksa plan bir anlam ifade etmiyor. Yani Ankara'nın ilk döneminde bir kurgu vardır ve o kurgu plana dönüşmüştür. Bugün kentin kurgusu yok, öyle düşündük yola çıkarken. Çok uzun yıllardır hep söylüyorum, kimseye inan-

diramıyorum. Eğer Ankara’da bir hızlı tren istasyonu olacaksa, bugünkü Abdi İpekçi Parkı’dır yeri. Avrupa kenti modeline bakarsanız, ama onu oraya yapmaya kalksalar, herkes oo diyecek, yeşil alan gidiyor. Kalp yani, beyin yani o.

Bunları hızlıca geçeceğim ve yaptığımız çalışmaya geleceğim, yani şu iki resim benim için çok etkiliydi. Kızılay’da Sabena ve Panam ve o zaman British Airways’in adı farklıydı. Bunların tabelaları var. Bugün ise, piknik romantiktir, bu binayı da şaklaban bir binaya dönüştürdüler. Dolayısıyla bu yapılan çalışmaya öğrencilerimizle biz bir CBAD (*MİSA : Merkezi İş ve Sanat Alanı*) gibi bir başlık koyduk. Bir A ekledik oraya Chicago okulundan ek olarak, öyle yaklaştık.

Ben kısaca amaçları aktarayım: Kızılay’ı iş ve sanat merkezi olarak yeniden üretmek. Yani beyni ve kalbi yenilemekti amaç. Kentin tüm işgücü ve nüfus yapısını kavramak ve ona göre davranmaktı. Oralarda biraz daha kavramsal çalıştık. Çeper ile merkez arasında verimli bir kamu ulaşım sistemini kurmaktı. Kızılay merkezini özel araç trafiğinden arındırmalı dedik, yayalaştırma demedik. Çok demode buluyorum artık bunu ve de Kızılay’ın fiziksel yapısını dönüştürmekti aslında yapılmak istenen.

Biz grup olarak çok sözü değil de, yapmayı yeğliyoruz. Yapmazsanız söz uçup gidiyor, yaparsanız bir yerde bir şeyi kalıyor onun. Hedeflerde Kızılay’ın yeni sınırları tanımlandı. Bu sınırlar içinde özel araç trafiğine son vermektir hedef. Hocam dediler, verilebilir mi? Ya dedim şimdilik hedefi öyle koyalım. Koymazsanız hemen baştan taviz verirsiniz. Hızlı tren istasyonunu Abdi İpekçi Parkı’na getirmek ve havaalanıyla mutlak ilişkisini kurmak, çeperden Kızılay’a metro ile erişmek, yakın çevreden Kızılay’a ise daha farklı araçlarla. Yani tramvay olur, ben trolleybüşüyüm. Yani çok binmedik Ankara’da, hem tramvaycıydık, trolleybüşüyüydük pardon, ama onlar dert değil, ama bir sistem oluşturulması gerekiyor, parsel sınırlarını aşan. Bugün hâlâ bir bina yıkılıp, bir bina yapılıyor. Etibank yıkıldı, Fransız Kültür yıkıldı, iki değer daha gitti aslında. Geriye de fazla bir değer kalmadı. Öyleyse yeni bir mimarlık üretmek gibi şeyler konuldu.

Öğrencilerim birazdan bunları kendileri anlatacaktır, ama ben iki noktayı vurgulayayım. Bunlardan bir tanesi, Kızılay çılgılık atıyor cümlesi idi. Ben ona sadece Edward Münch’ün adını verdim. O kendisi yorumladı Edward Münch’ün “Çılgılık” tablosunu. Bir bu bizim için önemliydi.

İkincisi, bütün Avrupa kentleri 1950 ve 60’larda yaptı. Özellikle İngilizler. Siz bugün İngiliz kentlerine gittiğinizde niye merkezin içinden geçilmiyor? Çünkü o kuruldu. Onun için merkezi yenileyebildiler, yaşanır hale getirdiler. Bizde ise, o kavram yok. Çeperden merkezin göbeğine yol almak var, merkezi yarıp geçmek var. Bu bir siyasa, yani onu öyle baktık ve de çalışmalar ona göre geldi.

İşte burada gördüğünüz örnekleri ya da Liverpool örneği bugün gittiğinizde eğer bir sıkıntı görmüyorsanız, tümü 60’lardaki o çabanın ürünüdür ve bizim o dö-

nemdeki kitabımız, Gürkan ve eşim Tuğba anımsayacaklardır...Bütün bunların ilkeleri konuyordu. Dolayısıyla sözü ben artık arkadaşlarıma bırakacağım. Onlar kendi bildikleri sıra içinde meseleyi anlatsınlar.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

DUYGU CİHANGER (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Ben de Baykan Hocama teşekkür ederek başlamak istiyorum öncelikle. Biz burada şu an aslında dört konuşmacıyız, ama ben emeği geçen herkesin ismini bir kere anmak istiyorum. 2010-2011 döneminde ODTÜ Kentsel Tasarım Stüdyosunda Özge Uysal, Hazal Atak, Işıl Gülgök, Mina Raşidi, Can Gölgelioglu, ben Duygu Cihanger, Burçin Yorulmaz, Deniz Kimyon, Ali Mucukgil bu projelerin hepsini beraber ürettik.

Akışı şöyle olacak konuşmaların; biz aslında Hocamızın da önceden tanımladığı bu kuramsal çerçeveyi, bir de kavramsal şema içerisinde çözmeye çalıştık. İlk olarak analiz çalışmaları yaptık. Bunlardan birtakım çıkarımlar elde edip, artık tasarıma geçişte bir faz noktası bulup, sonra mekâna dair tasarım araçlarını geliştirmeye çalıştık. Ben ilk önce kısaca bu analizlerden bahsedeceğim, sonra çıkarımlardan. Arkadaşlarım da tasarım önerileri, mekânın nasıl dönüştüğüne dair tasarım fikirlerini ayrıntılandırabilecekler.

Analizlerin ilk aşaması Kızılay'ın planlama tarihiyle başladı. Bu planlama tarihi çalışması, herhangi bir kronolojik sıralamadan öte, bütün planlama adımlarının mekâna olan müdahalenin, mekâna somut yansımalarına bakmaktı. Bu da şöyle açıklanabilir; Kızılay'daki her türlü değişim, 1970'lerden günümüze kadar en küçük ölçekten olası en üst ölçeğe kadar irdelendi. Bu bir sinemanın varlığından, omurganın kamusalılığına kadar uzanan bir süreç olarak açıklanabilir. Tüm bunların amacı, her türlü değişimin mekân üzerindeki ve bu mekânı deneyimleyen insanların yaşam kalitesi üzerindeki etkisini anlamaya yönelikti.

Bu paftadan çıkarılan en büyük sonuç, artık Ankara'nın merkezini kaybetmeye başladığı. Yani merkezin bütün kullanımlarının artık çeperlere gittiği ve hani merkezsizleşme kavramının daha çok altının çizildiği bir süreç olduğu. Az önce Hocam da bahsetti, merkezi iş alanı kavramını irdelemek istedik ikinci olarak. Yani İngilizcesi CBD olan Türkçeye MİA diye çevrilen bu kavram neleri barındırıyor? Bir kentin merkezinde neler olabilir ve olmalıdır gibi çok basit sorular sorduk.

Biz, en önemlisi ticaretin yoğunlaştığı, ekonominin kalbinin attığı, siyasal ekonomik kararların alındığı ve sosyal hayatı bir arada tutan bir mekân kurgusu olması gerektiğini düşündük kent merkezinde. Aynı zamanda teorinin de desteğini alarak. Bu noktada da şöyle sorular sorduk biz teoriye bakarken. Hala hep kalp diyoruz kentin merkezlerine, ama aynı zamanda bu MİA CBD lafı işin içine girdiğinde, bir beyin ve hatta kentin ruhunu oluşturan artı bir şeyden bahsediyoruz.

Bütün bir kentin çekim noktasından bahsediyoruz. Ama sanırım Ankara bütün bu çöküşler çerçevesinde, artık ne ticaretin yoğunlaştığı bir kalp, ne de çeşitli ekonomik siyasal kararların yansıyabildiği ki, bir önceki oturumda Yasemin Hocam da aktardı, bir mekân olmaktan uzaklaşıyordu. Kızılay ne de Ankara'nın ruhunu yansıtan bir yerdi artık. Bu iddiaları daha sonra, ayrıntılı analizlerle de göreceğiz.

Biz şimdi bu çalışmayı yaparken, en basit kavramdan, yani bir kentin, özellikle bir başkentin ürettiği bir kent merkezinin, merkezi iş alanı kavramının ne kadar taşıyamadığını tartışırken, bir yandan yazının, özellikle planlama ve kentsel tasarımı yazınının, ekolojik kent bütünlerinden, yeşil mimariden, enerji etkinliğinden bahsettiğini gördük.

Biz Kızılay'a geldiğimizde çok farklı, çeşitli boyutlarda bunun incelemesini yaptık, ben size kısaca şöyle özetleyeyim: aslında en basiti omurgadaki, yani Atatürk Bulvarı'ndaki yeşil sürekliliğin kırılması. Ayrıca, kent merkezinin yeşil merkezi olan Güven Park'ın artık dolmuşlar ve otobüs egzozları altında kalması gibi sebeplerle, artık mekânın nefes alamaması gibi sorunlarla karşılaştık. Mekân nefes alamayınca kullanıcılar da nefes alamıyordu. Bu durum şöyle bile özetlenebilir aslında; binaların dış giydirmeleri, kullanılan çeşitli tabelalarındaki yazıların yarattığı bunalım. Yani sorun bu anlamda bile çok boyutluydu.

Diğer bir analiz çalışması da, nasıl az önce dediysem bir kenti bir arada tutan şey kent merkezi diye. Kent merkezini de bir arada tutan bir omurgası vardır, bu omurgayı da bir arada tutan ve onu besleyen omurları vardır. Atatürk Bulvarı hepimizin bildiği üzere büyük değişimlerden geçiyor, eskiden insanların sosyalleştiği kenti deneyimlediği mekân olan Atatürk Bulvarı, bugün tamamen taşıt trafiğine terk edilmiş durumda karşımıza çıkıyor. Yayalar daha fazla üst geçitleri kullanma yönüne teşvik ediliyor ya da dakikalarca ışık beklemek zorunda kalıyor. Yani omurganın iki yakası diyelim, ayrı işlev görüyor. Hiçbir şekilde birbirleriyle iletişmiyor, bu da zaten Kızılay'ı bir kere daha fiziksel-mekânsal olarak da ayırmaya başlıyor. Bu durum omurlara da yansıyor. Yani çevresindeki sokakların ilişkisine de yansıyor. Sokağın yapı adasıyla ilişkisine, yapı adasını kullanan, sokağa geçen, sokaktan karşıya geçen yaya ilişkisine. Tamamen bu omurgayı, omurları çürüten bir süreç başlıyor.

Bir sonraki analiz çalışması da, kişinin mekânı nasıl deneyimlediğine dair. Hepimiz, özellikle plancılar olarak daha fazla dikkat ediyoruz sanırım çevremize. Sorunlar, herkesin gözüne daha çok batıyor şehir plancısıysa, kentsel tasarımcısıysa. Ama birey de, her gün Kızılay'ı kullanan onlarca kişi de aslında buradaki çeşitli sorunlarla çarpışmak zorunda kalıyor. Kent, bireyin kendi psikolojisini de aslında bir yerden çöktürmeye başlıyor, depresif ruh haline bile sürükleyebilecek mekânsal, mimari veya baska anlamlarda kaos ve çıkmazlar yaratarak. İşte Kızılay'a gitmek istemiyorum, çok kalabalık ve artık bu mekânı algılayamıyorum gibi normal vatandaşın da söyleyeceği birtakım tepkiler olarak özetlenebilir bu.

Bunların nedenleri araştırılarak analizleri yapıldı bu çalışmada. Bir “mekansal görünüm” kavramını İngilizcedeki “*spacescape*” kavramını “Kızılay’ın mekânsal görüntüleri” adı altında bir daha inceledik, çeşitli kent parçaları içerisinde. Bunun sonuçları şöyle açıklanabilir; kentteki yapıların kendi içindeki uyumları-uyumsuzlukları ya da yer döşemesinin insanların rahat hareket etmesini engellemesi gibi, insanların mekânı algılamasının kısıtlanması, iyi mimarinin bir şekilde örtülmesi ya da kötü mimarinin çoğalması gibi kent bütününe etki eden noktasal negatif etkiler olarak açıklanabilirbu analiz konusu.

Bütün bu çalışmalar, sorgulamalar, analizler bizi adım adım bir problem tanımına doğru itiyordu. Tabii ki çok farklı seçenekler vardı, çok geniş bir kavram bu sonuçta kent merkezine müdahaleden ve mekânı yeniden üretmekten bahsediyoruz. Ama bece biz bunu bir adım öteye taşıyıp, direkt tasarıma geçmeyip, bir parça-bütün ilişkisinde belirli çıkarımlarla yeniden yorumlamaya çalıştık tasarım araçlarıyla.

Sunumun bu bundan sonraki kısmı da kentin mekânsal tarihini gerçekten mekâna dökülmüş bir halde yorumlanmaya çalışacak. Az önceki açılış slaydı da aslında buydu; Kızılay’ın çılgılık atması... Hocam da açılışta söyledi, Kızılay çöktü gitti, kullanıcı değiştirdi, ne yapacağız, çok kötü bir durumda, kent merkezinin farklı ihtiyaçları var diyoruz. Evet gerçekten de durum böyle. Kızılay’ın çılgılık attığını söyledik biz bu süreci özetlemek için. Çökmedi, ama çöküyor. Kentin geneli zaten, Ankara’nın geneli artık belirli bir makro formun eşiğine dayanmış. Yani kentin meydanları yayalara-kullanıcılara kapatılmış, kentin bütün ulaşım ağları artık taşıt odaklı olmuş ve bütün süreç kullanıcıyı aslında iten bir sürece dönüşmüş. Bu bize problem tanımını verdi.

Bütün bu yaptığımız analizler, çeşitli alanlardaki bu analizler, bize nasıl bir mekân üreteceğiz? Yani herkes kentsel dönüşümden, kentin mekân dönüşümünden bahsederken, biz kendi bakışımızla yine aynı araçları kullanarak, ama farklı düşünerek nasıl bir mekân üretebilirdik? Artık Kızılay bu kadar hızlı bir tüketimin, ulaşımın odağı haline gelmişken, bari hızla da tüketilmesin, biz onu nasıl yeniden üretebiliriz? Bunun derdine düştük.

Bu da tabii ki bir parça-bütün ilişkisinden başladı. Şöyle ki; tabii ki Kızılay odaklıydık, tabii ki Kızılay’ın mekânını üretmeye çalışmıştık, ama Ankara genelindeki, yani Ankara’nın damarlarını biz ne kadar açabilirsek, ne kadar sağlıklılaştırabilirsek, kalbe de o kadar sağlıklı kan pompalanırdı. Bunun tabii ki de en büyük aracı ulaşımı yeniden düşünmekti. Herkesin, bütün şehir plancıları sürekli altını çizdiği bu raylı sistemin etkinliğini yeniden tartıştık.

Bunu şimdi ayrıntılandırmayacağım, önemli olan kısmına geçip, daha doğrusu tabii ki diğeri de önemli, ama odaklandığımız kısma geçip, Kızılay’ın çevresindeki bu ring yolu ve içindeki ulaşım sisteminden biraz bahsedeceğim. Kızılay’ın

çevresinde, işte lastik teker araç yolu tasarlayıp, kentin içine de belirli değişim noktalarıyla, yani aracıyla gelen insanın burada park edip, ya yürüyerek ya da farklı bir raylı sistem aracını kullanarak kentin merkezine girmesi odaklıydı bu. Kentin en yakınındaki, işte Çankaya, Gaziosmanpaşa, Ayrancı gibi yerlerdeki şeylere farklı bir tasarım politikası ve farklı bir değişim noktası, daha uzağındaki işte Çayyolu, Yenimahalle gibi diğer semtlerden buraya gelen trafiği kaldıracak başka bir değişim noktası düşündük.

Bunun tabii ki, yani gerçekleşmesi ya da fizibilitesinin ne kadar uygun olduğunu bilmesek de, bizim derdimiz buradaki kalbe giden damarları yeniden sağlıklılaştırmak ve kentin içini hem yeşil alana, hem yayaya, hem kullanıcıya uygun, hem de yaşanabilir bir mekân haline getirmekti.

Bu anlamda ayırdığımız en önemli şey, kentin içinin, yani tamamen taşıttan lastik teker ulaşımından arındırılması. Çevresini bir kat ötede daha farklı bir değişim noktası haline gelmesini düşündük. Bundan sonra da arkadaşlarımız şimdi daha iyi açıklayacaklar, ama zaten var olan, yani kentin geçmişinden beri gelen ve kentin mekânını yeniden üretmek isteyen kullanıcıları da aslında bu kentin mekânının yeniden üretilmesini isteyen bir tablo var karşımızda. Yani Kızılay'ın kendi kalp noktalarının, kendi meydan noktalarının, kendi omurgasının ne kadar iyi çalışabileceğine dair farklı bir bakış açısı bu, başka hiçbir şey değil.

Buradaki katalizörler diye tanımladık biz bu bordo gördüğünüz alanları. Az önce kalpten bahsetmişim, bu kalbe giden damarların sağlıklılaştırılması gerektiğinden bahsetmişim. Buradaki bu ağı görüyorsunuz, ama içinde de zaten kendi potansiyelini taşıyan ve yani yıllar boyunca, yüz yıllık bir mekân üretimi sonucunda bugüne gelmiş birtakım değerler var. Bu değerler nasıl yorumlanmalı ki, yani biz tasarımcı olarak bu mekânı nasıl üretmeliyiz ki burada yaşanabilir bir kent mekânı, kent merkezi oluşturalım diye düşündük.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

CAN GÖLGELİOĞLU (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Bugün Atatürk Bulvarında yaptığımız çalışmadan biraz bahsedeceğim ve mimar arkadaşım Ali Mucukgilin tasarladığı hızlı tren istasyonundan bahsedeceğim biraz.

Öncelikle problem tanımını yaparken, Atatürk bulvarına baktığımız zaman gördüğümüz temel sorunlar vardı. Bunlar tabii birazdan açıklayacağım, ama yani hangi bölümünü aldığımızın Atatürk Bulvarının. Çünkü hepsinin tasarımı mümkün gözükmedi o dönemde. İki cephenin kopukluğu, görsel kopukluğu özellikle, kütle-hacim dengesizlikleri ve Jansen-Lörcher planından gelen meydanların günümüze kadar gelememiş olması. Zafer Meydanı şu anda mevcut, ama işlemiyor mesela, onun gibi sorunlar vardı.

Önceki sunumlar AVC olarak, yani alışveriş caddeleri olarak bakıldığı söylendi. Farklı bir bakış açısıyla bunu eski kent Ulus'la, Cumhuriyetin işte Ankara'sı yeni

merkez Kızılay'ı bağlayan bir omurga olarak görebilir miyiz? Sorusu üzerinden inceledik.

Öncelikle bulvar Kuğulu Parktan başlayıp, operaya kadar gittiğini düşünürsek, hangi bölümünü ele alacağımız önemiye. Üç ana bölümde incelersek eğer; Kuğulu Parktan Meclis Parkına kadar, Meclis Parkından Hitit Heykeline kadar, Hitit Heykelinden de Opera binasına kadar üç bölümümüz vardı.

Kuğulu Parktan Meclise kadar olan kısımda genellikle görülen sorun şuydu: Özellikle büyükelçiliklerden kaynaklanan taraflı kullanımlarla ve alt geçişlerle taşıtların geçtiği, yaya geçişlerinin kısıtlanması problemi göze çarpıyordu. Meclis Parkından Hitit Heykeline kadar olan kısımda ise, burada iki önemli kısım var. Birincisi Güven Park ve Yüksel-Karanfil yaya bölgesinin birleştiği nokta. Bizim genelde bulvardaki temel sorunumuz şu, yani o zaman gördüğümüz. Araçları yerin altına sokmaya çalışıyoruz, yayaları da yolun üstünden geçirmeye çalışıyoruz. Bu da tabii bir kaosa neden oluyor, bunu fark etmiştik.

İlk bölümde dediğim gibi Karanfil-Yüksel yaya bölgesiyle Güven Parkın bağlantı eksikliği vardı. Fakat Güven Parktan Hitit Heykeline kadar olan kısmı herhalde en önemli kısım bu noktada. Bunun nedeni İzmir yaya bölgesi ve Sakarya yaya bölgesinin çok ciddi anlamda yoğun olması, artık ilgi görmesi diyebiliriz, orada zaman geçirecek insanların olması vesaire. Ama orada da aynı problem var. Ne yapıyoruz? İki tane üst geçitle, o iki büyük yaya bölgesini bağlamaya çalışıyoruz. Üstüne üstlük bir de gidip, refüje ayırıcı, insanlar geçmesin diye bitkisel öğeler kullanıyoruz, bir de ışıklı mor havuzlar koyuyoruz ki, kimse karşıya geçmesin. Tabii bazı anarşik vatandaşlar geçmeye çalışıyor; esasında onlara çok kızmamak lazım çünkü geçmek en doğal hakkı.

Bunun haricinde Hitit Heykelinden Opera binasına kadar olan kısmı başka bir problem açısından incelemek lazım. Çünkü Sıhhiye Köprüsü özellikle bulvarda ciddi bir kesinti yaratıyor. Fakat Abdi İpekçi Parkında oluşturduğumuz hızlı tren istasyonuyla beraber, oranın da değerini arttırmaya çalıştık. Şimdi yavaştan şöyle başlayalım.

Alta görmüş olduğunuz kesitler, esasında bizim önerdiğimiz kesitler. Bu tabii farklı farklı bölümleri var. Güven Parktan başladığımız zaman, bir yeşil potansiyelin değerlendirilmesi, daha sonra Zafer Meydanı ve bizim oluşturduğumuz yeni bir meydan var, birazdan göstereceğim tasarım detaylarını. Yeni bir meydan sistemiyle beraber, yaya sirkülasyonunun bulvar içinde birleşmesi ve en sonunda da Baykan Hocanın bahsetmiş olduğu karar vericilerin konumlandırılması. Burada Hitit Heykelinin olduğu kısım bu. Yani belli bir yükselen bir morfolojik yapı diyebiliriz belki burada kurguladık.

Yeni meydanlar sistemi ve tramvay hattı ve burada odakların dağılımını görüyoruz. Güven Parktan Hitit Heykeline kadar olan kısımda birtakım önerilerimiz

oldu. Tabii bu ütopyaların içerisinde taşıtın tamamen dışlanması ya da minimize edilmesi ya da yaya bölgesi. Her nasıl istersek öyle tanımlandırılabilir bunu. Bir yeni meydan, şu anda İş Bankasının olduğu yer, karşılıklı oluşturup. Bir de şu anda Kızılay AVM'nin olduğu bölgede. Biz AVM yerine bir opera binası önerdik ve bu opera binası da –*birazdan anlatacağım*- yeni Kızılay Meydanı dediğimiz yeri sarmalayan bir bina.

Bu hat boyunca Güven Parktan Hitit Heykeline kadar, yani güneyden kuzeye doğru kimi bölümlerde sanat, kültür, eğlence ve ticari odaklar yaratmaya çalıştık ki, sadece bir geçiş alanı olmasın; çünkü Kızılay'ın en büyük problemi o. Önceki oturumda da bir konuşmacı söyledi. Yani genelde insanlar yere bakarak yürüyorlar, etraflarına değil. Etraflarına bakabilecekleri görsel sürekliliği yaratabilecekleri ve zaman geçirebilecekleri bir alan, bir sistem, mekânsal bir sistem yaratalım dedik.

Şimdi burada sol tarafta görmüş olduğunuz tasarımın genel planı. Yani sunuma sığmadığı için parça parça almak durumundayız. Güneyde olan şu anda Kızılay AVM'nin olduğu yerde, Güven Parkın uzantısını devam ettirdik ve bir Kızılay meydanı yarattık, onu çevreleyen opera binasıyla beraber. Esas amacımız, bütün planda da mümkün olduğunca avluları verimli kullanıp, yaya omurgasını oluşturup, avlularla beraber hem Sakarya'yı, hem İzmir yaya bölgelerini destekleyebilmektir.

Doğuda ise, sosyal iş hanının olduğu yerde avluları acaba kültürle nasıl kullanabilir gibi bir sorumuz vardı. Yani devamlı fonksiyonları mekânla birleştirip, belli bir sistem içinde uygulamaya çalıştık. Oluşturduğumuz yeni meydan diye tanımladığımız alan, omurganın başında sonunda, yani Kızılay Meydanına, Hitit Heykeliyle Zafer Meydanına beraber çalışabilecek bir yeni meydan kurguladık.

Burada daha demin bahsettiğim farklı fonksiyonlara dair olarak eğlence diye bir şey ortaya attık. Yani bir festival alanı da olabilir, çok başka bir şey de olabilir. Yani biz burada mümkün olduğunca taşıtın minimize edildiği bir alan olarak düşünüyoruz. Ayrıca bu meydanların her birinde tramvayın durak yaptığı, ticari alanların ön yüzlerinde, ön cephelerinde, zemin farklılıklarında farklı mekânların yaratıldığı bir sistem olarak düşündük.

Zafer Meydanı zaten son senelerde bir tartışma konusu başlı başına Büyükşehir'le Çankaya Belediyesi arasında. Her ne kadar çalışmalar yapılsa da, bazı bürokratik engeller diyebiliriz belki, oluşturulamıyor şu anda. Bir pasaj ...33.59 hali diyebiliriz yani. Özellikle karşısındaki yeşil alanın ağaçların kesilememesinden kaynaklı meydan ölmüş durumda şu anda.

Tramvay yine bir durak verip buradan devam ediyor ve Hitit Heykeliyle son buluyor. Burada tabii biz grup olarak sürekli bir proje yapmaya çalıştık ve devamında mimar arkadaşımız da buraya bir, yani Hitit Heykelinden sonra Abdi İpekçi

Parkında bir hızlı tren durağı yaptı. Ondan önce bir üç boyutlu canlandırmaları göstereyim. Temsili konsept canlandırmalar bunlar.

Sol üstteki opera binası. Biz tabii mimarlar affına sığınarak böyle bir kütle yaptık; kamusal alan olsun, yarı kamusal alan olsun, buradan içeri avlular versin, hareketli hacimleri sağlayabilelim, yeni meydanı yaratalım. Daha sonra Zafer Meydanıyla beraber devamlı bir açık alan algısını oluşturup, bütünde bir sistemi oluşturabilelim diye düşündük. Burada bir diğer görünüş, Hitit Heykelinden görünüş. Hattın kuzeyinde bulunan karma kullanımlarla beraber yüksek yapıların, karar vericilerin olduğu alan ve diğer görünüşler.

En sonunda tabii omurga, biz genelde incelediğimizde her zaman şunu gördük: Omurganın başında sonunda ve ortasında, her zaman bir sistem var ve bu omurganın bir kalbi var. Bu parçadan bakarsak, yani daha deminki tasarladığımız parçadan bakarsak, Güven Parktan başlayıp Hitit Heykeline kadar devam eden, Hitit Heykelinden sonra hızlı tren istasyonu ile sonlanan ya da tam tersi de olabilir. Hızlı tren istasyonu ile başlayıp, Güven Parka kadar devam eden bir sistem olarak kurguladık.

Bunu açıkçası biraz basitçe geçmek durumundayım. Şöyle bir bakarsak plan görünümü; buradan Abdi İpekçi'den, Abdi İpekçi'yle Sıhhiye Köprüsünün arasında kalan alanda, bir numaralı alanda hızlı tren garı yerleştirildi. İki numaralı alanlarda karma kullanımlar yapılarak, özellikle o bölgenin canlanması sağlandı. Bu bölüm bir bütün olarak esasında Atatürk Bulvarını ve Kurtuluş Parkını birleştiren lineer bir açık alan sistemi olarak düşünüldü.

Kimi yerde, beş numaralı olan alanda bir gar oteli ve garın hemen önünde bir meydan gar meydanı olarak kurgulandı. Yani bu tasarımın Atatürk Bulvarını ve Kurtuluş'u, o zayıf bağlantıyı güçlendirdiğini de söyleyebiliriz. Üç boyutlu canlandırmalar var yine. Hızlı tren garı, karma kullanımların olduğu bloklar, gar meydanı, devamında arkadan bağlanan Kurtuluş katlı otoparkı, şu an Çankaya Belediyesinin bulunduğu alan ve Kurtuluş Parkı. Başka bir görünüş, meydanlar dizisi, bu da detaylı bir üç boyut.

Yani şöyle toparlamam gerekirse, biz bunu Atatürk Bulvarını örmek ve yeni garı Ankara'nın yeni kapısını kurgulamak olarak düşünmüştük. Özellikle bizim en büyük sıkıntımız, bu bulvar boyunca yayaların dışlanması ve sistemin iyi oturmamış olması. Bu şekilde bitirebiliriz herhalde.

Teşekkürler. (Alkışlar)

ASLIHAN OKTAY (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Can arkadaşımızın sunumuna ek olarak devam edeceğim ve aslında bir bütün olarak baktığımız için proje genelinde ve birbirini tamamlayıcı ve kendi içinde tutarlı

sistemler önermeye çalıştığımız için, aslında bir bütünde görmekte fayda var. Yani bu Atatürk Bulvarını destekleyici sistemler olarak yeni, aslında omur diye-bileceğimiz Atatürk Bulvarını kentin omurgası, yani kent merkezinin omurgası haline getiren sistemlerden bahsedeceğim ben de.

Burada ilk çalışma alanımız, çok odaklı kentsel koridor diye adlandırdığımız batıda eski Maltepe Havagazı Fabrikasının bulunduğu alandan başlayarak, İzmir Caddesi ve Tuna Caddesi doğrultusunda devam edip, Kurtuluş Parkında da sona eren bir koridor önerdik burada.

Bu koridor önemli kentsel odakları birbirine bağlayan ve aynı zamanda biraz önce de bahsettiğim gibi Atatürk Bulvarını besleyen bir koridor oluşturmak hedefiyle yola çıkıldı. Buradaki çıkış noktalarımızdan olan eski Havagazı Fabrikası bizim için çok önemliydi. Çünkü Kızılay'ın yeniden merkezi iş ve sanat alanı olarak düşünülmesi sürecinde, bizler için büyük imkânlar ve potansiyeller yarattığını düşünüyoruz bu alanın. Buranın da tekrardan iş ve kültür merkezi olarak değerlendirilebileceğini düşündük ve bunun dediğim gibi bu süreçte bizler için önemli katkı sağlayacağını ve buradaki yeni önerilen hızlı tren istasyonu ile da birlikte çalışabilecek ve yani önemli bir iş merkezi olabilecek bir alan olabileceğini düşündük.

Tasarladığımız bu koridor üzerinde, aynı zamanda birçok farklı fonksiyonu ve aktiviteleri bir arada bulunduran ve bunları belli odaklar halinde yaya sirkülasyonunu da önemseyerek, belli odaklarda toplamaya çalıştık. Bu aktiviteler mevcuttaki kullanım analizlerinden yola çıkıldı tabii ki. Bunlar satış perakende satış aktiviteleri, ticari aktiviteler, günledik aktiviteler ve eğlence ve rekreatif aktiviteler olarak dört odak halinde burada önerdik. Buradaki yaptığımız analizlerden de, mevcuttaki kullanımlara göre buradan nerede hangi kullanımlar yoğunlaşırsa, buna göre bir kullanımların yoğunlaştığı odaklar belirledik.

Burada bu bahsettiğimiz odak noktalarında küçük meydanlar oluşturarak, mekânsal anlamda da bir odak ve yayalar için bir düğüm noktaları oluşturmayı hedefledik. Burada üç boyutlu modellerde bu oluşturmaya çalıştığımız toplanma alanları ve aslında nasıl bir Kızılay düşlediğimizi daha açıkça görebiliyoruz diye düşünüyorum.

Burada genel olarak önerdiğimiz koridorun şemasına bakacak olursak, aslında Ankara'da kent merkezinin dönüşümü üzerine ütopyalar üretme konusunu düşününce. Şimdi biz burada bu dönüşüm, yani klasikleşmiş dönüşüm mantığının bu çerçevenin biraz daha dışına çıkmaya çalışarak, başka türlü dönüşümlerin de mümkün olabileceğini ya da olabilir mi sorusunu sormaya çalıştık aslında ve başka türlü çözümler üretilebilir mi diye bu yoldan çıkıp, böyle bir çalışma yaptık. Sonucunda da böyle bir şey çıktı. Yani böyle bir İzmir Caddesi, böyle bir Tuna Caddesi hayal ettik aslında.

Bir diğer, bu omurgamızı besleyen sistemimiz de Yüksel Caddesi. Bu Yüksel Caddesinde de yine meydanlardan oluşan bir sistem önerdik ve bu sistemin doğrudan Güven Parka bağlantısına burada önem verdik ve daha önce de bahsettiğimiz gibi, biz bu sistemin bütünde çalışmasını ve birbirini tamamlayan bir sistem olmasını önemseydiğimiz için, yaya sirkülasyonu da burada sürekliliği bizim için önemli. Aynı zamanda burada aynı dili konuşan mekânlar yaratmak da bizler için önemliydi.

Bu nedenle genelde bizlere çok daha ferah ve kaliteli mekânlar oluşturabilecek, yani daha çok ortak kullanım alanları kazandıracak avlulu yapıları kullanmayı tercih ettik. Son olarak, yine omurgamızı destekleyen belki de en önemli sistem ve en önemli değerlerden bir tanesi diyebiliriz hükümet kartiyesi, Baykan Hoca'nın deyimiyle. Yani bugünkü adıyla bakanlıklar omurgası. Bu sistemimizi besleyen en önemli koridor diyebiliriz dedim ve Cumhuriyet dönemi Ankara'sının en önemli sembol de diyebiliriz aslında burası için. Ankara'nın başkent olduğu dönemde yapılan Jansen ve Lörcher planlarında tasarlanmış olan bu bakanlıklar omurgası, 19. Yüzyıl Avrupa kentinin aslında Ankara'ya taşınan en belirgin tasarımı ilkesi olarak görebiliriz bunu. Bu nedenle bizler için çok değerliydi ve biz bunu hep bir çıkış noktası olarak algıladık.

Bu nedenle, günümüzde aslında bu alan her ne kadar dolmuş duraklarının istilasına uğramış olsa da ve Başbakanlık binasının önünde kamusal alana kapatılması gibi olumsuzluklara karşın, yine de bu değeri koruyarak eskinin yeniden yaratılmasını ve bu alanı tekrardan kamuya kazandırıp, canlandırmayı hedefledik.

Burada mimari tiplere tekrardan bakıp, belki çeşitli mimari çözümlemelerle ve çeşitle arkadlarla yaya sirkülasyonunun daha akışkan olması sağlanabilir diye düşündük. Yani Mecliste son bulan bir yaya omurgası oluşturmaktı hedefimiz. Daha doğrusu var olan bu omurgayı bu şekilde düzenlemeyi amaçladık. Burada kesitlerini de görebiliriz.

Bu hükümet kartiyesiyle ilgili, yani bunun bizim için ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamakta fayda var diye düşünüyorum. Çünkü hükümet kartiyesi diye adlandırdığımız bu alan, aslında Cumhuriyet döneminde yeni rejimle birlikte gelen bu yeni mekân anlayışının, Cumhuriyetin ve demokrasinin bir sembolü, bir simgesi olduğu için bizler için bu kadar değerliydi ve yeniden kazandırılması gereken bir alandı. Bu nedenle bizler var olan bu güçlü sistemi tasarımlarımıza da yansıtıp, bir çıkış noktası, bir referans olarak aldık ve bu noktalara geldik diyorum. (Alkışlar)

ÖZGE UYSAL (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Ben de Saraçoğlu Mahallesi üzerinden ütopyalarımızdan size biraz bahsetmek istiyorum. Aslında biz bunu ütopya diye adlandırıyoruz, ama belki bunun altında da bir mesaj ola-

bilir. Çünkü bunlar sadece hayal edilebilecek şeyler değil, bazı noktalar da uygulayabileceğimizi düşündüğümüz şeyler.

Bunlardan bir tanesi de, Saraçoğlu Mahallesi. Bizim çok değerli gördüğümüz, Kumrular Caddesinin güney bölgesinde yer alan, tarihsel kimliği ve yeşil dokusuyla ön plana çıkan, Kızılay'ın ve etki alanında bulunan bizim için önemli değerlerden birisi. Bu alan dokusu, farklılaşması, anlamı, hem fonksiyonel hem de her ne kadar şu anda bir erozyona uğramış olsa da, bakımsız bir durumda da olsa, buranın anlamı, dokusu, farklılaşması itibariyle sanatla çok özdeşleştirilebilecek bir yermiş gibi geldi bize. Çünkü sanat insanların kendini ifade biçimlerinin farklılaştığı noktalarda ön plana çıkıp, dikkat çeken bir unsurdur. Bu alanda kentsel açıdan dokusuyla farklılaşan ve Kızılay'ın içinde, merkeze bu kadar yakın, konum olarak bu kadar avantajlı bir bölgede ön plana çıkan farklı bir doku olarak bizim için önemliydi. İnsanların kamusallaşma adına, kentsel olarak en önemli bileşenlerden olarak gördüğümüz sokakta, kendilerini ifade edebilecekleri bir fırsat olarak gördük burayı.

En başta da bahsettiğimiz CBD ... çevirirken, burası da en önemli odaklardan biri oldu. Tabii bütüncül çalışan bir sistemin odağı olmuş oldu. Türkçesiyle de merkezi iş ve sanat alanı olarak ön plana çıkarmaya çalıştık.

Burayı neden seçtik dersek; yaptığımız analizlerden, gözlemlerden ve çalışmalardan, hatırlarsanız Kumrular Sokağına bağlanan üç tane, şu an araçların da aktif olarak geçtiği üç tane sokakta, hem ritmik sokak cepheleri, hem hareketler, açık-kapalı, yarı açık alanların oluşturulabilme potansiyelinin yüksekliği, buranın bu anlamdaki değerleri. Yakınılabilecek açık-kapalı ve çeşitli vistalar, monotonluğun kırılabilceği hareketli sokaklar ve insan algısında farklı hisler uyandırabilecek birçok çeşitlenmeyi yakaladık burada.

Bunun yanı sıra zaten tipik bir dokusu ve nostaljik bir sıfatı var bu alanın. Biz buradaki sokağın tanımlanma biçimleri ve hacim-mekân ilişkilerinin bütününde, bir araya gelişlerden çeşitli ifade alanları oluşturabileceğimiz kanısına vardık. Bunu yaparken de, şu an planımızda ve konseptimizde şemamızda gördüğünüz gibi, kuzeydeki cephe, kırmızıyla görünen bölge bizim sanat omurgasına dönüştürmeyi hedeflediğimiz, öngördüğümüz Kumrular Caddesi.

Kumrular Caddesinin kuzeyinde yeni bir doku öneriyoruz. Güneyinde de mevcut dokuyu canlandırmaya çalışıyoruz, bugün erozyona uğramış olan ve üzerinde çeşitli şu anda da gündem de olan. Biz buradaki ikili çalışma sistemini hem yeni, hem eskinin birlikte çalışması, aynı zamanda da sanatın mekânı oluşturması, mekânın da sanatı oluşturması. Böylece insanların sokakları, kamusal mekânları aktif olarak kullanırken, aidiyet duygularını geliştirerek, hem iletişimlerini güçlendirmesini, hem de zaman içerisinde, uzun vadeli düşündüğümüzde bu mekânsal üretimlerin. Yani sadece tasarımcının işlev ya da form yüklemesiyle değil,

aynı zamanda yaşayan bir yer olduğu için sanat aracılığıyla karşılıklı bir etkileşim. Hem eski-yeni etkileşimi, hem kullanıcı-tasarımcı etkileşimiyle zamanla çeşitleneceğini de öngörerek bir hipotez ortaya koyduk.

Biraz daha detaylı bahsedecek olursam buradan; Kumrular Caddesi ve Gazi Mustafa Kemal Bulvarı arasında kalan alanda avlulu bir sisteme dönüştürüyoruz, kamusal çeşitlenmeyi sağlamak için. Kumrular Caddesi de tabii ki çok önemli, çünkü Ankara'nın en yeşil sokaklarından biri ve bir kimliği olan bir alan. Burası da sanat omurgası işlevi yüklendiğinde, aynı zamanda zaten kent merkezine de saplanan bir omurga. Dolayısıyla bu da farklı imkânlar sağlayacak önemli bir bölge bizim için. Güneyde de sanat akademisi olarak düzenlenecek, bahsettiğim Saraçoğlu Mahallesi yer almakta.

Açık ve kapalı mekânlarda, biraz önce bahsettiğim buranın karakteristik özellikle ve bizim için çarpıcı olan nitelikleri vasıtasıyla, açık ve kapalı mekânlarda çeşitli sanat etkinlikleri, aynı zamanda hem eğitimin, hem üretimin verilebileceği, hem amatör hem profesyonel çalışmaların ve halkın her kesiminden herkesin dahil olabileceği fonksiyon ve formlarla birlikte çalışma imkânı. Toplumun sanatı istediği her konuda ortak amaçlar için bir araya getirecek ideolojik bazı düşüncelerimizin Kızılay'a yaklaşımımızdaki bütüncül düşüncelerimizin bu açıdan açığa çıktığı ve mekânsallaştığı müdahalelerdi bunlar.

Aynı zamanda, hani bizim göstermeye çalıştığımız fiziksel alan müdahalesini, diğer taraftan da soyut bir boyuta taşıyacaktık ve insanların daha çok sahiplenmesini ve gerçekten yaşayan bir alan haline gelmesi hedeflediğimiz şey. Burada da zaten alanın üç boyutlu bölümünü görüyoruz. Sağ tarafta önerdiğimiz yeni doku, yani Kumruların kuzeyindeki avlulu sistem, sol tarafta gördüğünüz de nostaljik doku.

Saraçoğlu sanat akademisiyle Ankara'nın sanat odağı, yani merkezi kimliğine bürününce, kullanıcıların mekânı şekillendirmesine fırsat tanıyacak tasarımlarla bütüncül işlev önerileri, form ve sosyal etkileşimin aslında çift yönlü geri beslemeli çalışması da stratejimizin, az önce bahsettiğim gibi önemli bir noktası, cazibe merkezine dönüşmesi için de bizim için önemli bir fırsat; hem soyut, hem de somut değerlerin birlikte çalışacağı.

Kuzey bölümüne biraz daha detaylı baktığımızda; tabii ki burada konsept olarak şematik bir gösterimimiz var bizim sanat omurgası üzerinde öngördüğümüz, ama bu hani mimari bir tavırdan ziyade, bizim nasıl işlemlerini istediğimizi göstermek amacıyla hareketli, renkli, kent için imge oluşturabilecek, simgesel bir değer belki kazanabilecek ve aynı zamanda Saraçoğlu'nun içine saplanan o sanat sokaklarını gözlemleyebileceğimiz mimari bir formu sadece işlevlerini, fonksiyonlarını ifade edebilmek için göstermek istedik.

Kent merkezine direkt olarak bağlanacak sanat omurgasını tanımlayan bu cep-

heler, eskiden yeniye geçiş formunu simgeleyen bir araç bizim için. Teraslar ve platformlarla yataydaki uzanan bu biçimler farklı aktivitelere de yine imkân sunabilecek, orayı canlandırabilecek, hareketlendirebilecek üretimi, sanatçıyı destekleyen ve yaşamı hareketlendiren hayat getiren, bir fonksiyon yüklemesi amaçlanmıştır.

Son olarak da, biraz daha bu sokakların detayına indiğimizde, tabii ki çok konsept yine gösterimler üzerinden konuşuyoruz, ama bu sanat omurgası üzerinden insanlar daha kılcallara indikleri zaman, işte o bahsettiğimiz ritmik var olan açıklıkların özelleşmesiyle her biri farklı fonksiyonlara bürünmüş ve bu mekânsal elimizde var olan değerlerdeki fırsatlardan faydalanarak, sergi satış alanı, atölye, performans duvarı, performans alanı ya da platformu gibi, içinde çeşitlenmeler sağlayacak bu sanat sokaklarının da kendi içinde üç ana türe böldük; müzik, sinema tiyatro ve görsel sanatlar olmak üzere.

Bu konseptlerde cephe kullanımları, kapalı-açık ve yarı açık kamusal mekânlarla, fonksiyonların desteklenerek, fonksiyonların aslında kent öğeleriyle desteklenmesiyle kullanıcıların dediğim gibi aidiyet duygusunu geliştirmesi, sokakların yeniden canlanması, yeninin eskiyle entegrasyonu, yaşamaya devam etmesi, makaylayarak değil, gerçekten kamusal alanın hakkını verebilecek yaşayan bir sokağın canlandırılması hedeflenmiştir burada.

Tabii bu sokağı tanımlayan en önemli öğeler yapılar içinde de mevcut fırsatlar üzerinden yaratılan mekân ve hacimleri tanımlayan kapalı mekânlara da konser, konferans, sergi, opera, tiyatro salonları gibi, sanat kütüphaneleri, çeşitli galeriler gibi, bölgede oluşturulmak istenen kimliği ve hayatı destekleyen işlevler yüklenmiş yapılar öngördük. Sanatın kent merkezi için önemli bir girdisi olduğunu düşünüyoruz.

Teşekkürler. (Alkışlar)

KONUŞMACI- Varsa sorularınızı alabiliriz. Öğrenci arkadaşlar belki merak etmiştir.

Tamam o zaman, bu projeleri dışarıda ayrıntılı bir şekilde inceleyebileceğiniz bir sergi mevcut.

KATILIMCI- Ben öncelikle Kızılay AVM'nin değiştirilip, yerine opera gelmesini öngörmüştünüz. Bunun Türk kültüründe ne kadar yeri olduğu, hani ne kadar kullanılabilir, kamusal açıdan ne kadar bir değer var? Bunun dışında Atatürk Bulvarı tramvay, yani hızlı tren olarak öneriliyor.

Pekâlâ, Atatürk Bulvarının dışında kalan sokaklar ne olacak? Caddeler ya da. Mesela saçaklanan Necatibey, Mithatpaşa, bunların özel araca olarak ütopyanızda nasıl bir düşünceleriniz var?

CAN GÖLGELİOĞLU (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Öncelikle ikinci soruya cevap vereyim. Necatibey, Mithatpaşa bizim oluşturduğumuz ring yoluna dahil olan yollardı. Dolayısıyla içerideki araç yükünü hafifleten bir stratejimiz vardı o noktada.

İlk soruya geleyim; operanın kültürümüzde ne kadar yeri olduğu mu?

KATILIMCI- Kamusal alan olarak ne kadar kullanılabilir?

CAN GÖLGELİOĞLU (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Şu anki AVM'den çok daha fazla kullanılabilir. Neden? En son iki gün önce gittim, 13 katlı bir kebabçı açmışlar oraya. Yani 13 katlı bir kebabçıdansa, bugün gidersiniz, yani operaya gittiğiniz zaman şu anda bilet bulamıyorsunuz, yer bulunmuyor. Yani dolayısıyla ve operaya gitmek de Gençlik Parkının otoparkı vesairesi otobüsüyle sıkıntılar yaratabiliyor. Dolayısıyla çok daha fazla yeri vardır diye düşünüyorum.

KONUŞMACI- Ben de yeri olmalı diye düşünüyorum. Yani iki dakikada salo-
nun yarısı tükenen bir aktiviteden bahsediyoruz.

KATILIMCI- İyi akşamlar tekrar. En son sunumda bulunan arkadaşımız Aslıhan mı, yanlış mı anladım? Özge Hanım Devlet Mahallesi eski adıyla oraya bir sanat merkezi kurmayı tasarlıyorsunuz. Ben acaba atölye bazında mı, sergileme alanları bazında mı, yoksa orada pazarlama anlamında mı bu yaptığınız kurguları düşünüyorsunuz? Çünkü Türkiye'de henüz sanatın tanımı yapıldı, ama bunu algılayamayanlar hâlâ var. Çünkü sanat farklı bir şeydir, insanın derinliğidir, ufuktur, yüksekliğidir, ama sanatı el sanatlarıyla da ayırmak gerekiyor. O da bizim geleneksel sanatlarımızı elbette ki yok saymıyoruz. Ancak sanat her mekânda üretilebilir, bu bir gerçek.

Tabii buna uygun mekânlar oluşturulduğu takdirde bu daha kolay olabilir. Ayrıca bu sanat eserlerinin de paylaşılması önemlidir. Paylaşılması ise, bu mekânda olduğu gibi, çağdaş sanatlar merkezinde olduğu gibi galerileştirilerek sunulan bir bina yapılabilir daha küçük ölçeklerde. Bunu belediyeler kendi görüşleri doğrultusunda, birtakım işte Altındağ Belediyesi, Keçiören Belediyesi ya da Çankaya Belediyesi farklı şekillerde yerine getirmekteler. Ama o mahallenin gerçekten de bir sanat merkezi olması, Ankara için bir yüz akı olur, ama hiç bununla ilgili bir yönetimin olması gerekiyor önce, anlayışın olması gerekiyor. Tasarla bırak da yapmak gerekiyor. Günü geldiğinde tozlu raflardan indirilebilir.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

ÖZGE UYSAL (ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Sağ olun. Ben sizin söylediklerinize şunu eklemek istiyorum özellikle: Bana şu anlayış biraz yanlış geliyor. Hani Türk halkı bunu kaldırır mı ya da böyle bir şey Türkiye'nin sisteminde işler mi diye yaklaşırsak, zaten hiçbir yere varamayız. Olmayacak bir şey

olsa bile, en başından bir ucundan denemeye başlamakta fayda var. Çünkü insanlar bir şeyleri içinde yaşayarak öğreniyorlar; kimse zaten bilerek doğmuyor hiçbir şeyi. Keşke olsa biz çok isteriz.

IŞIK NURAL (Mimar-Şehirci)- Ankara için gördüğüm en güzel projeler diyebilirim. Hepinizi ayrı ayrı tebrik ediyorum. Bu hayal gücünüzü, yaratıcılığınızı sakın kaybetmeyin. Size önerim budur. Teşekkürler. (Alkışlar)

ORHAN SARIALTUN (TMMOB-Şehir Plancıları Odası Ankara Şube Başkanı)- Evet, aslında benim teşekkür konuşmamın bir parçası da oldu bu. Ben de bizimle bu fikirlerinizi paylaştığınız için teşekkür ediyorum. İlginize, birikiminize sağlık, çok teşekkür ederim.

Şimdi bu projelerin sergisi ve kokteyl için dışarıya geçebiliriz. Çok teşekkürler, sağ olun. (Alkışlar)

2010-2011

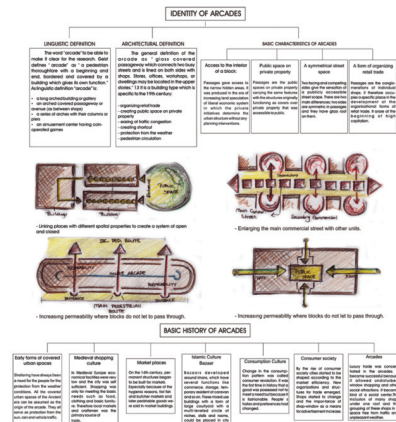
**ODTÜ Kentsel Tasarım Stüdyosu Öğrencileri'nin
Analiz ve Tasarımlarla
Kızılay Üzerine Ürettikleri Projelerin Sergisi**

*Can Gölgelioğlu
Duygu Cihanger
Işıl Güllök
Hazal Atak
Mustafa Raşit Şahin
Sıla Özdemir
Deniz Kimyon
Aslıhan Oktay
Burçin Yorulmaz
Özge Uysal
Ali Uğur Mucukgil*

URBAN DESIGN STUDIO - KIZILAY ANALYSIS

ANALYSIS OF BOULEVARDS & ARCADES OF KIZILAY

ARCADES OF KIZILAY - HISTORY & EXAMPLES OF ARCADES

In this period arcades were built in Paris, London and in Russia. All of the historic arcades are under threat, they have no institutional protection. They are mostly the last remnants of an urban building type. 100 centuries ago they were the last remnants of a building type. In some cases, arcades were built in Paris, London and in Russia. All of the historic arcades are under threat, they have no institutional protection. They are mostly the last remnants of an urban building type. 100 centuries ago they were the last remnants of a building type.

PERIOD OF FORMATION

Different architectural styles were searched in the past. The geometry, decorative details, structure, circulation, and design structure were explored and developed. The structural functions of arcades have been used to design new arcades with increasing complexity. Longitudinal arcades, central arcades, lateral arcades, and other arcades have been developed. Arcades, which started to be built and arcades became widespread. 113 After 1847 legal regulations, building arcades were bound to the protection of public space.

PERIOD OF FORMATION

Up until 1840s arcades were built for private circulation. Because of that they were situated in private locations, and they did not seem to be pedestrian circulation. They went into decline after the 1840s and 1850s. A few arcades were built after 1850 for circulation. Because market was expanding and new and more effective organization models were developed. Arcades, which started to be built and arcades became widespread. 113 After 1847 legal regulations, building arcades were bound to the protection of public space.

PERIOD OF FORMATION

Most important characteristic of the period was the construction of the Grand Palais. It was built to combine the circulation of the city and the new long distance circulation. It was built to combine the circulation of the city and the new long distance circulation. It was built to combine the circulation of the city and the new long distance circulation.

PERIOD OF FORMATION

Creating new social centers in suburbs with exhibition places, performance halls and gathering opportunities supported the historic city of central business district and created a new social center. After 1970s, in American cities exhibition places have been converted into commercial centers. 121 1980s turned to be office conglomerates without any social structure. The new social centers in suburbs with exhibition places, performance halls and gathering opportunities supported the historic city of central business district and created a new social center.

PERIOD OF FORMATION

The initial built form of the suburban commercial center was a group of shops around an open or pedestrian and surrounded by parking lots. In its subsequent form, the mall was covered by a roof with wings, and the growing of the mall was conceptualized but not actually built. The initial built form of the suburban commercial center was a group of shops around an open or pedestrian and surrounded by parking lots.

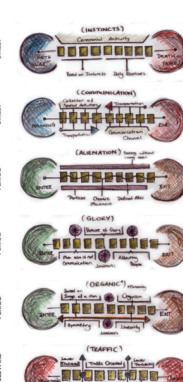

PERIOD OF FORMATION

PERIOD OF FORMATION

HISTORY & EXAMPLES OF BOULEVARDS

The word "boulevard" was first used in 15th century as "boulvard" and then it has been changed to "boulevard" in French language. In modern urban life, there are lots of streets that have the same urban space function with the boulevard. Boulevard is a wide street with a central green space, often with a central green space, often with a central green space.

Medieval Age: In the medieval age, boulevards were often built as part of a larger architectural complex, such as a church or a palace. They were used for pedestrian circulation and shelter from the weather.

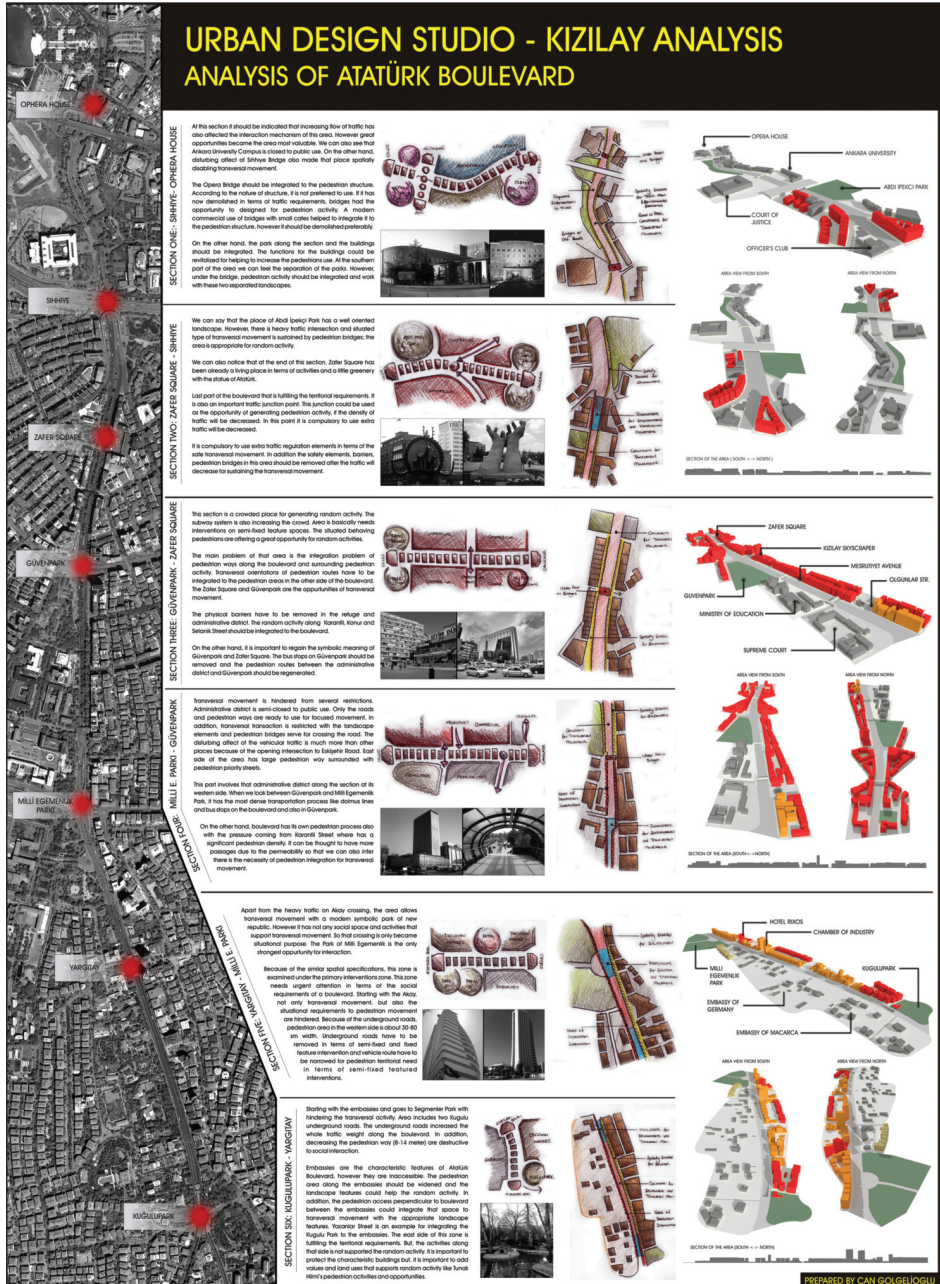
Modern Age: In the modern age, boulevards have become a popular form of public space. They are often built as part of a larger architectural complex, such as a shopping center or a public square. They are used for pedestrian circulation and shelter from the weather.

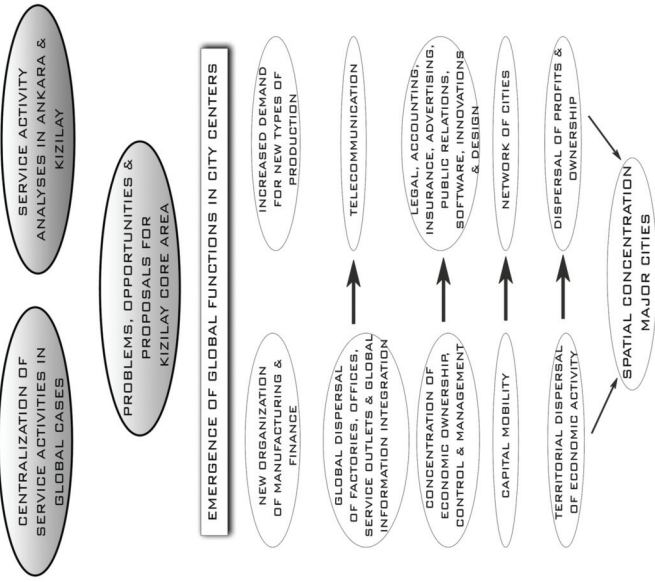

PERIOD OF FORMATION

Can Gölgeioğlu

PREPARED BY CAN GÖLGEIOĞLU

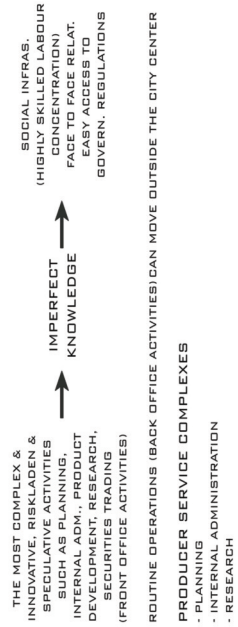

MAJOR CITIES DEVELOPMENT PROCESS

- SHIFT TO INFORMATION INTENSIVE INDUSTRIES
- DIRECT ACCESS TO GLOBAL INVESTMENT & TOURISM (NEW LINKAGES CONNECTING REGIONS, SECTORS AND CITIES TO GLOBAL ECONOMY - INTERNATIONAL AIR PASSENGER)
- FASTEST GROWING EXPORT & REAL ESTATE SECTOR
- SUPPORTING CULTURAL PROJECTS, SPORT EVENTS & CONVENTIONS

CATEGORIZATION OF SERVICE ACTIVITIES		
PRODUCER SERVICES	CONSUMER SERVICES	WELFARE SERVICES
FINANCIAL SERVICES BANKING INSURANCE INVESTMENT BUSINESS SERVICES LEGAL CONSULTANCY ADVERTISING COMPUTER RELATED ACTIVITIES R&D	DISTRIBUTIVE SERVICES RETAILING WHOLESALE IMPORT/EXPORT HOUSEHOLD SERVICES HOTELS EATING-DRINKING RECREATION & CULTURAL CONSTRUCTION TRAVEL AGENCIES COMMUNICATION	GOVERNMENTAL SERVICES SEMI-GOVERNMENTAL (UNIONS, CHAMBERS) NON-GOVERN. (PROFESSORIAL SOCIETY) EDUCATION HEALTH MEDICAL SERVICES

LOCATIONAL PREFERENCES OF PRODUCER SERVICES IN CITIES

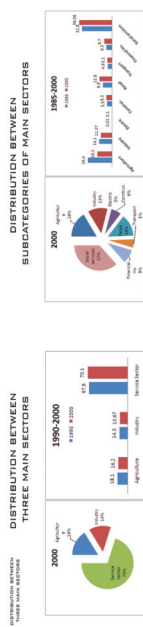

SPATIAL AND SOCIO-POLITICAL NEEDS AND PREFERENCES OF PRODUCER SERVICES

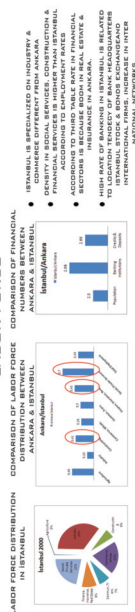
SPATIAL PREFERENCES	
- ACCESSIBILITY TO MARKETS, CUSTOMERS - LINKS WITH OTHER CITIES & INT. - QUALITY OF TELECOMM. TECHN. CENTERS - STATE-OF-ART OFFICE SPACES - QUALITY OF LIFE & ENV. - HIGH INCOME RESIDENTS - HIGH LEVEL OFFICE COMPLEXES - INF. & COMMUN. FACILITIES	- PRESTIGIOUS USES - HOTELS - CULTURAL & CONVENTIONAL CENTERS - RETAIL CENTERS - BUILDING TECHNOLOGY - COMFORT - ENERGY EFFICIENCY
SOCIAL & POLITICAL PREFERENCES	
	- TAX INCENTIVES - SUBVENTIONS (FREE INTERNATIONAL FINANCIAL ZONES) - TRADE AGREEMENTS - ROLE MODELS - PRESTIGIOUS FIRMS ATTRACT OTHERS

ANKARA & KIZILAY CORE AREA SERVICE ACTIVITY DISTRIBUTION ANALYSES

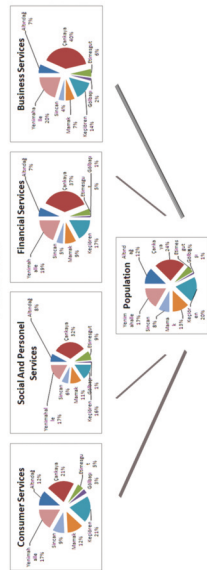
LABOR FORCE DISTRIBUTION OF ANKARA

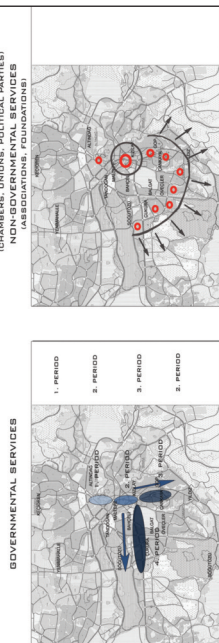
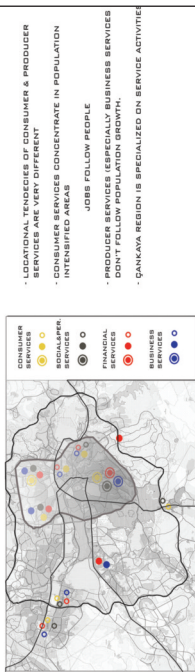
ANKARA - İSTANBUL COMPARISON ACCORDING TO

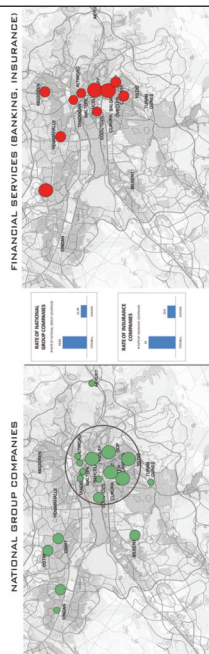
SPATIAL DISTRIBUTION OF SERVICE ACTIVITIES IN

SPATIAL DISTRIBUTION OF PRODUCER SERVICES IN
ANKARA

there seems a central concentration especially for Bemi governmental organizations, but there is a decentralization tendency to especially Balcag Öveçler, Bôbüôôôô Reason, Non governmental organizations follow main transport axes and prefer high network with center. Decentralization of Bemi governmental org. is based on small and segregated land ownership & saturation in Kizilay, effect of eskimör road development, prestigious uses and building qualities. The organizations are working with a very few clients, tender and it develops a potentials a decision making mechanism in Kizilay.

KIZILAY ANALYSIS, in terms of the centrality concepts...

IDEA - PROBLEM - ACTION

METHOD

IDEA OF CBD

- 1. **PROCESS of CBD** (contextual framework)
 - Dynamics which form city center concepts
 - How centrality produced in Kizilay?
 - Other centrality processes which affects decline of Kizilay as a city center?
- 2. **NATURE of CBD** (conceptual framework)
 - Characteristics of CBD, in the frame of context, Kizilay

PROBLEM DEFINITION of Kızılay in the frame of context

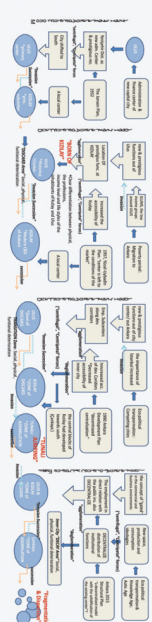
PROCESS OF CBD

Interaction of local and global processes

PROCESS OF KIZILAY

Interaction of local and global processes

Other centrality processes which affects the decline of Kızılay as a city center:

How centrality produced in Kızılay?

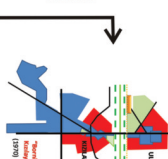
Mono-centered Ankara (1923-1957)

- "Processes of KIZILAV:"
- "Areas of discard" and "areas of assimilation" (Borwood, 1959)
- "ZONE OF TRANSITION"
- "ZONE OF DISCARD" (Borwood, 1959)
- "growth (Borwood, 1959)"
- "social-deterioration"
- "invasion" and "success" (Burgess, 1925)
- "agglomeration" and "redetermination" (Cientrup, 1933)
- "Centrifugal", "Centripetal" (Hoover, 1948)

- **PROCESS OF CBD (contextual framework)**
From CONTEXT to CONCEPTS

- Concept of Centrality "central places", in different contexts
 - The dynamics of large cities after ICT technologies
 - Türkiye, Ankara, KIZILAY

**Dynamics which made Kızılay
"Zone of Discard" (Tunali Jumping)**

1582. 1990 Asian Development Plan. The Asian countries must deal with the economic and social problems and development in the 1990s. The Plan focuses that the speed of the economic growth must be maintained, the economic restructuring, especially the workforce must have to be opened to the international scene as well as the labor mobility. Cultural and specialized knowledge must be provided to the urban centers.

● The main objectives of the plan are:

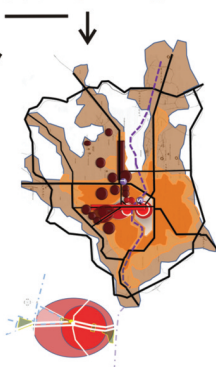
- to be more dependent on the external resources
- to deal with the unemployment problem
- to deal with the income inequality in the Asian countries

Keynote: Businesses are which reaches the European countries

1583. Eco-Political Transformation.

- The organization of market economy model, integration of the economy with the global market and required the changes with the globalization process (Petersen)
- The main tasks on a political side in the economy
- The main tasks on a political side in the economy
- A period of liberalization begins with the attraction of foreign investments
- The turning gap between the poor and the rich grows

**Fragmented City Center of Ankara
(1990-)**

[illegible]

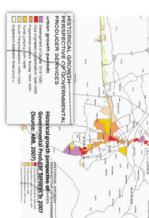
- The transportation

[illegible]

Of the 343 public

•46,641 took place outside the city center by the year 2003.

- 95 of these were outside the city, and
- 65 were in the city but outside the city center.
- 26 of these institutions have moved outside the city center between 1986-2003.

PROCESS OF KIZILAY

Interaction of local and global processes

Mono-centered Ankara (1923-1957)
Designs which made Urbanism (CBO)

- After being Capital City,
 - **Coastion of various urban structures**
 - the development tendency that part of the city and Uls became new development

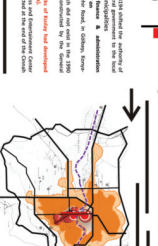
Journal Centered Ankara (19

Dual Centered Ankara (1957-1990)
Dynamics which made Kizilay
republic
♦ 1957, Vıcal-Uyduhan Plan;

Tunish jumping

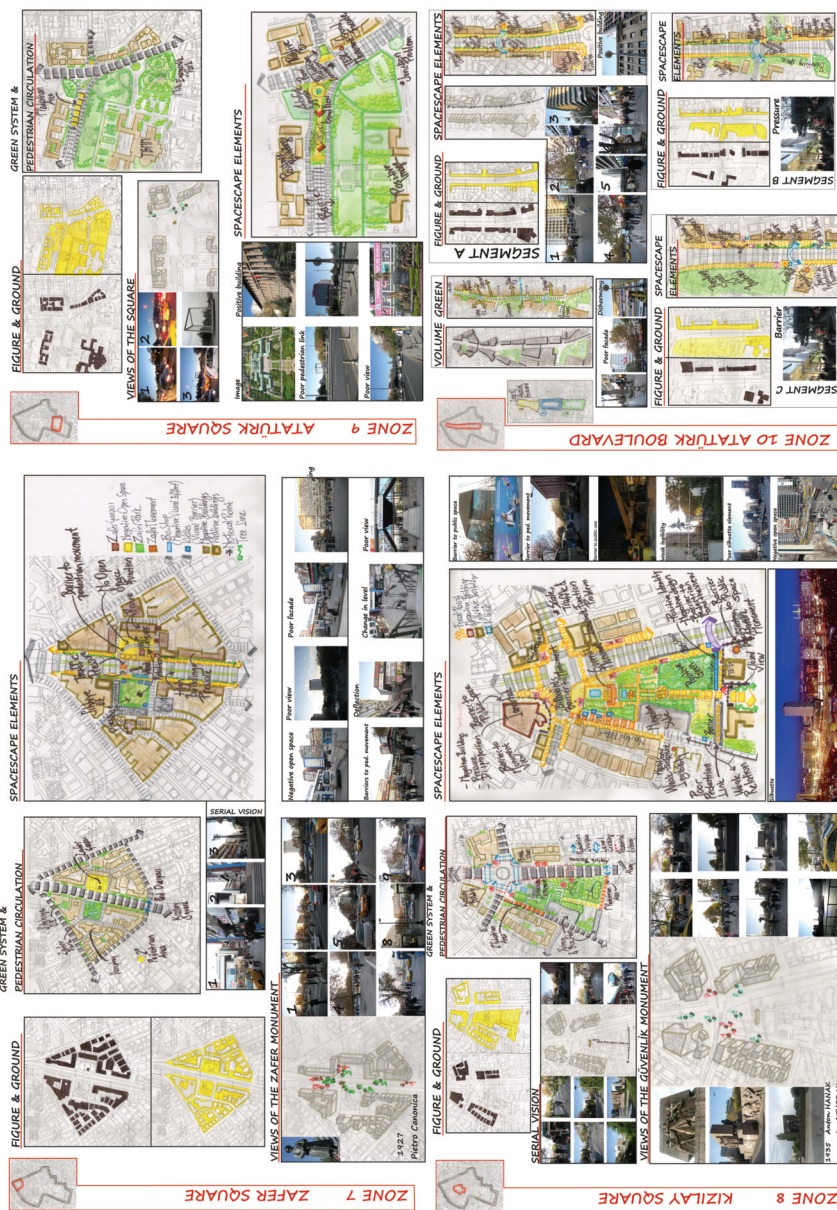
- 1986, the act number 3 plan making from central administration and municipalities - 1975 - 1985, same
- institutions established
- either on the Ecological
- Samuël road
- Arthur King Road, who plan decisions, was a
- Circulation of highway
- 1985, the central bloc towards south (Candacy
- 1986, Shopping, business of Kestelbe was constructed
- Avenue.

day census between 1990
2003.

10

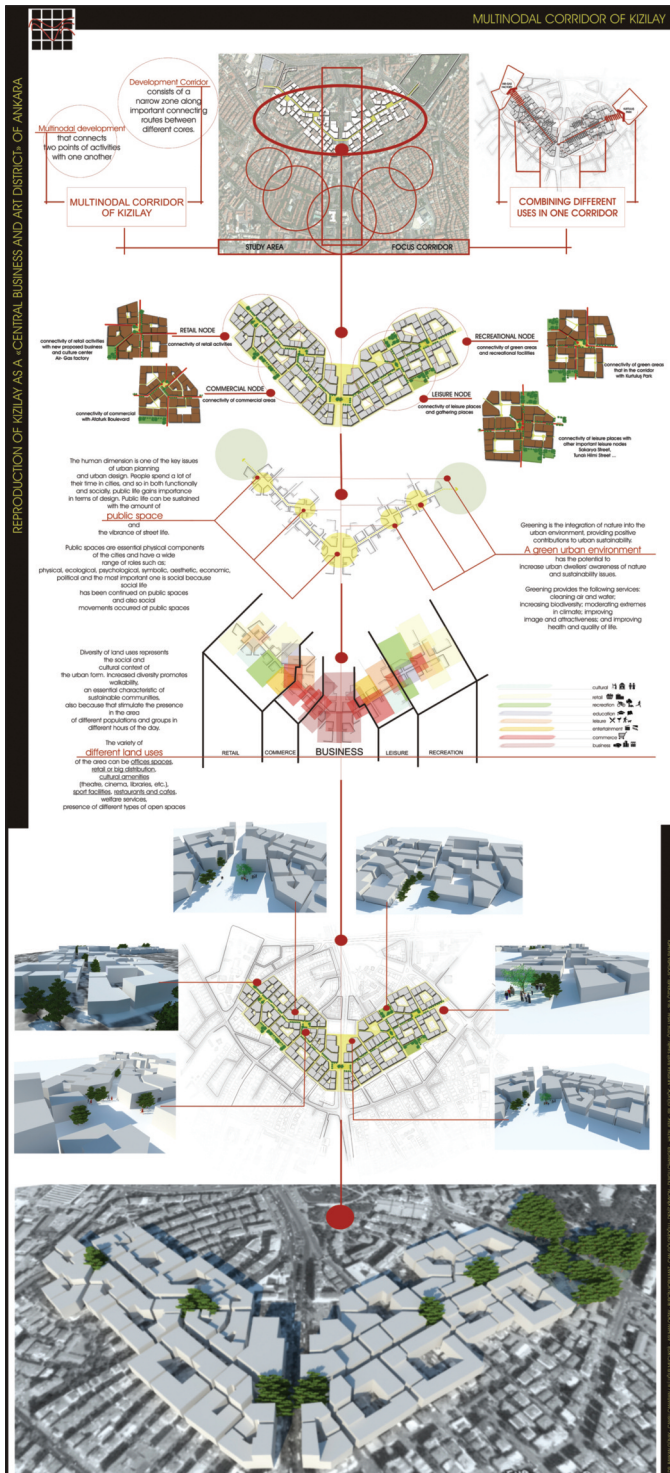
[illegible]

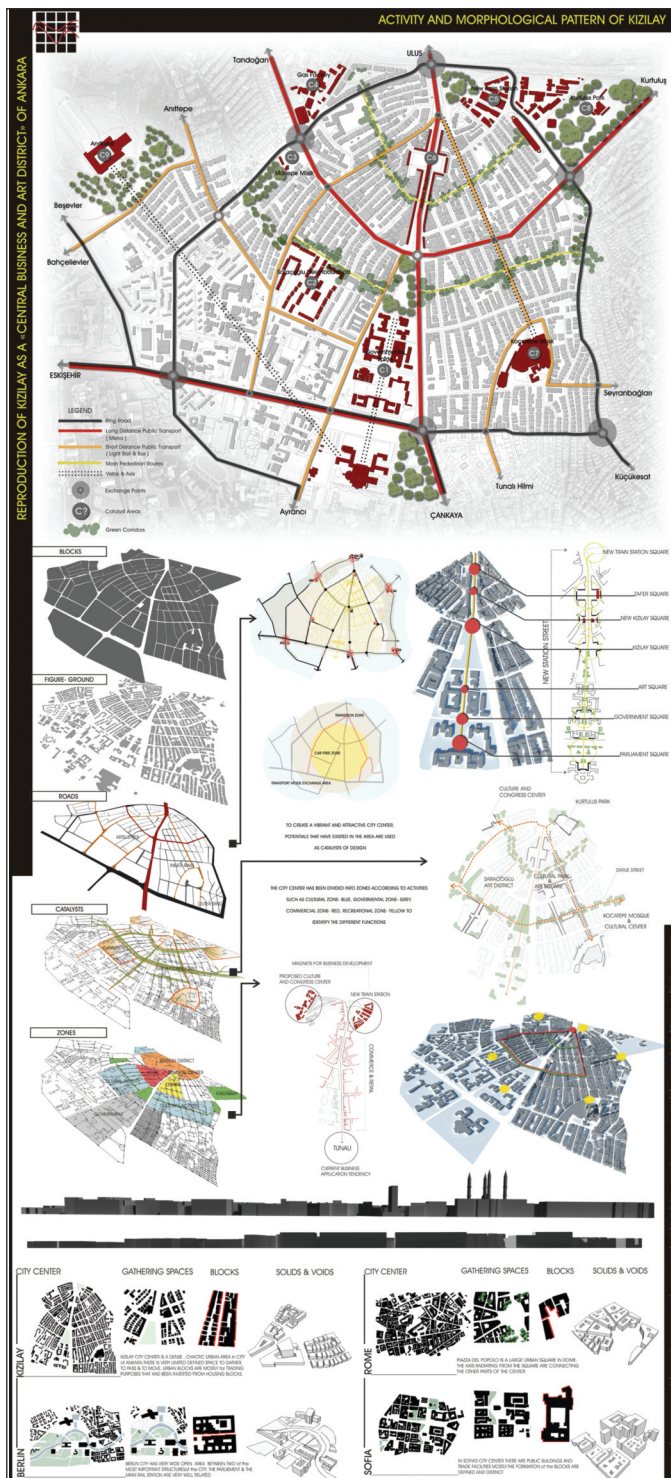

[illegible]

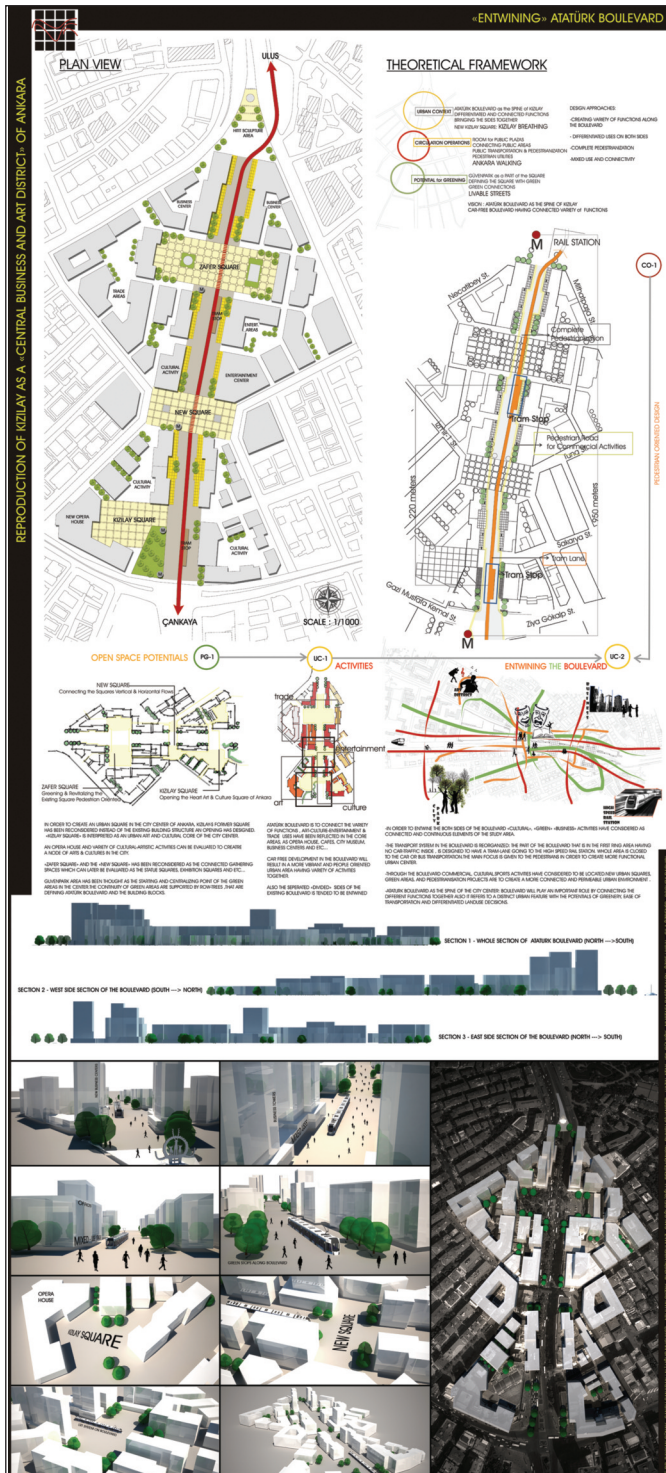
[illegible]

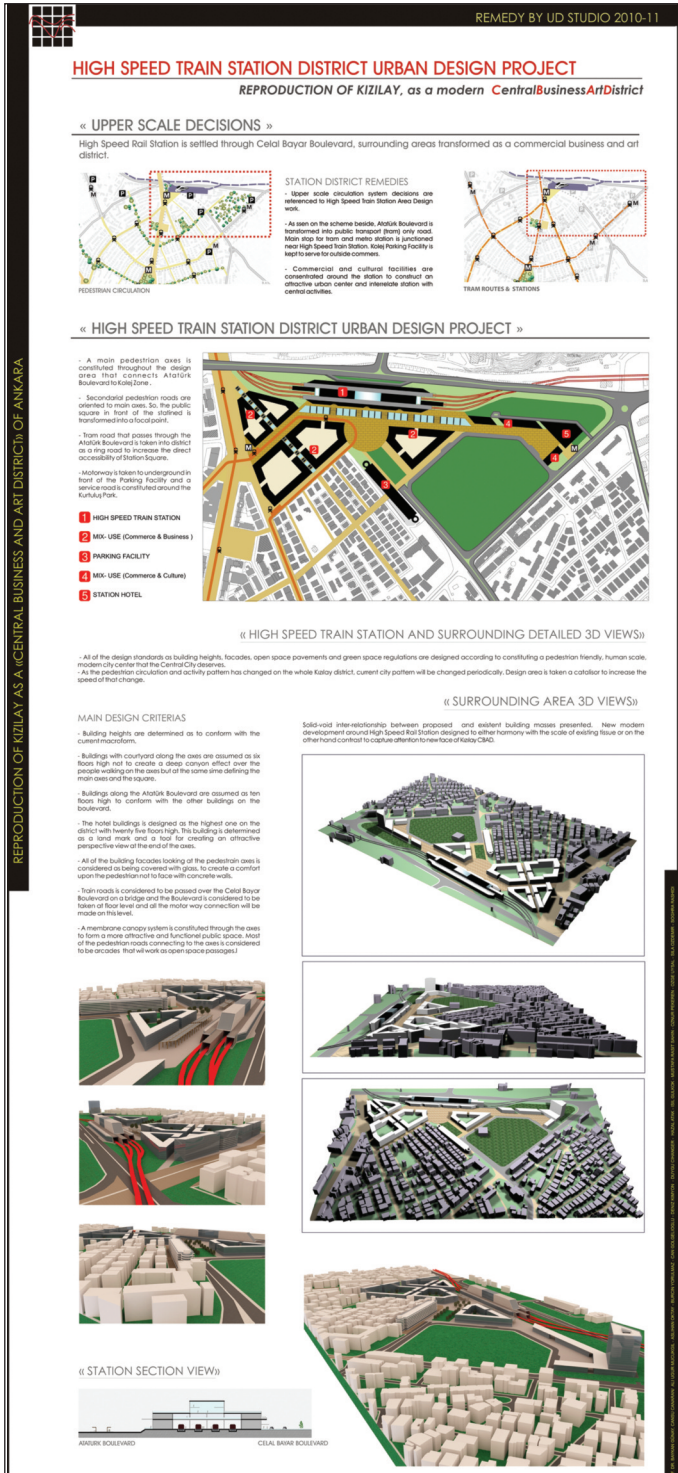

Aslıhan Oktay
Burçin Yorulmaz

*Duygu Cihanger
Can Gölgelioglu
Aslihan Oktay
Burçin Yorulmaz*

RESURECTING CBAD

Flows of new life to KIZILAY, as a first step of the further design attempts...

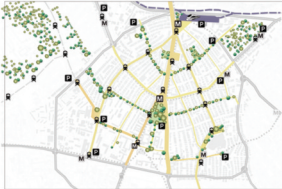
« HONOR THE HUMAN SCALE »

PEDESTRIAN CIRCULATION

CONVERT STREETS INTO PEDESTRIAN THOROUGHFARES

- a network of metro-tram-pedestrian complementary circulation is designed,
- stations designated according to main activity nodes and in turn defined by and define the focus of activity

MOTORWAY RING- ROAD

DELIMITATE CAR-FREE CBD BY RING ROADS TO ELIMINATE CARS IN THE CITY CENTER

- improve accessibility to CBD;
- emergency service roads and controlled service spines ending with taxi cabs, underground parking and emergency service roads are offered
- to reduce traffic and parking gradually
- motor circulation and parking services are limited

CAR-FREE DEVELOPMENT

DESIGN GOALS

- High quality of life
- Efficient use of resources
- Fast transport of people and goods

STREET DESIGN GUIDELINES

- Design an observation scheme and a photographic by forming a official connection close between diverse authorities (housing, police, utilities, etc.)
- Increase the development of diverse pedestrian oriented activities that can be used by the public and the private sector (schools, offices, commercial services, housing and employment. Apartments and offices can be located close ones).
- Create a pedestrian network that can be accessed with appropriate restrictions based on time, time and vehicle type. It may include unscheduled motor vehicle traffic during morning hours, transit and HOV vehicles, pickup and delivery trucks, and other vehicles and emergency vehicles, or other categories deemed appropriate.
- Pedestrian streets should have good access to public transit and parking facilities, and be able to be used by people with disabilities, children, and buildings open to through public traffic should be developed and enhanced around such nodes.
- Create a pedestrian network that includes traditional amenities (plazas, fountains, playgrounds and activities centers, bus, markets, housing, transit, historic landmarks).
- Build public spaces. Recognize that streets are primary component of the public realm, where people congregate and build community.
- Build to everyone. Streets have multiple uses and should be colorful.

A PLACE FOR LIFE

«In-car free areas, the street is not just a piece of urban infrastructure. It's a place for conversation, thinking, playing, physical exercise, entertainment, and romance; in other words, a place for life.»

SOCIAL STREETS

"Making is not just transportation. One of the key factors in understanding the complexity of areas is walking is that there is much more to walking than walking. Pedestrians change from walking to standing or sitting without notice and they have no parking problems when stopping, staying or sitting down for a while. It is all the things you tend to do, but did not plan to do, while you work, that make walking such a pleasure..."

METRO ROUTES & MAJOR STATIONS

TRAM ROUTES & STATIONS

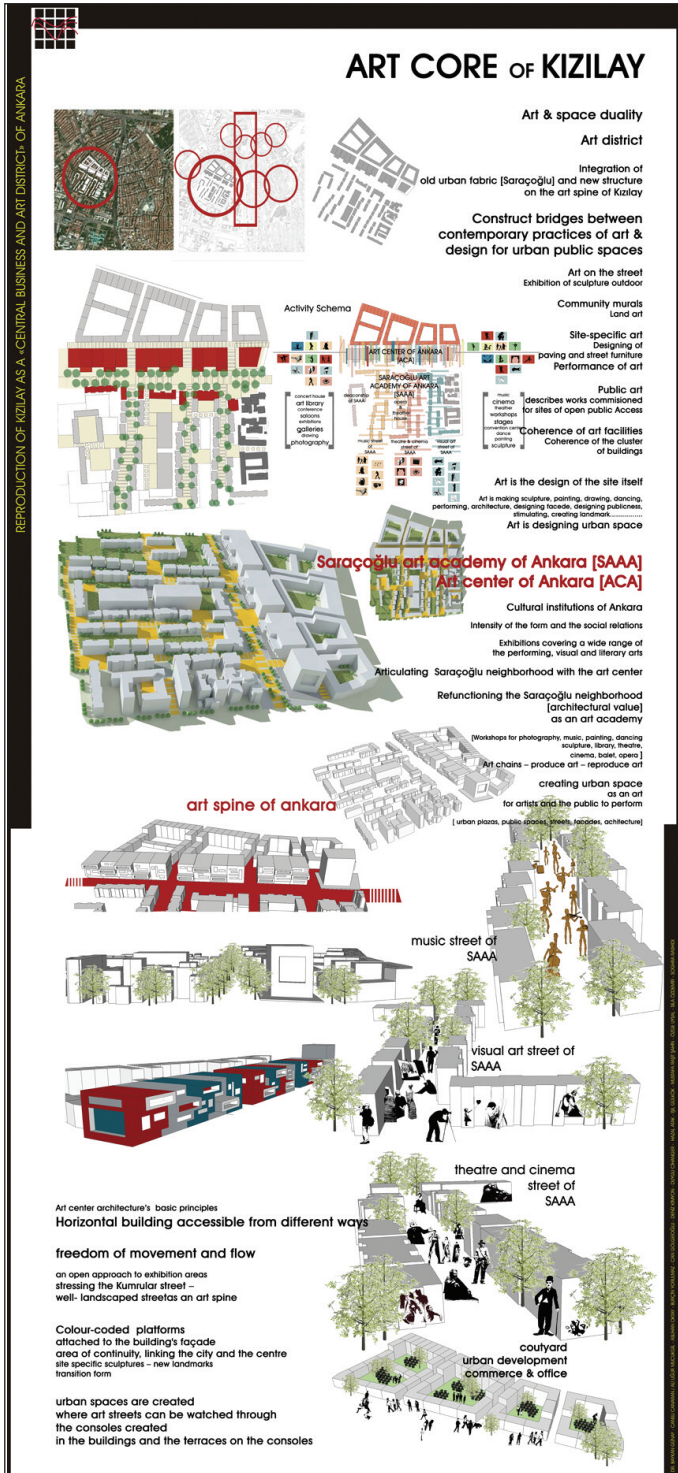

PEDESTERIAN FLOW

... flow of people according to major nodes of activity, that shapes and is shaped by the design of transportation modes and nodes.

Işıl Gülkök
Hazal Atak
Uğur Mucukgil

Özge Uysal
 Deniz Kimyon